

*0: EK
*1: 2011-2012
*2: 14
*3: WordXP
*4: 14de vergadering
*5: Dinsdag 20 december 2011
*6: 10.15 uur

**

Voorzitter: Fred de Graaf

Tegenwoordig zijn 74 leden, te weten:

Backer, Barth, Beckers, Beuving, Van Bijsterveld, De Boer, Van Boxtel, Brinkman, Bröcker, Broekers-Knol, Van Dijk, Dupuis, Duthler, Elzinga, Engels, Essers, Ester, Faber-van de Klashorst, Flierman, Franken, Frijters-Klijnen, Ganzevoort, Fred de Graaf, Machiel de Graaf, Thom de Graaf, Marcel de Graaff, De Grave, Hermans, Hoekstra, Holdijk, Ter Horst, Huijbregts-Schiedon, Van Kappen, Klever, Kneppers-Heijnert, Knip, Koffeman, Koole, Kox, Kuiper, De Lange, Van der Linden, Linthorst, Lokin-Sassen, Martens, Meurs, Nagel, Noten, Postema, Putters, Quik-Schuijt, Reuten, Van Rey, Reynaers, Ruers, Schaap, Scholten, Schouwenaar, Schrijver, Sent, Slagter-Roukema, Smaling, Sörensen, Van Strien, Strik, Swagerman, Sylvester, Terpstra, Thissen, Vliegthart, Vlietstra, Vos, De Vries en De Vries-Leggedoor,

en de heer De Jager, minister van Financiën, de heer Teeven, staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, en de heer De Krom, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

**

*N

De voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede dat is ingekomen een bericht van verhindering van het lid:

Popken, wegens ziekte.

**

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

*B

!Financiële markten!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Bankwet 1998 en de Wet op het financieel toezicht in verband met het versterken van de governance bij de toezichthouders op de financiële markten (Wet versterking governance van de Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten) (32782);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het financieel toezicht ter implementatie van richtlijn nr. 2009/111/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie tot wijziging van de Richtlijnen 2006/48/EG en 2006/49/EG en 2007/64/EG wat betreft banken die

zijn aangesloten bij centrale instellingen, bepaalde eigenvermogensbestanddelen, grote posities, het toezichtkader en het crisisbeheer (PbEU L 302) (32787);

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten ter implementatie van richtlijn nr. 2009/110/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de toegang tot, de uitoefening van en het prudentieel toezicht op de werkzaamheden van instellingen voor elektronisch geld, tot wijziging van de Richtlijnen 2005/60/EG en 2006/48/EG en tot intrekking van Richtlijn 2000/46/EG (PbEU L 267) (32826).

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer Postema (PvdA): Voorzitter. Op de valreep van dit in financieel opzicht crisisjaar 2011 behandelen wij vandaag een groot aantal wetgevingstrajecten die verband houden met de vorige crisis, namelijk die van de banken welke vanaf 2007 vorm kreeg en welhaast in een vloeiende beweging in de huidige lijkt door te lopen. De commissie Financiën van deze Kamer heeft er, na meerdere schriftelijke vragenronden, voor gekozen om drie van deze wetsvoorstellen plenair in de aanwezigheid van de minister te willen bespreken. Dit zijn de implementatie van de herziene elektronischgeldrichtlijn, de wijziging van de Wet op het financieel toezicht ter implementatie van de gewijzigde richtlijnen inzake banken die zijn aangesloten bij centrale instellingen, bepaalde eigenvermogensbestanddelen, grote posities, het toezichtkader en het crisisbeheer, en ten derde het wetsvoorstel ter versterking van de governance van de Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten.

Met de huidige eurocrisis lijkt het er soms op alsof de grote problemen waarin het bank- en kredietwezen nog geen drie jaren geleden geraakte, naar de achtergrond zijn verbannen. We kunnen ons dan ook gelukkig prijzen dat de Parlementaire enquêtecommissie financieel stelsel onder voorzitterschap van Jan de Wit nu haar werk doet en we via de recent afgeronde verhoren wederom zijn meegenomen naar de hectiek van die dagen. Wij zijn meegenomen naar het onvermogen van de banken om hun eigen wanbeleid passend te adresseren, naar de toch alleszins daadkrachtige en kundige wijze waarop de Nederlandse regering destijds heeft ingegrepen en, helaas, naar het demasqué van het banktoezicht en het toezicht op de financiële markten door de Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten.

Het is juist in het licht van die bankencrisis dat de timing van de wetswijzigingen die samenhangen met de implementatie van de elektronischgeldrichtlijn wat ongelukkig overkomt. Immers, het betreft hier in essentie een versoepeling van het prudentieel toezicht. En versoepeling is nu net een woord dat je tegenwoordig niet direct associeert met het beleid voor de financiële sector.

Toch heeft de Europese Commissie het van belang geacht, deze richtlijn te herzien. De voornaamste reden hiervoor is dat de markt voor elektronischgeldinstellingen de afgelopen jaren nauwelijks van de grond is gekomen. Zo zijn er in Nederland thans slechts twee elektronischgeldinstellingen actief. De gewijzigde richtlijn strekt ertoe om daarin verandering te brengen. Graag vernemen wij van de minister of hij verwacht dat dit de komende jaren alsnog zal gebeuren, met andere woorden in hoeverre de wetswijzigingen die voortvloeien uit de herziene richtlijn, effectief zullen blijken te zijn.

De twijfel die wij hebben bij nut en noodzaak van deze herziene richtlijn wordt versterkt door de wetenschap dat een integratie van de richtlijn met het regime van betaalinstanties op handen is. Reeds in 2012 -- en dat vangt over elf dagen aan -- zal een evaluatie plaatsvinden van zowel het regime van de betaalinstanties als het regime van de elektronischgeldinstellingen. Waarom, zo vragen wij ons af, dan nu nog een herziene richtlijn implementeren? Ware het niet beter, onze schaarse wetgevingscapaciteit te richten op die zaken in het financiële domein die er echt toe doen? Ik kom daar zo direct nog even op terug bij de behandeling van de wijziging van de Wet op het financieel toezicht in het kader van de Capital Requirements Directive II.

Het lijkt er aldus op dat we maar beter niet al te veel woorden vuil moeten maken aan deze gewijzigde elektronischgeldrichtlijn. Toch heeft collega Reuter dit in een schriftelijk overleg wel gedaan, in het bijzonder door te vragen naar de gehanteerde definitie van geld. De aangepaste richtlijn gaat immers uitgebreid in op de betekenis van elektronisch geld, maar verzuimt dit te doen voor het geldbegrip zelf. En dan zul je zien dat het antwoord van de regering ineens blootlegt dat het begrip geld, naar de opvatting van de regering "in redelijkheid niet te raden overlaat en om die reden niet behoeft te worden gedefinieerd". Daar voegt zij dan direct aan toe, te betwijfelen of een heldere en volledige definitie van geld die recht doet aan alle facetten van wat in het maatschappelijk verkeer als geld wordt gezien, überhaupt te geven is. En dit niet in de laatste plaats omdat mede van de context afhankelijk is of daarbij bijvoorbeeld wordt gedoeld op het rekenmiddel geld of op de fysieke drager van een bepaalde geldwaarde.

Met dit bewust gekozen onvermogen om een ook in juridische zin werkbare definitie te geven van geld wordt eens te meer aangetoond met wat voor intrigerend verschijnsel we van doen hebben. Dit alles is enkele jaren geleden op een indrukwekkende manier beschreven in *The Ascent of Money* van de Britse financieel historicus Niall Ferguson. Hij vat het probleem van de discussie over geld en elektronisch geld naar mijn mening prachtig samen.

The intangible character of most money today is perhaps the best evidence of its true nature... Money is a matter of belief, even faith: belief in the person paying us; belief in the person issuing the money he uses or the institution that honours his cheques or transfers. Money is not

metal. It is trust inscribed. And it does not seem to matter much where it is inscribed: on silver, on clay, on paper, on a liquid crystal display. Anything can serve as money, from the cowrie shells of the Maldives to the huge stone discs used on the Pacific islands of Yap. And now, it seems, in this electronic age nothing can serve as money too.

Gegeven de centrale rol die geld in ons economisch verkeer speelt, zijn steeds veranderende manifestatie en de kern waarop het is gebaseerd --vertrouwen-- is het des te belangrijker om de wet- en regelgeving van het financieel toezicht mee te laten evolueren. Gebeurt dit te traag, zoals vanaf de tweede helft van de jaren negentig van de vorige eeuw, toen diverse nieuwe financiële instrumenten op grootschalige wijze werden ingezet, dan volgt er een correctie. Dat gebeurde vroeger door de geldwisselaars en de loan sharks de stad uit te zetten, in het gevang te gooien of erger, zo toont Ferguson ons voor het Italië van de renaissance en de vorige maand helaas overleden Arie van Deursen in zijn werk "Mensen van klein vermogen: Het kopergeld van de Gouden Eeuw" voor de woekeraar en de banken van lening in de Republiek. Tegenwoordig is die correctie aanzienlijk beschaafder, want er wordt primair door wet- en regelgeving gesanctioneerd. Maar of dit effectiever is?

Hoe het ook zij, de wijziging van de Wet op het financieel toezicht ter implementatie van de gewijzigde richtlijnen inzake banken die zijn aangesloten bij centrale instellingen, bepaalde eigenvermogensbestanddelen, grote posities, het toezichtkader en het crisisbeheer is de moderne variant van de pek en veren van vroeger. Het betreft hier in essentie de implementatie van de tweede Capital Requirements Directive, CRD II, die tezamen met CRD III en IV een pakket maatregelen vormt waarmee wordt beoogd, de regels en aanbevelingen van het Bazels Bankencomit  (Bazel III) over te nemen.

CRD II bevat een grote diversiteit aan onderwerpen. Ik denk dat die van dusdanig belang zijn dat het de moeite waard is om hen hier kort te vermelden.

In de eerste plaats gaat het erom banken die aangesloten zijn bij een centrale kredietinstelling, daadwerkelijk ook de ruimte te geven. CRD II breidt de mogelijkheden hiertoe uit zodat ook banken van lidstaten die na 1980 zijn toetreden tot de EU, hiertoe een vrijstelling kunnen krijgen.

In de tweede plaats wordt ingegaan op bepaalde eigenvermogensbestanddelen. CRD II stelt nadere kwaliteitscriteria waaraan een hybride kapitaalinstrument -- dat wil zeggen kapitaal met kenmerken van zowel eigen als vreemd vermogen -- dient te voldoen.

In de derde plaats gaat de richtlijn in op grote posities. Met CRD II wordt de zogeheten grote positiesregeling strenger, dat wil zeggen: het begrenzen van de maximale omvang van posities die financiële instellingen kunnen innemen ten aanzien van  n cliënt of een groep van verbonden cliënten.

In de vierde plaats gaat de richtlijn in op het toezichtkader. CRD II introduceert een nieuw samenwerkingsverband voor toezichthoudende instanties op financiële instellingen met vestigingen in meerdere lidstaten, namelijk een college van toezichthouders, afkomstig uit de landen van hoofdvestiging, nevenvestiging en significante bijkantoren. Ik kom op dat laatste zo direct terug.

Ten slotte gaat de richtlijn in op securitisatie. CRD II stelt strengere eisen aan securitisatie, dat wil zeggen het doorverkopen van illiquide vorderingen aan beleggers in de vorm van verhandelbaar schuldpapier. In het bijzonder dient de initiatiefnemer, de originator, een netto economisch belang van minimaal 5% in de securitisatie te houden en dienen kopende partijen zich van de soliditeit van de onderliggende waarden te vergewissen. Ik vat het bewust samen. Ik denk dat het van belang is dat wij ons realiseren over welke belangrijke aanscherpingen in de toezichtregelgeving wij het vandaag hebben. Wij hebben dan ook met waardering kennis genomen van deze voorgenomen wijzigingen van de Wet op het financieel toezicht. Een vlotte en goede implementatie van de richtlijn is van groot belang voor de gezondmaking van het financiële stelsel.

Des te opmerkelijker is het dat Nederland, samen met België, Griekenland en Spanje, te laat is met het implementeren van CRD II. Wij betreuren dit. En we snappen het eerlijk gezegd ook niet. Hoe is het mogelijk dat, nadat de bankencrisis zelf toch behoorlijk adequaat is bestreden in Nederland, de regering zo weinig vaart maakt met de broodnodige aanscherping van het toezicht en de door de commissie-De Wit geadviseerde splitsing of het ringfencible maken van het nuts- en zakenbankieren? Uit de beantwoording van schriftelijke vragen hierover door de minister blijkt dat zijn departement over ontoreikende capaciteit beschikt om de toezichtwetgeving tijdig voor parlementaire behandeling gereed te maken. Dit bevreedt ons, waar wij zien dat andere evident minder urgente wetgevingstrajecten, zoals die van de elektronischgeldrichtlijn, met evenveel enthousiasme worden opgepakt. En het bevreedt ons evenzeer dat er, uit hoofde van het regeer- en gedoogakkoord, juist op dit soort capaciteit bezuinigd gaat worden. Graag vernemen wij van de minister of hij met de bezetting op zijn departement de komende jaren in staat is wetgevingstrajecten, niet in de laatste plaats voor het moderniseren van het financieel toezicht, tijdig en adequaat af te ronden.

Een belangrijk novum van CRD II is de introductie van het college van toezichthouders. Ten aanzien van de bepalingen omtrent dit nieuwe toezichtkader is door deze Kamer opgemerkt dat een niet-limitatieve opsomming van criteria wordt geboden waaraan een bijkantoor moet voldoen om als "significant" te worden aangemerkt. Eén van deze criteria is dat het in Nederland gelegen bijkantoor in dat geval een marktaandeel in deposito's moet hebben van minimaal 2%. Dit percentage is naar het oordeel van de PvdA-fractie te hoog; zo zou bijvoorbeeld Icesave hieraan niet hebben voldaan. Alhoewel CRD II en de gewijzigde

Wet op het financieel toezicht erin voorzien dat DNB uiteindelijk een doorslaggevende stem heeft om zich toegang tot een college van toezichthouders te verschaffen, achten wij het wenselijk dat de regering expliciet uitspreekt dat DNB een bijkantoor ook in geval van lagere marktaandelen als significant dient te definiëren in geval dit naar haar oordeel nodig is voor een adequaat toezicht. Het gaat hier aldus niet alleen om de mogelijkheid om dit te doen, maar evenzeer om de plicht van DNB om dit te doen in geval zij dit uit oogpunt van haar toezichthoudende taak relevant acht. We moeten immers voorkomen dat DNB straks, wanneer het onverhoopt weer misgaat met de bijkantoren, verwijst naar de 2%-grens die thans in CRD II is opgenomen. Deelt de regering deze visie en is zij bereid dit ook van DNB te vragen?

Het derde luik dat wij vandaag behandelen, betreft het wetsvoorstel ter versterking van de besturing en toezicht, oftewel de governance, van de Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. Hierover kan ik kort zijn. De aanscherping die hier wordt geboden, vertoont nauwe samenhang met het Visiedocument toezicht op afstand en is logisch en zinvol. Dit geldt in het bijzonder voor de versterking van de bestuursstructuur van DNB, met een voorzitter Toezicht die zich primair richt op de prudentiële toezichthoudende taak. In de memorie van antwoord geeft de minister aan dat deze nieuwe functionaris als voorzitter Toezicht ook zelf ter verantwoording kan worden geroepen door het parlement, uiteraard met behoud van de ministeriële verantwoordelijkheid. Graag vernemen wij van de minister hoe hij deze verantwoordingslijn naar het parlement nu eigenlijk voor zich ziet.

Voorzitter. De Partij van de Arbeidfractie in de Eerste Kamer heeft de Minister in oktober dit jaar toegezegd con amore mee te werken aan het pakket van wetgeving dat hier vandaag ter stemming voorligt. Het zou goed zijn om van de minister een passend antwoord te vernemen op de door ons gestelde vragen, zodat de inspanning van deze Kamer om zorgvuldig maar met spoed te werken een bijdrage heeft geleverd aan de modernisering van het financieel toezicht in ons land.

*N

De heer Reuten (SP): Voorzitter. Laat ik het niet spannender maken dan het is: mijn fractie gaat voor deze drie wetsvoorstellen stemmen. Maar laat ik ook duidelijk maken dat er nog veel werk te doen is om de financiële markten en de banken weer dienstbaar te maken aan de samenleving in plaats van de samenleving dienstig aan het grote geld, met alle treurige gevolgen van dien.

Ik bespreek vier onderwerpen. Ik begin met de mate van prioriteit van de onderhavige wetgeving. Vervolgens maak ik opmerkingen bij ieder van de twee richtlijnimplementaties en ik plaats ten slotte deze wetgeving in een breder perspectief. Daarbij doe ik de regering een aantal suggesties. Ik ga ervan uit dat zij deze serieus zal meenemen in verder te ontwikkelen beleid.

Mijn eerste onderwerp betreft de prioriteit van de wetgeving financiële instellingen en markten. De onderhavige wetsvoorstellen zijn deel van een kleine reeks die deze Kamer onlangs bereikte. Stuk voor stuk zijn het meestal kleine verbeteringen van het financieel toezicht. Ik bespreek dadelijk een paar uitzonderingen. Maar drie jaar na de deconfiture van 2008 ontbreken nog steeds fundamentele herzieningen van het bankstelsel. Ook gedegen crisiswetgeving blijft nog steeds achterwege. Dit is allemaal onthutsend in een tijd waarvan we weten dat een nieuwe bankencrisis op de loer ligt.

De minister zet zich heftig in voor het huidige crisismanagement. Daarvoor verdient hij ons respect, ook al prefereren wij geregeld andere keuzes. Maar hij moet ook zijn verantwoordelijkheid voor de wetgeving nemen. Senator Postema heeft daar ook al over gesproken. Er liggen nu twee implementaties voor van EU-richtlijnen die stammen uit 2009. Ze bereikten deze Kamer zes weken geleden met het verzoek om spoedige behandeling, zodat Nederland nog net een EU-boete kan ontlopen. Maar Nederland is al ruim een jaar in overtreding. Overtreding van de EU-regels is niet passend voor een regering die voortdurend het vingertje heft naar de zuidelijke EU-landen.

Afgaande op de ambtelijke staf die de regering toedeelt aan de directie Financiële Markten van het ministerie van Financiën, hebben deze directie en de wetgeving op dit gebied vanaf 2010 geen kabinetsprioriteit meer. Tot en met 2013 neemt bij de directie het aantal ambtenaren af met 28%, tot zelfs ruim onder het niveau van 2007 toen er nog niets aan de hand leek.

Het is zo beter te begrijpen waarom de regering traag is met de noodzakelijke wetgeving: het is een politieke keuze. Graag de repliek van de minister.

Dan nog dit. In het verslag over dit wetsvoorstel probeerde ik omfloerst te wijzen op de foutieve regel 4 in de tabel uit de memorie van antwoord. Dit was kennelijk geen aanleiding om de fout in de nota naar aanleiding van het verslag te corrigeren.

Mijn tweede onderwerp is de implementatie van de elektronischgeldrichtlijn die voornamelijk de Wet op het financieel toezicht wijzigt. In het vervolg gebruik ik de afkorting Wft. Daarbij beperk ik mij tot het hoofdpunt en dit is inderdaad "elektronisch geld". Ik begin met te concluderen dat de minister en mijn fractie in de schriftelijke behandeling belangrijke vooruitgang hebben geboekt -- dit meen ik oprecht -- namelijk met de constatering dat in het wetsvoorstel elektronisch geld soms wel geld is en soms niet geld is. Wellicht kunnen we vandaag over de oplossing van deze tegenspraak beslissen.

Belangrijk deel van het wetsvoorstel is een herdefinitie van elektronisch geld. Eenvoudig gezegd omvat dit, naast zoets als chipknip-geld, de elektronische versie van betaalmiddelen die uitsluitend en limitatief fungeren binnen specifieke branches of bijvoorbeeld winkelketens. Deze definitie roept vragen op omdat onder de betaalmiddelen, de belangrijke differentia specifica van geld is dat het algemeen aanvaard wordt

binnen een geografisch domein. Dus zoekt ik de definitie van geld op in de Wft, maar in de 12 bladzijden aan definities uit deze wet, blijkt de definitie van geld te ontbreken. Senator Postema refereerde er al aan. De memorie van antwoord onderkent dit en kan ook niet naar andere wetten verwijzen. Op grond van de aanwijzingen voor de regelgeving, zo stelde de regering, valt hieruit op te maken dat de term geld uit de wet aansluit bij het normale spraakgebruik, zoals af te leiden zou zijn uit eensluitende definities in woordenboeken en encyclopedieën. Echter, de memorie gaf zelf de weerlegging van deze eenduidigheid en in de nota naar aanleiding van het verslag erkent de regering ruiterlijk dat, onder andere, de definitie uit de Van Dale inadequaat is. Daarmee vervalt uiteraard ook het beroep op aanwijzing 121 uit de aanwijzingen voor de regelgeving. De memorie gaf aan dat ten minste twee elementen belangrijk zijn voor de invulling van het begrip geld in de Wft. De nota retireert nu één van die twee, namelijk dat geld een ruilmiddel zou zijn en ik waardeer deze progressie. Blijft het element dat geld een algemeen aanvaard betaalmiddel is, hetgeen ik onderschrijf. Geld, zo beaamt de regering, houdt op geld te zijn "indien het niet langer algemeen wordt aanvaard". Maar de definitie van elektronisch geld uit het wetsvoorstel wringt nu uiteraard, omdat dit zogenaamde geld soms niet algemeen aanvaard hoeft te zijn en dus geen geld is.

Ik waardeer de discussie in de nota. Oogmerk van het wetsvoorstel is de uitsluiting van limitatieve betaalmiddelen van de reikwijdte van de Wft, alsmede de bepaling van vergunningen voor die betaalmiddelen. De nota erkent dat een alternatieve aanpak in dit wetsvoorstel had kunnen zijn -- en wellicht beter, zo lees ik tussen de regels door -- om limitatieve elektronische betaalmiddelen niet als geld te definiëren. De tegenspraak in de wet wordt dan vermeden.

Daarom stel ik de minister ten eerste voor om in de eerstvolgende wijziging van de Wft het consistente alternatief door te voeren. Ten tweede stel ik voor om in de Wft een, expliciet zo aangegeven, niet-uitputtende definitie van geld op te nemen, aangezien regelgevingaanwijzing 121 hier immers niet van toepassing is. Ik hoor op deze punten graag het antwoord van de minister.

Mijn derde onderwerp is de implementatie van de richtlijnen voor banken en kapitaaltoereikendheid. Ik beperk mij tot twee punten. Eerst artikel 1:93a. In het recente verhoor voor de commissie-De Wit stelde oud-minister Bos dat hij zich op onderdelen te laat geïnformeerd achtte door de Nederlandsche Bank. Nu stelt het genoemde artikel, kort samengevat, dat DNB onze minister onverwijld op de hoogte moet stellen van noodsituaties, waaronder ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten die de stabiliteit van het financiële stelsel kunnen aantasten. Ik begrijp dat het lastig is, een en ander in een wettekst te vatten. Op onze vraag stelt de memorie van antwoord dat de termen "noodsituaties", "ongunstige ontwikkelingen" en "aantasten" inderdaad niet gedefinieerd zijn." Oké, maar de memorie stelt ook: "De toezichthoudende

autoriteiten moeten discretionaire ruimte hebben om een specifieke situatie te beoordelen." Dit lijkt mij toch weer al te ruim. Ik vraag de minister of dit artikel de klacht van Bos had kunnen voorkomen. Zo nee, is het artikel dan uiteindelijk niet een dode letter?

Er zijn gescheiden verantwoordelijkheden tussen regering en DNB. De regering heeft lang geleden al het toezicht op afstand gezet; apolitiek zo heet het. Maar is de minister het met mijn fractie eens dat dit deels een fictie is, want juist in tijden van crisis kan de regering niet verontschuldigen naar DNB wijzen. Juist dan komt de verantwoordelijkheid ten volle bij de regering te liggen. Dat moet ook, want uiteindelijk draait de burger op voor feilen en falen. Hoe ziet de minister dit?

Mijn tweede punt bij dit onderwerp betreft een hiaat in de wettekst. In de schriftelijke verslagen wees mijn fractie erop dat de Wft banken positioneert als intermediair en niet als geldscheppend. Dit is inadequaat, zeker met het oog op het toezicht. In de nota naar aanleiding van het verslag verdedigt de minister deze positionering op grond van de aansluiting van de definities uit de Wft bij de EU-richtlijnen. Hoewel het altijd nog om de Nederlandse wet gaat en daarvoor zijn wij verantwoordelijk, begrijp ik dit. Wijziging, zo stelt de minister, moet Europees onderhandeld worden en hij is gezien de praktijk bereid, zich daarvoor in te spannen. Daarvoor onze dank.

Niettemin is het toch opmerkelijk dat de beoogde aansluiting tussen de Wft en de richtlijnen kennelijk niet keihard is. Immers, op een ander punt dan het eerder genoemde, wijkt de Wft-definitie van een bank wel af van de richtlijn; zo sterk zelfs dat de meeste Nederlandse banken niet onder de Wft-definitie vallen. Ik weet wat de minister met deze definitie beoogt, namelijk het uitsluiten van niet-bancaire financiële instellingen. Hij hoeft dit straks niet te herhalen. Hij sluit de laatste inderdaad uit, maar daarmee ook de Nederlandse banken en dit zal toch niet de bedoeling zijn. Zoals bekend, verkrijgen de meeste Nederlandse banken vorderingen -- dat wil zeggen: passiva -- van enerzijds niet-professionele marktpartijen, kort gezegd huishoudens, en anderzijds professionele marktpartijen, kort gezegd beleggers. Maar anders dan de richtlijn stelt de Wft dat een bank "zijn bedrijf maakt van het buiten besloten kring ter beschikking verkrijgen van opvorderbare gelden van anderen dan professionele marktpartijen, en van het voor eigen rekening verrichten van kredietuitzettingen". Dit is onjuist. Zoals gezegd, volgens deze wetstekst vallen de meeste Nederlandse banken zo niet meer onder de definitie van bank. Ik vraag de minister dit hiaat in de eerstvolgende wijziging van de Wft te herstellen.

Ten slotte plaats ik de wetsvoorstellen in het ruimere kader van de financieel-economische toestand die, zoals ik eerder aangaf, een fundamentele herziening van het bankstelsel vergt. In toenemende mate wordt de indruk gewekt dat het in de huidige crisis om een overheidsschuldengkwestie gaat, waarvan bankproblemen een afgeleide zijn in plaats van

andersom. Wanneer de situatie gecompliceerd is, zoals thans, dan is het zaak om naast de complicaties twee relatief eenvoudige elementen niet uit het oog te verliezen.

Ten eerste. De som van alle financiële schulden en vorderingen is nul. Dat is een beperkte geruststelling: allemaal samen in de wereld hebben we geen schuldenprobleem. Ten tweede. Niettemin is er wereldwijd, in de eurolanden en in Nederland een toename van de bruto financiële schuld, dat wil zeggen financiële schuld, ongerekend de financiële vorderingen en ongerekend de niet-financiële bezittingen. De bruto financiële overheidsschulden zijn daarvan een gewichtig bestanddeel.

In het geheel is belangrijk dat er slechts één bron is van de toename van de bruto financiële schuld, namelijk de banken. Immers alleen banken mogen geld creëren en ze doen dit via hun kredietverlening. Onze problemen zijn dus per saldo terug te voeren tot de kredietverlening door banken. Het zijn altijd de banken en uitsluitend de banken die schuldopbouw accommoderen en zo ook eventueel overmatige schuldopbouw accommoderen. Ze accommoderen dit omdat ze eraan verdienen.

Bij fundamentele herziening van het stelsel denk ik onder andere aan effectieve splitsing van banken en aan afzonderlijke regulering van beleggersbanken enerzijds en anderzijds betaal- en investeringsbanken, in de Nederlandse betekenis van de termen. Bij investeringen gaat het dus om bedrijfsinvesteringen. Deze splitsing is van groot belang voor het belemmeren van crises en voor tijden van crisis, maar ook voor de economische groei. Qua wetgeving zijn we nog steeds niet toe aan Basel III uit 2010 dat verdere limieten stelt aan de omvang en aard van de kredietverlening, zij het veel te beperkt en veel te traag. Maar hoe dan ook zullen de kapitaalvereisten alsmede de termijnverhoudingen tussen activa en passiva van banken moeten worden verstevigd. Doch zonder fundamentele wijziging van het bankstelsel resulteert dan minder groei. Om dit te verhinderen, kan en moet de regering er via gescheiden regulering voor zorgen dat de kredietverlening naar de investeringen gedirigeerd wordt, nu al. De regering moet hierin het voortouw nemen. Kredietverlening aan beleggers moet juist sterk afgeremd worden: die resulteert in prijsinflatie in die markten, "bubbels". Dit kan door banken op deze activiteiten effectief te splitsen en ze afzonderlijk te reguleren. Maar de minister heeft hier nog steeds geen oog voor: hij stevent af op virtuele splitsing die in een eventuele crisis geëffectueerd moet worden. Zo ver moeten wij het niet laten komen.

Ik zou graag willen dat de regering serieuzer dan tot nu toe onze voorstellen over het herinrichten van de Nederlandse en Europese bankensector zou onderzoeken. De kwestie overstijgt bij verre partijpolitiek belang. Ik ben niet van het doemdenken, ik ben socialist, maar als we de financiële markten en de banken niet snel en goed beteugelen en weer dienstbaar maken aan de samenleving, blijven het krachten die de samenleving op enig moment opnieuw zware

schade zullen toebrengen. Graag hoor ik daarom het inhoudelijke commentaar van de minister op de genoemde splitsing en afzonderlijke regulering. Het zou mij veel waard zijn als hij ten minste zou overwegen, deze bij aanstaande wetsvoorstellen in te voegen.

Hiermee beëindig ik mijn eerste termijn. Ik wacht de antwoorden van de minister met belangstelling af.

*N

De heer Hoekstra (CDA): Voorzitter. Dit weekend was ik met een aantal mensen in gesprek over de steeds extremere vormen die de financiële crisis aanneemt. Daarbij hadden wij het ook over de zeer grote druk die er op de diverse ministers van financiën ligt. Vanwege de druk op de ministers van financiën moest ik aan een interview met het weekblad Opzij denken. Dit is een interview van een hele tijd geleden, uit de periode 1994-1998. Daarin werd de toenmalige minister van Financiën Gerrit Zalm geïnterviewd. Ik kan het mij niet meer helemaal goed herinneren, maar als ik mij niet vergis, heette de rubriek Langs de feministische meetlat en was de kop boven het artikel "Ik ben iedere dag om zes uur thuis". Ik sluit niet helemaal uit dat minister Zalm, voor wie ik overigens grote waardering heb een beetje overdreef en goede sier wilde maken ten opzichte van de lezers, of liever gezegd de lezeressen van Opzij. Het laat ook zien hoe de wereld veranderd is.

Deze minister zullen wij niet snel in een interview horen zeggen dat hij om zes uur thuis is. Dat is niet zo verwonderlijk, want de financieel-economische wereld staat in brand. Via Griekenland en via Italië komen wij zo langzamerhand angstvallig dicht bij Nederland. Mijn fractie -- en ik denk dat dit voor alle fracties in dit huis geldt -- maakt zich daar grote zorgen over, juist omdat wij ten diepste overtuigd zijn van het grote belang van financiële soliditeit en van het grote belang van een sterk stabiel en coherent opererend Europa. Wij hebben de indruk -- collega Reuten refereerde daar ook al even aan -- dat de minister met een grote mate van kundigheid en voortvarendheid de crisis aanpakt. Dat biedt vertrouwen en wij wensen hem daarbij veel wijsheid en ook veel stamina toe.

De vorige sprekers hebben al iets gezegd over de breedte van de financiële crisis. In dit verband moet mij een woord van waardering van het hart richting PvdA, D66 en GroenLinks. Het is volstrekt logisch dat die partijen het kabinet kritisch volgen, maar op dit punt steunen zij het kabinet over het algemeen. Ik kan mij heel goed voorstellen dat het af en toe verleidelijk is om de weg van het politieke gewin te volgen. Om dan toch het kompas te houden op wat zij kennelijk net als wij beschouwen als het langetermijnbelang van Nederland en van Europa, dwingt respect af.

Wij hebben het vandaag niet over het oplossen van de complete Europese financieel-economische puzzel. We hebben het over drie puzzelstukjes die ten hoogste in het verlengde daarvan liggen. Wij hebben het over het versterken van de governance bij de toezichthouders op de

financiële markten, over de gewijzigde richtlijn voor banken en de richtlijn voor kapitaaltoereikendheid, en over wat ik zou willen samenvatten als de elektronischgeldrichtlijn. Het ministerie, hier vertegenwoordigd in de persoon van de minister, en een aantal ambtenaren op de tribune wil ik van harte danken voor de technische briefing aan de commissie voor Financiën. Die briefing was buitengewoon nuttig. Wat mij betreft, is dit een recept dat wij ons vaker zouden moeten voorschrijven.

Niemand kan erop tegen zijn dat het toezicht op de financiële markten wordt versterkt. De vraag is of de manier waarop het versterken van dat toezicht wordt beoogd effectief is. Wat ons betreft, is dat voor veel elementen uit het voorstel zonder meer het geval. Op één punt hebben wij nog een vraag. De minister gaf onder meer in de memorie van toelichting aan dat de introductie van de voorzitter toezicht de onafhankelijkheid van de president van DNB waarborgt en hem bij gedonder een beetje uit de wind houdt, als ik het zo mag samenvatten. Dat lijkt mij bijna te mooi om waar te zijn. Ik denk terug aan de financiële ellende die achter ons ligt, aan Icesave, DSB enzovoorts. Is het voorstelbaar dat er straks een voorzitter toezicht is en dat op zo'n moment de president van DNB niet wordt aangesproken door andere banken, door de pers, door het publiek en door de politiek? Is het voorstelbaar dat hij zich zelf niet geroepen zal voelen om daarop te acteren? Hij is degene die de eindverantwoordelijkheid draagt. Daarom denk ik ook eigenlijk van niet. Op het moment dat er weinig aan de hand is, kan de voorzitter toezicht geen kwaad als het gaat om het uit de wind houden van de president, maar hij heeft ook weinig toegevoegde waarde. Als er wel wat aan de hand is, kan ik mij niet zo goed voorstellen dat hij zijn baas uit de wind houdt. Misschien kan de minister, mede naar aanleiding van de vragen die daar tijdens de laatste ronde over gesteld zijn, daar nog kort op ingaan.

Dan de richtlijnen voor banken en kapitaaltoereikendheid. Niet ten onrechte wordt in de memorie van toelichting gesteld dat het hele palet aan wijzigingen dat voorligt zich lastig laat samenvatten. Als ik dan toch een poging moet wagen, komt het er wat mij betreft in de kern op neer dat DNB verdergaande plichten en bevoegdheden krijgt, met name in het geval dat een bank niet meer voldoet aan de regels ten aanzien van bedrijfsvoering, ten aanzien van liquiditeit en ten aanzien van toetsingsvermogen. In dat geval kan DNB eisen stellen aan liquiditeit, solvabiliteit, bedrijfsactiviteiten en, zeer interessant, de variabele beloning.

Daarnaast bevat het wetsvoorstel een aantal bepalingen voor significante bijkantoren. Daar heeft mijn fractie tijdens de schriftelijke ronde een vraag over gesteld. Het antwoord op die vraag roept een nieuwe vraag op. In artikel 1:51c, lid 2, worden drie criteria genoemd op basis waarvan DNB een bijkantoor als significant kan aanmerken. Dit is geen limitatieve lijst. Daarom wordt in de wet gekozen voor de formulering "met name". Voor DNB en vergelijkbare toezichthouders in het

buitenland geldt dat zij ook op basis van andere niet bij wet geregelde criteria een bijkantoor als significant kunnen aanmerken. In zijn antwoord onderschrijft de minister dat ook. Wat ons betreft, roept dat twee vragen op. Als de mogelijke criteria een veel rijker palet beschrijven dan de drie opgenomen criteria, waarom is dan toch voor het opnemen van deze criteria gekozen? Dat heeft iets van juridische schijnnaauwkeurigheid. Ik kan mij overigens voorstellen dat er in dit stadium niets meer aan de drie criteria in de wet te veranderen is. Kan de minister ingaan op de consequenties van deze betrekkelijk vage definitie voor aan de ene kant de bevoegdheden van DNB en aan de andere kant de situatie in het buitenland? Tijdens de briefing bleek dat bijvoorbeeld Oost-Europese toezichthouders vaak met Nederlandse banken te maken hebben. Zij hebben dus ook dat betrekkelijk rijke en vage palet aan mogelijkheden ter beschikking om die significante bijkantoren te beoordelen. Misschien wil de minister daarop ingaan.

Dan het derde en laatste punt, de elektronischgeldrichtlijn. Daarover kan ik kort zijn. Het gaat om een wetsvoorstel voor een kleine en ik mag wel zeggen voor een zeer kleine markt. Tijdens de technische briefing werd ons verteld dat het een markt is die in totaliteit in Nederland 10 tot 20 mln. omvat. Bij allerlei bedragen en zeker bij de bedragen die in het kader van de crisis voorbijkomen, valt dit bedrag volstrekt in het niet. Uit de memorie van antwoord hebben wij begrepen, dat dit niet 10 tot 20 mln., maar slechts 10 mln. moet zijn. Sommige fracties hebben hier uitgebreid naar gevraagd. Wat ons betreft, zijn die vragen naar behoren beantwoord.

Daarom kan ik volstaan met een opmerking over de verwijzing in artikel 3:108a naar artikel 3:103 van de Wft. De minister gaf in zijn antwoord aan dat hij het met mijn fractie eens is dat die verwijzing naar artikel 3:103 "niet gelukkig geformuleerd is en dat het duidelijker zou zijn om artikel 3:103 van overeenkomstige toepassing te verklaren". Hij wil dit punt meenemen in de volgende wetswijziging als ik hem goed begrepen heb. Dat is akkoord. Ik ga er daarbij van uit dat het kennelijk in de optiek van de minister zo is dat die oneffenheid kan blijven bestaan tot het moment van de volgende wijziging en dat dit verder niet tot problemen zal leiden.

De heer Reuten (SP): Ik wilde de heer Hoekstra niet uit de cadans van zijn betoog brengen, maar ik heb nog een vraag aan hem. De regering heeft een visie op de toekomst van Nederland en van de euro. De coalitie heeft ook een visie daarop. PvdA, D66 en GroenLinks sluiten zich daar soms bij aan. Hij zal moeten erkennen dat er andere serieuze visies zijn op de wijze waarop je op lange termijn adequaat met deze zaken omgaat. Dat alternatief is er ook. Dat kan even serieus als het andere alternatief. Laten wij ervan uitgaan dat wij daar allebei, oppositie en coalitie, serieus mee omgaan.

De heer Hoekstra (CDA): Ik bestrijd niet dat er allerlei serieuze visies zijn. Wij verschillen wel van

mening over de kwaliteit van de visies. Het zal niemand van de aanwezigen verbazen dat de visie die de regering uitdraagt door mijn fractie van harte wordt ondersteund. Ik realiseer mij dat de heer Reuten graag had gehoord dat ik hem had gecompimenteerd met zijn visie, maar ik vind het te prijzen dat de partijen die ik genoemd heb dit onderwerp zo belangrijk voor de toekomst van Nederland en van Europa achten, dat zij zich hierbij ongeacht het politieke speelveld bij aansluiten. Ik vind dat een verstandige en te prijzen keuze.

De heer Reuten (SP): U hoeft het niet met de SP eens te zijn en wij hoeven het niet met u eens te zijn, maar laten wij respect hebben voor elkaars visies. Dat is toch wat anders.

De heer Hoekstra (CDA): Daar kan ik mij alleen maar bij aansluiten. Ik heb vanzelfsprekend alle respect voor de visie van de SP, hoezeer ik het daar inhoudelijk ook mee oneens ben.

De beraadslaging wordt geschorst.

De voorzitter: In afwachting van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid schors ik de vergadering.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Intrekking WWik!

Aan de orde is de behandeling van:
- het wetsvoorstel Intrekking van de Wet werk en inkomen kunstenaars (32701).

De voorzitter: Ik heet de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wederom welkom in de Eerste Kamer.

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw Sent (PvdA): Mijnheer de voorzitter. Vandaag behandelen wij het voornemen van het kabinet om de Wet werk en inkomen kunstenaars, oftewel de WWik, met ingang van 1 januari 2012 in te trekken. Naar het oordeel van het kabinet past het niet dat er voor kunstenaars met een specifieke uitkeringsregeling andere regels gelden dan voor overige ondernemers en/of werknemers. Het verrast de PvdA-fractie dat het kabinet voornemens is om een succesvolle regeling af te schaffen. Het kabinet wekt de indruk dat de WWik als een vangnet functioneert, terwijl deze wet juist probeert, de weg te openen naar professioneel zelfstandig kunstenaarschap. Daarnaast verrast het mijn fractie dat het kabinet stelt dat na de intrekking van de WWik de kunstenaar eigen verantwoordelijkheid draagt voor het verwerven van inkomsten, terwijl het juist de succesfactor van de WWik is dat dit al tijdens de regeling geldt.

Naar het oordeel van mijn fractie vallen er drie inconsistenties te bespeuren in de argumenten die het kabinet aandraagt om de WWik in te trekken. Daarnaast wordt naar de mening van mijn fractie gebrekkig over de voorgenomen intrekking van de WWik gecommuniceerd. Het eerste punt van de PvdA-fractie betreft de inconsistentie tussen delen van de Geefwet en het voornemen om de WWik in te trekken. In de Geefwet wordt ter stimulering van de fondswerving door culturele algemeen nut beogende instellingen, oftewel culturele anbi's, een multiplier geïntroduceerd in de giftenaftrek in zowel de inkomstenbelasting als in de vennootschapsbelasting voor giften aan culturele instellingen. Met deze maatregel beoogt het kabinet, ondernemerschap bij culturele anbi's extra te stimuleren. Met andere woorden: het kabinet maakt hier een uitzondering voor kunst en cultuur.

Bij de verdediging van de intrekking van de WWik schrijft het kabinet in de memorie van toelichting: "Naar het oordeel van de regering past het niet dat er voor kunstenaars met een specifieke uitkeringsregeling andere regels gelden dan voor overige ondernemers en/of werknemers." Mijn fractie wil graag van de staatssecretaris vernemen waarom er wel andere regels gelden voor culturele anbi's, maar geen andere regels moeten gelden voor kunstenaars. Deze vraag is des te prangender gezien het succes van de WWik. Zo heeft meer dan 90% van de WWik-kunstenaars na gemiddeld twee jaar een eigen beroepspraktijk opgebouwd. Mede dankzij dit hoge uitstroompercentage is de WWik een succesvolle regeling voor culturele ondernemers. Is dat niet juist het cultureel ondernemerschap dat het kabinet met de Geefwet beoogt te stimuleren? In de studie *Kunstenaars in breder perspectief*, recent gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek, is berekend dat van de kunstenaars die in 2006 zijn afgestudeerd aan een creatieve hbo-opleiding iets meer dan drie kwart een jaar later een WWik-uitkering ontving. Verder na het afstuderen ligt het aandeel veel lager. Ter vergelijking: maar 6% tot 8% van de uitkeringsgerechtigden die in 1994 zijn afgestudeerd aan een creatieve hbo-opleiding ontvangt een WWik-uitkering. Graag verneemt mijn fractie van de staatssecretaris of het klopt dat het kabinet met de Wet werken naar vermogen mensen aan het werk wil helpen. En deelt hij de mening van de PvdA-fractie dat dat nu precies is wat de WWik op zeer succesvolle wijze doet?

Dit breng mij bij het tweede punt van mijn fractie en dat betreft het feit dat de berekeningen over de budgettaire gevolgen van de afschaffing van de WWik nogal verschillen. Zo heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, oftewel de VNG, hierin ondersteund door uitvoerders van de WWik en vertegenwoordigers van de kunstenaars, becijferd dat het wetsvoorstel eerder geld kost dan geld oplevert.

De staatssecretaris wimpelt dit in zijn memorie van antwoord weg met, ik citeer: "De regering merkt op dat zij alleen verantwoordelijk is voor haar eigen cijfers en niet voor gegevens die afkomstig zijn van genoemde organisaties." Einde citaat. Hoe kan mijn fractie het voornemen de WWik in te trekken op

zorgvuldige wijze behandelen als er verschil van mening is over de feiten? Graag vernemen we van de staatssecretaris hoe hij dit verschil verklaart, met een volledig overzicht van de punten waarop zijn berekeningen verschillen. En waarom achten de experts dat een wegleffect van 90% reëel is en gaat het kabinet uit van een wegleffect van 65%?

Het baart de PvdA-fractie grote zorgen dat het kabinet geen zicht lijkt te hebben op de effecten van zijn beleid. Graag citeer ik een aantal passages uit de memorie van antwoord en de nadere memorie van antwoord. Eerste citaat: "Wat het effect van het intrekken van deze wet is op de dansopleidingen en het niveau van de Nederlandse dans weet de regering niet." Tweede citaat: "De regering beschikt niet over gegevens over hoeveel kunstenaars nog openstaande WWik-rechten hebben." Derde citaat: "De regering beschikt niet over gegevens over de gemiddelde uitstroompercentages uit de WWB of WIJ naar economische zelfstandigheid binnen twee jaar." Hoe komt het dat de staatssecretaris dit niet weet? Mag de PvdA-fractie hieruit concluderen dat het kabinet niet in staat is om een weloverwogen beslissing over het intrekken van de WWik te nemen? Van de leden van dit huis wordt verwacht om op zorgvuldige wijze wetgeving te toetsen. Hoe kunnen wij dit volgens de staatssecretaris doen als we onvoldoende gegevens hebben?

In dit kader verrast het mijn fractie dat de staatssecretaris in zijn nadere memorie van antwoord aangeeft dat de gemeenten "respectvol" tegemoet zijn getreden. Daar lijkt de VNG anders over te denken. Zo claimt de VNG dat de kosten die gemeenten in 2009 hebben gemaakt voor het uitvoeren van de WWik tot dusver nooit zijn vergoed door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De inschatting van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over de wijze waarop intrekking van de WWik zal leiden tot veranderingen in het aantal bijstandsuitkeringen en daarmee tot een stijging van de uitkeringslasten op het inkomensdeel WWB is in de ogen van de VNG niet realistisch en onderschat de feitelijke doorwerking naar de bijstand. Gemeenten kunnen naar de mening van de VNG onderbouwen waarom zij verwachten dat de bijstandslasten hoger zullen uitpakken. De VNG wil daarom dat de financiële compensatie die samenhangt met de intrekking van de WWik plaatsvindt op basis van monitoring en niet op basis van inschattingen die gemeenten weerleggen zijnde onrealistisch. Mag mijn fractie ervan uitgaan dat de staatssecretaris "respectvol" met deze verzoeken om zal gaan? En is het voor de staatssecretaris een relevant gegeven dat de VNG met hem van mening verschilt?

Ik kom bij het derde punt van de PvdA-fractie en dat betreft de inconsistentie tussen het voornemen van het kabinet om wél overgangsrecht te hanteren voor WSW'ers en Wajong'ers, maar niet voor WWik'ers. Mijn fractie vindt het onacceptabel dat de regering heeft gekozen geen overgangsrecht te hanteren bij het intrekken van de WWik. Dit betekent dat vanaf het moment van intrekking geen rechten meer kunnen worden ontleend aan de regeling, ook niet op basis van eerder door de

gemeente afgegeven beschikkingen.

In de nadere memorie van antwoord licht het kabinet toe dat het van mening is dat de kunstenaarspopulatie in de WWik onvergelijkbaar is met de huidige groep WSW- en Wajong-gerechtigden. Daar is mijn fractie het mee eens, en juist dáárom is er met de WWik een aparte regeling voor kunstenaars! En waarom maakt het kabinet hier dan ineens wél een uitzondering voor kunstenaars door géén overgangsrecht te hanteren in de WWik?

Mijn fractie betreurt het dat het kabinet de verkenning in verband met de motie-Peters/Azmani, waarin de regering wordt verzocht te bezien of de succesvolle elementen van de WWik kunnen opgaan in het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz), nog niet heeft afgerond. Hiermee zou het overgangsrecht zijn geregeld. Dit zou bestuurlijke en praktische chaos vanaf 1 januari voorkomen. Het geeft tijd om de implementatie vorm te geven en afspraken te maken met uitvoerende instanties. Hierdoor zouden kunstenaars uit de WWik niet tussen de wal en het schip vallen in afwachting van de uitkomst en het zou betekenen dat vooralsnog het flankerend beleidsinstrumentarium intact kan blijven. Ervan uitgaande dat het kabinet met een voorstel komt voor de integratie van de succesvolle elementen van de WWik, lijkt het de PvdA-fractie verstandig om de intrekking van de WWik uit te stellen totdat er een alternatief in lijn met de motie is gevonden. Kan de staatssecretaris zich hierin vinden?

Ten slotte vraagt de PvdA-fractie graag aandacht voor de gebrekkige communicatie rondom het voornemen de WWik in te trekken. In de memorie van antwoord en nadere memorie van antwoord geeft de staatssecretaris aan dat de groep waarop deze maatregel betrekking heeft al in een zeer vroeg stadium op de hoogte kon zijn van de wijziging vanwege de publiciteit en de aankondiging op de website van de rijksoverheid. Laten we meegaan met het idee dat kunstenaars die website bezoeken. Dan gaan ze naar www.rijksoverheid.nl en vervolgens klikken ze op "onderwerpen" en dan op "kunst en cultuur" en vervolgens op "Heb ik als kunstenaar recht op een WWik-uitkering?" Zij lezen dan onderaan de pagina: "Per 1 januari 2012 wordt de WWik beëindigd." Mogen de leden van dit huis hieruit concluderen dat de staatssecretaris de behandeling vandaag van zijn voornemen, de WWik in te trekken overbodig acht? Ik neem aan en hoop dat de staatssecretaris straks zal zeggen dat hij deze mening niet deelt en dat de onjuiste vermelding op de site hem spijt. Ik wil echter graag dat hij ons toezegt dat hij zijn medewerkers op dit punt doeltreffend zal bijscholen. Als de staatssecretaris dat nodig heeft kan daarover zeker een motie worden ingediend.

De meeste kunstenaars die al de moeite hebben genomen om die pagina te vinden, zullen het daarbij laten. Oplettende bezoekers van deze website kunnen onderaan de pagina ook nog klikken op "Wat is de overheid van plan met de WWik?" Daar kunnen ze lezen: "Dit wetsvoorstel is op 18 maart 2011 naar de Tweede Kamer

gestuurd." Punt.Mogen de WWik'ers en potentiële WWik'ers hieruit concluderen dat de behandeling van het voornemen om de WWik in te trekken geen vervolg heeft gehad na 18 maart 2011? Ik neem aan en hoop dat de staatssecretaris wederom zal zeggen dat hij deze mening niet deelt en dat de onjuiste vermelding op de site hem spijt. En deelt hij de mening van mijn fractie dat het derhalve onterecht is om te claimen dat de groep waarop de maatregel betrekking heeft al op de hoogte kon zijn?

Voorzitter. Ik sluit af. Ervan uitgaande dat de staatssecretaris de behandeling van zijn maatregel in dit huis niet overbodig acht, wacht mijn fractie zijn antwoorden af.

*N

Mevrouw Scholten (D66): Mijnheer de voorzitter. De regering wil de overheidsbemoeienis met kunst en cultuur beperken. Kunstenaars behoren geen uitzonderingspositie te hebben ten opzichte van andere ondernemers of ten opzichte van werknemers. Vanuit deze achtergrond wil de regering de Wet werk en inkomen kunstenaars intrekken.

De relatie tussen kunstenaars en de overheid staat vaak onder spanning en de ontwikkeling daarvan heeft veel van de slinger en de klok. Kunstenaars hebben in het verleden ruime aandacht en specifieke bescherming van overheidswege gehad. Dat zou nu moeten verdwijnen.

Graag roep ik de geschiedenis in herinnering.

Het begon allemaal met de Beeldende Kunstenaars Regeling, de BKR, uit 1949. Deze regeling is echter in 1987 vanwege te omvangrijke toepassing ten onder gegaan. De depots puilden uit van de door de kunstenaar gemaakte en de overheid afgenomen kunstwerken in ruil voor een inkomensbijdrage. De uitvoering werd domweg te duur.

Na de afschaffing van de BKR gingen de gemeenten ertoe over, aan kunstenaars in de bijstand een uitzonderingspositie toe te kennen, met name voor wat betreft de sollicitatieplicht en het aanvaarden van passende arbeid. Dit alles werkte echter onvoldoende om deze groep uit de bijstand te laten uitstromen. Er bleek een spanning tussen enerzijds de sollicitatieverplichting en sancties die horen bij de bijstand en anderzijds het bevorderen van het kunstbeleid en de kunstbeoefening.

Die situatie heeft uiteindelijk geleid tot de totstandkoming van de Wik in 1997, waarin de speciale positie van de kunstenaar is herbenoemd.

De memorie van toelichting op de Wik bepleitte eenvoudig de stelling dat de kunstenaar een voorkeurspositie behoorde te hebben. Het kabinet oordeelde toen dat een aparte inkomensvoorziening voor kunstenaars nodig was, die was toegesneden op de bijzondere positie van de kunstenaar en aansloot bij het activeringsbeleid in de sociale zekerheid. Dat was ten tijde van Paars II. Deze wet is in 2005 gevolgd door de WWik.

Dat was een lange inleiding maar niet zonder reden. Je moet de geschiedenis kennen om de huidige situatie te kunnen beoordelen. Namens mijn fractie wil ik graag drie aspecten belichten: het gelijkheidsbeginsel, het ontbreken van overgangsrecht en de praktische uitvoerbaarheid.

In 2010 is onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de WWik. Daaruit bleek een uitstroom van 94% naar zelfstandig ondernemerschap of werk. De WWik was derhalve buitengewoon succesvol. De vraag is dan natuurlijk waarom de regering een wet wil afschaffen die op zich goed voldoet? Werken moet lonen, is de terechte mantra van de staatssecretaris bij de verdediging van veel sociale wetgeving in deze Kamer. Welnu, dat gebeurt hier.

De reden tot afschaffing is volgens de memorie van toelichting het gelijkheidsbeginsel. De kunstenaar behoort niet anders te worden behandeld dan iedere andere beroepsgroep. Het gelijkheidsbeginsel is een groot goed. Mijn fractie is een groot voorstander van een rechtvaardige toepassing daarvan.

Tegenover het gelijkheidsbeginsel staat echter de voorkeursbehandeling. De WWik is een voorbeeld van een voorkeursbehandeling. Dat woord heeft vaak een negatieve bijklank. Maar is dat hier ook zo? De kunstenaar krijgt niet de volle uitkering van een bijstandsgerechtigde, maar 70% daarvan, en moet voor het behoud van zijn rechten onder de WWik voldoen aan de progressie-eis. Niet iedereen zou met een kunstenaar willen ruilen.

De regering motiveert niet waarom zij deze voorkeursbehandeling wil afschaffen, anders dan met het argument dat kunst met haar bijzondere betekenis voor de samenleving een te smalle basis vormt voor het maken van verschil in sociale zekerheid tussen kunstenaars en andere beroepsgroepen. Dat hebben we bij de afschaffing van de BKR ook gehoord. Maar binnen tien jaar na afschaffing en gedoe met verschillende regelingen voor kunstenaars in bijstandsvoorzieningen kwam er een discussie op gang om opnieuw een aparte stimuleringsvoorziening voor de kunstenaars te realiseren. Waarom? Omdat de kunstenaar, die terecht kwam in de bijstand, er niet uitstroomde. Dat is met de Wik, gevolgd door de WWik wel anders geworden.

Mijnheer de voorzitter. Omdat geschiedenis de hardnekkige eigenschap heeft, zich te herhalen valt niet uit te sluiten dat we hier over enkele jaren de WWik zullen herinvoeren, want dan zal opnieuw zichtbaar zijn dat de kunstenaar minder snel uit de bijstand uitstroomt dan met de WWik mogelijk was geweest.

Dat het afschaffen van de WWik als bijkomstige reden volgens de staatssecretaris een besparing oplevert, moet worden betwijfeld. Naar verwachting zullen alle huidige WWik'ers, die momenteel een uitkering hebben, naar de WWB uitstromen. Volgens opgave van de Stichting Cultuur-Ondernemen zijn dat er ongeveer 3300. Dat betekent een verhoging van lasten van 70% naar 100% van de bijstandsnorm per persoon. Dat alles nog afgezien van een serieuze verhoging van de uitvoeringskosten voor de gemeenten in verband

daarmee. Ik hoop dat de staatssecretaris mijn fractie zijn argumentatie om toch tot afschaffing over te gaan nog eens helder kan toelichten.

Ik noemde al het ontbreken van overgangsrecht. Het Toetsingskader Overgangsrecht dat hier toepassing verdient op basis van de "Aanwijzingen tot de regelgeving" verwijst op grond van het rechtszekerheidsbeginsel als hoofdregel naar eerbiedigende werking. Onder meer in de komende Wet werken naar vermogen zal hieraan aandacht worden besteed, maar hier niet. In de nadere memorie van antwoord heeft de staatssecretaris het afwijzen van eerbiedigende werking aldus uitgelegd. Ik citeer: "De belangenafweging enerzijds tussen de belangen van de betrokkenen en de belangen van de overheid anderzijds om wenselijke wijzigingen door te voeren leende zich niet voor overgangsrecht."

Dat is een te magere argumentatie. De belangen van de overheid wil mijn fractie absoluut niet bagatelliseren, maar waarom zo'n haast? Met de afschaffing zijn geen directe besparingen gemoed en enig uitstel geeft de WWik'er meer mogelijkheden om zijn leven na afschaffing van de WWik te reorganiseren. Sommigen moeten hun atelier opzeggen en er moeten contracten worden opgezegd, omdat de risico's te groot worden. Van een betrouwbare en zorgvuldige overheid zou mogen worden verwacht dat met dit alles rekening wordt gehouden. Misschien kan de staatssecretaris nog eens duidelijk maken waarom dat hier niet kan.

Ook zijn er nog 10.000 "slapende" WWik'ers, die hun rechten nog niet hebben opgebruikt. Hun rechten worden van de ene op de andere dag gekort mocht de wet onverhoopt worden afgeschaft. Want de datum van afschaffing van de WWik, 1 januari 2012, staat als een "hard en fast rule" in de wet. Daarmee kom ik aan het punt van de praktische uitvoerbaarheid. Ik vertel u graag een ervaring van een WWik'er uit Leiden. Hij wist -- hoe weet ik niet, want hij heeft het in ieder geval niet op de site kunnen zien -- dat de WWik zou worden afgeschaft en vroeg bijstand aan. Dat was vorige maand. Hij kreeg te horen dat het aanvragen van bijstand voor een WWik'er niet mogelijk was omdat de Eerste Kamer er nog niet mee had ingestemd. Deze WWik'er moet op vandaag wachten, mocht de wet onverhoopt worden afgeschaft, voordat hij morgen bijstand kan aanvragen per 1 januari 2012 om alsdan in zijn levensonderhoud te kunnen voorzien. Dat geldt voor alle 3300 WWik'ers, die momenteel een uitkering krijgen. De Diensten Werk en Inkomen van veel gemeenten in Nederland krijgen heel drukke feestdagen. Bovendien lopen de 27-minners met de nieuwe WWB na vannacht, mocht die wet onverhoopt worden aangenomen, wellicht ook het risico dat ze vier weken moeten wachten. Is dat alles de bedoeling van de staatssecretaris? Is de staatssecretaris in verband hiermee bereid om gebruik te maken van zijn discretionaire bevoegdheid om een latere invoeringsdatum vast te stellen? Ook op dit punt krijg ik graag een reactie van de staatssecretaris.

Dan wil ik het evenals mevrouw Sent hebben over de frictiekosten. Mijn vraag is of de

staatssecretaris zich wel voldoende realiseert wat de gevolgen zijn voor de werknemers van de Stichting Cultuur-Ondernemen, de stichting met wettelijke taken die de WWik voor de overheid uitvoert. Van de werknemers van de stichting zal ongeveer 75 fte moeten afvloeien. Verliest de staatssecretaris uit het oog dat de stichting grotendeels voor de overheid werkt en als de WWik wordt afgeschaft nog doorlopende loonkosten maakt? De afvloeiing van 75 fte is niet meteen geregeld. Laat je je partner op deze manier in de steek?

Gelukkig heeft de staatssecretaris na iedere eerdere weigering aan de Tweede Kamer in enige vergoeding te voorzien in zijn nadere memorie van antwoord aan de Eerste Kamer een gesprek met de Stichting Cultuur-Ondernemen toegezegd. Dit gesprek heeft gisteren plaatsgevonden. Wij zijn benieuwd naar de uitkomst daarvan en de toezeggingen van de staatssecretaris. Ik wil nog eens nadrukkelijk onderstrepen dat de verhouding tussen de overheid en de stichting in het civiele recht te vergelijken is met twee contractpartners in een duurovereenkomst. Deze is altijd opzegbaar mits de gevolgen op een zorgvuldige en betrouwbare manier worden geregeld. Dat betekent met een behoorlijke opzegtermijn en met een behoorlijke afwikkeling van kosten die verband houden met de wederzijdse risico's, aldus -- kort samengevat -- de geldende jurisprudentie. Met andere woorden: het gaat er altijd weer om dat men fatsoenlijk met elkaar omgaat. Dat geldt ook voor de overheid, zowel jegens de Stichting Cultuur-Ondernemen, maar gelet op het vorige punt ook jegens de kunstenaar.

Ik steun van harte het beroep van de PvdA tot het uitstellen van het afschaffen van de wet totdat de gevolgen van de motie-Peters/Azmani zijn onderzocht, hopelijk met positieve resultaten.

Mijnheer de voorzitter. U zult na dit alles begrijpen dat mijn fractie grote moeite heeft met het afschaffen van de WWik. Wij wachten de antwoorden van de staatssecretaris met grote belangstelling af.

*N

De heer Thissen (GroenLinks): Voorzitter. Nadat wij gisteren de eerste termijn hebben gehad over fundamentele wijzigingen van de Wet werk en bijstand komt vandaag een nieuw wetsvoorstel van deze staatssecretaris aan de orde, namelijk het afschaffen van een succesvol functionerende wet. In de stad waarin ik nog steeds woon, maakte het filmtheater in het verleden regelmatig reclame met de volgende slogan: wegens daverend succes geprolongerd. Dan verscheen de titel van een film, met de bedoeling extra mensen te verleiden de gang naar het filmtheater te maken. Op de een of andere manier zit die zin voortdurend bij mij in het hoofd, zo de laatste weken toen ik mij aan het voorbereiden was op de behandeling van dit wetsvoorstel om de WWik af te schaffen. "Wegens daverend succes afgeschaft." Het heeft namelijk gefunctioneerd en het functioneerde zeer bijzonder voor de circa 19.000 kunstenaars die daar sinds

1999 met succes een beroep op hebben gedaan en die zich hebben kunnen ontwikkelen als zelfstandige kunstzinnige ondernemers, met wellicht daarnaast nog een baan in de reguliere arbeidsmarkt, maar zij waren uit de uitkering gebleven. Wij denken overigens naar aanleiding van getallen van de Stichting Cultureel-Ondernemen dat daarvan nog 10.000 kunstenaars recht hebben op enige vergoeding als gevolg van de WWik. Het is uitermate verbazingwekkend dat de staatssecretaris als verantwoordelijk bewindsman niet over de beschikbare gegevens blijkt te beschikken. Hij weet dus niet hoeveel kunstenaars er nog precies openstaande WWik-rechten hebben. Ik kan mij voorstellen dat de staatssecretaris dat persoonlijk niet weet, maar op het ministerie zou men dat moeten weten. En als het ministerie het niet weet, zouden de 418 centrumgemeenten die de WWik uitvoeren dat moeten weten. Dan zouden dit soort getallen toch vrij snel boven tafel moeten komen. Als we dat soort cijfers niet exact boven tafel krijgen, maar ik me ernstig zorgen over de rechtmatigheid van het uitkeren van dit soort regelingen aan mensen die er recht op hebben. Dan is er dus geen deugdelijke administratie en dan snap ik niet dat de Inspectie Werk en Inkomen niet al jaren geleden aan de bel heeft getrokken dat er iets raars aan de hand is met de WWik, omdat niet bekend is hoeveel mensen nog recht hebben op een uitkering. Dus op dit punt verwacht mijn fractie dat de staatssecretaris daar klip-en-klaar in de re- en dupliek een reactie op geeft.

Zoals ik al zei: de WWik wordt wegens daverend succes afgeschaft. Zo ook de BKR die in 1989 is afgeschaft omdat de opslagruimten van sociale diensten, van stadhuizen, van musea, al dan niet gemeentelijk of stedelijk, uitpuilden van de aangekochte werken. Iedereen was er volgens mij toen van overtuigd dat het anders moest. Toen is er een situatie ontstaan dat de meeste sociale diensten op basis van de toenmalige Algemene Bijstandswet handelden overeenkomstig het zelfstandig geformuleerde gemeentelijk beleid. Ook dat bleek niet houdbaar te zijn. Dus er kwam druk vanuit de uitvoering voor een regeling die onder Paars II tot stand gekomen is: de Wet werk en inkomen kunstenaars. Ik was in die tijd wethouder in mijn stad Roermond. Wij zagen de verantwoordelijkheid voor de kunstenaars verdwijnen van de gemeente Roermond naar de gemeente Venlo, die dat voor de hele regio Noord- en Midden-Limburg ging uitvoeren.

Het blijkt een succes te zijn. Het heeft in ieder geval ervoor gezorgd dat er in de uitvoering een helder instrument is voor startende kunstenaars, een stimuleringsregeling om zelfstandig kunstzinnig ondernemer te zijn. Mijn fractie snapt dan ook werkelijk niet dat dit instrument vandaag moet worden afgeschaft, te meer omdat wij denken dat de geschiedenis zich zal herhalen, zoals mijn collega Scholten ook zei. Wij denken dat er vanuit de uitvoering weer de druk zal komen om een regeling voor startende kunstenaars te ontwikkelen. De staatssecretaris wil het uit principiële overwegingen afschaffen. Hij vindt dat

kunstenaars geen aparte groep beroepsbeoefenaren vormen.

In de Tweede Kamer is bij de behandeling van dit wetsvoorstel een motie van de leden Peters en Azmani aangenomen, waarin de regering wordt verzocht, in het licht van het Bijstandsbesluit zelfstandigen te bezien of er voor kunstenaars de kern van deze regeling zou kunnen worden toegepast vanuit het Bijstandsbesluit zelfstandigen. Het verheugt ons dat de staatssecretaris heeft toegezegd, dat te zullen onderzoeken, maar wij snappen werkelijk niet waarom hij niet even de tijd neemt om te wachten tot de afschaffingsdatum van dit wetsvoorstel. Gelet op de financiële gevolgen moet dit toch geen enorm gat in de begroting slaan. Als blijkt dat de kern overeind kan blijven van waar de WWik voor bedoeld is, zou de staatssecretaris op dat moment kunnen besluiten tot een ingangsdatum. Die discretionaire bevoegdheid heeft de staatssecretaris, althans, als hij dit voorlegt aan de Kamers.

Dan kom ik bij de opmerkingen van de staatssecretaris over de Staten-Generaal. Mijn collega Sent heeft daar ook iets over gezegd. In hun nadere inbreng hebben de fracties gevraagd naar het overgangsrecht, omdat zij niet echt tevreden zijn met het antwoord van de staatssecretaris in de memorie van antwoord en in de nadere memorie van antwoord. De staatssecretaris zegt hierop dat de kunstenaars het allemaal konden weten omdat dit in het voorjaar al bekend is gemaakt. Wat telt is echter uiteindelijk de beslissing in deze Kamer. Dat gebeurt elf dagen voor de voorgestelde ingangsdatum van 1 januari 2012. Dat is het moment waarop het wetsvoorstel al dan niet wordt aangenomen. Als de Eerste Kamer nee zegt tegen het voorstel gaat het niet door. Dus de redenering van de staatssecretaris dat de kunstenaars het konden weten omdat het in het regeerakkoord staat en omdat het in het voorjaar al bekend is gemaakt, geldt niet. Dat geldt echt niet. Het is een tendens die wij bij meerdere departementen zien tegenwoordig. Wij hebben dat bij VWS een aantal malen gezien rondom de Zorgverzekeringswet. VWS is een aantal malen in de fout gegaan met communicatie over het epd. Iedereen weet wat er met het epd is gebeurd. Dat is unaniem gesneuveld in deze Kamer. Het hele volk was al wel op de hoogte gebracht van het feit dat er een elektronisch patientendossier zou komen. Ook daarin stond geen enkele vermelding dat de Eerste Kamer der Staten-Generaal daar nog een finaal besluit over moest nemen.

Dus los van het feit dat wij vinden dat er voor deze groep kunstenaars -- en mogelijk zijn er nog 10.000 die een restantrecht hebben op de WWik -- een overgangsregeling moet zijn -- want dat is fatsoenlijk verkeer tussen overheid en burger -- vinden wij de redenering van de staatssecretaris dat het in het voorjaar al bekend was niet valide, omdat de Tweede Kamer en deze Kamer eerst over dit wetsvoorstel moeten besluiten. In onze parlementaire democratie zijn wij nu eenmaal het hoogste orgaan en niet de regering.

Mijn fractie steunt de motie van mevrouw Sent dan ook volmondig en van harte.

In de memorie van antwoord stelt de staatssecretaris dat hij binnenkort zal praten met de Stichting Cultureel-Ondernemen. Dat gesprek heeft gisteren plaatsgevonden. Wij horen graag wat het resultaat daarvan is. De staatssecretaris zegt er wel begrip voor te hebben dat gezien de late parlementaire behandeling mogelijk personele kosten zijn waar de stichting mee wordt opgescheept als de WWik per 1 januari wordt opgeheven.

Overigens zijn wij erg benieuwd naar de uitkomst van het kort geding dat aanstaande donderdag zal plaatsvinden. Dit kan voor de staatssecretaris onverhoopt negatief aflopen. Ik neem aan dat de rechter voor 1 januari een uitspraak zal doen in dit kort geding. Ik neem niet aan dat hij dit over 1 januari heen tilt. Heeft de staatssecretaris een plan B als dit negatief uitpakt? Wij wachten de antwoorden van de staatssecretaris, zoals altijd, met gepaste aandacht af.

De voorzitter: Ik neem aan dat u bedoelde dat u het voornemen van mevrouw Sent steunt en niet de motie.

**

De heer Thissen (GroenLinks): Dat klopt, voorzitter.

*N

De heer Terpstra (CDA): Voorzitter. Ook de CDA-fractie is zeer benieuwd naar wat de rechter volgende week donderdag beslist. Ik heb van de Stichting Cultuur-Ondernemen begrepen dat de rechter alleen maar een besluit neemt als de wet wordt aangenomen. Dus nu heb ik begrepen dat GroenLinks eerst voor de wet stemt en dan pas nieuwsgierig kijkt hoe de rechter reageert, want anders heeft het geen zin.

De heer Thissen (GroenLinks): Als de collega zo begint, wil ik best in de pauze met hem onderhandelen over het wetsvoorstel dat wij gisteren hebben behandeld.

De heer Terpstra (CDA): Als iemand in de Kamer iets naar voren brengt, neem ik het altijd zeer serieus. Als u zegt dat u graag wilt weten wat die rechter zegt, dan lijkt me dat dit alleen maar lukt als u eerst voor de wet stemt. Anders komt die mijnheer of mevrouw nooit tot een uitspraak.

Voorzitter. Op basis van het regeerakkoord wordt voorgesteld, de bestaande regeling voor kunstenaars in te trekken. Het kabinet gebruikt hiervoor twee argumenten. De gelijkschakeling van kunstenaars met anderen, zowel werknemers als zelfstandigen en het streven naar minder bemoeienis van de overheid met de kunstsector als zodanig.

Vergeleken met de normale bijstand kent de huidige regeling de volgende verschillen. De duur is beperkt tot vier jaar. Er is een lagere uitkering, waar mevrouw Scholten ook op wees. Er is een ruimere bijverdienstenregeling. Er is een

systeem van begeleiding tot het zelfstandig ondernemerschap. Er bestaat geen arbeidsplicht.

Volgens ruwe berekeningen kost de huidige regeling 31 mln., waarvan 5 mln. uitvoeringskosten. Dat is bijna 20% van het uitkeringsbedrag. Voorstanders van een efficiënte overheid -- en dat zijn we, denk ik, allemaal -- zouden alleen al hierdoor voor dit wetsvoorstel moeten zijn.

Voor de 3000 kunstenaars die onder de huidige regeling vallen zijn de gevolgen divers. Kunstenaars zonder eigen inkomsten gaan er ongeveer 45% op vooruit, terwijl kunstenaars met de maximale bijverdienstenregeling er maximaal 25% op achteruit kunnen gaan. Een vorm van nivellering. Sommigen noemen dit kabinet rechts, maar dit is naar mijn overtuiging weer het zoveelste bewijs dat dit kabinet op geen enkele wijze rechts kan worden genoemd. Kan de staatssecretaris nog eens ingaan op de ideologische achtergronden van deze extreme nivelleringsoperatie?

Zoals al uit de schriftelijke voorbereiding is gebleken, steunen wij dit voorstel onder voorwaarde dat op een goede wijze uitvoering wordt gegeven aan de motie-Peters/Azmani, waarbij de Stichting Cultuur-Ondernemen de begeleiding naar goed ondernemerschap voor haar rekening zou kunnen blijven nemen. Voor een deel gebeurt dit door het ministerie van OCW.

Wij horen graag van de staatssecretaris hoe het staat met de uitvoering van deze motie.

*N

De heer Elzinga (SP): Voorzitter, met dit wetsvoorstel stelt de regering voor om de Wet werk en inkomen kunstenaars, de WWik, per 1 januari 2012 -- dus over elf dagen -- in te trekken. Volgens de SP-fractie is dat echter onverstandig en bovendien veel te kort dag. Op onzorgvuldige wijze dreigt een zeer succesvolle regeling bij het grofvuil te worden gezet, zonder dat een vergelijkbaar goed alternatief voorhanden is. En dat alternatief kan er wel tamelijk eenvoudig komen.

De regering vindt het niet passen dat er voor kunstenaars met een specifieke uitkeringsregeling andere regels gelden dan voor ondernemers en/of werknemers. Door de WWik af te schaffen, zullen kunstenaars zonder middelen van bestaan een beroep moeten doen op de WWB en gaan voor kunstenaars dus dezelfde polisvoorwaarden gelden als voor ieder ander, de polisvoorwaarden waar wij het gisteren ook over hebben gehad. De motivatie voor de regering is daarmee principieel van aard.

Er is ook nauwelijks een besparing mee gemoeid. De regering is daarover nog optimistisch, maar uitvoerders denken dat de WWB in veel gevallen het enige alternatief is en de kosten daardoor eerder hoger zullen uitvallen, dan lager. Immers, de bijstandsuitkering ligt voor de gemiddelde kunstenaar 43% hoger dan de WWik-uitkering. Daarmee is voor dit wetsvoorstel, anders dan bij veel andere wetsvoorstellen van dit ministerie die we recent hebben behandeld, geen

reële budgettaire reden achter de haast waarmee we gevraagd worden het voorstel te behandelen.

In elk geval kiest de regering niet voor een pragmatische aanpak, want deze specifieke uitkeringsregeling voor kunstenaars is uitermate efficiënt, zo bleek uit de evaluatie door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid vorig jaar. 94% van de kunstenaars is binnen twee jaar gebruik van de WWik economisch zelfstandig en onafhankelijk van de WWik en 83% binnen de kunstsector. Iedere kunstenaar die in de WWB instroomt heeft aanmerkelijk minder kans om daar uit te stromen. En dat komt door het ontwerp van de WWik-regeling: een lagere basisuitkering, veel ruimere vrijstelling om uit de kunst of bijbaan het inkomen aan te vullen, de verplichting om ieder jaar te groeien richting economische zelfstandigheid plus een specifiek pakket -- en dat is een heel belangrijk element -- aan ondersteunende trainingen en begeleiding. Voor de regering is opheffing van de aparte status van kunstenaars kennelijk zelfs zo principieel, dat een ander principe, namelijk dat mensen zo snel mogelijk economisch zelfstandig moeten zijn en dat werk boven inkomen gaat, een treetje lager staat dan dit principe.

De SP-fractie is wel pragmatisch en niet principieel tegen het uitgangspunt van gelijke monniken, gelijke kappen van de regering. Wij zijn van mening dat het erg jammer zou zijn om zo'n mooie regeling weg te gooien en meer mensen te veroordelen tot de bijstand, van waaruit de kansen om weer aan de slag te komen een stuk lager liggen. In de Tweede Kamer is een motie aangenomen, de motie-Peters/Azmani, om de succesvolle elementen van de WWik te integreren in het Bbz, het Besluit bijstandverlening zelfstandigen. Als de huidige WWik'ers dankzij een aangepast Bbz net zo kansrijk vanuit de WWB als kunstenaar of anderszins economisch zelfstandig kunnen worden binnen twee jaar, dan vervalt voor onze fractie ieder principe om tegen de afschaffing van de WWik te pleiten. Dan kunnen bovendien, naast kunstenaars, ook andere beginnende ondernemers van deze succesvolle regeling gebruik maken.

De Tweede Kamer is toegezegd deze suggestie te onderzoeken en in de nadere memorie van antwoord wordt nog eens bevestigd dat dit onderzoek naar verwachting in het eerste kwartaal van 2012 gereed zal zijn. Waarom zouden we daar dan niet op wachten? Als de staatssecretaris zou willen toezeggen, dat eerst af te wachten, dan kunnen we wellicht daarna tamelijk probleemloos de aparte regeling voor kunstenaars opheffen. Is hij daartoe bereid?

Mijn fractie ziet nog enkele beren op de weg. Deze beren, die ik in de rest van mijn betoog nader wil toelichten, zijn onder andere tekortkomingen met betrekking tot het motiveringsbeginsel; het ontbreken van het overgangsrecht en het aantasten van het rechtszekerheidsbeginsel voor rechthebbenden op de WWik; de frictiekosten voor Cultuur-Ondernemen en het zorgvuldigheidsbeginsel. Daarnaast zijn er nog meer zorgen, zoals over de

verdeling van de kosten over de gemeenten, tussen gemeenten en Rijk. Maar die zijn naar mijn mening door vorige sprekers, met name de PvdA-fractie, voldoende uitvoerig behandeld.

Ten eerste het motiveringsbeginsel. De regering wenst een zeer succesvolle regeling af te schaffen -- dat blijkt uit een evaluatie die door SZW vorig jaar is verricht -- met de motivatie dat de beroepsgroep van kunstenaars geen aparte regeling vergt en dat de regeling daarom overbodig is. Niet alleen werd daar door eerdere kabinetten anders over gedacht; de motivatie dat kunstenaars geen aparte regeling vergen rammelt. Er wordt in de schriftelijke beantwoording namelijk niet ingegaan op het succes van de WWik en waarom deze regeling juist voor kunstenaars zo succesvol is gebleken. De mogelijkheden die de WWik biedt, worden in de WWB noch in het huidige Bbz geboden. Juist uit het succes van de WWik blijkt dat de regeling niet overbodig is. Voor andere beroepsgroepen gelden bovendien soms ook aparte bepalingen, bijvoorbeeld voor binnenvaartschippers binnen het Bbz. Graag een reactie van de staatssecretaris. Uiteraard vervalt dit bezwaar indien er binnen het Bbz bepalingen zouden komen die de successen van de WWik kunnen continueren, al dan niet voor een breder gedefinieerde doelgroep. Ik wil ook graag apart aandacht voor de motivering, dit voorstel een spoedeisend karakter te geven.

Ten tweede het overgangsrecht. De beroepsgroep van kunstenaars heeft volgens de regering geen aparte uitkeringsregeling nodig, maar onderscheidt zich wel van bijvoorbeeld Wajongers en WWB'ers, als het gaat om een noodzaak tot overgangsrecht. Dat is dan volgens de regering in dit geval weer niet noodzakelijk. WWik'ers hebben zwart-op-wit een beschikking waaruit hun recht op een uitkering blijkt en de voorwaarden voor die uitkering. Die voorwaarden worden nu eenzijdig gewijzigd en zonder overgangsrecht, kennelijk met een beroep op het algemeen belang. Dat algemeen belang ontgaat de SP-fractie, want wie zou er nadeel kunnen hebben van een overgangsrecht voor deze beperkte doelgroep? Daarmee staat de proportionaliteit van de regeling op het spel, maar ook het rechtszekerheidsprincipe voor de huidige rechthebbenden. Hoe moeten zij anticiperen op een wijziging die reeds per 1 januari aanstaande moet ingaan? Dat is al binnen twee weken, elf dagen om precies te zijn!

In de nadere memorie van antwoord verwijst de staatssecretaris naar de aankondiging die al in het regeerakkoord staat en naar een aankondiging op de website, maar daar is door andere sprekers al het nodige op aangemerkt. Het regeerakkoord is bovendien slechts een wenselijke beleidsagenda en geen besluit. Daarop kun je niet bouwen, of meent de staatssecretaris dat besluitvorming door het parlement, inclusief de Eerste Kamer, niet relevant is? Als hij meent dat deze Kamer er wel toe doet -- dat hoop ik toch zeker -- dan moet hij toch ook erkennen dat het tot op dit moment onzeker is of de WWik per 1 januari a.s. wordt afgeschaft of

wellicht toch blijft bestaan? Graag krijg ik een heel concreet antwoord op deze vraag.

Ten derde de frictiekosten. Met betrekking tot de frictiekosten van de privaatrechtelijke uitvoeringsstichting Cultuur-Ondernemen zijn eveneens diverse beginselen van behoorlijk bestuur in het geding. Een motie in de Tweede Kamer om hieromtrent iets te regelen werd afgeraden met het argument dat er reeds een voorziening door Cultuur-Ondernemen zou zijn getroffen. Dat wordt door de stichting zelf ontkend. Een eerdere voorziening op de begroting werd door het ministerie zelfs afgekeurd. Nu wordt Cultuur-Ondernemen geacht de dienstverlening ten behoeve van de WWik te blijven verlenen zolang de WWik nog bestaat, en wij weten niet hoe lang dat nog is. Tot op de dag van vandaag is dus ook Cultuur-Ondernemen in het ongewisse over hoe lang de stichting deze regeling moet blijven uitvoeren en deze werkzaamheden moet vervullen. De begroting voor dit jaar is bovendien vastgesteld vóór de indiening van het voorliggende wetsvoorstel.

De staatssecretaris realiseert zich inmiddels ook dat 1 januari wel erg snel dichterbij komt. Eerst gisteren heeft er dan ook een eerste gesprek over dit onderwerp plaatsgevonden. Mijn fractie hoort graag van de staatssecretaris welke concrete toezeggingen in dat gesprek zijn gedaan; andere sprekers hebben dit voor mij al gevraagd. Is er voor de 40 fte die moet afvloeien dankzij het afschaffen van de WWik al een oplossing gevonden of een regeling getroffen?

Ten vierde het zorgvuldigheidsprincipe. De SP-fractie meent dat door het spoedeisende karakter, dat niet adequaat is gemotiveerd, door de bovengenoemde bezwaren en knelpunten en gezien het feit dat het nog geen twee weken is tot de beoogde invoeringsdatum, het zorgvuldigheidsbeginsel in het geding is. Daar bovenop komt -- ook andere fracties hebben erop gewezen -- de uitermate gebrekkige en onzorgvuldige voorlichting, onder andere op de website, die de Eerste Kamer negeert of is blijven hangen bij de indiening van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer.

Omdat de meeste bezwaren redelijk eenvoudig kunnen worden weggenomen indien inderdaad zou worden besloten om de intrekking van de WWik uit te stellen tot het moment dat er een adequate set bepalingen in het Bbz is geïntroduceerd conform de in de Tweede Kamer aangenomen motie, zouden wij ook veel aan zorgvuldigheid kunnen winnen bij dit wetsvoorstel. Ga maar na: een succesvolle regeling wordt niet weggegooid maar verbreed, en er hoeft geen kapitaalvernietiging plaats te vinden, als bij de nieuwe regeling in het Bbz de expertise van de centrumgemeenten en Cultuur-Ondernemen wordt benut. Als de kunstenaars in de WWik ambtshalve direct terechtkunnen in de nieuwe regeling, is er wellicht ook helemaal geen overgangsrecht noodzakelijk. Mijn fractie pleit er dan ook voor dat de staatssecretaris het wetsvoorstel aanhoudt totdat op zijn minst het onderzoek naar de integratie van de succesvolle elementen uit de

WWik in het Bbz, naar aanleiding van de aangenomen motie, is uitgevoerd, in de loop van het volgende kwartaal.

Wij wachten de reactie van de staatssecretaris zoals altijd met zeer veel belangstelling af.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

Voorzitter: Putters

*B

!Wet op de kansspelen!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de kansspelen in verband met de instelling van de kansspelautoriteit (32264).

De voorzitter: Ik heet de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van harte welkom in de Eerste Kamer.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw Beuving (PvdA): Voorzitter. Door het ministerie van Veiligheid en Justitie wordt op dit moment gewerkt aan een algehele herziening van de Wet op de kansspelen. In de praktijk is echter dringend behoefte aan een krachtige toezichthouder op de kanspelsector. Daarom wil de regering met het onderhavige wetsvoorstel, vooruitlopend op het voorstel voor een nieuwe Wet op de kansspelen, de instelling van de kansspelautoriteit realiseren. De PvdA-fractie steunt de instelling van de kansspelautoriteit en vindt het verstandig dat de regering hiermee niet heeft gewacht totdat er een nieuwe Wet op de kansspelen is.

De kansspelautoriteit krijgt de volgende taken: het verstrekken, wijzigen en intrekken van vergunningen voor diverse vormen van kansspelen; het bevorderen van het voorkomen en het beperken van kansspelverslaving; het geven van voorlichting aan burgers, overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties; het toezicht op de naleving van de toepasselijke wet- en regelgeving en de vergunningen; de handhaving van die wet- en regelgeving alsmede de vergunningen.

Om de kansspelautoriteit effectief te kunnen laten optreden, is het noodzakelijk dat deze de beschikking krijgt over een adequaat handhavingsinstrumentarium. Daarom bevat dit wetsvoorstel regels op het gebied van toezicht en handhaving, waaronder de introductie van de volgende bestuursrechtelijke handhavingsinstrumenten: de last onder dwangsom, de last onder bestuursdwang en de bestuurlijke boete. Als ultimum remedium kan gekozen worden voor strafrechtelijke handhaving.

In dit wetsvoorstel wordt de kansspelautoriteit vormgegeven als een zelfstandig

bestuursorgaan (zbo). Op grond van de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen kan slechts in een beperkt aantal gevallen een zbo in het leven worden geroepen. In casu is bij de keuze voor een zbo het onafhankelijkheidsmotief van doorslaggevende betekenis. In de kanspelsector is de overheid namelijk zowel vergunningverlener als ontvanger van de opbrengsten van de monopolisten, Holland Casino en de Staatsloterij. Het extern positioneren van taken en de vermindering van ministeriële bevoegdheden zal belangenverstrengeling of de schijn daarvan voorkomen of zelfs doen opheffen, aldus de toelichting bij dit wetsvoorstel. De minister (thans: de staatssecretaris) draagt stelselverantwoordelijkheid voor het kansspelbeleid. De kansspelautoriteit is belast met het uitvoeren van het beleid. Vanuit de eigen verantwoordelijkheid om de wettelijke taken adequaat uit te voeren, heeft echter ook de kansspelautoriteit een beleidstaak; het gaat dan om uitvoeringsbeleid.

De Raad van State heeft in zijn advies gewezen op de bevoegdheden die de minister op grond van de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen toekomen. Daartoe behoren bevoegdheden in de sfeer van het toezicht, maar ook de mogelijkheid om beleidsregels vast te stellen over de taakuitoefening door de raad van bestuur van de kansspelautoriteit. Dergelijke beleidsregels over de taakuitoefening door de raad van bestuur kunnen onder meer betrekking hebben op de inhoud en de wijze van vergunningverlening, het toezicht daarop en de handhaving daarvan. De Raad van State is van oordeel dat in het voorliggende geval nog steeds sprake is van een schijn van belangenverstrengeling. Om dat risico te beperken adviseert de Raad, het interne toezicht binnen de kansspelautoriteit te versterken door de introductie van een raad van toezicht. De raad van toezicht zou dan bijvoorbeeld een goedkeuringsbevoegdheid ten aanzien van besluiten van de raad van bestuur kunnen hebben, alsmede een recht van voordracht tot benoeming, schorsing en ontslag van leden van de raad van bestuur. Op deze wijze is de rol van de minister minder geaccentueerd en wordt de schijn van belangenverstrengeling navenant minder, aldus de Raad van State.

De staatssecretaris heeft in de memorie van antwoord te kennen gegeven de noodzaak van een raad van toezicht bij de kansspelautoriteit onvoldoende te zien. Hij heeft daarbij vooral argumentatie ontleend aan de beperkte omvang van de kansspelautoriteit en het volgens de staatssecretaris overzichtelijke takenpakket. De staatssecretaris is daarbij onvoldoende ingegaan op de zojuist weergegeven redenering van de Raad van State betreffende de schijn van belangenverstrengeling bij de minister (thans: de staatssecretaris). De PvdA-fractie wenst van de staatssecretaris te vernemen of het niet toch verstandig is om een raad van toezicht te introduceren en zo de rol van de bewindspersoon minder pregnant te maken en de schijn van belangenverstrengeling te verminderen.

Het is de bedoeling van de regering dat de kansspelautoriteit bij de start van haar werkzaamheden kan beschikken over een personeelscapaciteit van ongeveer 35 fte, waarvan ten minste 10 fte wordt ingezet op toezicht en handhaving. De PvdA-fractie betwijfelt ten eerste of de kansspelautoriteit met deze omvang in staat is, de krachtige toezichthouder te worden waaraan zo dringend behoefte is. Ik wijs alleen maar op de kwestie van het illegale online kansspelaanbod. Vooralsnog geldt er een algeheel verbod van kansspelen op internet. Dit betekent dat er alleen al op dit deel terrein van de kanspelsector een enorme handhavingstaak voor de kansspelautoriteit ligt. En wat te denken van het toezicht dat van de kansspelautoriteit wordt verwacht ten aanzien van partijen zoals banken, die illegale kansspelen online faciliteren? In de nota naar aanleiding van het verslag is te lezen dat de kansspelautoriteit hiertegen tijdig en adequaat zal kunnen optreden. Meent de staatssecretaris werkelijk dat met 10 fte voor toezicht en handhaving de aanpak van de illegale online kansspelaanbieders daadkrachtig en effectief kan worden gerealiseerd? Dan heb ik het alleen nog maar over het online kansspelaanbod, en niet over de wereld die verder nog bestaat op het gebied van de kansspelen.

Het is de PvdA-fractie bekend dat de regering in deze kabinetsperiode het kansspelstelsel wil moderniseren en een meer open stelsel wil realiseren. In dit kader wil de regering onder meer het aanbieden van kansspelen via internet wettelijk reguleren. Het algehele verbod op online kansspelen zal dan verdwijnen, althans dat is wat de regering voor ogen heeft. Dit zal de werklast voor de kansspelautoriteit echter alleen maar groter maken. Zij zal dan immers de vergunningverlening op de online kansspelmarkt als taak erbij krijgen. Op basis van de door de Tweede Kamer aangenomen motie-Bouwmeester c.s zal de regering dienen te regelen dat illegale aanbieders van kansspelen niet in aanmerking komen voor een vergunning voor kansspelen op internet. De PvdA-fractie is ingenomen met de toets die op basis van deze motie zal moeten worden ingevoerd bij de verlening van vergunningen voor kansspelen op internet, maar de klus voor de kansspelautoriteit zal er onmiskenbaar door toenemen.

Voorts heeft de staatssecretaris er in de memorie van antwoord terecht op gewezen dat juist om een veilig en verantwoord aanbod van kansspelen op internet te creëren, het cruciaal is dat wordt voorkomen dat spelers die door legale aanbieders worden geweerd of beperkt in hun spelgedrag -- denk aan kansspelverslaafden of minderjarigen -- hun toevlucht zoeken tot het illegale aanbod van kansspelen op internet. Wij vragen de staatssecretaris om een inschatting te geven van wat de plannen van de regering op het gebied van regulering van de online kansspelmarkt voor de personeelscapaciteit van de kansspelautoriteit zullen betekenen.

Tot slot heeft de PvdA-fractie vragen ten aanzien van de financieringssystematiek van de kansspelautoriteit. Wij steunen van harte het principe van de financiering, namelijk het principe

waarbij de landelijke vergunninghouders de kosten van het toezicht op de kanspelsector dragen. Deze vergunninghouders hebben immers een uitsluitend recht van de overheid gekregen om kansspelen te organiseren, zodat de negatieve effecten waarmee dat aanbod gepaard gaat voor rekening dienen te komen van die vergunninghouders. Vervolgens vormt de omzet van elke vergunninghouder het criterium voor de berekening van de heffing. Daarnaast geldt bij de berekening van de heffing voor risicovol aanbod, zoals casinospelen en speelautomaten, een hogere heffing dan voor minder risicovol aanbod, zoals loterijen.

Bij deze berekening speelt echter de afdracht aan goede doelen geen enkele rol. Dit betekent dat niet rekening wordt gehouden met het feit dat de goededoelenloterijen wettelijk verplicht zijn, 50% van de inleg af te dragen aan het goede doel. De PvdA-fractie is er tot dusver niet van overtuigd dat dit redelijk is en vraagt de staatssecretaris om uiteen te zetten waarom er niet voor is gekozen, de heffingsgrondslag voor de goededoelenloterijen te bepalen op de inleg minus de verplichte afdracht aan goede doelen.

Wij zien de antwoorden van de staatssecretaris met belangstelling tegemoet.

*N

Mevrouw Broekers-Knol (VVD): Voorzitter. Het kabinet heeft het voornemen, de huidige Wet op de kansspelen, die dateert uit 1964, te moderniseren. Daar wordt aan gewerkt, maar het is nog niet zover. In de brief van 19 maart jl. aan de Tweede Kamer heeft het kabinet zijn visie op het kansspelbeleid uiteengezet. In het kort komt het erop neer dat het kabinet met het kansspelbeleid blijft inzetten op het zo veel mogelijk voorkomen van kansspelverslaving, het beschermen van de consument en het tegengaan van fraude en criminaliteit. Het kabinet wil dit realiseren in een nieuwe, moderne Wet op de kansspelen met een opener stelsel. De VVD-fractie ondersteunt dit streven. Inmiddels is er echter dringend behoefte aan een, zoals dat in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel wordt genoemd, "daadkrachtige toezichthouder". Die daadkrachtige toezichthouder wordt met het voorliggende wetsvoorstel in de vorm van de kansspelautoriteit geïntroduceerd. Mijn fractie oordeelt over de introductie van de kansspelautoriteit positief maar er zijn nog wel enkele punten waarvoor mijn fractie in dit debat de aandacht van de staatssecretaris wil vragen.

Namens mijn fractie zal ik achtereenvolgens de volgende onderwerpen aan de orde stellen: ten eerste taak en organisatie van de kansspelautoriteit; ten tweede het sanctiestelsel; ten derde het preventiebeleid en ten vierde de financiële aspecten.

Ik begin met de taak en de organisatie van de kansspelautoriteit. Volgens het wetsvoorstel wordt de kansspelautoriteit belast met de vergunningverlening, het toezicht op de naleving van de toepasselijke wet- en regelgeving en de handhaving ervan. In de memorie van antwoord op pag. 5 zet de staatssecretaris helder uiteen dat bij

de voorgestelde kansspelautoriteit de afdeling Vergunningen strikt gescheiden wordt van de afdeling Toezicht en sanctiëring. Daarmee wordt gewaarborgd dat uitvoering en toezicht onafhankelijk van elkaar worden uitgevoerd, zo stelt de staatssecretaris. Dat is mooi, maar kan de staatssecretaris ook garanderen dat op het terrein van de personele bezetting van beide afdelingen er een strikte scheiding gehandhaafd wordt? Ik stel die vraag omdat er, als er qua personeel makkelijk "geswitcht" kan worden tussen beide afdelingen, weliswaar formeel een strikte scheiding is maar materieel niet. Men neemt zijn kennis en inzicht, oordelen en vooroordelen mee van de ene afdeling naar de andere.

In dit verband wijs ik ook op de opmerking van de staatssecretaris op dezelfde pagina van de memorie van antwoord: "De kansspelautoriteit wordt ingericht als een organisatie met een beperkte omvang en met een overzichtelijk takenpakket." Is handhaving van de strikte scheiding bij een organisatie met een beperkte omvang wel reëel uitvoerbaar? Is de staatssecretaris bereid om bijvoorbeeld in een ministeriële regeling een verplichte strikte scheiding van de afdelingen Vergunningen en Toezicht en sanctiëring vast te leggen? Dat geeft meer houvast dan het bestuursreglement, dat weliswaar op grond van artikel 33d van het wetsvoorstel door de minister moet worden goedgekeurd maar dat toch minder "hard" is.

Mijn tweede punt gaat over het sanctiestelsel. Het siert de staatssecretaris dat hij in de memorie van antwoord uitvoerig is ingegaan op de vragen van mijn fractie daarover. Die vragen waren onder meer ingegeven door de verbazing van mijn fractie dat in het voorliggende wetsvoorstel van december 2009 geen aandacht is besteed aan het toch kritisch getoonzette debat dat deze Kamer in juni van dat jaar met de toenmalige minister van Justitie voerde over de nota van 31 oktober 2008 over de uitgangspunten bij de keuze van een sanctiestelsel. Ik zal die discussie bij de behandeling van het voorliggende wetsvoorstel vandaag laten rusten. Wel vraag ik de staatssecretaris en via hem de minister om steeds wanneer bij een wetsvoorstel de keuze voor bestuurlijke en strafrechtelijke handhavinginstrumenten aan de orde is, die keuze met kracht van argumenten te onderbouwen en daarbij aandacht te geven aan hetgeen tijdens het debat van juni 2009 door deze Kamer aan de orde is gesteld en naar voren is gebracht.

Ik heb nog wel een vraag over de opmerking van de staatssecretaris op pag. 8 van de memorie van antwoord. De staatssecretaris merkt op dat met de komst van de kansspelautoriteit de aanpak van illegale kansspelen zal worden geïntensiveerd, wat naar verwachting tot meer zaken zal leiden. De staatssecretaris vervolgt: "Er moet voorkomen worden dat dit onnodige extra druk op de strafrechtsketen veroorzaakt." Hoe bedoelt de staatssecretaris dit? Is de inzet dat inderdaad koste wat kost het strafrecht buiten de deur moet worden gehouden, ook al is in een

specifiek geval de toepassing van strafrecht het meest aangewezen?

Ik zou het tevens op prijs stellen als in het kader van een transparant sanctiebeleid de kansspelautoriteit jaarlijks alle bestuurlijke boetebesluiten publiceert inclusief de onderbouwing van die besluiten. Dit is dus iets meer dan een voor het publiek toegankelijke versie van het handhavingsbeleid, waarbij de speerpunten voor de betreffende periode zijn benoemd; ik verwijs naar pag. 14 van de memorie van antwoord. Kan de staatssecretaris dit toezeggen?

Het derde punt betreft het preventiebeleid. Het kansspelbeleid is erop gericht, kansspelverslaving te voorkomen, de consument te beschermen en fraude en criminaliteit tegen te gaan; dat heb ik zojuist ook al gezegd. Bij een modern kansspelbeleid betekent dit naar het oordeel van mijn fractie dat de technologie die door de kansspelautoriteit gebruikt wordt om de doelstellingen te bereiken, absoluut "state of the art" moet zijn. Ook de infrastructuur dient van het hoogste niveau te zijn. Alleen dan kan de kansspelautoriteit het vergunningenbeleid en het toezicht goed uitvoeren. In de memorie van antwoord schrijft de staatssecretaris op pag. 10 dat kennis van automatisering een absolute randvoorwaarde is voor het optimaal functioneren van de kansspelautoriteit. Hij deelt dus het oordeel van de VVD-fractie. De vraag is echter of de op te richten kansspelautoriteit daarvan voldoende doordrongen is. Is de kansspelautoriteit, wanneer het voorliggende wetsvoorstel wordt aangenomen, voldoende geëquipeerd op het gebied van technologie en infrastructuur om een rol van betekenis te kunnen spelen in een modern kansspelbeleid, met mogelijkerwijs ook online gaming?

Tot slot ga ik in op de financiële aspecten van het kansspelbeleid. In de memorie van antwoord schrijft de staatssecretaris dat de kosten van de kansspelautoriteit worden geschat op 6,4 mln. Wij ontvingen een brief, gedateerd 29 november jl., van de brancheorganisatie VAN Speelautomaten. In deze brief stelt de organisatie dat de bestemmingsheffing van de branche thans jaarlijks ongeveer 2,5 mln. bedraagt en dat daarmee de branche jaarlijks een aanzienlijk deel van de bestemmingsheffing opbrengt waarmee de kansspelautoriteit gefinancierd zal worden. Tegelijkertijd vreest de branche dat de opbrengsten om verschillende redenen weleens terug zouden kunnen lopen, hetgeen vervolgens betekent dat de financiering van de kansspelautoriteit in gevaar komt. Verwacht de staatssecretaris een eventuele terugval van het bedrag aan bestemmingsheffing van de kant van de brancheorganisatie VAN Speelautomaten te kunnen compenseren doordat met de komst van een nieuwe Wet op de kansspelen het stelsel opener wordt en zich dus meer aanbieders zullen kunnen melden die vervolgens ook betalen? Of voorziet de staatssecretaris dat al naargelang de behoefte aan dekking van de kosten van de kansspelautoriteit het tarief van de heffing naar boven wordt bijgesteld?

Ik wijs in dit verband op de opmerking van de staatssecretaris op pag. 15 van de memorie van antwoord, waar hij stelt dat de capaciteit van de kansspelautoriteit zal worden uitgebreid in het belang van effectieve handhaving. Deze opmerking lijkt een opening naar verhoging van het tarief van de heffing al naargelang de behoefte van de kansspelautoriteit. Ik neem aan dat het toch niet de bedoeling kan zijn dat op dit punt carte blanche wordt gegeven.

Zoals gezegd, staat de VVD-fractie positief tegenover de introductie van de kansspelautoriteit. Wij zijn echter wel van mening dat deze kansspelautoriteit een moderne organisatie dient te zijn die uitstekend is ingericht en toegerust om effectief te functioneren in een complexe branche. Niet zozeer aantallen fte's maar technologie en infrastructuur zijn daarbij de sleutelwoorden. Wij horen graag de reactie van de staatssecretaris op onze opmerkingen en vragen.

*N

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Voorzitter. Ook de fractie van GroenLinks ziet uit naar de nieuwe Wet op de kansspelen en steunt de instelling van de kansspelautoriteit. Andere fracties hebben al gesproken over handhaving, preventie en de interne organisatie. Ook in de voorbereiding is daarover uitgebreid gesproken. Ik wil daarover nu niets zeggen, maar me beperken tot het punt van de heffingen, met name de gevolgen daarvan voor de goeddoelenloterijen; mevrouw Beuving noemde dit punt ook al.

Ik plaats een korte opmerking in aansluiting op de bijdrage van mevrouw Broekers-Knol. Ik ben benieuwd naar het antwoord van de staatssecretaris op haar laatste vraag. In de schriftelijke voorbereiding had ik vragen gesteld over dezelfde kwestie: wat als de heffingen niet genoeg blijken te zijn? Ik had het juist zo begrepen: als er meer geld nodig is, betekent dit dat de heffingen omhooggaan. Ik kan me daar alleszins in vinden, anders dan mevrouw Broekers-Knol, naar ik begrijp. Ik denk dus dat het belangrijk is om hierover duidelijkheid te krijgen.

Mevrouw Broekers-Knol (VVD): De zaak is niet zozeer dat wij tegen de verhoging van de bestemmingsheffing zijn. Het kan echter niet zo zijn dat men bij de kansspelautoriteit voortdurend denkt dat men meer mensen nodig heeft en dat daardoor de bestemmingsheffing almaar omhooggaat. Het komt erop aan dat het een effectieve organisatie is, die er met techniek en infrastructuur heel goed voor zorgt dat zij de zaakjes op orde heeft. De bestemmingsheffing kun je niet aldoor laten rijzen. Daarover gaat onze opmerking.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): De vraag is dus meer waar de rem op het ongebreideld groeien zit?

Mevrouw Broekers-Knol (VVD): Ja, en voor ons is het vooral belangrijk dat men de boel intelligent organiseert en niet alleen denkt: met meer poppen

gaan wij het beter doen. Dat is namelijk niet altijd het antwoord op de vraag.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Daar kan ik me geheel bij aansluiten, maar het lijkt me ook goed als de staatssecretaris daarover nog wat helderheid geeft.

Ik kom op het punt van de goeddoelenloterijen. Ook in de schriftelijke vragen heb ik daarvoor al aandacht gevraagd. In de eerdere behandeling in de Tweede Kamer is dit volgens mij nauwelijks aan de orde geweest. Daarom wil ik dit punt hier toch even noemen. Ik zie het namelijk als een onbedoeld neveneffect van deze wet.

Hoe zit de wet in elkaar? In het voorgestelde artikel 33e wordt bepaald dat de heffing die de kansspelaanbieders betalen, wordt vastgesteld op basis van de nominale waarde van de verkochte deelnamebewijzen. Nu zijn de goeddoelenloterijen op grond van artikel 3 van de Wet op de kansspelen verplicht om 50% van hun opbrengst af te dragen aan goede doelen. Dat betekent dat de heffing ten behoeve van de kansspelautoriteit ook wordt berekend over het deel van de opbrengst van de verkoop van loten dat die loterijen moeten afdragen aan de goede doelen. Mijn oordeel is nog steeds, al betwist de staatssecretaris dit in zijn antwoord, dat de goeddoelenloterijen hierdoor relatief zwaarder worden getroffen door de heffing. Zij kunnen deze namelijk niet uitsmeren over de vrij besteedbare 100% maar slechts over een vrij besteedbare 50%.

Mevrouw Broekers-Knol (VVD): De verplichte afdracht voor de goede doelen is 50%, dat ben ik met u eens. Ik heb mede deze vraag gesteld in het voorlopig verslag. Het blijft echter een kansspel, of er nu een afdracht van 50% aan de goede doelen is of niet. Wij hebben het hierbij over een bestemmingsheffing waaruit de kansspelautoriteit betaald zou moeten worden. Ik kon me dus wel enigszins vinden in het antwoord van de staatssecretaris in de memorie van antwoord. Het blijft namelijk een kansspel. Het is alleen een bijzonder kansspel met 50% afdracht voor de goede doelen. Dit zou betekenen dat de overheid, de Staat, meebetaalt aan de goeddoelenloterijen, namelijk doordat de bestemmingsheffing over de 50% verplichte afdracht niet zou worden meegerekend.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Nee, dit betekent niet dat de overheid eraan meebetaalt, maar dat de andere aanbieders relatief iets meer gaan betalen dan de goeddoelenloterijen, omdat je de weging anders maakt.

Naar ons oordeel is er wetstechnisch geen enkel bezwaar om de heffing te berekenen op basis van de nominale waarde van de verkochte deelnemingsbewijzen minus de verplichte afdracht. Op dit moment is in het wetsvoorstel de afdracht geregeld volgens een aantal principes. De kosten worden opgebracht door de vergunninghouders -- daarmee zijn wij het eens -- en de aanbieders van risicovolle kansspelen betalen meer dan die van

minder risicovolle kansspelen. Daarnaast is er gekozen voor omzet als goed hanteerbaar en objectief criterium voor het bepalen van de heffing. Tot zover kunnen wij ons helemaal in het voorstel vinden. Wat ons betreft is er echter geen enkel wetstechnisch bezwaar om een ander objectief en goed hanteerbaar criterium te kiezen, namelijk de waarde van de deelnemingsbewijzen na aftrek van de verplichte afdracht. Graag hoor ik hierop nog eens de reactie van de staatssecretaris. Ook hoor ik graag welke mogelijkheden hij ziet om dit te regelen. Zou dat in een officiële wetswijziging moeten of zou het eventueel bij nadere regeling op een later moment kunnen plaatsvinden, gesteld dat wij zoiets zouden regelen?

Tot slot kan ik alvast aankondigen dat mijn fractie overweegt om op dit punt een motie in te dienen.

*N

De heer Thom de Graaf (D66): Voorzitter. Om maar met de deur in huis te vallen: voor zover de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie nog enige spanning zou voelen over het draagvlak voor dit wetsvoorstel, wil ik die graag verlichten. Mijn fractie is ronduit voor. Hoe kan het ook anders. Het is nuttig en zelfs noodzakelijk dat er snel een goede, onafhankelijke en krachtige marktmeester gaat optreden in een onheldere, soms troebele en altijd in beweging zijnde markt van kansspelen, land-based en in de digitale lucht. De voorgestelde wetgeving voorziet in een toezichthouder en vergunningverlener met gezag en handhavingsmacht, waarin terecht primair wordt gedacht aan het bestuursrechtelijk handhavinginstrumentarium. Ook hier is het strafrecht ultimum remedium. Maar het debat boeit natuurlijk ook mijn fractie.

Meestal is de Eerste Kamer niet altijd enorm gelukkig met de amendementen die op het laatste moment nog door de collega's aan de overzijde aan wetgeving zijn toegevoegd. Zij beïnvloeden nogal eens de kwaliteit van hetgeen wordt voorgesteld in negatieve zin. Ik weersta de verleiding om recente voorbeelden te noemen. In het nu te bespreken wetsvoorstel zijn de door de Tweede Kamer aangebrachte amendementen daadwerkelijk verbeteringen. Ik denk aan het amendement-Bouwmeester om extra voorwaarden te stellen aan werving- of reclameactiviteiten om misleiding van consumenten te voorkomen. Terecht geeft de wettekst nu zelf de grondslag voor het verbod op misleidende reclame en de handhavingmogelijkheden ter zake van de kansspelautoriteit. Terecht is ook door het amendement-Van der Staaij de preventietaak van de kansspelautoriteit in de wettekst als zodanig opgenomen.

Het wetsvoorstel is er dus beter op geworden. Het blijft jammer dat dit voorstel maar een deel van het grotere geheel, namelijk de modernisering van de gehele kansspelregelgeving, aanpakt, maar het is wel een noodzakelijke voorwaarde voor die modernisering. Het is verleidelijk om over die modernisering hier te

spreken, zoals het voornemen om het online gokken te reguleren of de toekomst van de 100%-overheidsdeelneming Holland Casino of de Staatsloterij, maar ik bewaar mijn opmerkingen ter zake voor het moment dat er daadwerkelijk wetgeving voorligt. Dat is nu nog niet het geval. We hebben alleen een soort eerste blik op de contouren van de modernisering. Sommigen zouden ook zeggen liberalisering, maar dat ligt geloof ik nogal gevoelig.

In de schriftelijke gedachtewisseling heeft mijn fractie aarzelingen geuit bij de keuze om af te zien van een intern toezichtinstrument bij het zelfstandig bestuursorgaan kansspelautoriteit. De staatssecretaris haastte zich in die schriftelijke gedachtewisseling om duidelijk te maken dat zijn keuze tegen een eigen Raad van Toezicht voor de kansspelautoriteit niet impliceerde dat hij dat voor alle zbo's die met beleidsuitvoering zijn belast en die onder de systeemverantwoordelijkheid van Veiligheid en Justitie vallen, zou bepleiten. Voor deze zbo met een beperkte omvang en een overzichtelijk takenpakket -- ik haal nu zijn woorden uit de memorie van antwoord aan -- vond hij dat echter niet nodig. De staatssecretaris ziet een raad van toezicht als een extra waarborg voor het goed functioneren van de kansspelautoriteit, waar vanwege de overzichtelijkheid in dit geval van kan worden afgezien.

Ik ben nog niet overtuigd. In de eerste plaats niet omdat het argument van de staatssecretaris aanvechtbaar is. Het gaat niet alleen om een extra waarborg voor het goed functioneren, maar ook om een extra waarborg voor onafhankelijkheid; die met een intern toezichtorgaan wordt benadrukt. De staatssecretaris wil een zelfstandig en zeer onafhankelijk orgaan, maar benadrukt vooral zijn eigen verantwoordelijkheid en mogelijkheden krachtens de Kaderwet om in te grijpen. Dat klinkt in de oren van mijn fractie niet erg consistent. Een raad van toezicht zou, ik citeer de memorie van antwoord, bovendien de heldere verantwoordelijkheidsverdeling niet ten goede komen. Deze redenering is in ieder geval zelf ook niet helder. Is de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de systeemverantwoordelijke ministers en andere zbo's die wel een raad van toezicht hebben dan per definitie onhelder? En is het bovendien niet zo dat de regering de omvang van de kansspelautoriteit nog niet heeft willen fixeren, maar juist afhankelijk wil stellen van de verdere regulering van bijvoorbeeld de online markt, zodat die omvang nog behoorlijk kan groeien? Hoezo dan beperkte omvang? Mijn fractie verheugt zich op een nadere uiteenzetting van de staatssecretaris op deze punten.

De financiering van de kansspelautoriteit behoeft eveneens nog enige opheldering. Hoezeer wij ook kunnen begrijpen dat het toezicht en de vergunningverlening als een toepassing van het profijtbeginsel voor rekening moet komen van de branche zelf, toch blijft het enigszins wringen dat de legale aanbieders die zich over het algemeen inspannen om aan de regels te voldoen, preventie serieus nemen en meewerken aan het voorkomen

van criminele praktijken, juist de handhavers moeten betalen die vooral de illegale aanbieders en de criminele activiteiten moeten opsporen. Misschien dat de staatssecretaris daar nog eens op in kan gaan.

Ook de positie van de goededoelenorganisaties in dit kader vraagt nog om verduidelijking. De staatssecretaris meent dat de bestemming van de winsten, de afdrachten, niet doorslaggevend mag zijn. Het ultieme goede doel is natuurlijk in sommige ogen de Staat... Maar is het inderdaad niet zo dat een onderscheid tussen zuiver commerciële aanbieders en aanbieders met een duidelijke en nader geregelde afdracht voor goede doelen niet gerechtvaardigd zou kunnen zijn? Mijn fractie wil daar wat meer over horen. Zoals mevrouw De Boer zojuist in het interruptiedebatje al zei: een onderscheid zou betekenen dat andere aanbieders dan relatief iets meer zouden moeten afdragen dan de goede-doelenorganisaties. Ik vind het op zichzelf niet onjuist als de overheid dit onderscheid zou willen aanbrengen. Uiteindelijk is het hier een interessant debat over wat het algemeen belang dan zou zijn. In dit verband zou ik overigens ook graag willen weten of het mogelijk is dat de boetes en dwangsommen die de kansspelautoriteit kan opleggen mede mogen worden aangewend om de voorziening te laten voortbestaan, een vorm van selfsupport als het ware. Wat gebeurt er met die opbrengsten? Gaan die gelijk naar de algemene middelen, of is er een vorm van bestemming voor, gekoppeld aan de kansspelautoriteit zelf?

Tot slot nog een tweetal opmerkingen die zien op de ingewikkelde en volatiele markt waar de kansspelautoriteit toezicht op moet uitoefenen. In de eerste plaats wil ik de staatssecretaris graag vragen naar de nadere planning van zijn wetgevende arbeid. Bent u voornemens om de wetgeving stap voor stap in te zetten, te beginnen met nu de kansspelautoriteit, vervolgens de online markt en pas daarna de fysieke landbased markt? Of kunnen we de gehele markt in één keer regelen en aldus de periode van onzekerheid zo kort mogelijk laten zijn? En wat is de intentie van de regering als het gaat om de afstemming met andere landen? Kan online gokken überhaupt wel worden gereguleerd met enkel nationale wetgeving of is ook hier een Europese harmonisatie minimaal noodzakelijk?

In de tweede plaats is het vooralsnog niet goed te overzien of de nieuwe kansspelautoriteit ook voldoende toegerust is voor die snel veranderende online gokmarkt. Om te zijner tijd zowel de legale aanbieders, waarschijnlijk veelal buitenlands van aard -- overigens vaak niet met de hoofdvestiging in Nederland -- van toezicht te voorzien als de illegale aanbieders op te sporen en aan te pakken, zijn niet alleen bevoegdheden nodig, maar ook hoogontwikkelde technologieën. Hebben we die, wordt daarin voorzien, moeten we een voorbeeld nemen aan landen als Malta en het Verenigd Koninkrijk die op dit vlak naar ik begrijp zeer sophisticated zijn? Ik hoop dat de staatssecretaris een tipje van de sluier alvast zou

willen oplichten. Hoewel, "oplichten" is in dit verband misschien een minder gelukkig woord...

Wij wachten de antwoorden van de staatssecretaris met belangstelling af.

*N

De heer Nagel (50PLUS): Voorzitter. Om te beginnen houd ik dit betoog mede namens de fractie OSF.

Laten wij beginnen met een compliment aan de staatssecretaris voor zijn zorgvuldige pogingen om de verouderde wet op de kansspelen aan te passen aan dit nieuwe internettijdperk. Het wetsvoorstel dat de instelling regelt van de kansspelautoriteit achten wij een goede ontwikkeling. Op deze wijze kan beter geregeld worden het verstrekken, wijzigen en intrekken van vergunningen, het geven van voorlichting en informatie en de naleving en de handhaving van de wet- en regelgeving. Het voorkomen van kansspelverslaving, het beschermen van de consument en het tegengaan van criminaliteit en illegaliteit staan voorop. Gelet op de ontwikkelingen met name op het gebied van de online kansspelen zijn vernieuwingen in het kansspelbeleid noodzakelijk. Het is om vele redenen een goede zaak dat het kabinet de illegale online kansspelen gaat reguleren. Naast deze positieve en door ons toegejuichte ontwikkelingen moet er opgepast worden dat er niet al te rooskleurige beelden worden geschetst of maatregelen worden aangekondigd waarvan er op zijn minst sterke twijfel is of deze beduidend effectief zullen zijn.

Een eerste uitgangspunt is dat zonder een strenge identificatie en registratie van spelers er geen voorwaarde is om tot een doeltreffend beleid te komen. Uit eigen waarneming hebben wij kunnen constateren dat dit op strenge wijze geschiedt. Sinds de pensioenregeling tot een casinopensioen is omgedoopt, hebben wij enkele keren een werkbezoek gebracht aan het Holland Casino. Wat opviel, was dat de staatssecretaris, toen nog Tweede Kamerlid voor de VVD, bij de meeste van die werkbezoeken al aanwezig was. Om misverstanden te voorkomen, dat hield niet zo zeer verband met een mogelijk ontluikende kleine verslaving, maar dat was in het kader van de activiteiten van de daar bijeenkomsten houdende Stichting Max Euwe Centrum, waarvan het Kamerlid Teeven voorzitter was. Toen de heer Teeven uitverkoren werd voor het ambt van staatssecretaris en er een opvolger moest komen, werd er door het Max Euwe Centrum in het Holland Casino een feestelijke bijeenkomst belegd om de voorzittershamer over te dragen. De uitverkoren voorzitter was na Frank de Grave en ondergetekende in het verleden, opnieuw een Eerste-Kamerlid, namelijk onze SP-collega Eric Smaling. Tot grote teleurstelling van de vele aanwezigen ging de perfecte georganiseerde plechtigheid in het Holland Casino niet door, omdat de beoogde opvolger, wat hij ook zei, niet verder kwam dan de toegangsbalie, omdat hij geen geldig identificatiebewijs bij zich had. Een duidelijk en

terecht handhaven van de regels door het Holland Casinopersoneel.

Een belangrijke zorg is de preventie van kanssperverslaving. In de memorie van toelichting wordt hier uitgebreid op ingegaan. Toch kunnen wij ons niet onttrekken aan een soms te rooskleurig beeld van de gang van zaken. De signalering kan, ik herhaal kan, worden gedaan door medewerkers wanneer het vermoeden ontstaat dat bij een gast sprake is van kanssperverslaving. Als een voorbeeld wordt dan genoemd een bezoek van meer dan één keer per week. In dat geval wordt er een kanssperverslavingsgesprek gevoerd. Wij betwijfelen of dit geschetste staaltje maatschappelijk werk een reële weergave van de praktijk is.

Eenzelfde vraagteken zetten we bij de betekenis van de preventie in horecabedrijven met speelautomaten. Gedacht wordt, zo citeer ik uit de memorie van toelichting, aan de plicht tot aanwezig hebben van foldermateriaal. Met harde woorden wordt gezegd dat de kansspelautoriteit hierop zal toezien. Met alle begrip voor de goede bedoelingen, we geloven niet dat dit erg veel zoden aan de dijk zet. De staatssecretaris schrijft over de invoering van het centrale register voor kanssperverslaving. Volgend jaar komt hij met voorstellen hierover. Ik neem aan dat dit evenmin voor horecabedrijven kan en zal gelden.

De staatssecretaris besteedt ook uitvoerige aandacht aan de aanpak van illegaal kansspelaanbod via internet. Illegale aanbieders die na aangeschreven te zijn volharden in hun aanbiedingen kunnen na een bepaalde procedure op een zwarte lijst worden geplaatst, die vervolgens wordt overlegd aan de Nederlandse Vereniging van Banken. Plaatsing op de zwarte lijst kan uiteindelijk de consequentie hebben, zo schrijft de staatssecretaris, dat Nederlandse banken hun eventuele relatie met de op de lijst geplaatste aanbieders verbreken. Wij zouden graag van de staatssecretaris willen vernemen of dit ook dwingend is, aangezien het anders niet het gewenste effect zal hebben.

In dit verband is de ontwikkeling van het online spelen zeer belangrijk. Tijdens het spel zal het gedrag van de speler gemonitord en geanalyseerd worden. Bij ontluikend risicovol gedrag zal geïntervenieerd worden. Verwacht de staatssecretaris dat dit proces inderdaad doeltreffend kan plaatsvinden? Bij de concrete maatregelen die genoemd worden staat ook dat de speler bij zijn registratie moet aangeven wat de grenzen van zijn spelgedrag zullen zijn, bij voorbeeld hoe lang en om hoeveel geld hij wil spelen. Hier kan iemand van tevoren veel te ruime marges melden zonder dat dit later in het spelgedrag opgemerkt kan worden. Het is bij wijze van spreken een kwestie van techniek. Voor de vergunninghouder is het dan vervolgens een lastige, zo niet onmogelijke zaak dit spel te analyseren en bij aanwijzingen te interveniëren. Het is volgens ons dus de vraag of het in de praktijk allemaal zo zal werken als voorgesteld. Terecht stelt de staatssecretaris dan ook dat het gehele pakket preventie maatregelen voor kansspelen via

internet nog in ontwikkeling is. En hij voegt er aan toe dat in het algemeen nog betrekkelijk weinig bekend is over de effectiviteit van de verschillende maatregelen op het gebied van preventiebeleid, aangezien er nauwelijks onderzoek naar is verricht.

De cijfers die bekend zijn, liegen er niet om en vragen om een spoedige en doortastende aanpak. In 2008 hebben circa 1 miljoen Nederlanders illegaal meegedaan aan een kansspel. De cijfers tonen ook aan hoe snel de ontwikkelingen kennelijk gaan. Eén voorbeeld slechts. Uit het in 2005 in opdracht van het ministerie van Justitie uitgevoerde onderzoek naar kanssperverslaving blijkt dat toen 1% van de bevolking wel eens via het internet aan kansspelen had meegedaan. In een recente mededeling van het Holland Casino wordt gemeld dat ongeveer een half miljoen Nederlanders regelmatig online speelt en dat is voor de goede orde niet legaal. Volgens deze cijfers betekent dit in zes jaar een toename van 300%. Ik sluit me dan ook aan bij mevrouw Beuving, die de vraag stelde of tien fte's wel voldoende zijn om deze snelgroeiende sector afdoende te controleren. Als alle overtreders een boete zouden krijgen die gelijkstaat aan het te incasseren bedrag dat geïnd wordt bij een snelheidsovertreding van 5 km per uur, dan zou het kabinet een niet geringe meevaller hebben.

Samengevat: het is als bij autoverkeer; ongelukken kun je niet uitsluiten maar je moet wel alles doen om ze te voorkomen. Dat zou wat ons betreft nog iets harder kunnen in de door ons positief beoordeelde wijzigingen van de Wet op de kansspelen.

*N

Mevrouw Van Bijsterveld (CDA): Voorzitter. De leden van de CDA-fractie steunen de instelling van een kansspelautoriteit die onder meer tot taak heeft "het toezicht op de naleving van de toepasselijke wet- en regelgeving en de vergunningen", het handhaven ervan en "het bevorderen van het voorkomen en het beperken van kanssperverslaving". De CDA-fractie steunt ook de aan vergunninghouders opgelegde zorgplicht om sperverslaving tegen te gaan en de deels bij amendement opgenomen bepalingen die tot doel hebben reclameactiviteiten voor kansspelen te beteugelen en misleidende reclame te verbieden. De CDA-fractie gaat er ook van uit dat de in te stellen kansspelautoriteit een actief toezicht- en handhavingsbeleid zal voeren. Kan de staatssecretaris dit bevestigen? Wij achten het voorkómen van verslaving van groot belang en het verliezen door burgers van grote sommen geld aan kansspelen -- ook zonder verslaving -- onnut.

Wij hebben nog enkele vragen over het maken van reclame, het register, de heffingsgrondslag voor de uiteenlopende kansspelen, de werking van de *lex silencio positivo* voor de speelautomaten en de criteria voor de keuze van sanctiestelsels. Wij beperken ons in deze behandeling tot de inhoud van dit wetsontwerp en geven daarmee dus geen waardering van de door de minister verder in het vooruitzicht gestelde

wijzigingen van de Wet op de kansspelen. Dat komt in een latere fase aan de orde.

Allereerst de reclameactiviteiten. In het bij amendement opgenomen vijfde en zesde lid van artikel 4a wordt via een kan-bepaling een AMvB in het vooruitzicht gesteld. Wij hebben de memorie van antwoord zo begrepen dat de staatssecretaris het voornemen heeft een dergelijke AMvB vast te stellen. Is dat ook zo? Wordt daarin ook het begrip "onmatige deelneming" in artikel 4a, tweede lid, geconcretiseerd? En kan de staatssecretaris nu al preciseren wat wij daaronder moeten verstaan?

Het valt de CDA-fractie op dat Holland Casino veelvuldig via televisiereclames adverteert. De CDA-fractie heeft hierbij wat gemengde gevoelens. Holland Casino is bovendien een overheidsmonopolie. Hoe verhouden deze reclames zich tot het voorgestelde beperkte reclameregime? En hoe verhouden deze reclames zich tot artikel 4a, derde lid, onder a en b, die straks voorschrijven dat wordt gewezen op de risico's van onmatige deelneming en dat de statistische kans op het winnen van een prijs moet worden meegedeeld? Ook de Staatsloterij en de Postcodeloterij adverteren regelmatig. Hoe verhoudt dat zich tot de genoemde artikelen?

De uitgeloopte hoofdprijzen bij deze loterijen zijn vaak exorbitant hoog. Zijn er gegevens bekend over de relatie tussen de hoogte van het prijzengeld en de omvang van de deelname? Wij vragen dit in het bijzonder in het licht van de naar schatting 40.000 gokverslaafden en 80.000 risicospelers en schuldenproblematiek waarmee sommige burgers te maken hebben. Hoe kijkt de staatssecretaris daartegenaan? Is het in te stellen register aanbieder- en spelsoortneutraal? Dat wil zeggen, blijft het probleemspelers signaleren wanneer zij van aanbieder of spelsoort wisselen?

Wat de grondslag van de kansspelheffing betreft: het is de CDA-fractie niet helemaal duidelijk geworden waarom de staatssecretaris vasthoudt aan de gekozen heffingsgrondslag. Spelen hier nog andere argumenten mee dan louter de belangen voor de staatskas? In hoeverre leidt dit tot een verstoring in het level playing field tussen de goededoelensector en de overige kansspelaanbieders?

Tijdens de schriftelijke behandeling heeft de CDA-fractie aandacht gevraagd voor het volgende. Een kansspelautomatenvergunning heeft een geldigheidsduur van één jaar. Door toepassing van de lex silencio positivo bestaat de mogelijkheid dat de vergunning de facto een -- ongeziene -- vergunning voor onbepaalde tijd wordt. Dat is ongewenst. Het stelt onze fractie gerust dat de regering op onze vraag daartoe heeft verklaard dat zal worden toegezien op de praktijk van de eventuele toepassing van de lex silencio positivo in dit verband. Kan de staatssecretaris aangeven hoe en waar de betreffende rapportage bekend zal worden gemaakt?

Tot slot: de beantwoording van onze vragen over de keuze van het type sanctiestelsel was ons niet helemaal duidelijk. Wij zijn het met de staatssecretaris eens dat uiteenlopende factoren

relevant zijn bij de keuze van het sanctiestelsel. Daarom zijn wij van mening (met de RvS) dat het criterium "open of gesloten context" te weinig onderscheidend is om als uitgangspunt te dienen voor een dergelijke keuze. Is de staatssecretaris het hiermee eens? Met andere woorden: zijn niet andere factoren in eerste instantie veel meer bepalend?

Wij kijken met belangstelling uit naar de beantwoording van deze vragen door de staatssecretaris.

De vergadering wordt van 13.00 uur tot 13.45 uur geschorst.

Voorzitter: Fred de Graaf

De voorzitter: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.
**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het eind van deze editie.)

De voorzitter: Ingekomen is een beschikking van de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal houdende aanwijzing van mevrouw Klever tot plaatsvervangend vertegenwoordiger in de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa in plaats van mevrouw Popken.

De Kamer heeft diverse voornemens tot het sluiten, vaststellen, wijzigen of verlengen van verdragen, protocollen en overeenkomsten ontvangen. Ik stel vast dat voor deze voornemens de termijnen zijn verstreken en dat wat deze Kamer betreft aan uitdrukkelijke goedkeuring van deze voornemens geen behoefte bestaat. De nummers waaronder deze voornemens zijn gedrukt zijn: 32746, A; 32779, A; 33051, A; 33056, A; 33080, A; 33087(R1971), A

**

*B

!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (XIII) voor het jaar 2011 (wijziging samenhangende met de incidentele suppletoire begrotingen) (32609-XIII);

- het wetsvoorstel Wijziging van de Crisis- en herstelwet en enkele andere wetten (verbeteringen en aanvullingen) (32588);

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het financieel toezicht, de Wet financiële markten BES en de Wet toezicht trustkantoren in verband met de introductie van de geschiktheidseis en de versterking van de samenwerking tussen de toezichthouders in het kader van de

geschiktheidstoets en de betrouwbaarheidstoets (32786);

- het wetsvoorstel Aanpassing van een aantal wetten op het terrein van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie naar aanleiding van de departementale herindeling en het herstel van enkele wetstechnische gebreken en leemten (32871);

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten in verband met een vrijstelling van de meldplicht voor ondiepe werkzaamheden (32874).

De voorzitter: Ik heb begrepen dat de heer Schaap graag namens de VVD-fractie een korte verklaring wil afleggen bij het wetsvoorstel 32609-XIII (Wijziging van de begrotingsstaten van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (XIII) voor het jaar 2011 (wijziging samenhangende met de incidentele suppletoire begrotingen). Het woord is aan de heer Schaap.

*N

De heer Schaap (VVD): Voorzitter. De VVD-fractie steunt het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaten van het ministerie van EL&I voor het jaar 2011. Het gaat om het herschikken van de budgetten wegens het samenvoegen van de onderliggende ministeries. Met het amendement dat door de Tweede Kamer is aangenomen, is bij dit initiatief voorzien in een regeling voor flankerend beleid. Het betreft het wetsvoorstel over het verbod op de pelsdierhouderij. De VVD-fractie wil de regering gaarne in de gelegenheid stellen de samenvoeging van de ministeries te regelen, maar hecht eraan te benadrukken dat de steun aan dit wetsvoorstel geen enkel gevolg heeft voor haar stemgedrag bij dit wetsvoorstel.

De heer Terpstra (CDA): Voorzitter, namens mijn hele fractie wil ik mij graag als één mens achter de heer Schaap opstellen.

De heer Smaling (SP): Voorzitter, ik heb nog niet meegemaakt sinds ik in de Eerste Kamer zit, dat het ene wetsvoorstel dusdanig met een ander wetsvoorstel in verband wordt gebracht. Het moet voor iedereen duidelijk zijn dat het gaat om twee totaal gescheiden zaken. Ik zie dus helemaal niet in waarom deze verklaring nodig is.

De voorzitter: Ik zie dat er geen anderen zijn die nog willen reageren.

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De voorzitter: De aanwezige leden van de fracties van GroenLinks, de ChristenUnie, de SP, de Partij voor de Dieren, de OSF en 50PLUS worden conform artikel 121 van het Reglement van Orde aantekening verleend, dat zij geacht willen worden zich niet met het wetsvoorstel Wijziging van de Crisis- en herstelwet en enkele andere wetten (32588) te hebben kunnen verenigen.

Nu zijn de stemmingen aan de orde. Ik heet de staatssecretaris van Financiën van harte welkom in de Eerste Kamer. Ik heb begrepen dat mevrouw Sent het woord graag wil voeren. Derhalve geef ik haar het woord.

Mevrouw Sent (PvdA): Mijnheer de voorzitter. De motie die ik vorige week heb ingediend, is inmiddels enigszins zorgvuldiger geformuleerd. Ik wil daarom graag dat zij bij dezen wordt voorgelezen.

De voorzitter: Hebben wij de motie bij de hand? Ik hoor dat er geen papieren exemplaar beschikbaar is.
**

Mevrouw Sent (PvdA): Er is niet veel in de motie gewijzigd. In plaats van "ouders" staat er "ouders met minderjarige kinderen". Het gaat om zulke minieme redactionele aanpassingen.

De voorzitter: Wij beschikken op dit moment echter niet over een gewijzigd exemplaar. Daarom is het misschien handig om pas vanavond over deze motie te stemmen. Ik zie dat mevrouw Sent daarmee kan instemmen. Wij zullen ervoor zorgen dat alle leden een exemplaar van de gewijzigde motie krijgen. Die motie krijgt dan ook een andere letter, namelijk de letter J.
**

De heer Van Boxtel (D66): Ik zou het ook op prijs stellen om het oordeel van het kabinet over deze gewijzigde motie te vernemen.

De voorzitter: Ja, dat is helder. Dat doen we vanavond.

Naar ik aanneem, hebben alle leden de presentielijst getekend. Dan gaan wij nu over tot de stemmingen.

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2012) (33003).

(Zie vergadering van 13 december 2011.)

De voorzitter: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.
**

*N

De heer Reuten (SP): Voorzitter. Ik zei vorige week dat mijn fractie altijd een moeilijke verhouding heeft tot het Belastingplan. Enerzijds kunnen wij niet instemmen de vigerende secundaire inkomens- en vermogensverdeling, die in hoge mate wordt bepaald door de tarieven en aftrekposten uit het Belastingplan. Anderzijds moet het schip van Staat voort, ook al is de koers ongelukkig. Wij begrijpen

dat een rechtse regering niet met een links Belastingplan komt. Dit Belastingplan levert vrijwel dekking voor een begroting. Wij zijn tegen de uitgavenzijde van die begroting. In de dekking wegen echter voor mijn fractie de kleine verbeteringen nog net zwaarder dan de verslechtingen. Daarom stemt mijn fractie voor dit Belastingplan, zij het ternauwernood.

*N

Mevrouw Sent (PvdA): Voorzitter. Mijn fractie heeft enige tijd moeten nadenken over de vraag of zij wel voor dit Belastingplan moet stemmen. Wij vinden het buitengewoon onverantwoordelijk dat het kabinet in de huidige economische en financiële omstandigheden ruim 800 mln. zomaar weggeeft door zeven kleine rijksbelastingen af te schaffen. Dit gebeurt terwijl veel mensen met lagere inkomens door een stapeling van bezuinigingen worden getroffen. Uiteindelijk heeft de PvdA-fractie besloten om toch voor het Belastingplan te stemmen. De fractie neemt haar verantwoordelijkheid voor belastingheffing.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De voorzitter: Ik constateer dat het wetsvoorstel met algemene stemmen is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2012) (33004).

(Zie vergadering van 13 december 2011.)

De voorzitter: Ik constateer dat het wetsvoorstel met algemene stemmen is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten (Geefwet) (33006).

(Zie vergadering van 13 december 2011.)

De voorzitter: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Voorzitter. Ik houd het heel kort. Volgens mijn fractie is de Geefwet een doekje voor het bloeden. Er wordt enorm bezuinigd op de uitgaven voor cultuur. Er is zelfs sprake van een ware kaalslag. Met de Geefwet wordt geprobeerd een heel klein beetje terug te

doen. Het antwoord van mijn fractie op de vraag of het genoeg is, is nee. Toch zien wij liever een heel klein doekje voor het bloeden dan helemaal niets. Om die reden zullen wij toch voor de Geefwet stemmen.

*N

De heer Van Boxtel (D66): Voorzitter. Alles van waarde is weerloos. De culturele sector wordt in onze ogen onevenredig zwaar getroffen door de combinatie van maatregelen, onder andere de btw-verhoging. De Geefwet is in ieder geval een poging om maatschappelijk kapitaal los te krijgen voor investeringen, ook in de culturele sector. Dat juichen wij op zichzelf toe.

Ik wil bij deze stemverklaring de staatssecretaris uitdrukkelijk herinneren aan zijn belofte om echt te kijken naar mogelijkheden om scholieren en studenten op een wat voordeliger wijze naar het theater te laten gaan, zodat jonge kunstenaars de gelegenheid behouden om ook in grotere theaters te spelen.

*N

Mevrouw Sent (PvdA): Voorzitter. Mijn fractie acht het financieel stimuleren van culturele algemeen nut beogende instellingen buitengewoon belangrijk, zeker nu deze sector buitengewoon hard door bezuinigingen wordt getroffen. Toch kunnen we deze Geefwet niet steunen. De wet is zeer complex en daarmee gevoelig voor eigen interpretatie en zelfs misbruik. Zo is nog niet goed uitgewerkt wat wel of niet onder het begrip cultuur valt, waarmee de deur open wordt gezet voor al te ruime interpretaties. De taak van de Eerste Kamer is vooral om de kwaliteit van wetgeving te toetsen. Juist bij belastingwetgeving is het belangrijk dat deze 100% wetstechnisch waterdicht is. Nu dit niet het geval is, zien wij ons genoodzaakt om tegen de Geefwet te stemmen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, VVD, het CDA, de ChristenUnie, de SGP, GroenLinks, de SP en D66 voor het wetsvoorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de PvdD, OSF en 50PLUS ertegen, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de belasting van personenauto's en motorrijwielen 1992, de Wet op de motorrijtuigenbelasting 1994 en enige andere wetten (Wet uitwerking autobrief) (33007).

(Zie vergadering van 13 december 2011.)

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de PvdA, het CDA, de PVV, de SP, D66, GroenLinks, de ChristenUnie, de SGP, 50PLUS en de OSF voor het wetsvoorstel hebben gestemd en het aanwezige lid van de fractie van de PvdD ertegen, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de stemming over een motie, ingediend bij de behandeling van het voorstel van wet van de leden Eijsink, Van Dijk, Hachchi, El Fassed, Voordewind, Ouwehand, Van der Staaij, Hernandez, Bruins Slot en Bosman tot vaststelling van regels omtrent de bijzondere zorgplicht voor veteranen (Veteranenwet) (32414), te weten:

- de motie-Van Kappen c.s. over de definitie van veteraan (32414, letter D).

(Zie vergadering van 19 december 2011.)

De voorzitter: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer Vliegthart (SP): Voorzitter. De SP-fractie zal de motie steunen. Wij verwachten niet zozeer dat dit iets verandert aan de definitie die wij gisteren hebben vastgesteld, maar omdat wij nooit voor de toekomst helemaal kunnen uitsluiten dat er geen andere groepen zullen zijn die ook onder deze definitie vallen. Op dit moment lijkt het ons echter nog redelijk hypothetisch, maar wij willen de opties voor de toekomst openhouden.

De voorzitter: Ik constateer dat deze motie met algemene stemmen is aangenomen.

Wij wachten even tot de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is gearriveerd. Uiteraard mogen de Kamerleden de staatssecretaris van Financiën gelukwensen.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Samenvoeging WWB en WIJ!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet werk en bijstand en samenvoeging van die wet met de Wet investeren in jongeren gericht op bevordering van deelname aan de arbeidsmarkt en vergroting van de eigen verantwoordelijkheid van uitkeringsgerechtigden (32815).

(Zie vergadering van 19 december 2011.)

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Staatssecretaris De Krom: Voorzitter. Laat ik beginnen om de heer Beckers te feliciteren met zijn maidenspeech. Ook stel ik het buitengewoon op prijs dat de Eerste Kamer, ondanks de oplopende drukte richting het kerstreces, tijd heeft weten vrij te maken voor de behandeling van dit wetsvoorstel. Uiteraard dank ik de leden ook voor hun bijdrage in eerste termijn.

Ik ben blij om hier vandaag te staan. We hebben al aardig wat werk aan deze wet achter de rug. Als ik goed heb geteld, is het aantal schriftelijke vragen, inclusief die van de Eerste Kamer, inmiddels opgelopen tot zo'n 800. Al die vragen hebben wij beantwoord. Niettemin zijn er nog een paar vragen overgebleven. Het wetsvoorstel is uitvoerig besproken in de Tweede Kamer in een zestien uur durend debat. Uiteraard was gisteravond in deze Kamer de inbreng van de leden in eerste termijn van zo'n tweeënhalf uur. Niettemin is er begrijpelijkerwijs nog een aantal vragen overgebleven. Gelet op de beperkte tijd die voor de behandeling beschikbaar is, beperk ik mij tot een paar inleidende opmerkingen. Daarna zal ik direct overgaan tot de behandeling van vragen en opmerkingen die de Kamer heeft gesteld en gemaakt.

Als je kijkt naar de uitkeringscijfers, dan valt op dat veel mensen in ons land langdurig afhankelijk zijn van een uitkering. Ook maken velen gebruik van de bijstand. Momenteel zitten er meer dan 300.000 mensen in de bijstand. 40% zit hier zelfs al langer dan vijf jaar in, terwijl de bijstand oorspronkelijk is bedoeld als tijdelijk vangnet voor degenen die het echt nodig hebben. Ik durf de stelling aan dat de bijstand gelet op deze cijfers voor te veel mensen een fuik is geworden in plaats van een tijdelijk vangnet voor als het even tegenzit. Dat kunnen we ons sociaal, economisch en financieel niet meer veroorloven.

De inzet moet er wat mij betreft op zijn gericht dat zo veel mogelijk mensen vanuit een uitkering aan het werk gaan. Dat is sociaal noodzakelijk, omdat werk de beste garantie is tegen armoede en sociale uitsluiting, terwijl de afhankelijkheid van een uitkering en allerlei voorzieningen het risico daarop juist vergroot, aldus het Sociaal en Cultureel Planbureau. Werk zorgt voor structuur, het vergroot het welbevinden van mensen en het is een belangrijke voorwaarde om volwaardig deel te nemen aan onze samenleving.

Het is niet alleen sociaal noodzakelijk, maar ook economisch noodzakelijk, vanwege de grote tekorten op de arbeidsmarkt die in de toekomst op ons afkomen vanwege de vergrijzing en de ontgroening.

Het is ook financieel noodzakelijk om ons sociale zekerheidsstelsel ook in de toekomst betaalbaar en toegankelijk te houden voor degenen die het echt nodig hebben. Als we niets doen, wordt de groep die de lasten draagt, steeds kleiner, terwijl de groep die ontvangt steeds groter wordt. Dit kabinet gaat dat niet afwachten.

Op basis van onder andere cijfers van Divosa is de inschatting dat minstens de helft van

de bijstandspopulatie aan het werk zou kunnen. De vraag is dus waarom zo velen in de bijstand langs de kant staan, terwijl we tegelijkertijd duizenden, zo niet tienduizenden uit het buitenland naar Nederland halen, ook om laaggekwalificeerde arbeid te verrichten. De heer Elzinga, Thissen en Ester stelden gisteren de vraag waar die banen dan zijn. Hier zit dus een deel van het antwoord.

We weten bovendien dat er vorig jaar zo'n 800.000 vacatures waren, waarvan voor een kwart, dus zo'n 200.000, een lage of geen kwalificatie nodig was. Ervan uitgaande dat 50% van de vacatures wordt gevuld door mensen die al een baan hebben, betekent dit dat er jaarlijks zo'n 100.000 banen zijn waarvoor een lage of geen startkwalificatie is vereist en zo'n 300.000 vacatures voor mensen met een startkwalificatie.

Bovendien weten we dat het aantal laaggekwalificeerde banen in de loop der jaren ongeveer gelijk is gebleven. In een recente studie van het CBS over de dynamiek op de arbeidsmarkt en de positie van laagopgeleiden wordt gewezen op prognosestudies die laten zien dat er ook de komende decennia nog veel vraag naar arbeid is, zeker ook in de laagste elementaire beroepen.

De heer Thissen (GroenLinks): Ik deel de ambitie van in ieder geval de staatssecretaris, en misschien van het hele kabinet, om veel mensen uit de bijstand aan het werk te krijgen. Daarover verschillen wij niet van mening. Dat de bijstand te veel een fuik is voor mensen en mensen gevangen houdt, heeft vaak te maken met de paradox die we wel vaker tegenkomen in de verzorgingsstaat. De staatssecretaris zegt met Divosa dat de helft van de huidige bijstandspopulatie aan het werk kan, maar niet is. Wat is hiervoor de oorzaak volgens de staatssecretaris? Doen de sociale diensten het niet goed, doen de gemeenten het niet goed, functioneert de arbeidsmarkt voor deze mensen niet goed of is er een kloof tussen datgene wat de mensen kunnen en wat de eisen zijn op de arbeidsmarkt? Kortom, kan de staatssecretaris hierop zijn bespiegelingen geven?

Of heeft de bijstandspopulatie geen zin om aan de slag te gaan? Doen in het licht daarvan de sociale diensten het niet goed? Dan moeten ze immers maatregelen nemen, want dit staat allemaal in de Wet werk en bijstand. Daar hoeft de staatssecretaris de wet niet voor te wijzigen. Dat debat voeren we later vandaag nog.

Staatssecretaris De Krom: Dat is een prachtige vraag van de heer Thissen, die eigenlijk al aangeeft dat het een combinatie van factoren kan zijn. Heel veel gemeenten doen het naar mijn stellige overtuiging hartstikke goed. Dat zie ik ook als ik in het land op werkbezoek ga. Ik zie dat in die gemeenten waarvan de bijstandspopulatie afgelopen jaar en recentelijk is gedaald. Ik noem Eindhoven, Spijkenisse en Rotterdam. Daar wordt een beleid gevoerd dat de afgelopen periode aanzienlijk verscherpt is. Als mensen bijvoorbeeld niet aan het werk willen, gaan ze er boven op zitten. Of als mensen niet voldoen aan de re-integratieverplichting, gaan ze erbovenop zitten. Dit

doen ze bijvoorbeeld in Rotterdam, dat net de zoektermijn van vier weken heeft ingevoerd. Dat zijn allemaal extra prikkels en stimulansen voor mensen om aan het werk te gaan. De heer Thissen heeft er gelijk in dat het ook een kwestie is van het niet-matchen van vraag en aanbod. Dat zal dus beter moeten. Ik kom daar later in mijn betoog nog op terug. De werkgeversbenadering en de manier waarop we die organiseren, moet dus beter.

Kortom, in mijn analyse is het een combinatie van factoren. We zullen aan een aantal knoppen moeten draaien om ervoor te zorgen dat we dit probleem gaan oplossen.

De heer Thissen (GroenLinks): Is de staatssecretaris van mening dat hij deze wijziging nodig heeft om dit te doen of staat ook al in de huidige Wet werk en bijstand dat de staatssecretaris dit kan doen en de gemeenten dit dus ook allemaal kunnen? De strapatsen die de staatssecretaris nu wil uithalen, of die hij ons althans voorlegt om het ermee eens te zijn, zijn dan dus helemaal niet nodig.

Staatssecretaris De Krom: Het gaat hier niet om het wetsvoorstel strapatsen, maar om een serieus wetsvoorstel, dat ten doel heeft om het sociale zekerheidsstelsel, in dit geval de bijstand, activerender te maken. Dat is echter niet het enige wat we gaan doen. Alle instrumenten die we hebben om mensen aan het werk te helpen, zullen we dus effectiever en doelmatiger moeten gebruiken. De heer Thissen kent die gereedschapskist en weet welke instrumenten daar allemaal in zitten. We moeten dus ook de werkgeversbenadering verbeteren. Het is, met andere woorden, een combinatie van factoren waarmee verbetering mogelijk is. Dit wetsvoorstel is daar één van.

De heer Postema (PvdA): De staatssecretaris verwijst naar het succes in Rotterdam. De staatssecretaris zal gisteren de wethouder Sociale Zaken van Rotterdam met ons hebben gehoord. Hij kan nu met de huidige knoppen prima uit de voeten om dit succes te bewerkstelligen. Hoe kijkt de staatssecretaris daartegenaan?

Staatssecretaris De Krom: Ik ben ervan overtuigd dat als Rotterdam een van de maatregelen die ook in dit pakket zit, namelijk de invoering van een zoektermijn van vier weken voor jongeren onder de 27 jaar, vrijwillig heeft doorgetrokken tot de hele bijstandspopulatie, dit succesvol blijkt te zijn. Misschien heeft het wetsvoorstel in die zin zijn schaduw al wel vooruitgeworpen. Deze mogelijkheid wordt overigens ook erkend door het CBS. Het CBS heeft geconstateerd dat in het derde kwartaal voor het eerst in tweeënhalf jaar het aantal mensen dat een beroep doet op een uitkering in de bijstand is gedaald met 5000. Het CBS voegt daaraan toe dat het mogelijk is dat de nieuwe Wet werk en bijstand zijn schaduw al vooruitwerpt. Ik ben er dus van overtuigd dat ook de wethouder in Rotterdam het nut en de noodzaak van deze maatregel uiteindelijk zal inzien. Dit was

overigens ook het geval met de veranderingen in de Wet werk en bijstand in 2004 toen ook heel veel wethouders van de Partij van de Arbeid tegen waren en hier later de loftrampet over staken.

De heer Postema (PvdA): Dit lijkt me een buitengewoon bevoogdende en onterechte uitspraak. De staatssecretaris prijst Rotterdam om wat het doet en vervolgens zegt de staatssecretaris dat hij hoopt dat Rotterdam in het vervolg het licht zal zien. Ik stel vast dat de wethouder daar volgens de staatssecretaris goed bezig is, grote problemen heeft met bestanddelen van deze nieuwe wetgeving en daarmee een van de G4-wethouders is die daar een duidelijk alternatief voor heeft geboden, en dat de staatssecretaris daar feitelijk niet op ingaat. De staatssecretaris hoopt, of gaat ervan uit, dat Rotterdam het licht nog wel eens ziet. Eerlijk gezegd betreuren wij dat ten zeerste.

Staatssecretaris De Krom: Dat er verschillen van mening zijn tussen sommige wethouders en het kabinet op dit punt ontken ik ook helemaal niet. Dat was echter bij de invoering van de Wet werk en bijstand in 2004 niet anders, en ook niet bij de omschakeling van de WAO naar de WIA. Toen hoorde ik ongeveer dezelfde geluiden als nu: het gaat toch niet lukken; er zijn geen banen. Je kunt de Handelingen van beide Kamers erop nalezen. Exact dezelfde argumenten als die toen werden gebruikt, hoor je nu opnieuw. De critici van toen hadden echter ongelijk, omdat de instroom in de WIA geweldig is gedaald en de uitstroom naar werk is gestegen. Ik ben er dus van overtuigd dat, nu het kabinet er uitdrukkelijk voor kiest om op deze weg door te gaan naar een activerender sociaal stelsel, ook dit op termijn weer zijn vruchten zal afwerpen.

De heer Thissen (GroenLinks): Voor een goed beeld van de historie wijs ik op het volgende. De partijen ter linkerkant waren in de Tweede Kamer en de Eerste Kamer in het najaar van 2003 niet tegen de Wet werk en bijstand vanwege de uitgangspunten van de wet, maar vanwege de enorme bezuiniging op de gesubsidieerde arbeid. Ik roep in herinnering dat vijftien van de negentien toenmalige leden van de PvdA-fractie in de senaat akkoord gingen, onder leiding van de toenmalige fractievoorzitter Johan Stekelenburg, en dat ik, als bevlogen GroenLinks-lid maar in mijn hoedanigheid als voorzitter van Divosa, zeer voor de invoering van de Wet werk en bijstand was. Het verhaal is dus iets genuanceerder dan de staatssecretaris vertelt.

Staatssecretaris De Krom: Ik erken dat zeer. Ik herinner mij ook dat daaraan bij de algemene politieke beschouwingen van vorig jaar nog werd gerefereerd, onder andere door de minister-president. Wat de heer Thissen zegt is dus absoluut het geval, maar ik probeer aan te geven dat er ook toen vele kritische geluiden waren, ook uit het veld, en dat later is gebleken dat zowel de Wet werk en bijstand als de omschakeling van de WAO naar de WIA wel degelijk succesvol waren.

Voorzitter, ik vervolg mijn betoog. Ik was aan het reageren op de vraag: waar zijn die banen

nu precies? Ik heb dat cijfermatig uitgelegd, maar ik kan het ook anders formuleren, misschien iets eenvoudiger. Ik kan zelf niet uitleggen dat bijvoorbeeld in een stad als Rotterdam 30.000 mensen in de bijstand zitten terwijl in de buurgemeenten duizenden mensen uit het buitenland werken in laaggekwalificeerde banen die ook mensen in de bijstand zouden kunnen vervullen. Om dit te veranderen, moeten we een aantal dingen doen; ik heb dat zo-even al aangegeven in het interruptiedebatje met de heer Thissen.

De werkgeversbenadering moet beter. Dat is ook een van de achtergronden en doelstellingen van de voorstel voor de wet werken naar vermogen. In het kader van de behandeling van dat wetsvoorstel kom ik daar nog uitgebreid op terug. Dit betekent overigens niet dat er nu niets gebeurt. We doen al heel erg veel. Het UWV doet dat, maar ook veel gemeenten zijn er op een heel actieve en goede manier mee bezig, met de gereedschapskist en de instrumenten die daarin zitten. We moeten het ook, en dat is een andere knop waaraan we moeten draaien, voor werkgevers aantrekkelijker maken om mensen in dienst te nemen die niet zelfstandig het wettelijk minimumloon kunnen verdienen. Ook dat maken we straks mogelijk, met het instrument van de loondispensatie, en ook daarover kom ik nog uitgebreid te spreken met de Kamer. Ook moeten we de bijstand activerender maken. Kort samengevat: wie kan werken, die werkt.

Het voorliggende wetsvoorstel heeft als doel het versterken van de prikkels in de bijstand om te gaan werken. Daartoe wordt een zoektermijn ingevoerd van vier weken voor jongeren onder de 27 jaar voordat aanspraak kan worden gemaakt op bijstand. De gezinsbijstand wordt afgeschaft en er wordt een toets op het huishoudinkomen ingevoerd. Ook is er de invoering van een wettelijke plicht tot tegenprestatie en wordt het gemeentelijke inkomensbeleid genormeerd tot 110% van het sociaal minimum.

De verblijfsduur in het buitenland wordt beperkt. De regeling voor alleenstaande ouders in de bijstand met kinderen tot vijf jaar wordt aangescherpt, terwijl tegelijkertijd de bijverdienregeling wordt verruimd. Ook wordt er een verordeningplicht participatie schoolgaande kinderen ingevoerd.

In de schriftelijke beantwoording hebben de mensen van het ministerie van SZW al ruim 800 vragen beantwoord. Er is nog een aantal vragen blijven liggen van de vragen die gisteren in de eerste termijn aan de orde kwamen. Ik zal die vragen nu hopenlijk kort en helder beantwoorden.

De heer Beckers vroeg wanneer en op welke wijze de regering maatregelen denkt te nemen om de omvang van de werkloosheid en de werkgelegenheid te beïnvloeden zodat de voorgenomen uitstroom uit de WWB naar werk werkelijk kan plaatsvinden. In zijn algemeenheid hervormt dit kabinet om Nederland sterker te maken, de begroting houdbaar te maken en de verdien capaciteit op peil te houden. Dat is echt essentieel. Het kabinet neemt uiteraard ook

concrete maatregelen om dit doel te bereiken. Ik heb net al even kort gesproken over het wetsvoorstel werken naar vermogen. Wij komen daar volgend voorjaar uitvoerig over te spreken. Het betekent dat we het voor werkgevers beter gaan organiseren, dat we budgetten gaan ontschotten en dat we meer gaan doen met minder financiële middelen. Dat moet ook. Dat is noodzakelijk in het kader van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën. Bovendien zullen we dan ook de werkgeversbenadering versterken.

Ik noemde de brede inzet van het instrument loondispensatie al. Twee weken geleden heb ik met deze Kamer een uitvoerig debat gevoerd over de afschaffing van de dubbele heffingskorting in het referentieminimumloon. Het kabinet is bezig met het vitaliteitspakket. Zo neemt dit kabinet een groot aantal maatregelen om ervoor te zorgen dat er zo veel mogelijk mensen aan het werk blijven en dat er zo veel mogelijk mensen vanuit een uitkering aan het werk gaan. Ook mensen uit de WWB moeten zo veel mogelijk de kansen grijpen om mee te draaien in de arbeidsmarkt en om hun inzetbaarheid en eigen verdienvermogen te behouden en te vergroten. Dat daar volop mogelijkheden voor zijn, wordt bewezen door de internationaal gezien lage werkloosheid in Nederland en door het feit dat er een groot arbeidsaanbod uit andere landen wordt opgenomen.

De heer Elzinga vroeg waarom we korten op het re-integratiebudget als we dit allemaal zo belangrijk vinden. In de verkiezingsprogramma's van bijna alle partijen wordt er gekort op het re-integratiebudget, ook in dat van de SP. Ik meen met een bedrag van 0,5 mld. Ik meen ook dat bij mij, in de Kamer en bij mensen die bij de uitvoering betrokken zijn, het idee leeft dat die re-integratiebudgetten een stuk efficiënter en doelmatiger kunnen worden ingezet. In 2012 is er ongeveer 1,4 mld. gemoeid met re-integratie: 1 mld. voor de gemeente en 0,4 mld. voor het UWV. In 2010 was dat 2 mld. In de Tweede Kamer hebben we regelmatig uitvoerige debatten over de netto effectiviteit van de re-integratiebudgetten. Met andere woorden: hoeveel mensen krijg je aan het werk voor die ene euro? We zijn daar een onderzoek naar gestart, ook op verzoek van de Tweede Kamer. We weten er namelijk eigenlijk niet zo veel vanaf. We weten wel dat uit literatuuronderzoek blijkt dat de effectiviteit tussen de 0% en 20% ligt. Dat is laag. De bruto effectiviteit stijgt wel, maar wat het doet voor de netto effectiviteit weten we eigenlijk niet zo goed. Die is niet hoog in ieder geval. Veel van het budget zit nog opgesloten in zeer kostbare gesubsidieerde banen. De heer Thissen refereerde zojuist al even aan de afschaffing ervan bij de invoering van de Wet werk en bijstand in 2004. De regering heeft toentertijd ook nog een budget aan gemeenten meegegeven om de banen op een verantwoorde manier af te bouwen, maar toch zijn ze er nog. Dat is het resultaat van gemeentelijke keuzes. Zij hebben ervoor gekozen om uit het re-integratiebudget langer dan voorzien gesubsidieerde banen te blijven betalen.

Ook uit gegevens van lokale rekenkamers blijkt dat er nog het nodige verbeterd kan worden aan de diagnosestelling en procesbeheersing. Daar is nog winst te boeken. In nauw overleg met Divosa heb ik onlangs besloten om extra geld ter beschikking te stellen voor die professionaliseringsslag bij de sociale diensten. Ik verwacht daar veel van. Ik denk dat we in de loop van volgend jaar de resultaten kunnen zien. Dat daar een verbeteringslag mogelijk is, lijkt mij duidelijk. Overigens zijn er natuurlijk grote verschillen tussen gemeenten, want de ene gemeente is de andere niet. Ze maken soms andere keuzes. Die beleidsvrijheid ligt besloten in de Wet werk en bijstand. Als je de trajecten van de gemeenten en het UWV vergelijkt, blijken die van het UWV in zijn algemeenheid korter en goedkoper te zijn. Ik generaliseer natuurlijk heel erg, omdat het per gemeente kan verschillen. Ook is het mogelijk om een vertaalslag te maken om veel resultaatgerichter te werken. Ik voeg daaraan toe dat we op uitdrukkelijk verzoek van de gemeenten de re-integratiebudgetten gaan ontschotten. Daardoor is het naar mijn stellige overtuiging heel goed mogelijk om meer te doen met minder financiële middelen.

De heren Ester en Elzinga vroegen naar de arbeidseffecten en naar de complexe multiproblematiek. Hoe ga je om met mensen die meerdere problemen tegelijkertijd hebben? De heer Ester vroeg daar in het bijzonder naar. Dit punt is ook aan de overzijde regelmatig ter sprake gekomen. Onder andere de D66-fractie vroeg hier aandacht voor. Voor het kabinet is dit een van de redenen om tot decentralisatie over te gaan. Dan doel ik op de decentralisatie van de jeugdzorg van de provincies naar de gemeente en op de decentralisatie van een deel van de AWBZ. Daarmee worden gemeenten in staat gesteld de regie in de keten zorg-onderwijs-arbeidsmarkt veel beter te pakken dan zij nu kunnen. Dat moet ook het antwoord zijn op het beter, efficiënter en doelmatiger aanpakken van de multiproblematiek. De gemeenten hebben daar zelf ook om gevraagd. Zij willen graag die verantwoordelijkheden omdat die hen in staat stellen om deze problematiek veel beter aan te pakken. Het kabinet gaat ervan uit dat we het gaan organiseren op het schaalniveau van die 30 arbeidsmarktregio's. Overigens zijn gemeenten aan het bekijken hoe we dit zo goed mogelijk kunnen inrichten. Het lijkt mij in ieder geval het meest logische schaalniveau om het op te organiseren. Dat loopt dus.

De heer Ester stelde een vraag over de algemene prikkels van het wetsvoorstel. Ook vroeg hij naar de werkgelegenheidseffecten die van dit pakket te verwachten zijn. De werkgelegenheidseffecten van dit pakket zijn niet apart doorgerekend. De werkgelegenheidseffecten van het gehele regeerakkoord zijn natuurlijk wel doorgerekend. Het effect op macroniveau van dit pakket is echter te gering om apart door te rekenen.

Mevrouw Klever heeft gevraagd of de regering mogelijkheden ziet om gemeenten meer te ondersteunen om het potentieel van

bijstandsgerechtigden beter onder de aandacht van werkgevers te brengen. Ik heb hier zojuist al een en ander over gezegd. De WWB is een gedecentraliseerde regeling. Gemeenten hebben allerlei instrumenten tot hun beschikking om de arbeidsbemiddeling en de arbeidsparticipatie van mensen uit de bijstand te verhogen. Ik heb zo-even al gezegd dat een heleboel gemeenten daar ook op een heel goede manier mee bezig zijn. Dat laat onverlet dat het kabinet zelf natuurlijk ook oog heeft voor de werkgeversbenadering. Die benadering is echt cruciaal, omdat die banen daar zitten en niet hier. Daar ligt de sleutel. Ik noem twee voorbeelden, zonder daarbij iemand tekort te doen. Ik was onlangs in Enschede, waar een beurs was georganiseerd met bedrijven uit die regio. Dat is precies de regionale aanpak die ik voorsta, net als veel gemeenten. Dat is ook belangrijk, omdat de arbeidsmobiliteit primair plaatsvindt binnen de arbeidsmarktregio's. Ik zag daar een heel mooie en effectieve manier om de overheid en het bedrijfsleven bij elkaar te brengen om de verbinding met de arbeidsmarkt zo goed mogelijk te leggen. Een ander voorbeeld is Alphen aan den Rijn. Daar was ik onlangs. De jeugdwerkloosheid in Alphen aan den Rijn is de laagste in heel Nederland, omdat er een ongeloflijk actieve ondernemersvereniging zit en een heel actief college. Die zijn heel actief met elkaar in gesprek en zijn doende om zo veel mogelijk mensen aan het werk te hebben in die regio. Dat doen ze met succes. Zo kan ik nog veel meer regio's noemen, zoals Den Bosch. Er gebeurt dus al heel veel. Ik heb zojuist uiteengezet wat het kabinet daaraan toevoegt en welke maatregelen het neemt.

Ik maak in dat kader even een zijstap. De aanpak rondom Wajongers kan bijvoorbeeld beter. Uit onderzoek blijkt echter dat veel bedrijven zeer bereid zijn om Wajongers aan te nemen. Een heleboel bedrijven doen dat al. Ik zou een heleboel bedrijven tekortdoen als ik er een paar zou noemen. Ik ben ervan overtuigd dat een en ander nog een slag beter kan, maar daar komen we bij de behandeling van het wetsvoorstel Wet werken naar vermogen nog uitdrukkelijk op terug. Het aantal afspraken dat in cao's wordt gemaakt over het inschakelen van en het erbij betrekken van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, neemt toe.

De heer Thissen (GroenLinks): Ik prijs de staatssecretaris dat hij heel veel gaat kijken in de werkelijkheid. Daar is het immers te zien en niet achter de bureaus op het ministerie. De staatssecretaris betoogt bevlogen dat het eigenlijk geweldig goed gaat. Hij noemt tal van regio's waar de werkgeversbenadering goed gaat, zoals Alphen aan den Rijn en Enschede. Daar wordt de match gemaakt tussen bijvoorbeeld jongeren in de bijstand en de vraagzijde van de arbeidsmarkt. Als dat nu allemaal goed gaat -- ik kan een en ander bevestigen vanuit mijn beroep van de afgelopen jaren -- en als dat allemaal heel erg goed is opgezet door middel van de samenwerking tussen UWV, CWI, gemeenten en gemeentelijke sociale diensten, waarom is deze wetswijziging nodig? Het kabinet heeft dit namelijk niet nodig om mensen

aan de slag te krijgen, tenzij het ervan uit blijft gaan dat mensen in de bijstand voor het grootste gedeelte die prikkel van financiële aard nodig hebben omdat zij anders die bijstand niet uit zijn te bewegen. Ondanks de economische crisis is het aantal bijstandsgerechtigden hartstikke laag, net als het werkloosheidspercentage. Het kabinet kan dan toch niet uit blijven gaan van de gedachte dat als mensen maar financieel worden geprikkeld, zij aan de slag gaan? Het is dus van tweeën één: óf de benadering naar werkgevers lukt niet omdat er wetgeving is die dat in de weg staat, óf de bijstandsgerechtigden willen niet; het succes dat er een laag aantal bijstandsgerechtigden wordt in dat geval dus ergens anders door veroorzaakt. Ik snap eigenlijk niet waarom dit wetsvoorstel überhaupt nodig is, behalve voor het feit dat de staatssecretaris volgend jaar 54 mln. moet vinden.

Staatssecretaris De Krom: Ik heb zojuist uiteengezet dat we aan een aantal knoppen tegelijk moeten draaien. De heer Thissen moet het volgende toch met mij eens zijn. Als er in Nederland mensen in de bijstand onnodig op de bank zitten, onder wie mensen die graag willen werken maar de kans niet krijgen en mensen die kunnen werken maar het om allerlei redenen niet doen, en tegelijk grote aantallen laaggekwalificeerd mensen uit het buitenland hier naartoe worden gehaald, gaat er iets niet goed. Ik heb deze baan niet aangenomen om lijdzaam toe te zien hoe mensen onnodig in een uitkering verdwijnen of daarin onnodig blijven hangen. Ik heb de ambitie om zo veel mogelijk mensen, meer dan nu, vanuit een uitkering aan het werk te krijgen. Het is noodzakelijk om de bijstand activerender te maken en om extra in te zetten op de werkgeversbenadering. Zo heb ik een aantal knoppen genoemd waaraan we moeten draaien. U en ik, mijnheer Thissen, kunnen toch geen genoeg nemen met de huidige situatie?

De heer Thissen (GroenLinks): Ik neem er ook geen genoeg mee dat er heel veel mensen in een uitkering zitten, maar probeer aan te tonen dat wat de staatssecretaris zegt, inconsistenties bevat. Hij prijst de gemeenten dat ze het verdomde goed doen: ze hanteren de werkgeversbenadering en weten mensen ondanks de crisis aan het werk te krijgen. Er is dus wettelijk geen enkel beletsel om de match te maken tussen iemand in de bijstand en de kans op de arbeidsmarkt. Dat kan eigenlijk al vanaf de nieuwe Algemene Bijstandswet uit 1996. Daarin werd voor het eerst de uitstroombetelling genoemd. Een en ander is nog scherper geworden met de latere WWB, zij het dat de financiële verantwoordelijkheid -- dat was een mankement in de wet uit 1996 -- daarin helemaal bij de gemeenten kwam te liggen. Het kan dus allemaal als je met elkaar dezelfde focus hebt. Ik bestrijd de stelling die de staatssecretaris twee weken geleden bij het debat over de dubbele heffingskorting iedere keer naar voren bracht en die hij nu wederom naar voren brengt, dat als je de mensen financieel pakt, zij veel eerder de bijstand uit te krijgen zijn om de kansen op de arbeidsmarkt te grijpen. Er is geen

enkel onderzoek waarin wordt aangetoond dat de staatssecretaris daar gelijk in heeft. Het kabinet heeft enkel afgesproken dat het ook een bijdrage heeft te leveren aan het financieel gezond maken van de rijksbegroting. De staatssecretaris is daarom nu eenmaal aangeslagen voor 54 mln. Hij haalt er volgend jaar 27 mln. van, maar met ingang van 2013 moet dat 54 mln. zijn. Ik ben er heel blij mee dat de staatssecretaris continu verwijst naar de wet werken naar vermogen. Ik zie erg uit naar dat debat, want dat kan eindelijk eens de wettelijke bepalingen verbeteren, maar ook de marktbevestigingen die nu nog weerstand oproepen waardoor mensen niet van een uitkering naar werk kunnen. Dat is evenwel een ander debat. De staatssecretaris moet dat niet vermengen met de maatregelen die nu worden voorgesteld. Dat zijn namelijk gewoon asociale maatregelen.

Staatssecretaris De Krom: Van dit soort kwalificaties neem ik uiteraard afstand. De heer Thissen heeft ongelijk. Ik noem één onderzoek: de publicatie "Armoedeval heeft wel gedragseffecten" van het CPB. Daaruit blijkt dat als de prikkel groter is, meer mensen geneigd zijn zich in te spannen om werk te vinden en ook eerder geneigd zijn om banen te accepteren. In mijn inleiding heb ik al gezegd dat dit beleid zeer succesvol is, zoals ook in het verleden is gebleken, bijvoorbeeld bij de omschakeling van de WAO naar de WIA.

De heer Elzinga (SP): De staatssecretaris herhaalt steeds hetzelfde riedeltje. Zijn ambitie wordt Kamerbreed gedeeld. Mensen die kunnen werken, zouden de kans moeten krijgen om daadwerkelijk te gaan werken. Echter, kennelijk hebben mensen de mensen die nu in de WWB zitten, zelfs minder kans dan laaggekwalificeerde mensen uit het buitenland. Zij zijn in elk geval niet in staat om die kans te verzilveren. De WWB biedt genoeg mogelijkheden aan de gemeenten om die mensen een handje te helpen. Sommige gemeenten doen het namelijk hartstikke goed, zoals de staatssecretaris ook heeft gezegd. We hebben in verhouding met andere landen lage cijfers als het gaat om het aantal mensen in de WW en de WWB. Daarnaast hebben we gelukkig nog een hoog niveau van sociale voorzieningen. De staatssecretaris noemt allerlei knoppen waar we aan kunnen en moeten draaien. Het zijn alleen allemaal knoppen buiten dit wetsvoorstel. Hij heeft het niet over knoppen waar dit wetsvoorstel aan draait. De staatssecretaris refereert aan het CPB-onderzoek, maar dat is, met alle respect voor het CPB, een flutverhaaltje van vier A4'tjes, dat op verzoek van het ministerie is geschreven om een veel indrukwekkender onderzoek van het SCP en het CBS een beetje onderuit te halen. Uit dat laatstgenoemde onderzoek blijkt dat die prikkel niet werkt.

Staatssecretaris De Krom: Het blijkt ook uit een aantal internationale onderzoeken. Ik baseer mij dus zeker niet alleen op het CPB-onderzoek.

De voorzitter: Laatste maal, mijnheer Elzinga.

**

De heer Elzinga (SP): Dit punt hebben we vorige keer ook uitvoerig besproken. Er zijn inderdaad internationale onderzoeken die dat zeggen aan te tonen. Ik beweer echter dat er minstens zo veel internationale onderzoeken zijn die aantonen dat het helemaal niet werkt.

Staatssecretaris De Krom: Het kabinet blijft van mening verschillen met de SP-fractie. Wij delen het doel; dat ben ik met de heer Elzinga eens. De SP vindt, net als de meeste fracties, en waarschijnlijk iedereen wel -- ik kan mij niet voorstellen dat dat niet zo is -- ook het volgende. Werken is belangrijk, werken is de beste garantie tegen armoede en sociale uitsluiting en werken is de weg voor het volwaardig meedraaien in de samenleving, voor een gevoel van eigenwaarde, voor een gevoel van meedoen en meedraaien. Daar zijn wij het niet over oneens. We verschillen juist over de wijze waarop je dat doet.

Ik heb geprobeerd, zo goed mogelijk onderbouwd weer te geven waarop ik mij baseer en waarom prikkels wel degelijk werken. Als men die onderzoeken allemaal niet gelooft, dan zeg ik: denk eens terug aan wat er is gebeurd naar aanleiding van de omzetting van de WAO naar de WIA. Daar was de SP-fractie ook tegen, maar als wij daar niets aan hadden gedaan, dan zouden wij nu met meer dan een miljoen arbeidsongeschikte mensen zitten in Nederland. Dat was het doembeeld van de heer Lubbers uit de jaren tachtig: Nederland is ziek. Gelukkig hebben opeenvolgende kabinetten daar wel het nodige aan willen doen, terecht en met succes.

Ik hoop dat ik de vragen van mevrouw Klever voldoende heb beantwoord.

Dan ga ik nu in op de aanscherping van de gezinsbijstand en de huishoudinkomenstoets. Het doel van deze maatregel is om stapeling van uitkeringen en inkomens achter één deur te voorkomen. Dat gebeurt. Er zijn wijken in Rotterdam waarin 35% van de gezinnen afhankelijk is van de bijstand; in sommige straten is dat zelfs de helft van de gezinnen. Dat is toch onaanvaardbaar? Het is toch onaanvaardbaar dat opeenvolgende generaties zijn opgesloten in de bijstand? Voor alle duidelijkheid, zo zeg ik tegen de heer Thissen, meld ik dat ik niemand iets kwalijk neem en dat ik niet met een beschuldigende vinger naar mensen wijs. Ik vind echter wel dat wij kennelijk een systeem hebben dat mensen onvoldoende prikkelt en activeert om aan het werk te gaan. Daar gaat het mij om.

Ik wil niet dat gezinnen bezig zijn met het behouden van een uitkering of het krijgen van meer voorzieningen in plaats van de kortste weg naar werk te zoeken. Ik kan niet uitleggen dat een gezin van twee ouders met twee meerderjarige kinderen -- de heer Terpstra wees daar gisteren ook op -- die allemaal in de bijstand zitten, twee keer zoveel inkomsten kan hebben als de burens: een werkende kostwinner tegen het wettelijk minimumloon met twee kinderen van bijvoorbeeld 16 en 17 jaar. Ik kan ook niet uitleggen dat een alleenstaande

moeder met twee minderjarige kinderen die vier dagen in de week werkt op jaarbasis, rond de €8000 minder te besteden heeft dan de buurvrouw met twee meerderjarige kinderen die allen bijstand hebben. Ik vind het moeilijk om uit te leggen dat een alleenverdiener met een modaal inkomen en een minderjarig kind op jaarbasis €7000 minder te besteden heeft dan de alleenverdienende overbuurman met een meerderjarig kind in de bijstand. Deze maatregel probeert dit te voorkomen.

De heer Postema (PvdA): Ik kan de staatssecretaris alleen maar bijvallen, net zoals aan het begin van zijn betoog. De hele Kamer wil activering en er is waarschijnlijk niemand die blij wordt van enorme stapelingen en grote verschillen tussen de inkomens van bijstandsgerechtigden en de inkomens van mensen die werken, tenminste, als die eerste te hoog zijn. Dat is het punt niet.

Wat mij boeit in het betoog van de staatssecretaris is dat hij steeds voorbijgaat aan de zaken waarnaar wij heel specifiek vragen, namelijk de zaken die niet goed zijn in zijn voorstel. De staatssecretaris gaat ervan uit dat het voorstel prikkels in zich draagt, maar elke prikkel om daadwerkelijk te gaan werken, wordt weggenomen omdat loon uit werk wordt opgeteld bij het gezinsinkomen op grond waarvan de bijstand wordt bepaald. Dit wetsvoorstel zal dus precies het omgekeerde effectueren: mensen worden ontmoedigd om aan het werk te gaan omdat zij dan alleen bijdragen aan het gezinsinkomen. Zo worden heel rare situaties gecreëerd tussen ouders en inwonende kinderen. Ik wil graag dat de staatssecretaris zich daarop toespitst, want dat is ons kritiekpunt. Wij gaan een heel eind met de staatssecretaris mee, maar hij moet wel ingaan op de zaken waarover wij onze verontrusting uitspreken.

Staatssecretaris De Krom: Ik bestrijd de zojuist geventileerde opvatting. Het besteedbare huishoudinkomen van een gezin in de bijstand zal hierdoor veel lager worden, waardoor de prikkel om aan het werk te gaan, wordt vergroot. Ik bestrijd dus de mening van de heer Postema.

De heer Thissen (GroenLinks): Dit is een zwaar punt, maar daarop komen wij volgens mij later nog wel terug.

Met permissie: wat de staatssecretaris zegt, klopt niet. Hij maakt een verkeerde vergelijking. Dat gebeurde gisteren in het debat ook. Toen was ik er niet helemaal zeker van, dus ik heb het voor vandaag precies uitgezocht. De staatssecretaris vergelijkt twee gezinnen; laat ze naast elkaar wonen. Het ene gezin heeft een bijstandsuitkering op echtparennorm en heeft thuiswonende, meerderjarige kinderen die een zelfstandig recht op een bijstandsuitkering hebben, mochten zij niet aan het werk kunnen komen. Zij krijgen 50% van de norm, met een toelage van maximaal 20%; deze is afhankelijk van het gemeentelijke beleid. Er zijn gemeenten die deze toelage van 20% niet geven, of die een toelage van slechts 10% geven. Zij

krijgen niet de volledige bijstandsnorm voor alleenstaanden, want zij kunnen de kosten van het bestaan delen met de anderen.

Daarnaast woont het gezin van Henk en Ingrid; laat ik ze voor het gemak zo maar noemen. Zij werken hard en hebben gezamenlijk een minimumloon. Zij hebben twee thuiswonende kinderen. De staatssecretaris sprak over een zestien- en zeventienjarige. Om het vergelijkbaar te houden, moeten het echter meerderjarige kinderen zijn. Deze meerderjarige kinderen hebben bijstandsrecht als zij niet aan de slag kunnen. Zij krijgen exact hetzelfde als de meerderjarige kinderen van de burens, namelijk 50% van de bijstandsnorm voor alleenstaanden, met een maximale toelage van 20%. Als er een vergelijking wordt gemaakt, moet dat op deze manier gebeuren. De PVV-fractie deed gisteren ook de werkelijkheid onrecht aan, de wet niet kennende. Om het wel zo te zeggen, vind ik vals. Dat moet je niet doen. Je moet vergelijken wat te vergelijken is. Deze vergelijking sluit als een bus; dat ben ik nagegaan bij diverse sociale diensten.

Staatssecretaris De Krom: Dat bestrijd ik. De voorbeelden die ik zojuist heb gegeven, zijn realiteit, op basis van de cijfers.

De heer Thissen (GroenLinks): Dat vind ik ernstig. Een staatssecretaris van Sociale Zaken kan dit niet bestrijden, want dit staat gewoon in de wet. De sociale diensten in dit land voeren die wet volgens mij keurig uit. Laat de staatssecretaris zich nog heel even beraden op hetgeen hij zegt.

Staatssecretaris De Krom: De voorbeelden die ik geef, kloppen. Dat is de huidige situatie. Ik probeer aan te geven dat deze situatie voor kan komen. Een echtpaar met een bijstandsuitkering van 100%, met twee meerderjarige kinderen met een bijstandsuitkering van 60%, heeft in totaal een inkomen van 260%. Misschien woont er naast hen een kostwinner die iets boven het wettelijk minimumloon verdient. Dan kan het dus zo zijn dat het bijstandgezin, met die stapeling van bijstandsuitkeringen, twee keer zoveel inkomsten heeft als de burens, die het met een wettelijk minimumloon moeten doen. Dat is gewoon de realiteit. Zo is het nu en dat zeg ik nu. Dat vind ik moeilijk uit te leggen.

De heer Thissen (GroenLinks): Een minister met wachtgeld, met een niet-werkende partner en kinderen die al dan niet thuis wonen, verdient ook veel meer dan de hardwerkende Henk en Ingrid met drie kinderen onder de 18 jaar. Zo kun je nog wel meer vergelijkingen maken.

De vergelijking die de staatssecretaris gisteren maakte en die er toe deed, klopt echter niet. Hij sprak over het onrecht dat ontstaat door de bijstandsregeling zoals deze nu is. De vergelijking was tussen twee gezinnen met twee thuiswonende meerderjarige kinderen. Het ene gezin heeft als inkomstenbron een bijstandsuitkering plus de bijstandsuitkeringen van de meerderjarige kinderen. Het andere gezin werkt

hard en verdient iets meer dan het minimumloon. Volgens de staatssecretaris zouden de twee thuiswonende meerderjarige kinderen van dat laatste gezin dan geen uitkering krijgen, maar dat is niet waar. Zij zijn ook uitkeringsgerechtigd. Sterker nog: als een 18-jarige of 25-jarige die in hetzelfde huis woont als zijn ouders, van wie de een minister en de ander advocaat-generaal bij justitie is, niet kan werken, dan krijgt hij of zij een zelfstandige bijstandsuitkering, zij het 50% van de norm, met hooguit die toelage van 20%. Het krijgen van een bepaalde toelage heeft te maken met de vraag of het kind in Wassenaar of in Hilversum woont.

Staatssecretaris De Krom: De kern van het voorstel is dat er alleen bijstand wordt versterkt, ook aan gezinnen, als er onvoldoende inkomen is. Dat is kern van het voorstel en de essentie van de Algemene bijstandswet. De bijstandswet vult aan tot het sociaal minimum, maar alleen waar dat echt nodig is. Dat uitgangspunt is vervat in dit wetsvoorstel.

De heer Elzinga vroeg of een inkomensachteruitgang van meer dan 40% -- ik meen dat hij dat getal noemde -- bij een werkende ouder en zijn twee bijstandsontvangende kinderen of bij een werkend kind met zijn bijstandsontvangende ouders niet buitenproportioneel is. In de voorbeelden die de heer Elzinga gisteren gaf, bedraagt het inkomen in het eerste geval ruim 220% van het wettelijk minimumloon en in het tweede geval 200% van het wettelijk minimumloon. Dat vind ik dus buitenproportioneel. Het kan zo zijn, dat deze gezinnen twee keer zoveel inkomen hebben als een werkende kostwinner. Dan komen wij weer in hetzelfde debat terecht dat ik zojuist met de heer Thissen voerde. Een stapeling van bijstandsuitkeringen die leidt tot een inkomen ver boven het minimumloon stimuleert de mensen niet om te werken.

Elke keer als iemand niet werkt, moeten we onszelf dus de vraag stellen waarom dat zo is. Die 40% achteruitgang is inderdaad mogelijk, zoals ik ook in de stukken heb aangegeven, maar we moeten steeds terug naar de vraag hoe het komt dat mensen in het gezin niet werken.

De voorzitter: Ik zie de heer Elzinga bij de interruptiemicrofoon staan. Ik zou de sprekers en de staatssecretaris willen verzoeken om niet in de vergelijkingen van voorbeelden te blijven hangen, want dan zitten wij hier vanavond om elf uur nog. Wij hebben nog meer dingen op de agenda staan. **

De heer Elzinga (SP): Maar wij willen dit debat wel graag goed en zorgvuldig voeren.

De voorzitter: Jawel. Ik verzoek de leden om één keer te interrumperen, daarna komt er nog een reactie van de staatssecretaris en daarna gaat de staatssecretaris verder met het beantwoorden van de vragen. **

De heer Elzinga (SP): Ik wil niet blijven hangen in deze algemene voorbeelden, waarin de staatssecretaris twee totaal verschillende gezinnen met elkaar vergelijkt. Dat punt is niet zo relevant. Ikzelf en andere sprekers hebben voorbeelden aangehaald van mensen die niet kunnen werken, bijvoorbeeld kinderen met ouders die vanwege medische redenen niet in staat zijn om te werken. Dit voorstel leidt ertoe dat de inwonende, werkende zoon en de niet tot werk in staat zijnde moeder gedwongen zijn om te verhuizen omdat zij de woonlasten niet meer kunnen opbrengen, of in elk geval gedwongen zijn om uit elkaar te gaan, terwijl de zoon juist nuttige mantelzorg verleent. Er zijn allerhande gevallen waarin dit wetsvoorstel daadwerkelijk knelt. Ik zou het fijn vinden als de staatssecretaris zou ingaan op die voorbeelden.

Staatssecretaris De Krom: Ik vind het altijd moeilijk om op individuele voorbeelden in te gaan omdat ik de achtergrond van het hele geval niet ken, maar ik zal in algemene lijnen schetsen hoe ik tegenover zulke gevallen sta. De heer Elzinga noemde gisteren het voorbeeld van een vrouw van wie de man was overleden. Haar zoon kwam bij haar in huis wonen om voor haar te zorgen. De heer Elzinga merkte op dat zij de bijstand die zij ontvangt, kwijt dreigt te raken. Ik ken alle omstandigheden dus niet, maar er spelen wel wat vragen door mijn hoofd. De eerste vraag is waarom deze vrouw geen arbeidsongeschiktheidsuitkering heeft. Kennelijk heeft zij niet eerder gewerkt; dat kan. De tweede vraag is waarom deze vrouw in het nieuwe systeem geen AWBZ-indicatie voor mantelzorg zou kunnen krijgen van tien uur per week of meer. Als het noodzakelijk is dat de zoon bij haar komt inwonen om de nodige zorg voor haar te verrichten, dan kunnen zij gebruik maken van de uitzonderingssituatie die wij juist in de wet hebben opgenomen om mantelzorg binnen het gezin mogelijk te maken. Als dit het geval is, kan het zo worden opgelost. Nogmaals, ik ken de individuele omstandigheden niet, maar hiervoor hebben wij uitzonderingen gecreëerd, waaronder de uitzondering die ik net noemde.

De heer Elzinga (SP): Voorzitter, heel kort. Dit is een ander punt, zoals u inmiddels begrepen hebt. Ik had het over een vrouw die niet onder de AWBZ-norm valt. Dat is in de schriftelijke gedachtewisseling ook al aan de orde geweest. De Wmo valt bijvoorbeeld niet onder de uitzondering. Deze vrouw is vanwege een medische conditie zelf niet in staat om te gaan werken en was daarvoor financieel van haar man afhankelijk. Zij ontvangt geen nabestaandenuitkering en zij redt het dankzij haar zoon. De vraag is hoe het verder moet met haar.

Staatssecretaris De Krom: Daarmee komen wij weer op de specifieke omstandigheden van een individueel geval terecht. In zijn algemeenheid heeft de regering in het wetsvoorstel juist een uitzonderingsbepaling opgenomen voor gevallen waarin sprake is van mantelzorg binnen een gezin.

Voor zulke gezinnen hebben wij het AWBZ-criterium van tien uur gecreëerd. Dit probleem zou dus door deze maatregel gedekt moeten zijn. Wij hebben gezocht naar een substantieel criterium. Er moet sprake zijn van substantiële zorg, want anders zou iedereen ervoor in aanmerking kunnen komen. Daarom is er het criterium van tien uur. Als iemand hier niet voor in aanmerking komt en geen arbeidsongeschiktheidstoelage krijgt, is voor mij de vraag waarom iemand niet aan het werk kan. Daar moeten wij steeds naar terug. Ik beseft dat het een beetje een mantra is, maar de vraag is altijd: als dit alles niet het geval is, waarom werkt iemand dan niet? Hier komt weer om de hoek kijken dat wij een uiterste krachtsinspanning moeten doen om zulke mensen die potentieel kunnen werken, daadwerkelijk de slag te laten gaan. Overigens wijs ik de heer Elzinga ook op het instrument loondispensatie, waarover wij nog uitvoerig komen te spreken. Niet alleen voor mensen met een arbeidsbeperking, maar ook voor mensen die nu in de bijstand zitten, dus voor mensen die niet zelfstandig hun wettelijk minimumloon kunnen verdienen, zal dit instrument het mogelijk maken om toch mee te draaien in een baan, terwijl zij die mogelijkheid nu niet hebben. Dit alles bij elkaar moet ervoor zorgen dat niemand buiten de boot valt. Het karakter van de maatregel is wel heel helder: mensen moeten zo veel mogelijk aan het werk als dat kan.

De heer Elzinga en de heer Ester hebben gevraagd naar de situatie van een Wajonger die bij zijn ouders woont. Ik kan hier evenmin al te specifiek op ingaan, want ook hier zijn de individuele omstandigheden van belang. Er is opgemerkt dat de Wajong-uitkering van zo iemand wordt vrijgelaten, maar dat als deze Wajonger gaat werken, het merendeel van zijn verdiensten wordt gekort op de bijstandsuitkering van zijn ouders, als die in de bijstand zitten. Hier doet zich dezelfde vraag voor: waarom werken die ouders niet? Daar gaat het in essentie over. Wij willen met deze maatregel de stapeling van uitkeringen achter een voordeur voorkomen en ervoor zorgen dat mensen die in een bijstandssituatie zitten, dat niet overdragen van generatie op generatie. Ik draai het dus om.

De heer Ester (ChristenUnie): Ik begrijp wat de staatssecretaris zegt. Hij positioneert zich vanmiddag als iemand die heilig in prikkels gelooft. Dit is typisch een voorbeeld van een perverse prikkel. Het systeem is zo opgebouwd dat de Wajong-uitkering van zo'n persoon niet meetelt in het huishoudinkomen, maar zijn loon als hij gaat werken wel. De staatssecretaris wil dat de Wajonger gaat werken, maar de prikkels die hij in het systeem heeft ingebouwd, leiden exact tot het tegenovergestelde.

Staatssecretaris De Krom: Nee, want de vraag is ook in deze gevallen waarom de ouders niet werken. Dit moet een stimulans en een prikkel zijn, ook voor de ouders, om aan het werk te gaan.

De heer Ester (ChristenUnie): Maar die Wajonger kan het niet helpen dat zijn ouders in de bijstand zitten, dat is het grote verschil.

Staatssecretaris De Krom: Als deze ouders kunnen werken -- ik heb zojuist de andere gevallen genoemd -- zouden zij dat moeten gaan doen. Ik verwacht dat gemeenten alles op alles zullen zetten om de ouders aan het werk te krijgen als deze situatie zich voordoet. Dat gebeurt nu ook al, maar het kan nog een slagje beter.

De heer Thissen (GroenLinks): Stel dat de ouders kunnen en willen werken, maar dat het hen niet lukt en dat de sociale dienst niet alles uit de kast haalt om de ouders naar vacatures te leiden. De staatssecretaris kan de rekening dan toch niet bij het kind leggen, dat gemotiveerd aan de slag wil vanuit de Wajong, omdat het UWV zijn werk wellicht wel goed doet? Zo'n joch of zo'n meid van boven de achttien raakt de uitkering dan kwijt als hij of zij aan het werk gaat. Deze Wajongeren worden verantwoordelijk gesteld voor het feit dat het de ouders niet lukt om een baan te krijgen, terwijl zij kunnen en willen. Dat valt toch niet uit te leggen? Dat is geen prikkel, maar dat is de rekening bij de verkeerde persoon neerleggen!

Staatssecretaris De Krom: Nee, ik leg de rekening niet bij kinderen neer. Het gaat erom dat de ouders hun verantwoordelijkheid nemen als zij kunnen werken. Natuurlijk maak ik het kind niet verantwoordelijk voor het gedrag en het handelen van de ouders. De bedoeling van de maatregel is dat wij telkens als zich zulke gevallen voordoen, vragen waarom de ouders niet werken en bekijken hoe wij ze zo goed mogelijk en zo snel mogelijk naar de arbeidsmarkt kunnen krijgen. In die gevallen waarin er sprake is van een zorgrelatie binnen een gezin -- iemand heeft zorg en ondersteuning binnen het gezin nodig -- hebben we een uitzondering gemaakt. In die gevallen blijft de ontvanger van die zorg buiten de huishoudinkomenstoets.

De heer Thissen (GroenLinks): De laatste keer op dit punt. Er zijn alleenstaande ouders of ouders in de bijstand die verschrikkelijk graag aan de slag willen en dat ook kunnen. Ondanks alle inspanningen, ook van de sociale dienst, lukt het deze mensen echter niet om op de arbeidsmarkt te komen. Er kunnen dus allerlei factoren meespelen, maar dat is een situatie die in heel veel bijstandsgezinnen voorkomt. Als die ouders een meerderjarig kind in de Wajong hebben dat aan de slag gaat, dan is de prijs daarvoor van deze regering dat dit kind zijn uitkering kwijtraakt. Dat is toch hartstikke pervers? En dan zegt u ook nog dat u de uitkering van die jongere afpakt zodat hij kan voelen dat het die ouders niet lukt om aan de slag te gaan. Ik zou het niet begrijpen als de rentmeesterspartij daarmee akkoord zou gaan. Als zij daarmee akkoord zou gaan, begrijp ik haar helemaal niet meer.

Staatssecretaris De Krom: Ik ben een beetje verbaasd over de heer Thissen. Twee weken geleden hadden wij nog een interessant debat over de algemene heffingskorting. Toen zei de heer Thissen, naar mijn stellige overtuiging terecht, dat werken voor mensen veel meer betekent dan alleen economisch en financieel op eigen benen staan; het zou volwaardig meedraaien in de samenleving betekenen; het zou het gevoel van eigenwaarde en zelfredzaamheid versterken; werkende mensen zouden gezonder zijn. De conclusie van de heer Thissen zou dan toch als volgt moeten zijn. Werken moet lonen -- daar zijn wij het over eens -- maar zelfs als dat niet het geval is, zou je het nog moeten doen.

Bovendien vind ik het geen kwestie van kiezen of je in een uitkering zit. Als er werk is, ga je dat gewoon doen. Als er werk beschikbaar is en je de kans hebt om aan het werk te komen, ga je gewoon aan het werk. Een uitkering is geen keuze. De meeste mensen kunnen ook aan het werk. In het geval van een zorgrelatie binnen een gezin hebben we uitzonderingen gemaakt.

De heer Elzinga (SP): Het is nu een aantal keren genoemd door de staatssecretaris. Kennelijk kunnen volgens hem alleen die mensen niet werken die in de AWBZ zitten en echt zorgbehoevend zijn. Er zijn echter een heleboel mensen die niet in de AWBZ zitten en nog net voor zichzelf kunnen zorgen, maar om goede redenen toch zijn vrijgesteld van de plicht tot arbeid en de sollicitatieplicht door de gemeenten en de sociale diensten. Die zitten daar echt bovenop en bekijken wat ze uit de kast kunnen halen om die mensen aan het werk te krijgen. Die mensen zijn dus niet zorgbehoevend in de zin van de AWBZ, omdat ze niet aan de urennorm voldoen, maar zijn toch niet in staat om tot de arbeidsmarkt toe te treden, hoe graag ze dat ook zouden willen.

Staatssecretaris De Krom: Wij hebben altijd nog het vangnet van de WWB en alles wat daarbij hoort, zoals de langdurigheidstoeslag en de individuele bijzondere bijstand, waar dit kabinet ten opzichte van de financiële paragraaf in het regeerakkoord 90 mln. extra budget voor heeft vrijgemaakt. Zulke vangnetten zijn er en blijven er. Het uitgangspunt van deze maatregel en de kern van deze maatregel is echter dat je gaat werken als je kunt werken en er kansen zijn.

Mevrouw Scholten (D66): Als ik goed ben geïnformeerd, zitten er ook mensen in de bijstand die niet onder de AWBZ vallen maar op grond van medische redenen ontheven zijn van een re-integratie- en sollicitatieplicht. Hoe zit het met deze groep bijstandsgerechtigden met meerderjarige, inwonende kinderen die niet werken?

Staatssecretaris De Krom: Dat heb ik aangegeven. Voor hen hebben we het vangnet van de bijstand, de bijzondere bijstand, de categoriale bijstand en de bijzondere categoriale bijzondere bijstand, de langdurigheidstoeslag et cetera. Maar dan nog zeg ik tegen mevrouw Scholten: waardoor is het

gerechtvaardigd dat dit gezin veel meer inkomen heeft dan het gezin van een kostwinner?

Mevrouw Scholten (D66): In het voorbeeld van de heer Thissen gaat het wellicht om een Wajonger die er niet zo veel aan kan doen dat zijn ouders niet kunnen werken.

Staatssecretaris De Krom: Ik verval in herhaling. Ik heb aangegeven hoe ik daartegen aankijk.

De heer Postema, de heer Elzinga en de heer Ester hebben gevraagd naar de samenhang tussen dit wetsvoorstel en het wetsvoorstel wet werken naar vermogen. Een aantal van de leden vroeg of het niet veel beter zou zijn om dit in samenhang te behandelen. Ik vind dat een terechte vraag, maar noodzakelijk vind ik het niet. Overigens wil ik de Kamer even terugnemen naar eind vorig jaar, toen het mijn vaste voornemen was om de wet werken naar vermogen per 1 januari 2012 in te voeren. Toen heb ik op uitdrukkelijk verzoek van de gemeenten -- die zeiden dat ik dat niet moest doen omdat dit te snel zou zijn; zij gaven aan daar meer invoeringstijd voor nodig te hebben -- die wet een jaar uitgesteld. De daarmee samenhangende besparingsverliezen heb ik binnen mijn begroting weten op te lossen.

Noodzakelijk is het echter niet. De maatregelen die wij nu in de bijstand nemen, worden straks onderdeel van de wet werken naar vermogen. Die samenhang is er ten aanzien van de polisvoorwaarden -- die worden deel van de wet werken naar vermogen -- en ten aanzien de vraag hoe we mensen zo snel mogelijk via de kortste weg op de arbeidsmarkt krijgen. Het is echter niet noodzakelijk om dat tegelijkertijd te behandelen. Dit wetsvoorstel kan namelijk heel goed op zichzelf worden behandeld. Uiteraard kijk ik ook zeer uit naar de discussies en de debatten die we nog met de Kamer zullen hebben over de wet werken naar vermogen, zoals de heer Thissen en de heer Elzinga ook terecht aangaven. We hebben de algemene heffingskorting behandeld, nu behandelen we dit wetsvoorstel en straks behandelen we de wet werken naar vermogen. Alle wetsvoorstellen hebben ten doel om zo veel mogelijk mensen via de kortste weg vanuit een uitkering aan het werk te krijgen.

De heer Ester (ChristenUnie): De Kamer is bezig om te begrijpen wat de visie onder dit wetsvoorstel is. De staatssecretaris schetst daarbij het beeld van die prikkels. Dat begrijpen wij ook wel, maar wij hebben behoefte aan een integrale visie op de onderkant van de arbeidsmarkt. Dat is niet alleen een kwestie van prikkels maar vooral ook een kwestie van hoe je de mismatch tussen vraag en aanbod kunt slechten. Daar hebben die prikkels niet zo veel invloed op. Daarvoor moet de staatssecretaris het verhaal houden over de werkgeverskant en hoe je mensen in de bijstand kunt trainen en scholen in heel basale competenties en vaardigheden. Omdat dat verhaal er niet is, is het voor ons zo moeilijk om het verhaal van de staatssecretaris te kunnen begrijpen en toetsen. De staatssecretaris zegt iedere keer wel dat hij een

integrale visie heeft, maar hij zegt ook dat we daar nog een jaartje op moeten wachten.

Staatssecretaris De Krom: Ook bij de behandeling van het wetsvoorstel inzake de algemene heffingskorting, althans van de afbouw daarvan binnen de referentie wettelijk minimumloon, ben ik daarop ingegaan. Ook in mijn inleiding ben ik erop ingegaan waarom ik denk dat we veel meer mensen succesvol uit de uitkering aan het werk kunnen krijgen dan nu het geval is. Ik ben er net op ingegaan welke instrumenten we daar nu al voor hebben en welke instrumenten ik voornemens ben om nog te gaan introduceren. Daarmee is het plaatje compleet.

De heer Terpstra heeft mij gevraagd om nader in te gaan op het aspect van de individualisering in de bijstand. In de WWB geldt nu al de toets van het partnerinkomen. In die zin is de bijstand niet volledig geïndividualiseerd. Dat weet de heer Terpstra ook. Voorts wijs ik in dit verband op de toezegging van de minister-president bij de algemene politieke beschouwingen aangaande een onderzoek naar de individualisering in het fiscale stelsel met betrekking tot eenverdieners en mensen met zorgtaken binnen het gezin of daarbuiten. Die toezegging heeft de minister-president gedaan en is door de staatssecretaris van Financiën herhaald in de financiële beschouwingen.

Wat de huishoudinkomenstoets betreft ben ik blij dat de CDA-fractie in deze Kamer het beginsel deelt dat een cumulatie van uitkeringen in één gezin niet bevorderlijk is voor deelname aan de arbeidsmarkt.

De heer Terpstra geeft ook aan dat de suggestie van de G-4 mogelijk een oplossing zou kunnen zijn om werken voor jongeren meer lonend te maken. Ook de leden Beckers, Scholten, Ester, Postema en Thissen hebben mij gevraagd inhoudelijk te reageren op de suggestie van de G-4. Het voorstel voldoet niet aan de afspraken zoals die zijn gemaakt in het regeerakkoord. In het regeerakkoord is namelijk afgesproken om een huishoudinkomenstoets te introduceren en om de gezinsbijstand af te schaffen. Dat voorstel van de G-4 is echt wat anders.

Het G-4-voorstel voldoet ook niet aan de financiële kaders van dit wetsvoorstel. Ten opzichte van het nu op tafel liggende wetsvoorstel is er sprake van een besparingsverlies van ongeveer 20 mln. Dit wordt veroorzaakt doordat wij in het wetsvoorstel wel rekening houden met gedragseffecten. Zoals bekend gaan wij er binnen de financiële kaders van dit wetsvoorstel vanuit dat een aantal mensen zelfstandig zal gaan wonen. In het voorstel van de G-4 wordt daarmee geen rekening gehouden. Uit dat verschil is die 20 mln. te verklaren. Bovendien voorziet de G-4-variant niet in de uitzondering voor bijvoorbeeld mensen met een AWBZ-indicatie. Dit in aanmerking nemende, is het nog maar de vraag of het G-4-voorstel een vooruitgang is ten opzichte van het wetsvoorstel. De heer Terpstra wees daar gisteren zelf al op.

De heer Terpstra vroeg mij om in overleg te gaan met de VNG over drie punten en verzocht mij enige coulance te betrachten bij het toezichtregime.

Overigens heeft ook de heer Beckers daarnaar gevraagd; ik kom op dit punt later nog even terug.

De heer Terpstra vroeg mij naar de uitvoering van de motie-Sterk. Ik zeg de heer Terpstra toe dat ik met de gemeenten in overleg zal gaan over het meer lonend maken van werken voor jongeren en over de motie-Sterk.

De heer Terpstra vroeg mij of het niet lonender kan worden gemaakt als jongeren gaan werken in het kader van de huishoudinkomenstoets. Tevens heeft hij aandacht gevraagd voor jongeren die werken, terwijl hun ouders in de bijstand zitten. Ik benadruk dat het allereerst van belang is dat ook die ouders gaan werken, zoals ik zojuist al een aantal malen heb gezegd. Niettemin ben ik bereid een inspanning te verrichten om met gemeenten te overleggen welke mogelijkheden zij hebben om werk lonender te maken. Ik benadruk dat ik dit natuurlijk zal doen in het kader van dit wetsvoorstel en de budgettaire kaders. Concreet denk ik aan de wijze waarop de niet-werkende leden van een gezin zo goed en zo snel mogelijk aan een baan geholpen kunnen worden. Wij zullen bezien op wijze wij op dit punt de prikkels via gemeentelijk beleid kunnen versterken. Dat zal ik met de gemeenten bespreken.

Ik ben al met de gemeenten in overleg over de motie-Sterk, zoals de heer Terpstra vroeg. Ik denk onder meer aan het in aanmerking laten komen voor de bijzondere bijstand van mensen die ontheven zijn van de arbeids- en integratieverplichting. Dat zou kunnen worden meegenomen in het eerstvolgend wetsvoorstel. Zo stel ik mij dat ongeveer voor. De heer Terpstra vroeg of ik bereid ben de Kamer daarover te informeren. Ik zeg toe dat ik dit voor 1 juli 2012 zal doen.

De heer Elzinga (SP): Ik vind het mooi dat dit aangekondigde overleg tussen de staatssecretaris en de gemeenten misschien bepaalde afspraken op het terrein van ondersteuning en begeleiding oplevert, maar als het binnen het kader van dit wetsvoorstel moet, zal werken niet meer lonen in de situaties waarover wij nu spreken. Het kader van dit wetsvoorstel geeft immers aan dat je, als je als jongere gaat werken terwijl je ouders een bijstandsuitkering hebben, je loon kan inleveren. Het probleem dat de heer Terpstra terecht aankaart, wordt niet opgelost.

Staatssecretaris De Krom: Ik meende dat de heer Terpstra mij vroeg of ik een keer serieus met de gemeenten aan tafel wil gaan om te bezien of wij iets kunnen doen aan het door hem gesignaleerde probleem, binnen het kader van het voorliggende wetsvoorstel. Ik ben uiteraard bereid om dat serieus te doen, maar wel binnen de kaders die ik heb aangegeven. Ik heb zojuist gezegd hoe het kabinet daar in zit

Mevrouw Scholten (D66): Ik maak van deze gelegenheid gebruik de staatssecretaris te herinneren aan een door mij gestelde vraag. Ik heb gevraagd een vergelijking te maken van de kosten

die voortvloeien uit het voorstel van de G-4 en de motie-Sterk, waarvan de staatssecretaris heeft gezegd dat die in een volgend wetsvoorstel zal kunnen worden meegenomen. Die kosten moeten wij wel begroten, dus misschien is het handig om daar alvast een beeld van te krijgen.

Staatssecretaris De Krom: Dat kan ik nog niet doen, omdat wij nog bezig zijn met de uitwerking van de motie-Sterk.

De heer Thissen (GroenLinks): Ik heb aangekondigd een motie in te dienen over het voorstel van de G-4. Over een dergelijke motie zou een hoofdelijke stemming kunnen worden aangevraagd, zodat iedereen tot middernacht hier moet blijven, dus als ik de motie niet hoeft in te dienen, is dat natuurlijk prettig. De staatssecretaris zegt dat het voorstel van de G-4 niet voldoet aan de financiële kaders in het regeerakkoord, terwijl het wetsvoorstel daar wel aan voldoet. Het G-4-voorstel brengt immers 20 mln. minder op in bezuinigingstermen, omdat er geen rekening wordt gehouden met gedragsbeïnvloeding. In het voorstel van de G-4 is de bijstandsnorm voor gehuwden of echtparen het maximale wat het gezin kan binnenkrijgen aan inkomen, om de stapeling van uitkeringen tegen te gaan. Het voorstel van de G-4 is om alle leden van dat gezin -- dat kan bijvoorbeeld bestaan uit vijf personen, de ouders en drie meerderjarige kinderen die om allerlei redenen niet aan de slag kunnen komen -- een toelage, een uitkeringsrecht te geven, waardoor in elk geval een aantal niet te vermijden, noodzakelijke kosten van bestaan door ieder van hen voldaan kan worden. Dat is dermate karig dat ik, als ik als een van de kinderen uit dat gezin zou zijn en ik de keuze zou hebben om, op de niet-hervormde woningmarkt van dit kabinet, naar een kamer te verhuizen, daar zeker gebruik van zou maken. Daarmee doe ik immers de ouders en de rest van de gezinsleden geen onrecht, want het huishoudinkomen blijft hetzelfde, terwijl er een mond minder te voeden is en degene die op kamers gaat wellicht een zelfstandige, alleenstaanden-bijstandsuitkering ontvangt. De 20 mln. die volgens de staatssecretaris niet wordt gehaald in het voorstel van de G-4, zou dus wel eens wat minder hard kunnen zijn. Ik vind het derhalve alleszins acceptabel om het voorstel van de G-4 nog eens goed te bekijken. De door mij ingediende -- en naar ik hoop door velen ondersteunde -- motie roept daartoe op. Ik wil het zelfstandig recht van mensen binnen het maximale kader dat de regering nu eenmaal wil graag wat uitvoeriger behandeld zien dan de staatssecretaris op dit moment doet. Ook ik ben pragmatisch en probeer met de staatssecretaris mee te denken om van het voorstel een iets minder slecht voorstel te maken. Hij gooit het voorstel van de G-4 in feite van zich af omdat het niet gedragsbeïnvloedend zal zijn.

Staatssecretaris De Krom: Wij zijn in de schriftelijke stukken al ingegaan op het voorstel van de G-4. Op het ministerie hebben wij daar serieus naar gekeken. Om de zojuist door mij aangegeven redenen

vinden wij echter dat dit voorstel niet volwaardig in de plaats kan komen van het wetsvoorstel dat nu op tafel ligt, gegeven ook de afspraken die gemaakt zijn in het regeerakkoord, maar ook omdat het in sommige gevallen wel eens minder positief zou kunnen zijn -- de heer Terpstra wees daar gisteren al op -- dan het wetsvoorstel. Dat het in besparingstermen minder oplevert, lijkt mij duidelijk. In het voorstel van de griffier wordt inderdaad geen rekening gehouden met de gedragseffecten, die wij in onze onderliggende berekening wel hebben meegenomen. Men kent de berekeningen. Ik heb die de Kamer gegeven. Ik heb daar nu een toelichting op gegeven. Veel meer kan ik er niet aan toevoegen.

De heer Ester heeft gesproken over de fraudegevoeligheid van het wetsvoorstel. Vorig jaar is er 120 mln. aan onterecht verkregen uitkeringen verstrekt. Men kan dat ook fraude noemen. Als er sprake is van een partner, passen wij ook nu al controle toe en voeren wij een inkomenstoets uit. Dit wetsvoorstel verandert daar op zich niet veel aan. Wij hebben al met die situaties te maken, ook in de huidige wet. Ook nu wordt er al stevig gecontroleerd. Bovendien wijs ik de Kamer erop dat het kabinet bezig is met het aanscherpen van het fraudebeleid.

De Kamer kan dan ook een "fraudewet" tegemoet zien, waarin het boete- en sanctieregime aanzienlijk wordt aangescherpt. Ook bekijken wij samen met de gemeenten of wij systemen en bestanden beter kunnen koppelen om die fraudeaanpak effectiever te maken. Bovendien ligt bij de Tweede Kamer ook nog het wetsvoorstel huisbezoeken. Kortom, hier is alle aandacht voor.

De heer Ester (ChristenUnie): De staatssecretaris probeert de afbraak van de individualisering door het opleggen van de huishoudtoets "van de kaart" te praten door erbij te halen dat partners ook als zodanig behandeld worden. Ik wil er toch op wijzen dat hier van een groot verschil sprake is. Partners kiezen ervoor om partners te zijn, terwijl mensen die in een en hetzelfde huishouden wonen, daar per definitie helemaal niet voor gekozen hoeven te hebben. Als je partners bent en de consequentie is dat je je moet onderwerpen aan het ontbreken aan individualisering, is dat een keuze die impliciet is aan de keuze voor het partner worden. Voor de gezinssamenstelling geldt dat op geen enkele manier en worden mensen op een hoop gegooid, die wellicht helemaal niet op die hoop gegooid willen worden.

Staatssecretaris De Krom: In mijn antwoord aan de heer Terpstra heb ik geprobeerd aan te geven dat op dit moment in de bijstand geen sprake is van volledige individualisering door de partner- en inkomenstoets. Ik nuanceer het beeld dat dit helemaal niet het geval zou zijn. Over de reden waarom mensen samenwonen of trouwen, kunnen we een lang debat voeren maar het is in dit kader naar mijn mening veel minder relevant. De vraag was of de bijstand nu al helemaal geïndividualiseerd was. Het antwoord daarop is: neen.

De voorzitter: Mijnheer de staatssecretaris, hoe lang denkt u nog nodig te hebben voor het antwoord?

**

Staatssecretaris De Krom: Als ik het snel doe, een halfuur. Is dat te lang? Dan zal ik het heel snel doen, mijnheer de voorzitter!

De voorzitter: Als de Kamer daaraan wil meewerken, graag!

**

Staatssecretaris De Krom: Ik doe mijn best!

De heer Thissen heeft gevraagd wat gemeentes aan uitvoeringskosten besparen als het wetsvoorstel Wwnv wordt ingevoerd. Gemeentes hebben te maken met incidentele implementatiekosten, maar dat is onafhankelijk van het jaar van invoering. Het maakt niet uit of in het 2012, 2013 of 2014 wordt; die kosten treden hoe dan ook op. Uitstel van dit wetsvoorstel zou in die zin dus ook niet leiden tot besparing op uitvoeringskosten. Na de implementatiefase zal dit wetsvoorstel een structurele besparing op de uitvoeringskosten met zich brengen. Er zijn als gevolg van dit wetsvoorstel immers structureer minder Wwb-uitkeringen, waarvoor uitvoeringskosten gemaakt moeten worden.

Wel hebben wij, zoals de heer Thissen weet, in het kader van de bestuursafspraken met de gemeentes afgesproken om allerlei uitvoeringskosten in een mandje te doen en dat "met gesloten beurzen" te behandelen. Daar zitten deze kosten ook in. Wij gaan dus geen uitname doen uit het Gemeentefonds.

De heer Postema en mevrouw Scholten hebben gevraagd of dit wetsvoorstel werkelijk de beoogde besparingen oplevert. Het antwoord daarop is bevestigend. Ik heb zojuist uitvoerig betoogd waarom.

De heer Beckers vraagt om hoeveel jongeren het gaat die door de huishoudinkomenstoets worden geraakt en niet onder een uitzondering vallen. Die gegevens zijn ons op dit moment niet bekend. Wij hebben met de gemeente afgesproken dat wij zo weinig mogelijk aan de toezichts- en de bestuurlijke lasten zullen toevoegen. Ik ben echter bereid, dit punt met de gemeentes te bespreken echter zonder een resultaatsverplichting aan de heer Beckers aan te gaan. Het uitgangspunt is wel dat er geen toevoeging komt aan bestuurlijke lasten.

De heer Postema heeft gevraagd of de invoering van de gezinsbijstand aan de huishoudinkomenstoets niet tot meer armoedeval leidt. Mijn antwoord is "neen", want het betekent juist een prikkel om aan het werk te gaan.

De heer Elzinga vroeg of ik de recente waarschuwingen ken van het IMF, de OESO en van een aantal eminente geleerden over de risico's van te hard bezuinigen op het verkeerde moment. Die ken ik; ik heb bijna alle boeken gelezen. Ik heb meerdere malen de noodzaak aangegeven om de overheidsfinanciën weer in de klauwen te krijgen. Bij herhaling is het ook in deze Kamer besproken.

In landen als Griekenland is te zien wat er gebeurt als je dat niet doet.

De heer Elzinga heeft gesproken over een samenloop van maatregelen, waarover een Amsterdamse wethouder zinnige dingen heeft gezegd. Dat was natuurlijk de heer Asscher. De heer Elzinga wacht nog op een onderbouwing van het antwoord van de minister op de berekeningen van de wethouder over de effecten van de cumulatie. Hij heeft gevraagd of ik daarover bij de minister navraag kan doen. Ik heb niet de gelegenheid gehad om dat te doen. Wel kan ik melden dat de minister naar aanleiding van deze berekeningen met de heer Asscher heeft gesproken over de kansen en risico's van de verschillende maatregelen. Het kabinet heeft bij herhaling gezegd dat de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de coördinerend bewindspersoon op het gebied van samenloop is. In dat kader heeft hij ook met de heer Asscher gesproken. Die gesprekken zullen ook worden voortgezet. In een aantal gemeentes zullen wij ook goed volgen wat de effecten zijn. Het kabinet heeft om deze reden ook 90 mln. extra toegevoegd aan het budget voor de bijzondere bijstand.

De heer Elzinga (SP): Ik zou het heel fijn vinden als wij inzicht kunnen krijgen in deze berekeningen. Die zitten er kennelijk wel achter en hebben, naar ik aanneem, ook op tafel hebben gelegen bij die besprekingen. We hebben nu wel het briefje van de minister aan de wethouder gezien, maar daar stond de onderbouwing niet in. Het is voor ons heel nuttig om die wel te zien.

Staatssecretaris De Krom: Ik weet niet precies waar de heer Elzinga op doelt. Ik twijfel er echter niet aan dat deze Kamer zal blijven volgen wat er in het gesprek tussen de heer Asscher en de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gebeurt. Te gelegener tijd zal hij de Kamer daarover informeren.

Ik denk dat ik hiermee alle vragen heb beantwoord. Dat is toch sneller dan ik dacht.

De voorzitter: Ik dank u zeer! De heer Beckers heeft echter nog een vraag.

**

De heer Beckers (VVD): Ik zie dat ik eigenlijk niet meer hoeft te reageren, want ik zie dat de staatssecretaris beseft dat hij tien minuten geleden een toezegging heeft gedaan. Ik wacht zijn antwoord nog even af.

Staatssecretaris De Krom: Ik zeg de heer Beckers en met hem de heer Terpstra toe om coulance te betrachten bij bijvoorbeeld de gevolgen die conform de huidige wetgeving zouden optreden als er fouten zijn in de rechtmatigheid in bijvoorbeeld de incidentele aanvullende uitkeringen of als er sprake zou zijn van ernstige tekortkomingen en ik een aanwijzing moet geven. Als dergelijke situaties zich volgend jaar voordoen, ben ik bereid om daarin coulance te betrachten.

De heer Beckers (VVD): En dan is de periode ongeveer een jaar?

Staatssecretaris De Krom: Ongeveer.

Mevrouw Scholten (D66): De staatssecretaris heeft een vraag van mij over het hoofd gezien, namelijk die over de beslagvrije voet. Ik ben bang dat ik uitleg van de staatssecretaris in de nadere memorie van antwoord niet heb begrepen en ik krijg het graag nog een keer uitgelegd. Ik kan deze alinea niet anders begrijpen dan dat het kind toch meebetaalt aan de schulden van de ouders waarvoor hij geen verantwoordelijkheid draagt.

Staatssecretaris De Krom: Met excuses aan mevrouw Scholten, want deze vraag had ik inderdaad laten liggen. Het kind betaalt niet direct af op de schuld van de ouders. Wel wordt met het inkomen van het kind rekening gehouden bij de berekening van de beslagvrije voet van de ouders. De bepalingen met betrekking tot de beslagvrije voet in dit wetsvoorstel worden consistent aangepast aan de nieuwe bepaling van de gezinsbijstand. Hier wordt ook bij de beslagvrije voet rekening gehouden met de draagkracht binnen een gezin. De ouders kunnen daardoor meer aflossen, maar minder bijdragen aan de kosten van de huishouding. Het kind moet dan meer bijdragen in het huishouden. Het besteedbaar inkomen in het huishouden gaat omlaag.

Mevrouw Scholten (D66): Dus indirect doet het kind wel mee!

Staatssecretaris De Krom: Ik heb u zojuist mijn antwoord gegeven!

Mevrouw Scholten (D66): En ik geef u mijn conclusie!

De heer Thissen (GroenLinks): Op de vragen die nog niet beantwoord zijn, hoop ik van de staatssecretaris in tweede termijn wel een antwoord te krijgen. Twee vragen vind ik toch nog wel even van belang. In de nadere memorie van antwoord verwees de staatssecretaris naar het Burgerlijk Wetboek, op grond waarvan kinderen aangesproken kunnen worden op een zorgplicht jegens hun ouders. Mijn vraag was of ook de meerderjarige kinderen in een geprivilegieerd gezin in Wassenaar aangesproken kunnen worden voor de torenhoge schulden. Geldt dat ook voor de torenhoge schulden die een geprivilegieerd gezin in Wassenaar wellicht heeft? Kunnen de meerderjarige kinderen daarop worden aangesproken? Waar ligt in gelijke gevallen de gelijkheid?

De staatssecretaris verandert de Wet investeren in jongeren, die slechts tweeënhalf jaar in werking is geweest. Ik heb op 29 juni 2009 al voorspeld dat deze geen lang leven zou hebben. Wat ons daarin aansprak, was dat de gemeenten de plicht hadden tot een werk- en leeraanbod. De kritiek was dat de gemeenten daarin geen doorzettingsmacht hadden, maar de gemeenten

hadden wel de plicht. In de Wet investeren in jongeren had of heeft de jongere het recht op dat werk- en leeraanbod, maar dat wordt nu opgeheven. Hoe kan die jongere dat zelf regelen? Hoe denkt de staatssecretaris daarover? Ik weet uit persoonlijke ervaringen dat dit voor een jongere een sisyfusarbeid is. Hij krijgt aan de poort van de sociale dienst te horen: ga weg, jong, en zoek het zelf maar uit. Dat is de situatie waarmee veel jongeren in het hele land te kampen hebben. In dat kader heb ik gevraagd wat de opvatting is van de staatssecretaris over de kern van het werk van de sociale dienst. Is de kern dat mensen buiten de poort worden gehouden en dat het volume van mensen in de bijstand wordt verlaagd of is de kern dat mensen nieuw perspectief wordt geboden op weg naar een duurzame participatie op de arbeidsmarkt?

Staatssecretaris De Krom: Het antwoord op die vraag is het laatste.

De heer Thissen (GroenLinks): Op alle vragen?

Staatssecretaris De Krom: Op de andere vragen kom ik in tweede termijn terug.

De voorzitter: Wij zijn toe aan de repliek. Ik geef het woord aan de heer Postema.

**

*N

De heer Postema (PvdA): Voorzitter. Een maand geleden werd er een motie ingediend over een gewenste koopkrachtrepatriatie, naar aanleiding van een bezuiniging van deze regering. De stemmen in dit huis staakten, vanwege de afwezigheid van de vertegenwoordiger van de SGP-fractie. Ik stel vast dat de SGP-fractie wederom ontbreekt in de eerste en tweede termijn van de behandeling van dit wetsvoorstel, terwijl dit zulke ingrijpende gevolgen heeft. Ik zal dit niet persoonlijk opvatten, maar niet uit te sluiten valt dat 300.000 bijstandsgerechtigden dit wel doen. Eerlijk gezegd denk ik dat wij hun geen recht doen wanneer bij de stemming vandaag die ene stem van de SGP-fractie mogelijk wederom bewerkstelligt dat in dit huis een wetswijziging wordt aangenomen die er op deze wijze nooit had mogen komen.

Er zijn vele elementen die deze Kamer en niet in de laatste plaats mijn fractie grote zorgen baren. Dit is geen goed wetsvoorstel, om velerlei redenen. Het belangrijkste is dat dit wetsvoorstel niet zal bewerkstelligen wat wij allemaal willen: een fatsoenlijk bijstandsniveau voor allen die dat nodig hebben en het activeren van deze mensen voor de arbeidsmarkt. Daarvoor bevat dit wetsvoorstel te veel maatregelen die het bijstandsniveau voor grote groepen onder het niveau brengen dat nodig is voor een volwaardig bestaan in ons mooie land. Daarnaast bevat het te veel perverse prikkels, die het aanvaarden van werk juist ontmoedigen.

Wij hebben in de eerste termijn gevraagd dit wetsvoorstel te hernemen en onderdeel te laten zijn van de Wet werken naar vermogen. Dat biedt de uitvoerders de noodzakelijke tijd om hun

mensen, hun processen en hun systemen in gereedheid te brengen. Het biedt ons als Kamer de gelegenheid ons niet alleen over de technische polisvoorwaarden van deze wetswijziging te buigen, maar ook over de condities die nodig zijn om de doelgroep waar het om gaat, aan het werk te krijgen. De staatssecretaris lijkt hiertoe vooralsnog niet genegen. Dat stelt ons teleur. Het stelt me ook teleur dat er opnieuw niet is ingegaan op de grote uitvoeringsproblemen die de gemeenten in dit land hebben aangekaart en waarmee ze over precies elf dagen te maken krijgen. Ik hoop op de steun van de andere fracties van deze Kamer om deze staatssecretaris zover te krijgen om alsnog voor uitstel te gaan.

We hebben tevens een appel op de staatssecretaris gedaan om serieus te kijken naar het alternatief dat de gemeenten in ons land bieden voor de gezinsbijstand. Deze gezinsbijstand is niet nodig en niet wenselijk. Het enige echte argument dat hout lijkt te snijden is dat het als term onderdeel vormt van het regeerakkoord. Ik had eerlijk gezegd gehoopt dat de partners in dit regeerakkoord zouden zien dat je hetzelfde kunt bereiken, met draagvlak in het veld en met aanzienlijk minder uitvoeringsproblemen, zonder dit woord erop te plakken. Ik had gehoopt dat de regeringscoalitie en de gedoogpartner daaroverheen zouden kijken en het de staatssecretaris zouden gunnen dit soort zaken samen met het veld te doen, met een financiële garantstelling voor de te plegen bezuinigen. Ik heb de staatssecretaris zelf nog geen garantstelling horen geven in 2012 en in de jaren daarna. Het is moeilijk om de precieze gedragsreacties in te schatten. Het is lastig om te bepalen welke mensen noodgedwongen hun huis zullen moeten verlaten omdat er anders in financiële termen verkeerde dingen binnen het gezin gebeuren.

Gezinsbijstand draagt, zoals gesteld, verkeerde prikkels in zich. Met uitzondering van bepaalde groepen studerende wordt het salaris van inwonende jongeren die gaan werken, volledig verrekend met het gezinsinkomen. De CDA-fractie wijst er bij monde van de heer Terpstra terecht op dat het dus om een marginaal tarief gaat van 100%, een verschijnsel waarvan ook de VVD-fractie de nadelen ziet. De CDA-fractie vraagt om aanpassing van het wetsvoorstel, zodat het voor jongeren lonend wordt om te gaan werken. Wij sluiten ons hierbij aan. Een dergelijke regeling werkt niet alleen activerend -- het kerndoel van het wetsvoorstel -- maar voorkomt tevens dat gezinnen louter vanwege financiële regelingen worden opgesplitst, met allerlei uithollingseffecten voor de voorgestane bezuiniging van dien. De staatssecretaris heeft aangegeven hierover met de gemeenten om de tafel te gaan. We moeten dus maar afwachten wat hiervan komt. Dat lijkt mij, gegeven de moeizame communicatie van deze staatssecretaris met het werkveld, geen geruststellende gedachte. Ik vraag daarom aan de collega's van het CDA of we dit niet van tevoren moeten borgen en de staatssecretaris moeten vragen het wetsvoorstel te hernemen. Dit zou de uitvoerende gemeenten de broodnodige tijd geven

om zich op de nieuwe wetgeving te kunnen voorbereiden.

*N

De heer Elzinga (SP): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor zijn antwoorden. Alvorens daar inhoudelijk op te reageren, wil ik eerst terugblikken op de eerste termijn van de Kamer, die gisteravond heeft plaatsgevonden. Ik wil de heer Beckers vanaf deze plek van harte feliciteren met zijn maidenspeech.

Ik ben naar aanleiding van de eerste termijn een aantal antwoorden verschuldigd aan senator Terpstra. Ik dank hem in de eerste plaats voor zijn complimenten aan mijn partij. Hij vroeg hoe wij aankijken tegen de stapeling van inkomens. Dat is een reële vraag. Volwassenen moeten naar onze mening economisch zelfstandig kunnen zijn. Meer principiële vinden wij dat mensen moeten bijdragen aan de samenleving naar hun vermogen en meer dan nu moeten krijgen naar behoefte. Dat zou heel goed tot lagere inkomens kunnen leiden in huishoudens waar nu veel uitkeringen worden gestapeld. Het vergt primair en principiële een veel aanzienlijkere herverdeling van de inkomens, vrees ik.

De staatssecretaris heeft veel vragen uitgebreid beantwoord en met de Kamer bediscussieerd, zij het niet altijd met een voor mijn fractie bevredigend antwoord. Op een aantal punten hebben wij expliciet geconstateerd dat wij het niet met elkaar eens zijn en dat ook niet zijn geworden. Enkele vragen zijn niet beantwoord en deze herhaal ik nu. Ik heb gevraagd of de economische crisis het waarschijnlijk maakt dat er op korte en middellange termijn eerder meer dan minder mensen in de Wwb terecht komen en dat de kansen om eruit te komen dus kleiner zijn. Tegen deze achtergrond heb ik gevraagd hoe dit voorstel -- ik bedoel dus niet allerlei andere knoppen die de gemeenten en andere instanties tot hun beschikking hebben -- de kans om uit de Wwb en aan het werk te komen, zal vergroten. Voor een groot deel van de Kamer staat immers vast dat dit voorstel juist een aantal perverse prikkels met zich meebrengt. Ik wil graag weten wat dit doet aan het gebrek aan passende banen, of aan het gebrek aan kwalificaties van mensen voor de banen die er nog wél zijn. Het doel van dit wetsvoorstel is namelijk dat de WWB mensen meer activeert. De staatssecretaris heeft dit in zijn inleiding een aantal malen heel duidelijk benadrukt. Hij zei: wie kan werken, werkt. Dit voorstel doet er juist op belangrijke punten aan af. Dit gebeurt bijvoorbeeld op het terrein van de beperking van de vakantiemogelijkheden van gepensioneerden. Dat heeft daarop helemaal geen invloed.

Volgens de staatssecretaris doen sommige gemeenten het al heel erg goed met de huidige WWB. Zij doen het beter dan andere gemeenten. De staatssecretaris wil echter de vrijheid van gemeenten over bijvoorbeeld het minimumbeleid juist beperken. Over het voorstel van de G4, gesteund door heel veel andere gemeenten en de VNG, wordt gemakkelijk gezegd dat daarmee de

besparingen niet worden gehaald en dat het dus niet voldoet aan de afspraken in het regeerakkoord. Daarom zouden we het niet over dat voorstel kunnen hebben. De besparingen worden immers in dat voorstel niet gehaald doordat de gemeenten in hun voorstel geen rekening houden met de gedragseffecten. Dat wil niet zeggen dat die er wel zouden kunnen zijn. De gemeenten, net als een groot deel van de Kamer, wijzen er juist op dat de gedragseffecten van het thans voorliggende voorstel misschien weleens de verkeerde kant op zouden kunnen werken. Mensen, ouders en kinderen, zouden namelijk weleens gedwongen kunnen worden apart van elkaar te gaan wonen. Zij zouden daarnaast op allerlei andere manieren aanspraak moeten maken op subsidies voor huur, op bijstandsrecht, et cetera. Dat is juist het hele punt. Dit voorstel werkt naar ons idee niet activerender, maar pakt de mensen die het nu al niet gemakkelijk hebben. Het gaat om mensen die hier in relatieve armoede leven. In mijn eerste termijn heb ik dit zo genoemd. Dit voorstel is alleen bedoeld om hard te bezuinigen en om veel geld binnen te halen over de rug van de zwakste mensen in de samenleving.

*N

De heer Terpstra (CDA): Voorzitter. Ik wil eerst de heer Elzinga hartelijk danken voor het feit dat hij uitgebreid is ingegaan op alle vragen die ik aan hem heb gesteld. Ik ben ook tevreden met het antwoord. Mijn dank daarvoor is dus groot. Ik wil de staatssecretaris ook danken voor zijn uitgebreide beschouwingen. Ruwweg gesproken kunnen wij de algemene beschouwingen volgen die de staatssecretaris hield over de arbeidsmarkt, de werking van de bijstand daarin, enzovoort.

Wij vinden de huishoudinkomenstoets een goede zaak, omdat stapeling van uitkeringen in één gezin naar onze mening de arbeidsparticipatie niet bevordert. Dit staat reeds vermeld in de stukken.

In het wetsvoorstel wordt geschreven over de zogenaamde vierwekeneis. Wij steunen de vierwekengedachte niet alleen wat betreft mensen die jonger dan 27 jaar zijn, maar wij kunnen ook volledig instemmen met een verzoek van mevrouw Van Es uit Amsterdam. Zij zei dat de vierwekeneis eigenlijk zou moeten gelden voor iedereen die in de bijstand zit. Ik heb van de staatssecretaris begrepen dat dit wetsvoorstel daaraan niets verandert.

Ik noem mevrouw Van Es nu een paar keer, omdat de voorzitter van GroenLinks gisteren een stuk of acht keer CDA'ers heeft geciteerd. Het leek mij daarom goed om ook eens iemand van GroenLinks te citeren. Ik zal daarmee echter nu gelijk weer ophouden, want het is niet mijn uitgangspunt om collega's met partijgenoten om de oren te slaan. Ik had de heer Thissen helemaal willen volgen. Hij noemde echter negen mensen en ik kon niet zo gauw negen mensen van GroenLinks vinden die ik hierbij zou kunnen gebruiken.

Ook met de uitkomst van de discussie over de vraag of iemand die een uitkering heeft, een

tegenprestatie aan de samenleving zou mogen of moeten leveren, kan mijn fractie instemmen.

Er is gesproken over het uitstel van deze wet. Ik heb in dit verband even gekeken hoe GroenLinks in het verleden op een aantal gebieden heeft gestemd. De fractievoorzitter van GroenLinks heeft tijdens het debat sterk benadrukt dat de huidige Wet werk en bijstand en de WIJ perfect en geweldig functioneren. Je zou dus denken dat GroenLinks in het verleden voor deze wetten zou hebben gestemd. Dat is echter niet het geval. Men heeft tegen de beide wetten gestemd. Ik vermoed daarom dat de kans groot is dat, als wij deze wet invoeren, GroenLinks over een jaar of twee tot drie zal zeggen dat dit een geweldige gedachte is geweest.

Ik kom op het alternatief van de G4. Ik heb schriftelijk uitgebreid gevraagd wat de staatssecretaris van het initiatief vond. Het leek mij namelijk eenvoudiger uitvoerbaar. In de Tweede Kamer is dit alternatief uitgebreid besproken en niet aanvaard. Ik sta op dit moment voor de keuze om enerzijds de G4-variant in te voeren of anderzijds het wetsvoorstel aan te nemen, inclusief de toezegging van de staatssecretaris. Ik heb nu het idee dat vanuit een sociaal gezichtspunt moet worden geconcludeerd dat het voorliggende wetsvoorstel plus de toezegging van de staatssecretaris voor veel gezinnen beter is dan het alternatief van de G4. Gezinnen met een studierend kind, gezinnen met een leerlingstelselkind of gezinnen met een kind met een Wajong-uitkering zijn in het voorstel van de G4 slechter af. Over de vraag hoe het met werkenden zit, hebben de G4 een duidelijkheid geschapen en de staatssecretaris nog niet. Die duidelijkheid heb ik ook niet gevraagd. Ik heb alleen gevraagd om de toezegging om met de VNG te gaan spreken over de drie punten, te weten het toezichtregime, de uitvoering van de motie-Sterk en het meer lonend maken van het gaan werken. Dit heeft de staatssecretaris allemaal toegezegd. Als een fractie iets vraagt, waarna het allemaal wordt toegezegd, moet zij ermee instemmen. Dat doe ik dus.

De heer Postema (PvdA): Het CDA heeft vrij stevige zorgen geuit over het feit dat werkende jongeren hun salaris moeten inleveren. Het CDA heeft ook gewezen op het ontwrichtende effect dat dit kan hebben voor gezinnen. In dit kader vraag ik de heer Terpstra of hij het idee heeft dat het overleg van de staatssecretaris met het veld voldoende waarborg zal zijn voor deze doelgroep. Verder vraag ik hem wat hij vindt van het feit dat dit zich al voor kan doen vanaf 1 januari.

De heer Terpstra (CDA): Als wij aan welke staatssecretaris dan ook vragen, in overleg te treden met het veld, moet precies bekend zijn over welke onderwerpen dat overleg moet gaan. Ik vind echter dat je in zo'n geval nooit mag zeggen: uit dat overleg moet uiteraard dat en dat komen, want anders stem ik er niet mee in. Wij gaan er dus van uit dat de staatssecretaris zich maximaal inspant om deze drie punten in overleg met de VNG te realiseren.

De heer Postema stelde ook een vraag over de datum. In de stukken, maar ook nu, zeg ik steeds dat de nieuwe gezinnen die gaan vallen onder de nieuwe wet, vanaf 1 januari hiermee kunnen worden geconfronteerd. Voor de grote groep gezinnen die echter nu al onder de Bijstandswet valt, zal de regeling pas effect hebben per 1 juli. Ik doel dus op de 18.000 gezinnen waarover wij het steeds hebben. Voor dit "pakketje" heeft de staatssecretaris dus zes maanden de tijd. Dat vindt mijn fractie een voldoende lange overgangstermijn.

De heer Postema (PvdA): Dat kan ik alleen maar beamen. De termijn van zes maanden is er voor de bestaande gezinnen, maar niet voor de nieuwkomers. Ook in deze Kamer is er veel kritiek geweest op de snelheid waarmee deze wetgeving tot stand is gekomen. Een van de effecten daarvan is dat gemeenten er helemaal niet klaar voor zijn, net zo min als heel veel mensen. Dat betekent in het concrete geval van werkende jongeren dat vanaf 1 januari 2012 deze jongeren, ook al vormen zij een kleine groep, precies dat voor de kiezen krijgen waarvoor de heer Terpstra zo bang is, met alle ontwrichtende verschijnselen van dien in de eerste zes maanden van 2012. Dat kun je toch geen goed jaar noemen?

De heer Terpstra (CDA): Het belangrijkste voor mij is dat de grote groep die nu al bepaalde rechten heeft, op een nette wijze behandeld wordt. Er is straks een nieuwe wet en nieuwe aanvragers van bijstand weten precies hoe deze wet eruitziet. Ik maak daar dus wel onderscheid tussen.

Ik ben blij met de toezegging van de staatssecretaris. Hij zal ons ruim vóór 1 juli informeren over de stand van zaken. De staatssecretaris heeft gemeld dat als er iets wordt afgesproken, hij dit zal meenemen in het eerstvolgende wetsvoorstel. Dit interpreteer ik zo, dat als er een afspraak met de VNG wordt gemaakt om het meer lonend maken van werken te regelen op de wijze die in de motie-Sterk staat, deze afspraak wordt ingevoerd en dat in het eerstvolgende wetsvoorstel, bijvoorbeeld in de Wet werken naar vermogen, daarvoor de juridische basis wordt gelegd. Ik vraag de staatssecretaris of dat de goede interpretatie is.

De heer Elzinga (SP): Ik ben ernstig teleurgesteld in de bijdrage van de heer Terpstra. Ik had enorm uitgekeken naar deze tweede termijn. Ik had gedacht dat we het nu zouden krijgen. De eerste termijn van de heer Terpstra vond ik niet zo sterk, maar hij deed daarin wel een aantal zeer stellige uitspraken. Vooral buiten de Kamer, in de media, heb ik nogal stellige geluiden opgevangen van de heer Terpstra. Hierdoor dacht ik dat er toch iets zou gebeuren en dat het CDA een beweging zou maken naar een wat socialere partij, zoals wij het CDA uit het verleden kennen. Nu gaat het CDA echter akkoord met een toezegging van de staatssecretaris, die zegt dat hij bereid is om binnen de kaders van deze wet te gaan praten met de VNG over de wijze waarop werken voor deze

jongeren lonender kan worden. Maar binnen deze wet is dit helemaal niet mogelijk. Dat staat voor de staatssecretaris ook helemaal niet ter discussie. Is dit voor het CDA genoeg? Vindt de heer Terpstra dat dit een mooie show was en dat hij alles toegezegd heeft gekregen wat hij heeft gevraagd?

De heer Terpstra (CDA): Iemand is niet per definitie pas sociaal als hij het met de heer Elzinga eens is. Dit is wel de definitie van de heer Elzinga. Bij het begrip "sociaal" moet je altijd een afweging maken tussen een goed uitkeringsniveau en de invloed op werkgelegenheidskansen. Dat evenwicht is een moeilijke zaak. Misschien varieert het ook in de tijd. Iemand asociaal noemen die meer nadruk legt op arbeidsparticipatie dan op het uitkeringsniveau, gaat mij veel te ver.

De toezegging die ik van de staatssecretaris heb gekregen, is exact gelijk aan de toezegging die ik heb gevraagd. Als je een bewindspersoon iets vraagt en hij zegt dat exact toe, vind ik het normaal om daarmee akkoord te gaan. De heer Elzinga suggereert dat ik ergens in Nederland, in welk blad dan ook, iets gezegd heb dat in strijd is met mijn betoog alhier. Hij kan echter niet aantonen wat hij suggereert. Ik heb nergens iets anders gezegd dan ik hier gezegd heb. De kop boven het artikel in Trouw heb ik niet zelf geschreven, maar alle uitspraken die men mij heeft toegedicht in Trouw -- dat is het enige blad dat ik op dit punt gelezen heb -- komen exact overeen met wat ik gezegd heb. Er bestaat geen enkele tegenstrijdigheid met de inhoud van mijn tweede termijn.

De heer Elzinga (SP): Ik kan de kop boven het artikel in Trouw inderdaad niet in de schoenen schuiven van deze senator. Wel was onze hoop wat gegroeid. Ik ben het met de heer Terpstra eens dat ook de weg naar werk sociaal is. Maar hadden we niet juist geconstateerd dat de weg naar werk voor veel jongeren werd afgesneden? Daar maakt de heer Terpstra nu een punt van. De toezegging op dat punt is niets waard. Als hij hiermee genoegen neemt, noem ik vergelijkbare gevallen voortaan een Terpstraatje.

De heer Terpstra (CDA): Als de heer Elzinga zegt dat een toezegging van de staatssecretaris niets waard is, dan verschillen wij op dat punt van mening. Wij schatten de toezegging wel naar waarde.

*N

De heer Thissen (GroenLinks): Voorzitter. Ik maakte er gisteren al een opmerking over en ik herhaal deze vanmiddag: ik vind het bedenkelijk dat de gedoogfractie afwezig is bij de behandeling van de wijziging van de Wet werk en bijstand en samenvoeging van die wet met de Wet investeren in jongeren, zowel bij de eerste termijn als bij de tweede termijn. De SGP gedooft dit kabinet en geeft dit kabinet in deze Kamer een meerderheid op essentiële wetsvoorstellen. De SGP doet dit ook bij dit wetsvoorstel, met grote gevolgen voor mensen, voor huishoudens en voor jongeren. De SGP is

afwezig, want de partij had vooraf al, ergens in dit complex, op deze vierkante kilometer, geregeld dat haar belangrijkste punt, namelijk een vrijstelling van sollicitatie voor ouders met kinderen tot vijf jaar, geregeld zou worden. Dit terwijl elk onderzoek uitwijst -- dit moet de staatssecretaris aanspreken - - dat hoe langer mensen niet actief zijn op de arbeidsmarkt, hoe groter de afstand tot de arbeidsmarkt wordt. Deze liberale staatssecretaris is daarmee akkoord gegaan, ondanks de verzoeken van dezelfde fracties die dit kabinet regelmatig voor de poorten van de hel aan een meerderheid hebben geholpen. Deze fracties kwamen met gefundeerde verzoeken om dit wetsvoorstel socialer te maken. Al deze verzoeken slaat de staatssecretaris in de wind, omdat hij weet dat op het eind van deze dag de uitslag bij de stemmingen over het wetsvoorstel 38 tegen 37 zal zijn. Het is alsof ons gevraagd wordt om de finale van de Champions League te spelen en dat we met zijn allen ongelooflijk ons best doen, terwijl in de kleedkamer al is afgesproken dat we hebben verloren met 3-0. Ik vind dat schandelijk, maar goed, ik ga niet over de SGP. Ik ben er ook geen lid van. Ik vind het wel schandelijk gedrag.

De CDA-fractie heeft, hoe je het ook wendt of keert, in ieder geval in de publieke opinie en ook bij sommige leden in deze Kamer, de verwachting gewekt dat de fractie het met ons eens is dat je het jongeren die in een gezin leven dat een bijstandsuitkering ontvangt niet kunt aandoen dat zij hun loon kwijtraken zodra zij aan de slag gaan, omdat dit loon wordt verrekend met de bijstandsuitkering. De heer Terpstra heeft de suggestie gewekt dat de staatssecretaris op dat punt van hem een stap moest zetten. De staatssecretaris zet geen stap. Hij zegt alleen dat hij er nog eens over zal praten met de VNG. Hij vindt wel dat eerst deze wet moet worden aangenomen, waarin wordt geregeld dat jongeren hun loon kwijt zijn op het moment dat zij gaan werken. Dit is geen prikkel om tot activiteit op de arbeidsmarkt te komen. Dit is een rekening, die gepresenteerd wordt in de vorm van een asociale maatregel. Het CDA is het daar gewoon mee eens.

De heer Terpstra (CDA): De heer Thissen zegt dat ik een suggestie wek. Kan hij echter een zin aanwijzen, waar ook ter wereld, waarin ik ben afgeweken van de tekst die ik heb uitgesproken? De heer Thissen zegt dat ik de suggestie heb gewekt dat ik van mening ben veranderd, maar hij is de enige die steeds verschillen constateert. Daarom vraag ik hem waar ik ooit iets anders heb gezegd dan in mijn tekst staat.

De heer Thissen (GroenLinks): Als ik mij vergis, dan vergis ik mij in commissie, in ieder geval samen met de woordvoerders van de SP en de PvdA, die hetzelfde gehoord hebben daarover. Ik ga het niet hebben over de kop in Trouw. De heer Terpstra heeft al vóór dit debat zorgen geuit over het feit dat deze maatregelen leiden tot het niet honoreren van de activiteit van jongeren die vanuit een bijstandsgezin aan de slag gaan. De heer Terpstra heeft dit een belangrijke kwestie genoemd. Hij heeft gezegd dat de staatssecretaris

daarin een beweging moest maken. Dat heeft hij ook hier gezegd, niet meer en niet minder. Nou maakt de staatssecretaris een beweging. Hij zegt toe dat hij met de VNG zal praten over de mogelijkheden, zodra het 1 januari 2012 is en als de Eerste Kamer vanavond met dit wetsvoorstel heeft ingestemd. Maar dan geldt deze wet al. En volgens mij mag je met de VNG nooit een afspraak maken die contra legem is. De heer Terpstra laat zich dus blij maken met een dode mus. Maar goed, als de heer Terpstra denkt daarmee zijn sociale gezicht te kunnen redden, dan mag hij dat zelf aan het congres van het CDA uitleggen.

Niet de vraag wat werkt, maar de vraag wie werkt, is van belang en doorslaggevend. Ik zal dat toelichten. Het is voor iedereen in een uitkeringssituatie van belang dat hij naar eigen mogelijkheden en naar vermogen mee gaat doen aan de arbeidsmarkt. Ook is het voor iedereen die langdurig van arbeid verstoken is en een beroep moet doen op een uitkering van belang dat hij uit de uitkering komt en in zijn eigen levensonderhoud kan voorzien. Dit levert een gevoel van eigenwaarde op. Het bezorgt mensen een breder sociaal netwerk. Het bezorgt mensen als ze 's avonds thuiskomen, gesprekken over wat ze hebben meegemaakt. Dat mensen actief zijn en ertoe doen, stelt een voorbeeld voor het gezin, de straat en de buurt. Mensen willen heel erg graag van betekenis zijn. Ik ken niemand die dat niet wil.

Wij hebben het heel vaak over mensen die het allemaal willen, maar die op een of andere manier allerlei slagbomen, voetangels en klemmen op de weg naar de arbeidsmarkt tegenkomen. Hierdoor kunnen ze hier niet aan deelnemen, terwijl ze wel verschrikkelijk graag willen deelnemen. Dan heb ik het nog niet over de mensen die wel willen, maar door allerlei in de persoon gelegen belemmeringen niet in staat zijn om aan de arbeidsmarkt deel te nemen.

De staatssecretaris zegt dat als hij die mensen prikkelt, de slagbomen opengaan en ze aan de slag kunnen. Dan zijn ze namelijk extra gemotiveerd. Ik constateer een aantal dingen. Mensen gaan niet eerder aan de slag door dit wetsvoorstel. Mensen gaan eerder aan de slag als ze bij hun uitkeringsinstantie een klantmanager of een werkcoach tegenkomen die hen ziet zitten. Dat is het antwoord op de belangrijke vraag wie er werkt. Als ze goed gecoacht worden en er warm contact is, gaan mensen eerder aan de slag. Door de nieuwe Wet SUWI, het voorstel inzake de Wet werken naar vermogen en de bezuinigingen hebben mensen straks te maken met een digitale intake. Het gesprek tussen de professional en degene met een uitkering is dan maar uitermate kort, als het al plaatsvindt.

Het antwoord op de vraag wie werkt, is van belang. Een ondernemer en werkgever moet niet alleen een loondispensatieprikkel krijgen om iemand met verminderde productie- of prestatiecapaciteit in dienst te nemen, maar hij moet het ook zien zitten met iemand. Het is dus heel belangrijk dat de vraag wie werkt, ook van belang is in de ondernemende wereld en in de werkgevende wereld. Het is van belang dat men het

daar ziet zitten met mensen die uit een uitkeringssituatie komen. Ik ken er meer dan genoeg voorbeelden van dat mensen voortdurend voelen dat ze als een soort Tantalus reiken naar water dat terugwijkt en reiken naar een appel die weer omhooggaat. Dat kun je mensen niet aandoen.

De boodschap van het kabinet is echter dat het de mensen financieel treft. Dat is met dit wetsvoorstel de enige boodschap. Ik ben daar gisteren hard over geweest en het antwoord van de staatssecretaris geeft mij de motivatie noch de reden of aanwijzing om daar vandaag milder over te zijn. Integendeel, dat bleek in het debatje dat wij zonet hadden over de vergelijking tussen twee gezinnen. Volgens mij is het voor de PVV ook heel belangrijk dat zij daar nog eens goed naar luistert. Het is namelijk precies de verkeerde vergelijking, die de PVV gisteren ook maakte.

Twee gezinnen wonen naast elkaar en delen de oprit. Het ene gezin moet rond zien te komen van een bijstandsuitkering en heeft in huis wonende, meerderjarige kinderen. Ook deze kunnen om allerlei redenen niet aan de slag, bijvoorbeeld omdat de WIJ niet werkt. Zij hebben recht op een bijstandsuitkering, zij het 50% van de norm met maximaal 20% toeslag, wat weer afhankelijk is van de gemeente. Ik ken namelijk gemeenten die de toeslag niet geven om redenen die heel goed te onderbouwen zijn, namelijk om ervoor te zorgen dat als jongeren gaan werken er in ieder geval loon naar werk is.

Het gezin naast hen met dezelfde oprit heeft exact dezelfde samenstelling. Ik heb ze grappenderwijs Henk en Ingrid genoemd. Ook zij hebben thuiswonende, meerderjarige kinderen. In deze huishouding werkt de man of de vrouw en heeft hij of zij een inkomen boven het minimumloon. Als de twee kinderen die hier in huis wonen niet aan de slag kunnen, en ze zijn achttien jaar of ouder, dan krijgen zij net zo goed het recht op een uitkering van 50% van de norm met maximaal 20% toelage. Die twee situaties moet je met elkaar vergelijken, want het is vals en zelfs malicieus als de staatssecretaris zegt dat dit niet zo is en dat er wel uitkeringen gestapeld worden, maar er geen uitkering kan worden gegeven als ouders een inkomen hebben. Dat is namelijk wel het geval, zelfs wanneer de ouders in Wassenaar wonen en de een minister is en de ander advocaat of chirurg. Samen hebben ze een redelijk riant inkomen. Zelfs in dat huishouden hebben meerderjarige kinderen recht op een bijstandsuitkering, als zij om wat voor reden dan ook even niet aan de slag kunnen. Ook dit is dan echter 50% van de norm met maximaal 20% toeslag. Dat is het verhaal en niet anders.

Het verhaal van de staatssecretaris is echter dat hij een huishoudtoets maakt waarbij het huishouden, ongeacht de samenstelling ervan, maximaal de norm van een echtpaar krijgt. Als een kind uit dit huis aan de slag gaat, omdat het iemand is tegengekomen bij de sociale dienst, of bij het UWV omdat het Wajonger is, die het kind goed coacht en die het goed begeleidt naar een plekje op de arbeidsmarkt en hij of zij krijgt eindelijk dat loon, dan wordt dit loon verrekend met het

bijstandsinkomen van de ouders. Ik krijg het gewoon niet bedacht dat daar de honorering in zit voor deze jongere voor zijn inspanningen om gemotiveerd aan de slag te gaan. In feite gaat het gezin er namelijk niet op vooruit.

De staatssecretaris zegt echter ook nog dat deze jongere aan de eettafel tegen zijn pap of mam moet zeggen dat het toch wel eens tijd is dat zij ook gaan werken, terwijl zij misschien al ongelooflijk lang willen werken en aan de slag willen, maar telkens op dezelfde slagbomen stuiten. Dat kan ook zo zijn als de Wet werken naar vermogen er is. Kortom, de fractie van GroenLinks vindt dit een uitermate slecht wetsvoorstel. Het belemmert jongeren in hun ontwikkeling. Het belemmert de emancipatie van jongeren naar een zelfstandig bestaan. Ik snap niet dat een liberaal staatssecretaris met zo'n voorstel kan komen. Het is anti-emancipatoir. Het maakt jongeren weer afhankelijk van hun ouders en vice versa, maar zij schieten er financieel geen donder mee op.

Ik kan gewoon niet leven met de antwoorden van de staatssecretaris, ook niet met die op de vragen over de Wajonger. Mijn fractie probeert het allerslechtste te voorzien van het minst slechte. Wij dienen daarom zo meteen een motie in over het G-4-voorstel. Tot slot heb ik nog een opmerking tegen de heer Terpstra. Hij verwees naar ons stemgedrag over de WWB en de WIJ. De Wet investeren in jongeren wordt feitelijk ingetrokken en samengevoegd met de Wet werk en bijstand. Dat hebben wij in de Kamer op 29 juni 2009 voorspeld, omdat die wet niets toevoegde wat niet al in de WWB is geregeld. Ik heb van meet af aan gezegd dat ik enthousiast ben over de WWB. Ik heb hier al vaker de opvatting geuit dat de gemeenten het, door mijn oogharen heen bekeken, hartstikke goed doen en met de arbeidsmarktregio's en de werkpleinen, die er nu nog zijn, ongelooflijk goed proberen om vraag en aanbod bij elkaar te brengen om mensen weer tot hun vermogen te laten meedoen op de arbeidsmarkt. Dan moeten de omstandigheden echter ook zo zijn dat mensen mee kunnen doen aan de arbeidsmarkt. André van Es is een goed, sociaal wethouder, maar ik ben het niet met haar en met het kabinet eens dat je jongeren vooruit helpt door ze een zoektijd te geven en misschien straks een verlengde zoektijd. Dat hebben we eerder meegemaakt in de tijd van de RBA's en het JWG. Het heeft ertoe geleid dat meer jongeren uit het zicht verdwenen, terwijl je ze vanaf dag één bij je moet houden, een relatie moet aangaan en moet proberen hen coachend en met professionaliteit weer naar de arbeidsmarkt toe te leiden. Maar nogmaals, die arbeid moet dan wel lonen.

Als vanavond de uitslag 38-37 is, gaan we een brug over, niet met z'n allen maar helaas wel in meerderheid, die eerder leidt tot ongelukken en tot een antisociale uitstraling naar de samenleving. Ik heb dat gisteren meer dan voldoende duidelijk gemaakt.

Voorzitter: Putters

De heer Terpstra (CDA): Met alles wat nu over André van Es is gezegd, ben ik het helemaal eens. Ik kan de redenering volgen dat GroenLinks toentertijd tegen de WIJ heeft gestemd met het argument dat de WIJ niets was en de Wet werk en bijstand al goed genoeg was. Het valt mij echter op dat GroenLinks ook tegen de Wet werk en bijstand heeft gestemd.

De heer Thissen (GroenLinks): Dat is juist. Ik heb dat al eerder uitgelegd in een interruptiedebatje. Het was niet zo dat de wet zelf ons niet aanstond, maar hij was gecombineerd met een gigantische bezuiniging op het re-integratiebudget en de gesubsidieerde arbeid. Dat was voor ons de doorslaggevende reden om tegen te stemmen, zowat hier als die in de Tweede Kamer. De PvdA heeft toen onder leiding van Johan Stekelenburg in dit huis een andere keuze gemaakt waardoor vijftien mensen van de toen negentienkoppige fractie akkoord zijn gegaan met de WWB. De bezuinigingen op het re-integratiebudget en de gesubsidieerde arbeid waren voor ons echter de doorslaggevende reden om nee te zeggen tegen de WWB.

De heer Terpstra (CDA): Alles wat de heer Thissen over de PvdA zegt, is waar. Ik heb het ook even nagelezen. Het gaat mij echter om zijn eigen partij. Hij spreekt nogal graag over andere partijen: mensen bij het CDA die het goed of fout zien en nu weer over de PvdA die verdeeld stemt. Mij gaat het echter om het stemgedrag van de GroenLinks-fractie.

De heer Thissen (GroenLinks): Dat heb ik toch uitgelegd? Al een paar keer zelfs. Ik heb ook gezegd hoe Tof Thissen persoonlijk van begin af aan de WWB heel erg zag zitten. Ook toen was ik actief lid van GroenLinks. Dat is echter wat anders dan het stemgedrag van de fractie toentertijd.

Ik kom met mijn motie.

*M

De voorzitter: Door de leden Thissen, Strik, De Boer, Sylvester en Postema wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat elk mens er één is, en niet enkel een deel van het gezin;

overwegende dat het beter is om elk lid van het gezin recht op toelage/uitkering te geven met als maximumnorm de echtparenbijstandsnorm;

verzoekt de regering, het voorstel van de G4 ondersteund door de G32 en de VNG, over te nemen en in te voeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter H (32815).

**

*N

De heer Ester (ChristenUnie): Voorzitter. We hebben gisteren en vandaag het wetsvoorstel tegen het licht gehouden en de argumenten zijn inmiddels wel gewisseld. Het is duidelijk dat het om een forse ingreep in de bijstand gaat die grote gevolgen heeft voor gezinnen die van meerdere uitkeringen afhankelijk zijn. Het is niet goed om te constateren dat ook nu weer de termijn tussen de bespreking van het wetsvoorstel en de beoogde invoeringsdatum veel te kort is. Dat staat ook haaks op de Code Interbestuurlijke Verhoudingen waar mijn fractie zeer aan hecht. Wat vooral steekt, is dat er geen integrale visie van het kabinet voorligt op de onderkant van de arbeidsmarkt in relatie tot de bijstand. Daar moeten we nog een jaartje op wachten, namelijk tot de bespreking van het wetsvoorstel werken naar vermogen. De ont koppeling van wetsvoorstel en visie zien we in deze weken bij tal van spoedeisende wetsvoorstellen van dit kabinet. Dat is niet goed.

Nederland heeft behoefte aan een transparante visie op sociale zekerheid in relatie tot arbeid. Arbeid en sociale zekerheid vormen twee communicerende vaten die we in onderling verband moeten beschouwen. Arbeidsmarktbeleid en socialezekerheidsbeleid vormen als het ware de keerzijde van dezelfde medaille, namelijk participatie. Als iets duidelijk is, dan is het wel dat de Nederlandse verzorgingsstaat zich breed moet heroriënteren op het arbeidsmarktbeleid. Net als bij de woningmarkt moeten we op dit vlak stevig hervormen. Dat moeten we ook durven. Als we het niet doen, blijven we doormodderen en komen we niet veel verder dan wat piecemeal engineering, namelijk het her en der wat bijschaven van het systeem.

We moeten niet alleen kijken naar het vergroten van de uitstroom uit de bijstand, maar vooral ook naar het verkleinen van de instroom. We moeten niet alleen naar de achterkant van het systeem kijken, maar vooral ook naar de voorkant ervan. Dat is wat ik bedoel met arbeid en sociale zekerheid als communicerende vaten. Wij stellen vast dat arbeid en sociale zekerheid in het huidige voorstel niet echt met elkaar communiceren. Dat vinden wij een gemiste kans.

Nederland moet het socialezekerheidssysteem onmiskenbaar hervormen. Dat moet echter wel gebeuren in het licht van een gedegen en innovatieve visie. Die visie is hier vandaag en gisteren niet aanwezig geweest. Dat is een pijnlijke constatering. De substantiële ingreep in de bijstand die het kabinet nu voorstaat, mist een inhoudelijke fundering die verder gaat dan een bezuinigingstarget. Mijn fractie onderkent zeer wel het belang van bezuinigen, maar om goed te bezuinigen heb je een goede visie nodig. Die hebben we nu precies niet gehoord in deze discussie. Het gaat niet om het verzetten van financiële prikkels. Het gaat om vernieuwend denken over de onderkant van de arbeidsmarkt en om een heldere visie op

arbeidsmarktontwikkelingen, serieuze banenarrangementen, sociale activering, competentieontwikkeling en vaardigheidstraining. Kortom, om perspectief. Ik noemde dat gisteren empowerment van mensen in de bijstand. Zo'n visie ligt nu helaas niet voor. Wat voorligt, is een tamelijk radicale ingreep in de bijstand voor mensen die langdurig en structureel op diezelfde bijstand zijn aangewezen zonder dat hun een concreet perspectief wordt geboden. Het zet gezinnen onder druk en de verhoudingen tussen ouders en kinderen op zijn kop. Sommige prikkels werken zelfs averechts. Dat bleek wel uit het debat over de Wajongers.

Bij dit alles laat ik nog buiten beschouwing dat de uitvoeringswereld grote bedenkingen heeft bij de implementatie van de wet en grote problemen verwacht. Wij zijn daarom blij met de toezegging van de staatssecretaris aan collega Terpstra over dat pakket. Dat is op zich interessant, maar tegelijkertijd ook vaag. Het roept de vraag op wanneer het CDA tevreden is. Werken moet lonen, ook voor jongeren, maar waar legt de heer Terpstra de grens? Heeft hij een vermoeden van de ondergrens van het pakket dat hij vraagt aan de staatssecretaris? Nu stuurt hij de staatssecretaris met een vaag verzoek op pad. Dat lijkt ons wat mager.

Als we willen dat de bijstand een trampoline wordt in plaats van een vangnet voor degenen die in principe kunnen werken, dan moeten we veel creatiever zijn en arbeid en sociale zekerheid weer hecht op elkaar betrekken. Het moeten geen gesloten circuits zijn en geen ongerelateerde parallelculturen. Iedereen doet mee en iedereen telt mee, als werkende, als verzorgende, als vrijwilliger en als Wajonger. De Nederlandse verzorgingsstaat - - we weten het allemaal -- is toe aan herijking. Dat geldt voor de woningmarkt, de zorg, het onderwijs en de sociale zekerheid. Hervormen moet je echter doen op basis van een visie en een perspectief, vooral als je grote offers van mensen vraagt. Dat is nu niet het geval. Mijn fractie blijft daarom grote moeite houden met het wetsvoorstel. Deze wet heeft alles in zich om geen succes te worden.

*N

Mevrouw Scholten (D66): Voorzitter. De D66-fractie heeft de antwoorden van de staatssecretaris gehoord en die hebben mij niet verbaasd. Ik wil toch een kleine nuance aanbrengen. De huishoudtoets is op zich helemaal geen gek idee. Het voorbeeld van de Zeeuwse familie zou inderdaad niet mogen gebeuren. Mijn fractie maakt zich grote zorgen over de manier waarop de huishoudtoets uitwerkt. Daarin zit ik op één lijn met de vorige sprekers. De huishoudtoets is namelijk erg ongelijk uitgewerkt. Dan doel ik op het meerderjarige kind dat werkt en binnen zijn bedrijf een leeropdracht krijgt of op het meerderjarige kind dat studeert. Die worden niet gelijk behandeld. Het meerderjarige kind met een Wajonguitkering zal inderdaad niet gaan werken omdat de prikkel weg is. Deze zaken baren onze fractie grote zorgen en daarom wil ik er nog even de nadruk op leggen.

Ook maken wij ons zorgen over het feit dat het inkomen van een kind niet alleen meetelt bij de huishoudtoets, maar dat het inkomen ook meetelt bij de beslagvrije voet. Daar heb ik toch een vrij duidelijk antwoord van de staatssecretaris op gekregen.

Ik vind het jammer dat de staatssecretaris de kosten van de uitvoering van de motie-Sterk in vergelijking met het plan van de G-4 niet kon voorrekenen. Ik hoop dat die berekening in de nabije toekomst komt. Dan kunnen we daar nog een gedachte aan wijden.

Ik vind het daarnaast jammer dat de 4 wekeneis, die onze fractie toejuicht, niet geldt voor 27-plussers. Ik ben er wel blij mee dat in de wet een hardheidsclausule is opgenomen. Er kan dus rekening gehouden worden met de discretionaire bevoegdheid. In dat verband heb ik nog wel een vraag die ons is voorgelegd door de Federatie Opvang. Hoe gaat de staatssecretaris in deze wet om met gevangenen van beneden de 27 jaar die vrijkomen? Over hen wordt door staatssecretaris Teeven gezegd dat zij, als zij uit de gevangenis komen, met een zorgverzekering en een inkomen de maatschappij in kunnen gaan. Geldt voor hen de 4 wekeneis? Kunnen zij een beroep doen op de hardheidsclausule? Datzelfde geldt voor mensen die uit zorginstellingen, zoals verslavingsklinieken, of jeugdinstanties komen. Daar zou ik heel graag nog antwoord op willen hebben.

Tot slot. De staatssecretaris heeft niet meer gereageerd op mijn punt over de snelheid van de invoering. Daar zou de nodige coulance in kunnen worden betracht. Wat dat betreft, sluit ik mij aan bij de vorige sprekers.

*N

De heer Beckers (VVD): Voorzitter. Allereerst dank ik de staatssecretaris voor de uitvoerige beantwoording van de vragen. Zo hier en daar hebben collega's gezegd dat die voor hen op bepaalde punten nog iets uitvoeriger zou kunnen. We wachten dat af.

Voor ons en een aantal anderen is de omvang van de werkgelegenheid cruciaal. De staatssecretaris heeft gereageerd op het belang daarvan. Hij ziet dat zelf ook in. Arbeidseffecten en arbeidsomvang worden beïnvloed door het ontschotten, door het stimuleren van werkgevers en mogelijk in de toekomst door loondifferentiatie. Dat is zeker positief. Het zijn goede elementen om de omvang van de werkgelegenheid te beïnvloeden, maar ik vermoed niet dat het genoeg is. De vinger moet aan de pols worden gehouden. De werkgelegenheid is voor het welslagen en voor de uitvoering van dit wetsvoorstel van cruciaal belang. Als er voldoende werkgelegenheid is, dan zullen wij meemaken dat veel mensen kunnen instromen. Ik geloof er namelijk heilig in dat er voldoende positieve elementen in dit wetsvoorstel zitten; dat leg ik dadelijk nog even uit. Voor de regering is het dus zaak om de vinger aan de pols te houden en om te kijken hoe de arbeidsmarkt en de werkgelegenheid zich de komende tijd ontwikkelen. Als dat negatief zou zijn, adviseer ik de regering om

daar stante pede -- onmiddellijk dus -- op in te grijpen en met maatregelen te komen, juist omdat dit zo cruciaal is voor het welslagen van dit wetsvoorstel.

Ik kom te spreken over de stimulerende elementen. We hebben uitvoerig gesproken over de huishoudinkomenstoets. Ik kijk daar anders naar; ik vind deze wel positief. Tegen de heer Thissen zeg ik dat het niet gaat om het pakken van mensen. Het gaat in dit wetsvoorstel om het ontwikkelen en stimuleren van mensen en om het wegnemen van drempels en oneffenheden die nu in de praktijk bestaan. We zorgen er met dit wetsvoorstel voor dat mensen die in een al te verleidelijke situatie van te veel inkomen zitten, gestimuleerd worden om zelf aan de slag te gaan en zelf werk te zoeken. Dat zelf daarbij begeleiding en hulp nodig hebben, is vanzelfsprekend.

De voorzitter: U richtte zich via mij tot de heer Thissen. Ik geef hem dus gelegenheid tot interrumperen.

**

De heer Thissen (GroenLinks): Dit wetsvoorstel regelt enkel een fundamentele verandering in de financiële positie van het huishouden waar mensen deel van uitmaken. Dat is het enige. In het hele wetsvoorstel staat niets over arbeidsmarktbeleid. Er staat ook niets over de vraagzijde van de arbeidsmarkt, die we moeten prikkelen waardoor de blokkades op weg naar de arbeidsmarkt kunnen worden weggenomen. Er staat daarnaast niets over een betere, coachende, professionele ondersteuning van mensen die vanuit de uitkering op weg willen naar de arbeidsmarkt. Helemaal niets van dat staat erin. Het is gewoon het kariger maken van de uitkeringssituatie van een gezin dat nu nog recht heeft op een bijstandsuitkering voor volwassenen, de echtparennorm en 50% van de alleenstaandennorm voor meerderjarige kinderen. Die zaken worden hun afgenomen. Als zij aan de slag gaan, wordt hun inkomen ook nog eens verrekend met de bijstandsuitkering. Dat is het enige wat geldt. Ik kan mij niet voorstellen dat de heer Beckers, gezien zijn maatschappelijke betrokkenheid, denkt dat er dan meer mensen aan de slag komen, dat mensen zich prettiger voelen in de samenleving en dat dit socialer is van dit kabinet. Ik begrijp het wel, want de heer Beckers is lid van de VVD, die dit kabinet mogelijk heeft gemaakt, maar zijn redenering klopt niet.

De heer Beckers (VVD): Het is jammer dat de heer Thissen dat blijft vinden. Ik heb mij gisteren uitgesloofd om uit te leggen aan de staatssecretaris en de collega's in de Kamer dat de effecten van de maatregelen in dit wetsvoorstel zodanig zijn dat ze een positieve werking hebben op de individuen die ermee te maken hebben. Daarnaast heb ik gezegd dat ze niet asociaal zijn om de doodeenvoudige reden dat ze zich richten tot gezinnen en huishoudens die nu dubbele of driedubbele inkomens hebben. Dat wordt afgeschaft. De heer Thissen kan niet zeggen dat met dit wetsvoorstel maatregelen genomen worden die negatief zijn voor

de individuele bijstandsgerechtigden. Het zijn altijd groepen van bijstandsgerechtigden die getroffen worden door dit verhaal.

De heer Thissen (GroenLinks): De VVD-fractie zegt eigenlijk het volgende. Het gros van de mensen in de bijstand kan werken, maar zij willen niet als ze in een huishouden vertoeven. We hebben het vandaag immers niet over alleenstaanden, maar over mensen die gezamenlijk een huishouden of een gezin vormen en die allemaal meerderjarig zijn en bij wie uitkeringen worden gestapeld. Zij willen niet meer werken omdat het hen financieel gezien hartstikke goed gaat. Door dit wetsvoorstel zouden ze geprikkeld worden om aan de slag te gaan. Want iedereen die wil werken, kan werken. Er zijn immers vacatures genoeg. Is dat wat de VVD-fractie zegt?

De heer Beckers (VVD): Ik zeg niet dat deze mensen niet willen werken, maar dat de nu aanwezige prikkels om in een uitkering te blijven zitten, weggenomen moeten worden. Als je die prikkels weghaalt, komen er andere voor in de plaats. Die leiden ertoe dat iemand zich afvraagt of het, als dit wegvalt, niet beter is dat hij gaat deelnemen aan het arbeidsproces. Daar heeft hij namelijk ook nog een groot aantal andere voordelen van, zoals zijn ontwikkeling, zijn contacten met andere mensen en een veranderende sociale omgeving. Daardoor krijgt een mens, zoals ik gisteren heb uitgelegd, een andere kijk op de samenleving om zich heen. Hij wordt daardoor gevoed en gestimuleerd en krijgt daardoor misschien wel een grotere zingeving aan het leven. Die effecten zijn zeker verbonden aan dit wetsvoorstel.

De voorzitter: Mijnheer Thissen, voor de laatste keer op dit punt.

**

De heer Thissen (GroenLinks): De meeste mensen met een uitkering willen verschrikkelijk snel aan het werk. Zij willen absoluut deelnemen aan de arbeidsmarkt, maar ondervinden veel te veel blokkades. Aan de zijde van de PVV kan dan met het hoofd geschud worden dat dit absoluut niet het geval is, maar er zijn ongelooflijk veel mensen -- ik kan genoeg voorbeelden noemen -- die zich helemaal te pletter solliciteren maar die niet meer aan de slag komen, hetzij door hun leeftijd, hetzij omdat ze al jaren in de bijstand zitten of hetzij door welke andere reden dan ook. Zij hebben die prikkel niet nodig. Zij hebben fatsoenlijke begeleiding nodig en een overheid die het met hen ziet zitten. Zij hebben geen overheid nodig die de rekening van de aanpak van de financiële crisis, die door al die bankiers is veroorzaakt, doorschuift naar mensen die deze niet hebben veroorzaakt!

De heer Beckers (VVD): Je kunt nooit zeggen dat een regeling voor 100% gunstig uitpakt. Er zijn altijd mensen die er last hebben en voor wie de regels negatief uitpakken.

Dat doet zich altijd voor bij een grootschalige aanpak. Dit wetsvoorstel heeft het echter in zich om te stimuleren dat de comfortabele uitkeringspositie van mensen die is ontstaan door de stapeling van uitkeringen, verandert en dat deze mensen worden gedwongen en geprest en ertoe worden aangezet om verder te kijken en aan het arbeidsproces deel te nemen.

De heer Elzinga (SP): Ik heb gisteren goed geluisterd naar de heer Beckers. Toen konden wij niet interrumperen, omdat wij gewend zijn om dat niet te doen bij een maidenspeech, maar nu kan ik wel interrumperen.

Wat is er gebeurd met de zorgen van de heer Beckers? In de voorbereiding op het debat van gisteren en dat van vandaag is hij namelijk samen opgetrokken met de heer Terpstra, zowel in de schriftelijke ronde als in de media. De fracties van de VVD en het CDA hebben hun zorgen geuit over wat er gebeurt met de prikkels voor mensen, kinderen, die willen werken, omdat de prikkel daartoe verdwijnt. Nu staat de heer Beckers te beweren dat dit wetsvoorstel zo goed is om mensen ertoe te prikkelen om aan het werk te gaan.

De heer Beckers (VVD): Dat wij zorgen hebben over de uitkomsten van het wetsvoorstel, is duidelijk. Die zijn er zeker. Er zijn mensen voor wie dit wetsvoorstel niet goed uitpakt. Dit moeten wij volgen. Ik heb de staatssecretaris uitgenodigd om ons te blijven voorzien van cijfermateriaal. De regeling zit niet zo in elkaar dat jongeren die moeten werken, gedupeerd worden en hun inkomen moeten inleveren; nee, de ouders raken wellicht hun bijstandsuitkering kwijt, maar de kinderen houden hun inkomen. In die situatie krijg je dan wel een compensatie, maar je moet een en ander wel uit elkaar houden en in elkaar zetten. De kinderen houden hun uitkering. Ik heb de staatssecretaris gevraagd om ons in de toekomst te voorzien van informatie en cijfermateriaal zodat wij kunnen volgen om hoeveel kinderen het gaat. Wij vinden de categorie van kinderen immers de meest kwetsbare. Dit hebben wij met elkaar zo kunnen beluisteren. De staatssecretaris heeft toegezegd, zij het zonder resultaatsverplichting, dat hij zijn best zal doen om ervoor te zorgen dat dit cijfermateriaal in de toekomst bij ons op tafel komt.

De heer Elzinga (SP): Als ik het goed begrijp, zegt de heer Beckers het volgende. De VVD-fractie deelt de zorgen die Kamerbreed op tafel zijn gelegd; in alle betogen, behalve in het betoog van de heer Beckers tot nu toe, zijn de zorgen duidelijk op tafel gelegd in het plenaire debat. De VVD-fractie deelt dus de zorg dat deze kinderen juist niet worden gestimuleerd om te gaan werken, maar zij is tevreden als de staatssecretaris deze wet invoert en haar vervolgens van cijfers voorziet die illustreren dat dit inderdaad zo zal gaan.

De heer Beckers (VVD): De heer Elzinga probeert mij nu aan zijn kant te krijgen. Ik deel zijn zorgen niet in dezelfde omvang en met dezelfde emotie en intensiteit. Ik zie wel dat er zorgpunten zijn. Bij

iedere regeling zijn er zodanige individuele uitzonderingen dat je kunt zeggen: voor die mensen pakt het toch wel vervelend uit. Dat moet je bij iedere wet in de gaten houden. Je moet proberen om zicht te houden op de manier waarop een wet precies uitpakt. Ik ben er echter van overtuigd dat het wetsvoorstel zodanig goed in elkaar zit, dat er meer positieve impulsen van uitgaan dan negatieve, waar de heer Elzinga zo bezorgd over is.

De heer Thissen (GroenLinks): Het huidige bijstandsbestand bedraagt ongeveer 350.000 mensen. Is dat een stabiel bestand?

De heer Beckers (VVD): Dat is geen stabiel bestand om de doodeenvoudige reden dat de vooruitzichten zodanig zijn dat wij denken dat het op zijn minst gehalveerd kan worden.

De heer Thissen (GroenLinks): Ik kan de heer Beckers zeggen dat uit Divosa-monitoren en berekeningen van de FNV en het ministerie van SZW blijkt dat er jaarlijks 100.000 mensen in en uit dit bestand gaan. Heel veel mensen gaan dus vanuit de bijstand aan het werk. Het kan ook zijn dat zij trouwen met iemand die inkomen heeft; dan vervalt het recht op een uitkering. Er kan van alles gebeuren. De huidige prikkels in de WWB zijn niet zodanig dat mensen een zo riant financiële situatie hebben, dat zij niet aan het werk willen. De meeste mensen willen aan het werk.

Hoe hoog denkt de heer Beckers dat een bijstandsuitkering is?

De heer Beckers (VVD): Dat ligt eraan of ...

De heer Thissen (GroenLinks): Neem de echtparennorm, of de alleenstaandennorm.

De heer Beckers (VVD): U weet het zelf vermoedelijk wel. U examineert mij nu, maar ...

De heer Thissen (GroenLinks): Ik vraag dit omdat u zegt -- dat hoor ik wel vaker van mensen van uw politieke oriëntatie -- dat een bijstandsuitkering zo riant is. Die uitkering is echt zo riant niet meer.

De heer Beckers (VVD): Ik zal een poging doen, mijnheer Thissen. Ik denk dat die uitkering rond de €1350 per maand ligt.

Mijn fractie is tevreden met de toezegging van de staatssecretaris dat hij overleg met de VNG zal voeren en dat hij de punten die door collega Terpstra zijn genoemd, daarbij zal betrekken. De staatssecretaris heeft mij toegezegd dat hij de rechtmatigheidstoets, die door de VVD-fractie wordt gewenst, ook bij de VNG ter sprake zal brengen. Wellicht zal dit de diverse gemeenten stimuleren om te bewerkstelligen dat de invoering van deze wet soepel zal verlopen en dat er dan minder spanning op komt.

Wij zijn zeer tevreden over de termijn van vier weken. De toezegging van de staatssecretaris dat hij de bereidheid heeft om daarover met meerdere gemeenten te spreken en te stimuleren

dat deze wordt uitgebreid naar steden buiten Amsterdam en Rotterdam, waar deze nu al wordt toegepast, vinden wij alleen maar positief.

Tot slot wil ik nog twee elementen benadrukken. Ik heb daar gisteren in mijn bijdrage ook bij stilgestaan. Het stimuleren van het individu komt voor ons op de eerste plaats en wij zijn blij dat de financiële effecten van deze wet, als hij wordt aangenomen, kunnen worden gerealiseerd.

*N

De heer De Lange (OSF): Voorzitter. In eerste termijn heb ik, mede namens de fractie van 50PLUS, dit wetsvoorstel een monstroom genoemd en wel om vele redenen. De staatssecretaris is er met zijn antwoorden, waarvoor ik hem overigens bedank, niet in geslaagd om onze fracties op enigerlei wijze te overtuigen. De mantra dat werken boven een uitkering gaat en moet gaan, wordt, hoewel deze door niemand in dit huis op enig moment is weersproken, tot vervelens toe herhaald. Over alle essentiële maatregelen op het gebied van de werkgelegenheid die nodig zijn om ervoor te zorgen dat mensen van een uitkering naar werk migreren, wordt in dit wetsvoorstel helemaal niets gezegd. Deze maatregelen worden allemaal verschoven naar toekomstige wetsvoorstellen. Er worden toespelingen gemaakt en vage toezeggingen gedaan. Dit vergt een geloof in de komende wetsvoorstellen op deze essentiële punten. Onze fracties bezitten dat geloof niet.

Nederland is een land van slechts twee dimensies. Er is veel literatuur geschreven over het feit dat dit de visie van de Nederlander behoorlijk beperkt. Dat is ook zo, denk ik. Dit wordt des te erger als wij kiezen voor een bespreking van een wetsvoorstel in termen die eendimensionaal zijn. Daarover spreken wij hier. De woorden "financiële prikkels" worden herhaald met een intensiteit waar je beroerd van wordt, zonder dat wordt beseft dat er, om mensen met een uitkering aan het werk te krijgen, verschrikkelijk veel meer nodig is dan financiële prikkels. Door zeer veel sprekers is dit naar voren gebracht. Zonder alle argumenten te herhalen -- het zijn overigens argumenten die ik van harte deel -- wil ik onderstrepen dat ik mij ernstig verzet tegen de eendimensionale kijk op de zaak dat financiële prikkels alle verschil maken. Het heeft helemaal niets te maken met sociologische werkelijkheden. Het is een illusie die ons samenleving duur te staan zal komen.

Wat offeren wij op aan dit eendimensionale beeld? Wat kost het ons? Sommige jongvolwassenen zijn veel zelfstandiger dan anderen en dit wordt door het wetsvoorstel aangemoedigd en bevestigd. Ik zou het bijna orwelliaans willen noemen. Dit leidt tot stigmatisering, zoals ik in eerste termijn al heb gezegd. Jongvolwassenen worden in de context van hun eigen familie aan de ontbijttafel ter verantwoording geroepen over allerlei zaken. Dat is niet alleen een bijkomstigheid van het wetsvoorstel; het is zelfs de bedoeling dat dit gebeurt. Vervolgens komt er huisbezoek -- een eufemisme waarbij ik de werkelijke term maar niet

zal vermelden -- controle en financiële sancties. Ik gebruikte zojuist het woord orwelliaans niet geheel toevallig. Ik denk dat alle maatregelen die genomen worden ten aanzien van deze mensen die er toch al niet riant bij zitten, inderdaad een orwelliaans beeld bij ons allen oproepen. Misschien niet bij ons allen, maar toch wel bij 37 van de 75 mensen in dit huis.

Het mensbeeld waarvan in het wetsvoorstel wordt uitgegaan, betreur ik. In eerste termijn heb ik al namens beide fracties gezegd dat wij te maken hebben met een wetsvoorstel dat met veel stok en weinig wortel de weerspanning geachte uitkeringstrekkers de nauwelijks bestaande arbeidsmarkt proberen op te jagen. Ik had gehoopt dat dit beeld zou worden gemodificeerd door de antwoorden van de staatssecretaris, maar dat is helaas niet het geval. Het is eigenlijk erger geworden. De staatssecretaris heeft aangegeven dat het niet passend is en dus moet veranderen dat heel veel mensen in Rotterdam -- hij noemde dat voorbeeld -- een uitkering hebben, terwijl daar heel veel buitenlanders aan het werk zijn. Dit is een buitengewoon scheve vergelijking, want alle werkzaamheden die daar worden gedaan door buitenlanders, betreffen in heel veel gevallen illegale arbeid onder belabberde arbeidsomstandigheden, waarbij het minimumloon genegeerd wordt, en onder deplorabele leefomstandigheden, waarbij men met twintig mensen tegelijk in afbraakpanden woont. Is dit wat de regering voor ogen heeft? Als wij hierop afkoersen, is dit een race to the bottom. Zoals wij weten, kent een race to the bottom uitsluitend verliezers. Dat zal ook in dit geval zo blijken te zijn.

Ik kom bij mijn laatste punt. In eerste termijn heb ik gesproken over wat ik toen maar de 38/37'er noemde. Ik kan de toekomst niet voorspellen, maar op dit punt wel een beetje, vermoed ik. Het zal weer zo zijn dat de stem van een enkele senator, die niet eens aan het debat deelneemt en zelfs niet bij het debat aanwezig is, beslissend zal zijn voor het lot van zo'n 350.000 uitkeringstrekkers. Dat verdienen die uitkeringstrekkers niet. Zij verdienen een serieus debat waarbij iedereen die voor dit wetsvoorstel stemt, een enorme verantwoordelijkheid op zich neemt. Die verantwoordelijkheid neem je niet op je door twee dagen lang afwezig te zijn. Ik vind dat uitermate beschamend. Als wij naar beleid kijken met afwegingen die kennelijk op deze manier tot stand komen, in achterkamertjes en zonder dat wij weten wat de afspraken zijn, is dat niet alleen een slag in het gezicht van de kiezer, maar ook in het gezicht van elke volksvertegenwoordiger die zich serieus met dit serieuze debat bezighoudt.

De vergadering wordt van 16.50 uur tot 16.55 uur geschorst.

Staatssecretaris De Krom: Voorzitter. Ik bedank de leden van deze Kamer voor hun inbreng in tweede termijn. Er zijn in deze tweede termijn nog veel dingen gezegd, maar niet zo veel vragen gesteld. Ik zal trachten om mij te beperken tot die zaken waarop ik de leden van de Kamer nog een antwoord schuldig ben.

De heer Postema en anderen hebben gezegd dat alles niet zo zorgvuldig verlopen is. Ik hecht eraan om hierover nog een paar dingen te zeggen. Ik zal dat niet te lang doen. Wij hebben wat ons betreft de nodige zorgvuldigheid bij dit wetsvoorstel in acht genomen. Zoals gebruikelijk, is in een vroeg stadium het uitvoeringspanel geraadpleegd bij het concept van dit wetsvoorstel. Wij hebben de reactie daarop zeer serieus genomen. Deze is opgenomen in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel. Ik heb al aangegeven dat vanuit deze Kamer en de Tweede Kamer zo'n 800 schriftelijke vragen zijn gesteld. Wij hebben er nu in totaal zo'n 22 uur debat over dit wetsvoorstel op zitten. Daarbij is een heel aantal aspecten aan de orde gekomen. Dat lijkt mij dus een zorgvuldige parlementaire behandeling.

De heer Postema (PvdA): Ik vind 800 vragen eerlijk gezegd niet maatgevend voor zorgvuldigheid, maar veel meer een signaal dat er een wetgevingstraject gaande is dat een hoop mankementen vertoont. Ik snap de inspanning en daarvoor heb ik alle waardering, maar ik snap de associatie met zorgvuldigheid absoluut niet. Ik voeg hieraan toe dat de Code Interbestuurlijke Verhoudingen echt geschonden wordt met de te snelle invoering van dit wetsvoorstel. Daar is vandaag al eerder op gewezen. Overigens zijn de uitvoerders niet alleen de gemeenten, maar vele partijen in dit land.

Staatssecretaris De Krom: Ik heb willen aangeven dat het ministerie van SZW een- en andermaal heeft geprobeerd om zorgvuldigheid in acht te nemen, juist ook door zeer zorgvuldig en uitgebreid in te gaan op alle vragen die zijn gesteld. Wij wilden daarmee aangeven dat wij niet alleen de uitvoerders, die erg belangrijk voor ons zijn, maar ook de vragen vanuit de Eerste en Tweede Kamer heel serieus nemen. Daarom hebben wij getracht om al die vragen van een antwoord te voorzien. Soms hebben wij dat in een heel korte termijn moeten doen. Ik maak van de gelegenheid gebruik om te zeggen dat heel veel mensen op mijn ministerie hier heel hard aan hebben gewerkt, mede ten dienste van deze Kamer, om zo volledig en compleet mogelijk te zijn. Dat er verschillen van inzicht blijven bestaan, hoort er nu eenmaal bij, maar ik wilde toch even mijn visie geven op de opmerkingen over het gebrek aan het zorgvuldigheid.

De heer Postema (PvdA): Ik zal het nog wat directer vragen. Hoe ziet de staatssecretaris zelf het traject met de gemeenten in het kader van de Code Interbestuurlijke Verhoudingen? Hij moet toch toegeven dat hij die nu schendt?

Staatssecretaris De Krom: Ik heb in de schriftelijke gedachteswisseling al aangegeven dat het niet ideaal is, maar dat ik gezien de voorbereiding die aan dit wetsvoorstel ten grondslag lag, toch van mening ben dat er een zorgvuldige voorbereiding met alles daarbij is geweest.

De voorzitter: Mijnheer Postema, tot slot op dit punt.
**

De heer Postema (PvdA): Betekent dit dat wij in de toekomst alle codes die wij in ons land hebben, telkens kunnen afdoen door te stellen dat het niet ideaal is, maar dat wij toch de code aan de kant schuiven? Is het de bedoeling dat de banken straks ook zeggen: het is niet ideaal, maar de bankencode is nu even niet zo relevant?

Staatssecretaris De Krom: Ik wijs de heer Postema erop dat wij zo veel mogelijk rekening hebben gehouden met overgangstermijnen. Die zijn in het wetsvoorstel ingebakken.

Wat de huishoudinkomenstoets betreft, brengen wij het zittende bestand in de bijstand per 1 januari niet onder werking van de wet. Daarvoor nemen wij een overgangperiode van zes maanden in acht. De heer Postema weet dat. Op die manier proberen wij er natuurlijk ook rekening mee te houden. De code inzake interbestuurlijke verhoudingen vinden wij natuurlijk ook belangrijk, laat daar geen enkel misverstand over bestaan. Op deze manier hebben wij daar rekening mee proberen te houden. Dat zit dus in het wetsvoorstel ingebakken.

Met een groot aantal wethouders, minstens 150, heb ik het afgelopen jaar gesproken, onder andere over dit wetsvoorstel. Ook hebben mijn mensen van het ministerie van SZW in een aantal zeer druk bezochte bijeenkomsten in het land voorlichting gegeven over dit wetsvoorstel. Daardoor zijn minstens 2000 mensen bediend. Ter ondersteuning van de gemeente bij de implementatie hebben wij een modelplan van aanpak, een modelverordening, handreikingen, standaardbeschikkingen, een model werkprocessen en standaardteksten met voorlichtingsmateriaal beschikbaar gesteld. Het besef is er bij ons wel degelijk dat dit een belangrijke wetwijziging is en dat het een en ander van de gemeenten vraagt. Wij doen ons best om gemeenten zo goed mogelijk te helpen bij de voorbereidingen. De komende periode gaan we daar natuurlijk mee verder.

De heer Postema heeft ook gevraagd naar de ICT-leveranciers en de ICT-aanpassingen. Met die aanpassingen is men al van start gegaan en ze zijn vóór 1 januari klaar. Voor één van de leveranciers vormde dat zelfs de aanleiding om een advertentie in Binnenlands Bestuur te plaatsen met de kop "Klaar voor wetwijziging in de sociale zekerheid". Uit de gesprekken die in het kader van de motie-Sterk over het monitoren van de ICT zijn gevoerd met alle partijen die betrokken zijn bij de gemeentelijke ICT, blijkt dat de automatisering op de rails staat. Is dat een garantie dat het allemaal foutloos gaat lopen? Nee, want er zullen kinderziektes in zitten. Daar zullen we echter in het kader van de coulançe rekening mee houden; dat heb ik de heren Beckers en Terpstra toegezegd. Wij blijven dit ook goed volgen.

De heer Postema vroeg of ik dit wetsvoorstel wil hernemen om het op te nemen in de wet werken naar vermogen. Nee, dat zou namelijk uitstel betekenen en daar zijn

besparingsverliezen aan gekoppeld. Ik ben daar dus niet toe bereid.

De heer Postema (PvdA): Het is nog maar de vraag of u die 27 mln. gaat incasseren. Eerlijk gezegd, voorzitter, wil ik er wel een mooie fles wijn om wedden dat u dat niet gaat lukken. Ik hoop dat ik die weddenschap niet eenzijdig aanga maar dat u haar accepteert.

De voorzitter: U begrijpt dat ook dat via de voorzitter gaat.

**

De heer Postema (PvdA): Neem me niet kwalijk. Dat is op zich een interessante figuur.

Ik heb om de volgende redenen om uitstel gevraagd ten behoeve van integratie van dit wetsvoorstel in de wet werken naar vermogen. Dan kunnen we namelijk niet alleen de polisvoorwaarden bespreken maar ook het uitzicht op het activeren zelf. Daarmee geven we gemeenten ook de gelegenheid om de voorbereidingen te treffen die nodig zijn. Dat weegt de staatssecretaris af tegen die 27 mln., waarvan het nog maar de vraag is of hij die gaat binnenhalen. Wij betreuren dat ten zeerste. Wij vinden het dan ook teleurstellend dat er wat dit betreft noch naar een aantal fracties in dit huis noch naar de gemeenten wordt geluisterd.

Staatssecretaris De Krom: Er zit een verschil tussen niet luisteren en al dan niet je zin krijgen. Ik heb zorgvuldig geluisterd. Ik heb ook in eerste termijn uitvoerig beargumenteerd waarom ik een gebundelde behandeling van dit pakket maatregelen en het wetsvoorstel wet werken naar vermogen niet noodzakelijk vind. Ik constateer tot mijn spijt dat de fractie van de Partij van de Arbeid dat prefereert. Dat ik de heer Postema niet kan overtuigen, betekent niet dat ik niet luister maar dat wij daarover van mening verschillen. Ik heb daar uitvoerig antwoord op gegeven. Wat die fles wijn betreft, garandeer ik de heer Postema dat ik die binnen heb. Ik zou het echter prefereren als die niet via de voorzitter ging.

De heer Elzinga heeft ook gevraagd naar de ontwikkeling van het aantal banen en van de werkgelegenheid. De nieuwste cijfers van het Centraal Planbureau zijn bekend. Die cijfers zijn nog niet voldoende onderbouwd, in die zin dat ze nog geen langetermijnperspectieven bieden. Wij wachten de cijfers van het CPB in februari af, omdat die een beter beeld ervan geven hoe de werkgelegenheid zich over meerdere jaren gaat ontwikkelen. In ieder geval is wel duidelijk dat de stijging van de werkloosheid niet zozeer te maken heeft met een grote uitstroom van mensen uit banen als wel met een toenemend arbeidspotentieel. Dat ligt besloten in de CPB-cijfers van december. Om echter te weten hoe zich dat de komende jaren gaat ontwikkelen, moeten we de CPB-cijfers van februari afwachten.

De heer Elzinga (SP): Ik had een korte, aanvullende vraag gesteld. Als de instroom in de WWB vanwege

nieuw arbeidsaanbod toeneemt, wil dat zeggen dat de kans afneemt om uit te stromen als gevolg van de heersende conjunctuur. Kunt u die stelling onderschrijven?

Staatssecretaris De Krom: Laten we elkaar niets wijsmaken. Een slechte conjuncturele situatie helpt niet. Voorlopig constateer ik echter dat het aantal WWB-uitkeringen in het derde kwartaal van dit jaar is gedaald. Hoe zich dat volgend jaar verder gaat ontwikkelen, zullen we af moeten wachten.

De heer Thissen heeft gevraagd om te reageren op zijn vraag over het verdwijnen van het werk- en leeraanbod. Ik heb eerder al aangegeven dat de WIJ niet verdwijnt maar dat het regime in de WWB in aangescherpte vorm wordt overgenomen. Ik introduceer een periode van vier weken. Van jongeren wordt in eerste instantie gevraagd om zelf verantwoordelijkheid te nemen om werk te vinden of om naar school te gaan. Ik vind dat jongeren niet moeten afwachten waar de gemeente mee komt, zoals dat nu nog te vaak het geval is. Ondersteuning blijft na vier weken mogelijk, mocht blijken dat het de jongere buiten zijn schuld niet is gelukt om aan het werk te komen of weer naar school te gaan.

De heer Thissen (GroenLinks): Betekent dit dat de plicht van de gemeente, zoals die in de WIJ is vervat om tot een werkaanbod dan wel een leeraanbod te komen, onverkort gehandhaafd blijft na wijziging van deze wet per 1 januari aanstaande?

Staatssecretaris De Krom: In de wet is opgenomen dat de gemeente een plan van aanpak moet opstellen waarin afspraken worden gemaakt met de jongere. Als de jongere zich daar niet aan houdt, is de gemeente gerechtigd om sancties te treffen, in welke vorm en in welke zin is ter beoordeling aan de gemeente. Dat is het regime dat nu in de wet is vastgelegd.

De heer Thissen (GroenLinks): Op grond van de WIJ kon de jongere bij de gemeente recht doen gelden op een werk- en leeraanbod. Een van mijn kritiekpunten op 29 juni 2009 betrof de vraag in hoeverre de gemeente doorzettingsmacht heeft om een werk- en leeraanbod voor die jongere te regelen. Zegt de staatssecretaris nu dat dit werk- en leeraanbod, zoals dat in de WIJ vervat was -- de WIJ vormde wat dat betreft al een kritiek op gemeenten, omdat gemeenten niet al te zeer hun best deden voor jongeren in de WWB -- onverkort gehandhaafd blijft in dit wetsvoorstel?

Staatssecretaris De Krom: In het wetsvoorstel is geregeld dat met iedere jongere een plan van aanpak moet worden gemaakt. Iemand die zo'n periode achter de rug heeft, komt opnieuw bij het Werkplein. Dan zijn gemeenten verplicht om met jongeren afspraken te maken over de manier van re-integratie. Welke acties moet een jongere ondernemen om zo snel mogelijk aan het werk te komen? Dat is vastgelegd in het plan van aanpak. Daar moet een jongere aan voldoen.

De heer Thissen (GroenLinks): De gemeente vraagt een jongere dus niet alleen hoe hij gaat leren, hoe hij gaat werken en hoe hij uit de uitkering komt. De jongere mag ook vragen wat de gemeente in hem investeert?

Staatssecretaris De Krom: Het is tweezijdig, maar de afspraak is ...

De heer Thissen (GroenLinks): Dan kan een jongere dus tegen de gemeente zeggen dat hij graag een bbl-opleiding wil gaan volgen maar dat hij dat niet in zijn eentje kan regelen, omdat de slagboom bij roc's en werkgevers dicht is? De gemeente is er dan dus aan gehouden om die slagboom richting het roc en de werkgever te openen. Die jongere wil dus verschrikkelijk graag, maar kan het niet op eigen kracht. In het wetsvoorstel is dus geregeld dat de gemeente dat moet gaan doen?

Staatssecretaris De Krom: Het is tweezijdig. Er worden afspraken gemaakt. De jongere kan zijn wensen aangeven. Hij kan aangeven hoe hij denkt naar die arbeidsmarkt te komen. De gemeente kan zeggen: je moet dat en dat doen. Als een jongere zich daar vervolgens niet aan houdt, is de gemeente gerechtigd om de nodige maatregelen te treffen.

De heer Thissen (GroenLinks): Tot slot. Als die jongere toevallig ouders heeft met inkomen uit arbeid, dan mag die jongere zijn loon houden. Als die jongere echter uit een gezin komt waarvan één van de ouders een bijstandsuitkering ontvangt, dan moet hij het inkomen uit zijn bbl-traject inleveren en wordt dat verrekend met het inkomen van zijn ouders. In deze vergelijkbare situatie is de ene jongere dus slechter af dan de andere?

Staatssecretaris De Krom: Dit is een herhaling van de discussie over de huishoudinkomenstoets.

De heer Thissen (GroenLinks): Het is wel cruciaal.

Staatssecretaris De Krom: Ja, dat is ook een van de kernen van het wetsvoorstel. In eerste termijn hebben wij daar uitvoerig over gedebatteerd.

De heer Thissen heeft voorts gevraagd naar de aflossing van eventuele schulden. Een schuld, dus ook de aflossing ervan, blijft altijd een verplichting van degene die de schuld is aangegaan. Kinderen kunnen dan ook niet worden aangesproken op de hypotheekschuld van de ouders. Ik ben daar in mijn antwoord op de vraag van mevrouw Scholten al uitvoerig op ingegaan. Voor iemand in Wassenaar die het wettelijk minimumloon verdient, is dit niet anders dan voor iemand in Wassenaar die een inkomen heeft van een ton.

De heer Thissen (GroenLinks): Ik wil graag nog even scherp hebben hoe het zit met de huishoudtoets en de ene bijstandsuitkering per 1 januari aanstaande voor mensen die samenwonen. Ik ga nu even uit van een echtpaar met drie meerderjarige kinderen. Worden die kinderen niet

aangesproken op bijvoorbeeld de huurschuld van hun ouders?

Staatssecretaris De Krom: Nee. Zij worden niet aangesproken op de schulden die hun ouders maken. Wel kunnen die schulden een effect hebben op het besteedbaar inkomen van dat huishouden.

De heer Thissen (GroenLinks): Precies. Als de woningcorporatie loonbeslag laat leggen volgens de echtparennorm die geldt in de bijstand, zijn dus ook de meerderjarige inwonende kinderen de pineut.

Staatssecretaris De Krom: Als de ouders inkomen hebben terwijl de kinderen geen inkomen hebben, lossen de ouders de schuld uiteraard zelf af. Als de ouders geen inkomen hebben, kunnen zij niet aflossen en is er ook geen afloscapaciteit. Het kind dat werkt, hoeft dan niet de schuld te betalen. Als de ouders inkomen hebben en ook het kind inkomen heeft, lossen de ouders af op de schuld, want zij zijn immers schuldenaar. Het kind lost niet direct af op de schuld.

Mevrouw Scholten vraagt of ik op één lijn zit met mijn collega van Veiligheid en Justitie over de detentie en de vierwekentermijn. Het antwoord is "ja". Iedere jongere die zich bij het UWV meldt, moet eerst zelf vier weken zoeken naar werk en zijn of haar scholingsmogelijkheden onderzoeken. Het is geen wachttijd, maar een verplichte zoektijd. Het streven is dat de jongere binnen vier weken aan het werk of terug naar school gaat. Jongeren moeten naar werk zoeken en aangeboden werk accepteren, en tevens hun scholingsmogelijkheden onderzoeken. Jongeren die in detentie zitten, kunnen niet aan die verplichtingen voldoen, want zij hebben die mogelijkheden immers niet. Daarom is het niet mogelijk om de zoektijd van vier weken voor jongeren te laten ingaan tijdens de periode van detentie. Deelnemers aan een penitentiair programma verblijven niet meer in een inrichting. Het is dus denkbaar dat zij wel kunnen voldoen aan de verplichting om te zoeken naar werk of scholing. De zoektijd van vier weken kan derhalve wel ingaan tijdens het deelnemen aan een penitentiair programma buiten de muren van een inrichting.

De heer Beckers vroeg of wij de werkgelegenheid scherp in de gaten houden. Ik kan hem zeggen dat wij daar bovenop zitten. Als het nodig is, zullen wij maatregelen nemen. Wij nemen er nu al heel veel, zoals ik in eerste termijn al uitvoerig heb aangegeven.

Vervolgens een reactie op de door de heer Thissen en anderen ingediende motie. Eerder in dit debat heb ik mijn bezwaren geuit tegen het voorstel van de G-4. Ik ga die niet allemaal herhalen, maar ik voeg daar nog een element aan toe, namelijk dat deze motie geen financiële dekking heeft. Daarom ontraad ik deze motie.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Wenst een van de leden stemming over het wetsvoorstel? Ik stel vast dat dit het geval is. Wij zullen vanavond aan het eind van de

vergadering stemmen over het wetsvoorstel en de ingediende moties.

**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

Voorzitter: Franken

*B

!Financiële markten!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Bankwet 1998 en de Wet op het financieel toezicht in verband met het versterken van de governance bij de toezichthouders op de financiële markten (Wet versterking governance van de Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten) (32782);

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het financieel toezicht ter implementatie van richtlijn nr. 2009/111/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie tot wijziging van de Richtlijnen 2006/48/EG en 2006/49/EG en 2007/64/EG wat betreft banken die zijn aangesloten bij centrale instellingen, bepaalde eigenvermogensbestanddelen, grote posities, het toezichtkader en het crisisbeheer (PbEU L 302) (32787);

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten ter implementatie van richtlijn nr. 2009/110/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de toegang tot, de uitoefening van en het prudentieel toezicht op de werkzaamheden van instellingen voor elektronisch geld, tot wijziging van de Richtlijnen 2005/60/EG en 2006/48/EG en tot intrekking van Richtlijn 2000/46/EG (PbEU L 267) (32826).

De voorzitter: Ik verwelkom de minister van Financiën.

**

De beraadslaging wordt heropend.

*N

Minister De Jager: Voorzitter. Voorzitter. Ik dank de Eerste Kamer voor de voortvarendheid waarmee zij dit grote, eerste wetgevingspakket op het terrein van de financiële markten heeft willen behandelen. Ik ben mij er zeer van bewust dat hiermee een fors beroep op deze Kamer wordt gedaan en ik waardeer het bijzonder dat het totale fm-pakket nog voor het kerstreces zal zijn behandeld. Uiteraard is dit pas na de stemmingen van later vandaag, maar de eerste termijn van de Kamer gaf mij aanleiding tot enig optimisme daarover. Daarmee hebben wij het eerste grote pakket maatregelen op het terrein van de financiële markten als respons op de financiële crisis inderdaad nog voor het reces behandeld.

De crisis van 2008 en 2009 heeft duidelijk gemaakt dat de financiële sector in internationaal verband sterk is verweven. Zwakke plekken in de

sector zelf, maar ook in het toezicht en de regulering werden genadeloos blootgelegd. Zowel in nationaal als internationaal verband dienen de regulering en het toezicht te worden versterkt en te worden verbeterd. Dit eerste grote pakket dat voor ons ligt, is het begin daarvan. Het tweede pakket maatregelen heb ik inmiddels bij de Tweede Kamer ingediend en ik hoop daarover voor de zomer met de Eerste Kamer van gedachten te kunnen wisselen, in ieder geval schriftelijk en -- indien nodig -- mondeling.

Deze enorme stortvloed aan wetgeving, zowel nationaal als Europees, legt heel veel druk op de capaciteit van de Directie Financiële Markten van mijn departement. Onder anderen de heren Postema en Reuter hebben daarvoor de aandacht gevraagd. Op dat punt kan ik opmerken dat ik ook zelf een spanningsveld signaleer tussen in deze en voorgaande kabinetsperiodes afgesproken taakstellingen en de grote hoeveelheid beleids- en wetgevingswerk op het terrein van de regulering van de financiële markten. Ook de komende jaren zal er nog veel op deze directie afkomen.

De heer Postema vraagt of het adequaat kan en altijd op tijd. Welnu, adequaat absoluut en zeker. Dat is ook de instelling. We hadden ook te maken met een zekere achterstand. Die lopen we nu in, maar wel legt de Europese Commissie zelf steeds kortere implementatieperiodes op, soms echt van een aantal maanden. Daarmee loopt zij er in wezen op vooruit dat zij steeds meer het Europees Parlement als medewetgever vindt en minder de nationale parlementen. In de raad denken wij daar natuurlijk anders over, want wij hebben te maken met onze nationale parlementen. Als zij al oog heeft voor de nationale parlementen, gaat zij vaak uit van een unikameraal stelsel en houdt zij geen rekening met de doorlooptijd van wetgeving in Nederland. Wij hebben bijvoorbeeld ook een adviestraject bij de Raad van State. Daar blijft dus altijd een zekere spanning zitten. Altijd op tijd kan ik dus niet beloven en zeker niet met die heel korte implementatietijden -- daarvoor hebben wij ook de aandacht gevraagd bij de Europese Commissie -- maar het moet wel zo snel mogelijk en adequaat. Daarvoor moeten we voor voldoende capaciteit zorgen, ook op het ministerie van Financiën. Dat heeft absoluut mijn aandacht, zoals ik ook eerder tegen de heer Reuten heb gezegd. Wij moeten ook een aantal richtlijnen implementeren. Daar zijn wij druk mee bezig. In dit pakket zit een aantal, maar er komen er nog een paar naar deze Kamer.

In Nederland hebben wij het twin-peaksmodel. Dat is nog een ander aspect. In andere landen zien wij soms dat richtlijnen met een soort algemene maatregel van bestuur worden geïmplementeerd, door een besluit dan wel een-op-een worden overgenomen zonder het daadwerkelijk implementeren. Vanwege ons twin-peaksmodel moeten wij richtlijnen specifiek vertalen voor ons wetgevingsstelsel. Dat model krijgt overigens internationaal steeds meer aandacht en ook meer waardering. Maar dat is wel de reden waarom wij bij richtlijnen geen copy and paste kunnen toepassen, terwijl andere landen dat wel doen

Ik kom nu aan de drie voorstellen, te beginnen met het voorstel dat de herziene elektronischgeldrichtlijn implementeert. De heer Postema heeft gevraagd naar mijn verwachtingen voor de komende jaren, dus of de wijziging van de regels voor elektronischgeldinstellingen wel effectief zal blijken te zijn. In de richtlijn is het prudentieel toezicht op elektronischgeldinstellingen duidelijk anders ingericht dan voorheen. Het nieuwe toezichtskader zal zorgen voor een toename van de activiteiten in deze sector. Of dat ook in Nederland een toename betekent, is niet zeker. Tot op heden zijn veruit de meeste elektronischgeldinstellingen gevestigd in het Verenigd Koninkrijk. Het zal wel een vlucht vanuit Nederland naar andere landen kunnen tegenhouden en nieuwe ontwikkelingen hier mogelijk moeten maken.

De heer Postema vroeg waarom deze richtlijn nog wordt geïmplementeerd, terwijl in 2012 een evaluatie zal plaatsvinden door de Europese Commissie. Een evaluatie staat natuurlijk los van de verplichting voor lidstaten om richtlijnen in hun nationale rechtsorde om te zetten. De evaluatie komt echter inderdaad heel erg snel; ik ben dat met de heer Postema eens. Wij zijn met deze richtlijn duidelijk aan de late kant, want in mei van dit jaar hebben we daar al een ingebrekestelling voor gekregen. Bij het werkprogramma van de Europese Commissie dat recent is gepubliceerd, kondigde de Commissie overigens alleen een evaluatie van de Richtlijn betaaldiensten aan. Of ook de elektronischgeldrichtlijn hierin nog betrokken zal worden, is nog niet duidelijk.

De heer Hoekstra vraagt of ik mij ervan overtuigd heb dat de oneffenheid in artikel 308a niet tot grote problemen zal leiden voordat die gerepareerd is. Dat kan ik beamen. Ik dank hem overigens voor de oplettendheid op dat punt in de schriftelijke behandeling. De sector is in Nederland niet groot en we zien daar op dit moment ook geen bijzonder risico voor die reparatie.

We hebben schriftelijk een interessante discussie gehad met de heer Reuten over het begrip "geld" en de definities van "geld" en "elektronisch geld". Het citaat van de heer Postema toont aan dat geld een integreerend verschijnsel is dat hier ook belangstelling geniet. Mijn dank gaat er zeker naar uit om mijn blik te scherpen bij het ministerie van Financiën. Ik wil proberen om toch een beetje synthese te schetsen tussen beide standpunten.

De Wet op het financieel toezicht gaat over de risico's die zich op de financiële markten voordoen. Daarmee worden bijvoorbeeld fiches in het casino niet door de Wft gereguleerd en elektronisch geld wel. Voor zover we elektronisch geld reguleren, gaat het daarbij om een geldswaarde die in theorie algemeen geaccepteerd wordt. In theorie, want het is natuurlijk afhankelijk van de vraag of er een betaalterminal in de winkel staat of niet. Voor het elektronisch geld, dat weliswaar onder de Wft-definitie kan vallen maar niet wordt ingezet als algemeen aanvaard betaalmiddel, is een uitzondering in de wet opgenomen. Ik kan me voorstellen dat het gebruik van geld in de benaming "elektronisch geld" de associatie kan oproepen met "algemeen aanvaard

betaalmiddel". Echter, in de omschrijving van het begrip wordt deze suggestie niet gewekt. Daarbij constateer ik dat deze term wordt gehanteerd door de richtlijn. Praktisch gezien, verwacht ik dan ook dat de manier die in het voorliggende wetsvoorstel gekozen is om de uitzondering vast te leggen, niet snel tot verwarring zal leiden. Het voorstel van de heer Reuten om in de Wft de niet-uitputtende definitie van geld op te nemen, kunnen wij niet overnemen. In mijn schriftelijke beantwoording citeerde ik al twee definities van "geld" uit naslagwerken. Zij stippen elk een aantal facetten aan die in het maatschappelijk verkeer als geld worden gezien. Dat verschillende naslagwerken verschillende definities hanteren van een begrip hoeft voor de praktijk geen probleem op te leveren, zolang in het maatschappelijk verkeer geen onenigheid bestaat over in dit geval het aspect dat geld algemeen aanvaard wordt. Zolang dat de situatie is, lijkt het mij niet nodig om bij wet een -- zij het niet uitputtende -- definitie van "geld" op te nemen.

Dat kan namelijk zelfs belemmerend werken. Wie kan garanderen dat de opgesomde verschijningsvormen van geld in de niet uitputtende lijst altijd zullen worden gezien als geld? Uiteraard veronderstelt het wel dat in de gaten wordt gehouden of op een bepaald moment in het maatschappelijk verkeer wellicht verwarring ontstaat over het begrip "geld". Dat is lastig te volgen, maar als ik hiertoe aanleiding zie, zal ik de zojuist geschetste afweging heroverwegen.

De heer Reuten (SP): Waar staat in de wet dat het bij elektronisch geld ten dele om een uitzondering gaat? Ik heb dat niet opgemerkt. De minister zegt dat geld algemeen aanvaard moet zijn. Ten dele is elektronisch geld, zoals de minister toegeeft, niet algemeen aanvaard. Dat lijkt me inconsistent.

Minister De Jager: Er zijn dus verschillende definities van geld, zoals de heer Reuten opmerkt. Je kunt economische definities gebruiken. Je kunt juridische definities gebruiken. Je kunt het in enge zin beperken tot het begrip "chartaal geld". In bredere economische zin fungeert het als een ruilmiddel dat in de plaats van ruilhandel is gekomen. Het begrip "geld" in elektronisch geld heeft inderdaad een iets andere betekenis dan geld in algemene zin. Hoe wordt dit verschil duidelijk gemaakt? Wij volgen gewoon de richtlijn. Met betrekking tot de begripsvorming zijn wij heel consequent in de richtlijn en in de implementatie van de richtlijn, om zo geen begripsverwarring te laten plaatsvinden. Ik begrijp dat de heer Reuten hier wel last van heeft. Wij kunnen er heel goed mee uit de voeten. Dat geldt ook voor de praktijk. De heer Reuten merkt terecht op dat er in de Wft nooit, ook niet in het verleden, een definitie is gegeven van geld. Toch hebben we met vrij veel succes de begripsvorming in de financiële markten kunnen hanteren. Daarover is nooit een probleem geweest. Hetzelfde geldt eigenlijk voor de Grondwet. Ik zie deze nu niet hier liggen, maar volgens mij staat er in de Nederlandse Grondwet geen definitie van democratie. Dat betekent niet

dat we niet kunnen omgaan met democratie. Door de decennia en eeuwen heen hebben we een democratie opgebouwd, waarvan de Grondwet mede het fundament vormt. Het begrip "democratie" wordt echter niet gedefinieerd.

De heer Reuten (SP): Na de nota naar aanleiding van het verslag zijn u en ik het over het volgende eens: de definitie van geld als ruilmiddel is niet adequaat.

Minister De Jager: Deze is niet afdoende.

De heer Reuten (SP): Nee, deze definitie is fout. Geld is geen ruilmiddel. De vraag is namelijk welke ruil er dan plaatsvindt. U zegt ook in de nota naar aanleiding van het verslag dat deze incorrect is. In die zin is de definitie in onder andere de Van Dale ook incorrect. Wij zijn het ook eens over het punt dat het wel een element is van geld dat het een algemeen aanvaard betaalmiddel is. In die zin is het wetsvoorstel inconsistent, omdat elektronisch geld ten dele niet algemeen aanvaard is.

Minister De Jager: Ik zie steeds meer plaatsen waar je alleen maar kunt betalen met pin. Daar geldt dus het tegenovergestelde. Betalen met pin is algemeen aanvaard en chartaal en elektronisch geld niet. Als deze ontwikkeling zich doorzet, mogen we dan het huidige geld geen "geld" meer noemen, omdat het niet meer -- in de termen van de heer Reuten -- algemeen aanvaard is?

De heer Reuten (SP): Dat gaat gebeuren.

Minister De Jager: Zo ver wil ik dus niet gaan. Ik noem het dan nog steeds geld. Het is in zekere zin nog steeds algemeen aanvaard. Als je ermee naar de bank gaat, kun je het op je spaarboekje zetten. In sommige supermarkten kun je alleen nog maar met pin betalen. Dat heeft bepaalde voordelen. De markt vindt daarin zijn eigen weg. Het zijn beide verschijnsvormen van geld. Er zijn inderdaad verschillen -- dat geef ik toe -- zeker bij de regulering van bepaalde vormen van elektronisch geld, die in beperkte categorieën tot bestedingen kunnen leiden. Dit gebeurt echter in zodanige mate dat we wel vinden dat dit moet worden gereguleerd. Eigenlijk is het meer een reguleringvraag dan een filosofische vraag over het begrip "geld". Als we dat kunnen concluderen, kunnen we het volgens mij gemakkelijker met elkaar eens worden. Het gaat mij meer om de reguleringsachtergrond en de vraag of we het wel of niet moeten reguleren. Daarbij maken we een risicoafweging. Ik stel voor dat we als wetgever en toezichthouder een beetje wegblijven van bepaalde fiches of penningen die bijvoorbeeld worden uitgegeven op een braderie. Op het moment dat er vrij brede verschijnsvormen van elektronisch geld zijn, waarmee kan worden betaald op verschillende plekken bij verschillende diensten en afnemers van dat geld, vind ik met de richtlijngever dat er een situatie kan ontstaan waarin er regulering moet zijn. Eigenlijk is dat de achtergrond.

Dan kom ik bij de gewijzigde richtlijn banken en de richtlijn kapitaaltoereikendheid. Het gaat hierbij vooral om CRD II. Dan komen we gelijk bij een volgende definitiekwestie die door de heer Reuten is aangevoerd. Wat is de definitie van de term "bank"? De heer Reuten zegt terecht dat deze in de Wft zo is geformuleerd dat bepaalde instellingen buiten de definitie vallen en daarmee buiten het toezicht van de Nederlandsche Bank worden gehouden. Het gaat hierbij om zogenoemde financieringsmaatschappijen, die uitsluitend voor professionele marktpartijen of uitsluitend binnen een groep van ondernemingen, een concern, de functie van bank vervullen. Ze trekken opvorderbare gelden aan en doen kredietuitzettingen, maar alleen van professionele marktpartijen of van entiteiten binnen het concern waartoe zij zelf ook behoren. Wie professionele marktpartijen zijn, is wel degelijk in de Wft gedefinieerd. Dat zijn bijvoorbeeld grote institutionele beleggers. Denk daarbij aan partijen die op basis van een vergunning beroepsmatig transacties op de financiële markten verrichten. Niet alle zakelijke cliënten van de Nederlandse banken gelden dus zonder meer als professionele marktpartijen. Het is slechts een heel kleine groep cliënten. Bovendien heeft geen enkele van de bekende Nederlandse banken uitsluitend professionele marktpartijen als cliënt. Dat blijkt alleen al uit het feit dat u en ik bij een dergelijke bank een rekening kunnen openen. De heer Reuten constateert dat de definitie van de term "bank" in de richtlijn niet precies hetzelfde luidt als de definitie van de term "bank" in de Wft. De reden daarvan is dat de richtlijn bepaalde zaken algemener verwoordt en losstaat van de nationale wettelijke context van de lidstaten. De richtlijn heeft het over "het van het publiek in ontvangst nemen van deposito's of van andere terugbetaalbare gelden". In de taal van onze Wft wordt het geformuleerd als: "het buiten besloten kring verkrijgen van opvorderbare gelden van andere dan professionele marktpartijen". Daarmee bevat de Wft-definitie alle elementen van de definitie van de richtlijn en de definitie van "het publiek" in de richtlijn heeft dus betrekking op alle cliënten die geen professionele marktpartij zijn.

De heer Reuten (SP): Grote banken nemen toch leningen over van institutionele beleggers? Als het antwoord daarop ja is -- ik denk dat het antwoord daarop ja moet zijn -- vallen ze dus niet onder de definitie.

Minister De Jager: Nee. Ik heb aangegeven dat het dan uitsluitend om professionele marktpartijen moet gaan.

De heer Reuten (SP): Zo staat het niet in de wet. Er staat niet "uitsluitend".

Minister De Jager: Onze wetgevers zeggen van wel.

De voorzitter: Is dit niet iets voor de tweede termijn, mijnheer Reuten? Dan hebben we er alle tijd voor.

**

Minister De Jager: Ik kom er in de tweede termijn op terug. Ik denk dat het in ieder geval een misverstand is. Als instellingen uitsluitend professionele marktpartijen als cliënt hebben, vallen ze niet onder de definitie van "bank". Zoals ik al heb aangegeven, vallen de grote Nederlandse banken wel onder de definitie van "bank". Ik wilde zeggen dat ik natuurlijk met de heer Reuten van mening ben dat het onwenselijk zou zijn als de meeste Nederlandse banken vanwege de Wft-definitie van een bank niet onder het toezicht zouden vallen. Ik bevestig dat dit dus niet het geval is. Integendeel, alle Nederlandse banken zijn ook banken volgens de Wft en ze staan allemaal onder toezicht van de Nederlandsche Bank.

Ik kom bij de inrichting van het Nederlandse bankenlandschap. De heer Reuten en de heer Postema hebben hiernaar gevraagd. In het bijzonder vroegen zij naar het scheiden dan wel het ringfenceable maken van nuts- en zakenactiviteiten. Dit is voor mij een heel belangrijk onderwerp. In de zomer heb ik beide Kamers hierover een uitgebreide nota gestuurd. In deze nota wordt het actieplan over het scheidbaar maken van banken in crisistijd beschreven. Ik ben blij dat dit onderwerp nog steeds op de politieke agenda staat. Zo zal de Tweede Kamer in het nieuwe jaar een rondetafelbijeenkomst met mensen uit de sector en de wetenschap organiseren over dit onderwerp. Daarna zal er ook een debat in de Tweede Kamer over dit onderwerp plaatsvinden.

De voorkeur van de regering gaat uit naar het "ringfencen", het scheidbaar maken en niet het ex ante totaal opsplitsen van banken. Waarom? Verlies aan diversificatie door strikte splitsing van tevoren, dus een ex ante splitsing, maakt banken gevoeliger voor macroschokken. In de economische literatuur wordt erop gewezen dat scheiding bij voorbaat, verliezen aan synergie en risicodiversificatie betekent. Daardoor worden banken gevoeliger voor macroschokken, iets wat de stabiliteit niet ten goede komt. Er is natuurlijk dan ook sprake van een ongelijk speelveld. Ongescheiden banken uit andere lidstaten zouden, gezien de interne markt van de EU, alsnog activiteiten in Nederland kunnen uitoefenen. Dat zou Nederlandse banken op achterstand zetten. Het zou ook een nadeel zijn voor klanten die gebruikmaken van diensten van zowel de nutsbank als de zakenbank. Zij zouden bij een scheiding niet meer bij één loket terecht kunnen. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan het midden- en kleinbedrijf.

Het wel scheiden van nuts- en zakenbanken had de banken niet door de financiële crisis van 2007 geloodst. Niet alleen zakenbanken als Lehman Brothers vielen ten prooi aan de crisis, maar ook nutsbanken. Ik noem Washington Mutual en Northern Rock, net als veel Amerikaanse kleinere banken, en DSB Bank in Nederland. In de Verenigde Staten gingen ook eerder, tijdens de savings and loan crisis in de jaren tachtig, veel nutsbanken failliet.

De heer Reuten stelt voor om restricties aan kredietverlening aan beleggeractiviteiten op te leggen. Die komen er doordat het handelsboek van banken met Basel III strenger wordt aangepakt.

Ook een nutsbank ontkomt echter niet aan een handelsboek, al was dat alleen maar voor het liquiditeitsmanagement van de bank, bijvoorbeeld om een uitstroom van spaargeld op te vangen. Het wegzetten van spaargelden in kredieten aan het bedrijfsleven is ook niet zonder risico. Daarom komen er generiek strengere eisen in Basel III voor alle bancaire activiteiten, dus voor de nuts- en/of zakenbankactiviteiten. Ook ik zet mij heel duidelijk in om banken in bredere zin schokbestendiger te maken. Mocht zich toch weer een crisis voordoen, dan wil ik ervoor zorgen dat zij ordentelijk afgewikkeld kunnen worden en alsnog opgesplitst kunnen worden, waarbij de maatschappelijk relevante delen worden behouden.

We hebben daarin al een aantal stappen gezet. Ik noem de nieuwe kapitaaleisen uit Basel III. Systeemrelevante banken in Nederland moeten meer kapitaal gaan aanhouden. Afhankelijk van de mate van systeemrelevantie worden de kapitaaleisen geleidelijk verhoogd met zo'n 1% tot 3% van de risicogewogen activa. De banken moeten ook een herstel- en resolutieplan opstellen. Dat is aangekondigd in de bijlage van de Najaarsnota. Met zo'n plan hebben de onderneming en betrokken autoriteiten reeds een strategie ontwikkeld om in een crisissituatie de continuïteit van maatschappelijk belangrijke functies van de onderneming te kunnen borgen. Het herstelplan is erop gericht dat de instelling er nog bovenop kan komen als het tegenzit. Het resolutioneel deel van het plan is gericht op een echte ordentelijke afwikkeling van de onderneming als deze niet meer kan overleven.

Nederland loopt daarbij voorop. Wij verlangen dit nu al van banken, terwijl de Europese regelgeving hierover nog in de maak is.

Ten slotte zeg ik dat het voorstel voor de interventiewet in oktober bij de Tweede Kamer is ingediend. Binnenkort zal dat voorstel ook in de Eerste Kamer zijn. Het doel van dit voorstel is, de interventiemogelijkheden ten aanzien van financiële ondernemingen uit te breiden. In dit wetsvoorstel krijgen de Nederlandsche Bank en de minister van Financiën veel meer bevoegdheden om zaken ordentelijk af te wikkelen, tot zelfs het ultimatum remedium van een onteigeningsmogelijkheid als onteigening nodig is om de stabiliteit van het financiële stelsel te borgen.

Ten slotte zijn door leden van verscheidene fracties vragen gesteld over een aantal specifieke bepalingen uit het wetsvoorstel CRD II. Zoals de heer Reuten al zei, omvat het wetsvoorstel ter implementatie van CRD II een bepaling op basis waarvan de Nederlandsche Bank "onze minister", zoals dat zo mooi in de wet staat -- het gaat dus om de minister van Financiën -- onverwijld op de hoogte moet brengen van noodsituaties. De heer Reuten vraagt zich af of deze bepaling er daadwerkelijk aan kan bijdragen dat de minister tijdig door de Nederlandsche Bank wordt geïnformeerd. Artikel 1.93a bevat een belangrijke aanvulling op basis waarvan gegevens kunnen worden uitgewisseld tussen de Nederlandsche Bank en de minister van Financiën. Ik ben ervan

overtuigd dat ik door de Nederlandsche Bank tijdig op de hoogte zal worden gebracht van ontwikkelingen die de stabiliteit van het financiële stelsel zouden kunnen aantasten. Ik heb ook het volste vertrouwen in de president van de Nederlandsche Bank, de voorzitter toezicht en het hele bestuur. Ook de cultuurverandering die in gang is gezet, overigens al onder de voorganger van de huidige president, zal ertoe bijdragen dat men interventionalistisch zal zijn en dat de informatie voor het ministerie van Financiën adequaat zal worden vormgegeven. Toezicht op afstand is dan ook geen fictie. Tegen de heer Reuten zeg ik dat dit overigens niet een beslissing van de regering is, maar van de wetgever. De regering als medewetgever, maar ook beide Kamers van de Staten-Generaal hebben in Nederland heel duidelijk het toezicht op afstand geplaatst. Dat is lang niet altijd gemakkelijk, ook niet voor de minister van Financiën. Dit is echter wel een heel bewuste keuze geweest van de wetgever. Onafhankelijk van de politieke waan van de dag moeten toezichthouders op de financiële markten onafhankelijk hun werk kunnen doen.

De leden Hoekstra en Postema hebben vragen gesteld over de kwalificatie "significant bijkantoor" die met dit wetsvoorstel wordt geïntroduceerd. Hiermee wordt beoogd dat de positie van de toezichthouder van een bijkantoor wordt versterkt. De versterking van die positie ziet op de verbeterde toegang van deze toezichthouder tot informatie over de desbetreffende financiële instelling. Dit wordt onder andere bereikt door deelname in het college van toezichthouders. Ik zou hier willen benadrukken dat er geen verandering optreedt in de bevoegdheidsverdeling tussen de toezichthouders. De toezichthouder van een significant bijkantoor krijgt geen aanvullende bevoegdheden, maar wel recht op informatie. In de richtlijn en daarmee in het voorliggende wetsvoorstel is geen definitie opgenomen van een significant bijkantoor. De drie genoemde criteria bieden een aanknopingspunt voor de discussie tussen de betrokken toezichthouders. Hoewel het uiteindelijk natuurlijk altijd de toezichthouder van het bijkantoor is die beslist, blijft het uitgangspunt van de richtlijn: zo veel mogelijk gezamenlijke besluitvorming. De toezichthouder van het bijkantoor heeft dus echter de doorslaggevende stem. Of een bijkantoor als significant kan worden gekwalificeerd, zal ook afhangen van de omstandigheden op de financiële markten van de desbetreffende lidstaat. De kwalificatie "significant bijkantoor" brengt dus geen veranderingen in de toezichtbevoegdheden met zich mee.

De heer Hoekstra noemt in dit verband de specifieke situatie in Oost-Europa. Inderdaad is het overgrote deel van de financiële sector in Oost-Europa in handen van buitenlandse financiële instellingen. Juist omdat toezichthouders in deze landen zo sterk afhankelijk zijn van de uitoefening van het toezicht door buitenlandse toezichthouders, is het voor hen van essentieel belang dat zij over voldoende informatie beschikken. Zij verkrijgen hiermee op zichzelf geen extra bevoegdheden.

De heer Postema vraagt mij om expliciet uit te spreken dat de Nederlandsche Bank een bijkantoor met een marktaandeel van minder dan 2% als significant dient te definiëren in het geval dat dit naar het oordeel van de bank nodig is voor adequaat toezicht.

Het zal duidelijk zijn dat, aangezien het toezicht op afstand wordt geplaatst, ik de Nederlandsche Bank geen verplichting kan opleggen. Ik kan wel toezeggen dat als de Nederlandsche Bank dit nodig acht voor zijn toezichthoudende taken, hij een bijkantoor met een marktaandeel in Nederland van minder 2% op basis van het voorliggende wetsvoorstel wel degelijk kan aanmerken als een significant bijkantoor. In contacten met de Nederlandsche Bank hierover is aangegeven dat Icesave met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid door de Nederlandsche Bank zou zijn aangemerkt als een significant bijkantoor, indien op dat moment de bepalingen uit de richtlijnen, zoals ze hier nu voorliggen, van toepassing zouden zijn geweest.

Ik kom bij het derde wetsvoorstel, dat gaat over de versterking van de governance van de Nederlandsche Bank en van de AFM. De leden Postema en Hoekstra hebben beiden vragen gesteld over de verantwoording door de voorzitter toezicht. De heer Postema vroeg hoe de verantwoordingslijn naar het parlement van de voorzitter toezicht moet worden beoordeeld. Wat mij betreft is de vraag die voorligt: wie spreek je aan op het toezicht? Dat doet de voorzitter toezicht. Die is eerstverantwoordelijke. Hij is primair aanspreekpunt. Dat is hij in den brede, dus ook voor het parlement. De ministeriële verantwoordelijkheid blijft altijd gelden. In het verleden kwam de president van de Nederlandsche Bank met toestemming van de minister toelichting geven aan de Tweede Kamer over het toezicht. Het zou nu logischer en adequater zijn als de voorzitter toezicht over dit onderdeel spreekt in de Tweede Kamer. Ik verwacht dan ook dat de Nederlandsche Bank dit zal doen. De president van de Nederlandsche Bank deed dit altijd, ondanks het feit dat er een directeur toezicht was, die feitelijk al verantwoordelijk was voor het toezicht. De president heeft de monetaire autoriteit als bevoegdheid. Hij is ook heel veel in Frankfurt, in Basel en op andere plaatsen. Er was dus altijd al een directeur toezicht. Die had al een belangrijke verantwoordelijkheid. Nu is dit veel zichtbaarder gemaakt door de voorzitter toezicht.

Iedere goede metafoor gaat mank op een aantal punten. Toch wil ik door middel van een vergelijking een gevoel geven van wat de voorzitter toezicht is. De voorzitter toezicht is vergelijkbaar met het collegiaal bestuur dat wij bij de medeoverheden kennen. Bij de rijksoverheid werkt het anders. Daar beslist de minister als zelfstandig bestuurder. Bij medeoverheden beslist het college. Het college van burgemeester en wethouders en het college van Gedeputeerde Staten beslissen over aangelegenheden van het bestuur. Als het op een specifiek punt misgaat in een gemeente en het college een besluit heeft genomen, zal de gemeenteraad de wethouder die de portefeuille

heeft, aan de tand voelen, ook al heeft formeel het college de beslissing genomen. Sterker nog, hieruit kunnen zelfs politieke consequenties voortvloeien voor deze wethouder, zonder dat er voor de overige leden van het college consequenties aan zitten. Er is dus wel degelijk een verschil tussen hoe zaken groeien, hoe deze worden geïmplementeerd en hoe je ze op papier zet. Formeel is er nog steeds sprake van collegiaal bestuur bij de Nederlandsche Bank. Dat was al zo en daar verandert niets aan. De belangrijkste beslissingen worden door het hele bestuur genomen. De president heeft daartoe de eindverantwoordelijkheid, als het gezicht van de Nederlandsche Bank. Er is wel een duidelijke portefeuillevordering. De portefeuillevordering voor het toezicht hebben we meer dan eerst gebruikelijk was, veel zichtbaarder gemaakt. We hebben een paar dingen formeel in de statuten geregeld.

Ik kom tot een afronding. De Eerste Kamer kan niet genoeg bedankt worden voor de voortvarende behandeling. Ik heb eerder, tijdens een commissieoverleg met de Eerste Kamer, al aangegeven dat we gezamenlijk een enorme opgave hebben. De uitwerking van het wetgevingspakket dat is gemaakt naar aanleiding van de vorige financiële crisis, de bankencrisis van 2008, is enorm omvangrijk. De Eerste Kamer rondt het eerste grote pakket af als zij hierover vandaag stemt. Daarmee is het eerste grote wetgevingspakket naar aanleiding van de financiële crisis afgerond. Dit wordt over een aantal dagen in het Staatsblad gepubliceerd. Ik ben er blij om dat de Kamer dit op constructieve wijze heeft opgepakt. Ik hoop dat we op deze manier blijven samenwerken, want dit is nog maar het begin. Er komt nog heel veel wet- en regelgeving op het gebied van de financiële markten naar deze Kamer.

*N

De heer Reuten (SP): Voorzitter. Ik dank de minister voor zijn antwoorden. Ik heb in mijn eerste termijn en zojuist weer opmerkingen gemaakt over de implementatie van de elektronischgeldrichtlijn en de richtlijn banken. Deze opmerkingen hebben niets te maken met partijpolitiek. Ik deed mijn werk als Eerste Kamerlid, tout court. Ik blijf erbij dat het achterwege blijven van de definitie van geld in de wet inadequaat is. In aanwijzing 121 van de aanwijzingen voor de regelgeving staat dat een definitie achterwege kan blijven als deze overeenkomt met het algemeen spraakgebruik. Uit de schriftelijke uitwisseling blijkt dit niet het geval te zijn. De minister zegt in de nota naar aanleiding van het verslag dat de definitie van Van Dale inadequaat is. Dat lijkt mij reden om in de wet een definitie op te nemen voor geld.

De minister en mijn fractie komen in de nota naar aanleiding van het verslag tot de overeenstemming dat geld een algemeen aanvaard betaalmiddel is. Daarom is de definitie van geld in de elektronischgeldrichtlijn inconsistent, omdat deze richtlijn ook niet-geld omvat. Daarbij valt te denken aan zoiets een elektronische vorm van waardebonnen, die je alleen in een of andere winkelketen kunt gebruiken. Deze waardebonnen

zijn niet algemeen aanvaard en daarom vallen ze niet onder de definitie van geld.

De definitie van bank is in de wet zodanig gebrekkig geformuleerd dat deze definitie en dus een groot deel van de wet niet van toepassing zijn op banken. Ik wil de definitie nog een keer voorlezen. Ik heb deze definitie zojuist overlegd aan de minister. De definitie in de Wft luidt als volgt. "Een bank: degene die zijn bedrijf maakt van het buiten besloten kring ter beschikking verkrijgen van opvorderbare gelden van anderen dan professionele marktpartijen [...]". Er staat niet "ook professionele marktpartijen" of "niet uitsluitend professionele marktpartijen". Nee, er staat "van anderen dan professionele marktpartijen". Kort gezegd zijn dit consumenten. Institutionele beleggers vallen buiten de definitie. Banken zouden geen gelden opnemen van bijvoorbeeld institutionele beleggers. Die definitie lijkt mij inadequaat. Als de minister het zo wil houden, moet hij het vooral zo houden. Ik heb de inadequatheid onderstreept en daarmee heb ik mijn werk gedaan.

Dan heb ik voorstellen gedaan voor een fundamentele herziening van het bankstelsel. Ook een herziening overstijgt het partijpolitieke belang. De minister en wij in de Kamer willen allemaal dat het bankwezen zo adequaat mogelijk functioneert. We kunnen in onze analyse van mening verschillen en we kunnen verschillen van inzicht waar de discussie over moet gaan. Het gaat hierbij om drie zaken. Het gaat ten eerste om het vermijden van crises. Ten twee gaat het om de vraag hoe er gehandeld moet worden in tijden van crisis. Gegeven dat er na Basel III strengere eisen aan banken gaan komen, gaat het ten derde om de vraag hoe we de groei van de kredietverlening handhaven.

Nu heeft onder andere oud-minister Bos betoogd dat de splitsing van banken gewenst is om systeemrisico's te beperken. Dat lijkt me juist. Een andere reden om te splitsen is de garantie van het functioneren van het betaalsysteem in tijden van crisis. Het gaat dan om het splitsen van de betaalen investeringsfunctie enerzijds en de beleggings- of zakenbankfunctie anderzijds. Volgens mij is dat de lijn van de minister. De minister zei dat dit ook kan als een crisis aanstaande is, maar dan moet er wel eerst een virtuele splitsing zijn.

Ik heb in mijn eerste termijn een andere argumentatie aangevoerd, die aan de twee eerdergenoemde niet afdoet, namelijk dat moet worden gegarandeerd dat er voldoende kredietverlening is aan bedrijfsinvesteringen nadat banken na Basel III in hun kredietverlening ingetoomd zijn. Door splitsing en gescheiden regulering van de twee typen banken kan met de regulering kredietverlening ten behoeve van investerings- en groeifunctie extra ruimte gegeven worden. De minister moet maar zien of hij hier iets mee wil doen. Het lijkt me een belangrijk punt.

*N

Minister De Jager: Voorzitter. De definitie van geld laat ik maar even bij wat we reeds schriftelijk en mondeling hebben gewisseld. Wel zal ik ingaan op

de definitie van een bank. De heer Reuten maakt mij attent op een zin die niet in het wetsvoorstel, maar wel in de Wft staat. Hij vraagt hierover of het wel klopt en of er niet te veel buiten de definitie van een bank valt. Volgens de definitie in de Wft is een bank: "degene die zijn bedrijf maakt van het buiten besloten kring ter beschikking verkrijgen van opvorderbare gelden van anderen dan professionele marktpartijen". Het punt van de heer Reuten is dat er niet staat: "ook anderen" of "niet uitsluitend professionele marktpartijen". Ik ben er nog wel juridisch genoeg voor om te kunnen zeggen dat de stellingname van de heer Reuten niet juist is en geen juiste wetsinterpretatie is.

Als de wetgever zegt dat mensen die tabak verkopen, hierop ook tabakaccijns moeten verrekenen, dan hoeft de wetgever niet in de wet op te nemen dat dit nog steeds geldt, als deze mensen daarnaast ook nog pennen verkoopt. Nee, als je tabak verkoopt, dan moet er altijd accijns op worden betaald. Als je dus aan andere dan professionele marktpartijen opvorderbare gelden ter beschikking verkrijgt, val je gewoon onder de definitie bank. Je kunt dus niet a contrario de redenering ophangen dat er een "en/of"-redenering in de wet moet. We doen dit al 100 jaar zo en het gaat gelukkig nog altijd goed. Er staat "gelden van anderen dan professionele marktpartijen", maar als er dan maar één consument is die geen professionele marktpartij is, is dat al voldoende om onder die definitie te vallen, ook al zijn er wel professionele marktpartijen die klant zijn bij die bank. Dat doet er niets af dat als er anderen zijn dan professionele marktpartijen de instelling nog steeds aan de definitie voldoet. Ik hoop dat ik de onrust bij de heer Reuten hiermee kan wegnemen. De staande jurisprudentie geeft mij hierin volgens mij gelijk. Ik geloof dat het antwoord van mijn ambtenaren hiermee overeenstemt.

Dan kom ik op het garanderen van kredietverlening en de vraag of het opsplitsen van banken niet gunstig kan zijn voor de kredietverlenende functie. Ik wil dit punt in het debat best meenemen, maar een ander negatief punt dat hiertegenover staat, geldt hiervoor eerder. Dat is de zogenaamde funding gap in Nederland. Dat is toch al een probleem, omdat wij relatief weinig depositobesparingen hebben in Nederland. Dat komt vooral door onze grote pijler II-besparing in de pensioenen. Het pensioengeld verhuist veel meer naar het buitenland dan deposito's. Die worden in Europa over het algemeen voor het merendeel in eigen land gehouden. Pensioenen worden echter voor het overgrote deel in het buitenland belegd, zeker in Nederland. Dat veroorzaakt een funding gap, want banken moeten wel hypotheek en kredieten aan bedrijven in Nederland verlenen, terwijl ze voor het aantrekken van geld voor een groot deel afhankelijk zijn van wholesale funding op de markt. Het probleem van de funding gap wordt hierdoor groter. Dat is ook een van mijn inhoudelijke bezwaren tegen het ex ante opsplitsen.

Als je namelijk allemaal Lehman Brothertjes en losse DSB'tjes maakt, dan moeten deze losse DSB'tjes geld ophalen en dat moeten ze dan

uitbesteden, want ze willen zo veel mogelijk rendement hebben. Ze moeten dat ergens anders kwijt. Ook de Lehman Brothertjes moeten het geld ophalen. Ten tijde van een financiële crisis krijgen de Lehman Brothertjes geen geld meer en de DSB'tjes zijn bang om het uit te geven. Dit kan dan dus bijdragen tot instabiliteit en problemen. De interbancaire markt droogt dan op. De banken vertrouwen elkaar niet meer. Het is dan heel problematisch voor spaarbanken om ergens anders vertrouwenwekkend hun geld kwijt te kunnen. Handelsbanken kunnen heel moeilijk aan geld komen. Dan dreigt dus een totale credit crunch of een perfect crunch, omdat de handelsbanken niet meer aan geld kunnen komen. Niemand durft het namelijk meer aan om geld aan hen uit te lenen.

Als je een grotere systeemrelevante instelling maakt, waarbij een bank spaargeld ophaalt en dit zelf ook vertrouwenwekkend weet te beleggen en uit te lenen, is dit risico veel kleiner. Juist de kredietverlenende functie is voor mij een inhoudelijk punt waar te zien is dat opsplitsen daarbij juist niet helpt. We zullen dit zeker betrekken bij het debat. Ik sta helemaal open in deze discussie. Ik kom tot deze afweging niet om politieke redenen, maar puur om redenen van stabiliteit, kredietverlening en de functie van banken, namelijk de nuts- en kredietverlenende functie en het beschermen daarvan. Deze afweging heb ik ook gemaakt in de nota. Ik zeg hier wel bij dat het beschermen van de consument en de nutsfunctie maximaal zijn. Het ringfencen van een bank of het scheidbaar maken van een bank klinkt wel makkelijk, maar het is nogal wat. We hebben bijvoorbeeld bij de overname van Fortis gezien dat het opsplitsen van een concern enorm moeilijk en kostbaar kan zijn. Als de wetgever van te voren afdwingt dat een bank opsplitsbaar moet zijn, brengt dat natuurlijk ook altijd behoorlijke kosten met zich mee. Dan moet een bank ook snel operationeel kunnen splitsen, moet een bank voorkomen dat de risico's kunnen overslaan van de ene naar de andere kant en moeten de consumentdelen niet onnodig worden besmet met de handelsdelen van een bank.

De heer Reuten (SP): Ik ben blij dat de minister hierover gaat nadenken, maar het gaat dus niet alleen om de bescherming van de consument. Dit kan goed als ik de notitie van de minister goed begrijp. Afgezien daarvan gaat het bij het aanscherpen van de eisen na Basel III om de voortgezette kredietverlening. De Nederlandse Vereniging van Banken heeft al gezegd dat dit ten koste van de kredietverlening gaat. Daar gaat het mij om. Hoe garandeer je dit? De minister gaat er kennelijk over nadenken of splitsing hier toch een instrument voor kan zijn. We hoeven hier geen discussie over te voeren, want de standpunten zijn volgens mij duidelijk.

Minister De Jager: ja, het standpunt van de heer Reuten is duidelijk. Basel III heeft natuurlijk wel degelijk gevolgen voor de kredietverlening, maar het heeft ook als oogmerk om de financiële stabiliteit te borgen. Daar zijn natuurlijk

consequenties aan verbonden. Ik zal daar altijd zo transparant in zijn dat ik dat erken. Dat begrijpt iedereen. Ik vind het ex ante splitsen van banken echter eerder problematisch voor de kredietverlening. Basel III gaat ook gelden voor andere soorten banken, ook voor de handelsbanken.

Juist als een bank eenzijdiger op de kapitaalmarkt is gericht en afhankelijker is van de wholesale fundingmarkt mag die niet onder een lichter regime vallen. Met Lehman Brothers hebben wij immers gezien dat het omvallen van een echte handelsbank heel grote gevolgen in het financiële stelsel heeft. Het heeft tot in Nederland nagedreund. De gedachte is vaak dat het opsplitsen in spaarbanken en zakenbanken het probleem oplost. Nee, integendeel. Dat blijkt ook uit de studie van de Wereldbank die op een aantal risico's van het opsplitsen wijst. Je ziet het ook in de empirie, zowel in Amerika als in Europa. De wat minder gediversifieerde banken komen echt in de problemen. Ik noem Cajas in Spanje en een aantal landesbanken en sparkassen in Duitsland. Ik noem ook de savings and loan-crisis in de Verenigde Staten. De analyse is dat er een groot probleem is geweest en nog steeds is en dat wij dat moeten aanpakken. Daarmee ben ik het sowieso eens. Ik probeer echter te zoeken naar oplossingen die daadwerkelijk helpen. Ik ben daarmee druk bezig. Dit is het eerste grote pakket. Er gaat nog veel meer komen inzake toezicht en meer bevoegdheden, niet alleen in wetgeving, maar ook qua cultuur bij de banken, interventionistisch gedrag en het proces van productontwikkeling bij banken en verzekeraars. Wij nemen op dit moment samen met de sector een heel scala aan maatregelen, soms van bovenaf en, als het kan, van onderop. Samen met de toezichthouders proberen wij een volgende bankencrisis te voorkomen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De wetsvoorstellen 32782, 32787 en 32826 worden zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt van 18.12 uur tot 20.08 uur geschorst.

Voorzitter: Fred de Graaf

*B

!Intrekking WWik!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Intrekking van de Wet werk en inkomen kunstenaars (32701).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Staatssecretaris De Krom: Voorzitter. Ik dank de leden van de Kamer voor hun inbreng in eerste termijn. Mevrouw Sent constateerde dat de WWik

mensen succesvol aan het werk helpt en vroeg waarom we die regeling dan toch afschaffen. Zij vroeg of dat niet zonde is. Van iedereen in Nederland wordt verwacht dat je werkt als je dat kunt. Wie kan werken, werkt. Van "gewone" mensen in de bijstand wordt verwacht dat zij er alles aan doen om vanuit dat vangnet zo snel mogelijk economisch en financieel op eigen benen te staan, ook als dat via een baan is waarvoor men niet direct is opgeleid. Het criterium in de WWB is immers algemeen geaccepteerde arbeid. De kernvraag van vandaag is dus de volgende. Als we dat van iedereen verwachten, waarom verwachten we dat dan niet van kunstenaars? Waarom hebben zij wel de keuze zich alleen binnen hun eigen professe te ontwikkelen en anderen niet? Dit klemt temeer omdat juist zij bij uitstek veel beter gepositioneerd zijn dan menig ander in de bijstand om snel economisch en financieel op eigen benen te staan. Het betreft in het algemeen mensen met een bovengemiddeld opleidingsniveau die ook nog eens relatief jong zijn. Grofweg driekwart van de WWik'ers is tussen de 20 en de 30.

De regering ziet niet in waarom we kunstenaars anders zouden moeten behandelen dan een timmerman, loodgieter, mkb'er of advocaat. Ook die beroepsgroepen hebben als zelfstandigen soms te maken met gunstige of minder gunstige marktomstandigheden. Ook voor hen kan gelden dat ze soms moeilijk werk kunnen vinden in de richting waarvoor ze zijn opgeleid. Ook zij worden in de bijstand geacht algemeen geaccepteerde arbeid buiten hun eigen professe te accepteren. Ook zij worden geacht vanuit die positie activiteiten in het eigen vakgebied uit te breiden om eventueel te komen tot een zelfstandige of gemengde beroepspraktijk.

Mevrouw Sent kent de cijfers uit de stukken denk ik wel. De WWik is slechts van heel kleine betekenis voor de beroepsgroep en de sector als geheel. In de culturele sector waren er in 2008 -- misschien zijn de cijfers wat gedateerd, maar toch -- 243.000 mensen werkzaam en volgden 21.000 studenten een kunstvakopleiding. Met die aantallen is Nederland koploper in Europa op het gebied van culturele werkgelegenheid. Van die aantallen maken slechts 3000 mensen gebruik van de WWik. Dat is iets meer dan 1% van het aantal mensen dat in de sector werkzaam is of een opleiding volgt. 91% van de afgestudeerden van het kunstvakonderwijs heeft na anderhalf jaar een baan. Veruit de meeste kunstenaars redden het dus prima op eigen houtje. Gelukkig. Daar hebben zij de WWik dus helemaal niet voor nodig. Daarom komen we met het wetsvoorstel om de WWik af te schaffen. De regeling is speciaal voor de beroepsgroep kunstenaars opgetuigd. Het is voor de regering niet doorslaggevend of de WWik een succesvolle regeling is. Ook geven mogelijke besparingen niet de doorslag. Voor de regering stond de overweging centraal of de WWik een noodzakelijke regeling is en of die als uitzondering op de bijstand als generiek laatste sociaal vangnet gerechtvaardigd is. Het antwoord op die vraag luidt wat de regering betreft ontkennend.

Mevrouw Sent (PvdA): Hoeveel mensen hebben uitstaande WWik-rechten?

Staatssecretaris De Krom: Nu zitten er ongeveer 3000 mensen in de WWik.

Mevrouw Sent (PvdA): Maar er zijn ook rechten in het verleden opgebouwd die nog niet volledig zijn gebruikt. Voor hoeveel mensen geldt dat?

Staatssecretaris De Krom: Dat weet ik niet.

Mevrouw Sent (PvdA): Hoe kan de staatssecretaris nu iets zeggen over de effectiviteit van een regeling en over de verhouding van de regeling tot het aantal studenten als hij op die vraag geen antwoord kan geven?

Staatssecretaris De Krom: We weten dat de uitstroom uit de regeling hoog is. Dat is mooi. Mevrouw Sent gaf dat zelf ook aan. Zij benadrukte ook dat het een succesvolle regeling was en stelde daarbij de vraag of het niet zonde is om die af te schaffen. Ik heb zojuist de overwegingen van de regering geschetst om de regeling toch af te schaffen. Ik ontken niet dat het een succesvolle regeling is. Dat heb ik ook nooit gedaan, ook niet in de schriftelijke behandeling. Ik heb aangegeven dat de kern van het verhaal is dat de sociale zekerheid zo eenvoudig mogelijk moet zijn. Waarom hebben we een specifieke keuzemogelijkheid voor mensen in een bepaalde beroepsgroep terwijl anderen die keuzemogelijkheid niet hebben? Het antwoord op die vraag heb ik namens het kabinet gegeven. Wij zien de noodzaak niet. Daarom kiezen we ervoor deze regeling af te schaffen.

De heer Elzinga (SP): Het kabinet ziet de noodzaak van de regeling niet. Tegelijkertijd erkent de staatssecretaris dat de regeling wel heel succesvol is. Hij vraagt waarom we voor deze beroepsgroep een aparte regeling zouden moeten hebben. Andere mensen moeten immers ook buiten hun sector op zoek naar arbeid. Deze regeling laat echter juist zien dat dankzij de flexibiliteit een boel kunstenaars in hun voorkeurssector aan het werk komen en dat er daarnaast een grote groep is die binnen twee jaar economisch zelfstandig raakt op een andere manier. Deze flexibiliteit zou dus verbreed kunnen worden naar andere groepen. Daar is een voorstel voor gedaan. Bij de aanpassing van de Bbz zou je de succesvolle elementen uit de WWik kunnen incorporeren. Daardoor zouden veel meer mensen van dit succes gebruik kunnen maken. Als dat niet geregeld is, denk ik dat deze wet wel van grote toegevoegde waarde is. Ik zie wel degelijk een groot belang om deze wet te handhaven.

Staatssecretaris De Krom: Over de Bbz kom ik zo te spreken. Daar is namelijk door verschillende leden aan gerefereerd, net als aan de motie die in de Tweede Kamer is aangenomen. Ik kom daar zo nog op terug. De kern van de vraag blijft toch of er een rechtvaardiging bestaat voor de uitzonderingsgrond voor één beroepsgroep. Volgens het kabinet is de regeling niet noodzakelijk. Via andere wegen

kunnen kunstenaars ook heel goed hun boterham verdienen. Dat blijkt ook uit de cijfers. De regeling is van relatief beperkte betekenis. Laten we haar dus afschaffen. Ik heb ook in de Tweede Kamer al opgemerkt dat we daarbij moeten bekijken of we de Bbz kunnen verbeteren.

De heer Elzinga (SP): Het maatwerk binnen deze regeling is juist onderdeel van het succes. Juist omdat deze maatregel meer flexibiliteit kent dan andere regelingen is hij zo verschrikkelijk succesvol. Volgens de staatssecretaris kunnen deze mensen ook op andere regelingen terugvallen als de WWik niet meer bestaat. Daarvan weten we echter dat die niet zo succesvol zijn als de WWik momenteel is.

Staatssecretaris De Krom: De Bbz is ook redelijk succesvol. Met de Tweede Kamer heb ik afgesproken dat we zullen bekijken of er elementen uit de WWik te gebruiken zijn om de Bbz verder te verbeteren. Ik kom daar zo nog uitgebreid op terug.

Mevrouw Scholten zei dat de regering onvoldoende motiveert waarom zij de voorkeursbehandeling wil afschaffen, terwijl in het verleden na afschaffen van de BKR is gebleken dat kunstenaars die in de bijstand terecht kwamen er niet uit stroomden. Naar mijn mening is een vergelijking met de afschaffing van de BKR in de jaren zeventig van de vorige eeuw echt niet aan de orde. De bijstand heeft van nu namelijk een totaal ander karakter dan de bijstand van toen. In die zin vergelijkt zij appels met peren. De Bbz-regeling is ook aanzienlijk anders dan toen. Als je nu kijkt naar de mensen die succesvol uit de Bbz uitstromen, zou ik niet weten waarom kunstenaars niet van die regeling gebruik zouden kunnen maken, net als ieder ander.

Mevrouw Sent meent dat er sprake is van een aantal inconsistenties. Ik benader dat anders. Zij trekt de vergelijking met de Geefwet. Ik vind dat appels met peren vergelijken. Ik vind juist dat je de vergelijking moet trekken binnen het vangnetkarakter van de sociale zekerheid. Dan is de kern van de vraag waarom we een aparte regeling hebben voor een aparte beroepsgroep als vangnet. De Geefwet heeft natuurlijk een totaal ander karakter. Ik vind dat mevrouw Sent op die manier echt appels met peren vergelijkt. Ik zou die vergelijking helemaal niet willen maken. Ik zou de vraag op tafel willen leggen of deze Kamer het met de regering eens is dat de noodzaak voor een afzonderlijke regeling voor één bepaalde beroepsgroep niet bestaat. Dat is de kern van de vraag.

De heer Terpstra heeft mij gevraagd, nog eens in te gaan op de ideologische achtergronden van deze extreme nivelleringsoperatie. Dat vond ik overigens een aardige formulering. Een deel van de WWik-populatie zal terugvallen op de bijstand terwijl een ander deel meer of ander werk zal gaan verrichten. Het is onmogelijk om alle te verwachten inkomenseffecten hiervan weer te geven. We zijn in de memorie van antwoord uitgebreid ingegaan op de bandbreedte waarbinnen die inkomenseffecten

er zullen zijn. Kunstenaars met relatief weinig inkomsten gaan er bij terugval van de WWik in de WWB op vooruit. Wel geldt vanaf dan een algemene arbeidsplicht. Kunstenaars met relatief veel inkomsten gaan er bij terugval van de WWik in de WWB op achteruit. Het is echter de vraag of en hoe lang deze groep kunstenaars gebruik zal maken van de WWB. Deze groep kan immers al in belangrijke mate in het eigen bestaan voorzien. Gemeenten zullen hen ook ongetwijfeld stimuleren om zo snel mogelijk volledig op eigen benen te staan. Ik herhaal dat de keuze van de regering tot intrekking van de WWik van principiële aard is en dat die niet is ingegeven vanuit de wens tot nivelleren. In die zin zou ik ook niet willen zeggen dat sprake is van een extreme nivelleringsoperatie.

Mevrouw Sent en mevrouw Scholten hebben gezegd dat anderen hebben becijferd dat het eerder geld kost dan dat het geld oplevert. Mevrouw Sent heeft gevraagd, deze verschillen te verklaren. Naar mijn stellige overtuiging zijn we in de schriftelijke beantwoording al zeer uitvoerig hierop ingegaan. Het hangt er dus vanaf welke aannames je doet. Je komt dan tot verschillende uitkomsten. De reden waarom wij voor deze aannames hebben gekozen, hebben we in de schriftelijke beantwoording uitvoerig toegelicht. De verschillen in volumes en de berekening die daarbij horen worden verklaard door de verschillende aannames. De VNG ging bijvoorbeeld uit van een hoger aantal WWik-uitkeringen, namelijk 3200. Toen het besluit in de ministerraad over dit wetsvoorstel werd genomen, was nog sprake van 2300 uitkeringen. Het is gebruikelijk dat op dat moment dat aantal en de bijbehorende besparingen worden bevroren. Uiteraard kan dat aantal later hoger of lager zijn. In dit geval was het hoger. Dat wordt via de normale begrotingssystematiek van tegenvallers en baten verdisconteerd in de volgende jaren. Daar is op zichzelf genomen niets bijzonders aan de hand. Ter geruststelling van de heer Thissen zeg ik dat er geen onduidelijkheid is over hoeveel WWik-uitkeringen er op enig moment zijn, maar het heeft wel te maken met de ramings- en begrotingssystematiek, die wij hierbij niet anders hebben toegepast dan bij andere wetsvoorstellen.

De heer Thissen (GroenLinks): Ik ben blij dat het getal 2300 een vast getal is. Is het overigens 2300 of 3200?

Staatssecretaris De Krom: Het is nu rond de 3000. Er waren 2300 WWik-uitkeringen op het moment dat het voorstel in de ministerraad werd besproken.

De heer Thissen (GroenLinks): Prima. Op de vraag hoeveel rechthebbenden er nog delen van de WWik-rechten hebben, weet de staatssecretaris het antwoord echter niet.

Staatssecretaris De Krom: Ik weet hoeveel mensen er nu in de WWik zitten. Als we de wet niet zouden intrekken, zouden er vanzelfsprekend ook mensen over de datum van 1 januari heen gaan.

De heer Thissen (GroenLinks): De stichting Cultureel-Ondernemen zegt dat er sinds 1999 19.000 kunstenaars een beroep hebben gedaan op de WWik, van wie er naar alle waarschijnlijkheid nog zo'n 10.000 enig recht hebben gedurende een bepaalde periode. Die periode kan een jaar zijn, maar ook twee jaar. De staatssecretaris kan dat getal niet valideren dan wel ontkrachten?

Staatssecretaris De Krom: Dat klopt.

De heer Thissen (GroenLinks): Hoe komt dat?

Staatssecretaris De Krom: Ik heb die gegevens gewoon niet. Het is een gedecentraliseerd ...

De heer Thissen (GroenLinks): Hoe kan dat?

Staatssecretaris De Krom: Als u heel eventjes geduld hebt, mijnheer Thissen, dan zal ik dat uitleggen. De WWik is een gedecentraliseerde regeling. Daarvoor is bewust gekozen. De WWik wordt uitgevoerd door de gemeenten. Een gevolg daarvan is -- ik zeg dat direct in antwoord op de vraag van mevrouw Sent -- dat de regering niet kan en wil beschikken over alle gegevens die voor de uitvoering van deze regeling noodzakelijk zijn. Overigens geldt hetzelfde voor de bijstand: wij beperken ons bij de uitvraag tot de gegevens die relevant zijn voor het ramen van de voor de uitvoering van de bijstand benodigde budgetten. Datzelfde geldt voor de WWik. We hebben met de gemeenten afgesproken dat wij ons bij de uitvraag van gegevens zo veel mogelijk beperken, mede om de administratieve lasten van gemeenten en burgers zo veel mogelijk te beperken.

De heer Thissen (GroenLinks): Er zijn 418 gemeenten, maar die voeren niet alle de WWik uit. Het lijkt mij toch niet zo'n enorme sisyfusarbeid om bij de gemeenten die de WWik uitvoeren, na te vragen hoeveel kunstenaars de komende jaren hun rechten op de WWik kunnen doen gelden. Dat moet toch niet zo'n klus zijn voor SZW. Ik ken de mensen daar. Zij kunnen allemaal goed tellen en het goed in kaart brengen. Het moet toch niet zo'n klus zijn om erachter te komen of het bijvoorbeeld 10.000 mensen zijn, of, zoals Cultureel-Ondernemen zegt, 19.000, of veel minder? Waarom is dat niet gebeurd?

Staatssecretaris De Krom: Ik zeg niet dat het niet kan. Ik zeg dat er indertijd voor is gekozen om deze regeling decentraal uit te voeren, inclusief de afspraak dat de gegevensuitvraag zo veel mogelijk wordt beperkt. Dat houdt in dat wij niet over alle gegevens beschikken. Dat hangt samen met de keuze die indertijd is gemaakt. Hetzelfde geldt voor de bijstand. Daarbij doen we hetzelfde.

De heer Thissen (GroenLinks): Bij de bijstand weet de regering door middel van T-1 redelijk helder te schatten hoe in jaar T, als gevolg van het beroep op bijstand en het daarbij behorende rekenmodel, de bijstandsgelden op de juiste plaats terecht moeten

komen. De bijstand wordt ook decentraal uitgevoerd.

Staatssecretaris De Krom: Zeker.

De heer Thissen (GroenLinks): Dat zou dan met de WWik ook moeten kunnen. Het is toch gek dat er zo veel onvermogen is om daar een getal bij te noemen!

Staatssecretaris De Krom: Het is geen onvermogen, maar een uitvloeisel van de keuze die indertijd is gemaakt. Er is toen voor gekozen om de regeling decentraal uit te laten voeren. Wij zouden ons beperken tot de hoogstnodige gegevensvraag, bijvoorbeeld de aantallen. Daar beperken wij ons ook toe. Ik zeg niet dat het onmogelijk is, want ja, het kan wel. Ongetwijfeld.

Voorzitter. De heer Elzinga en mevrouw Sent hebben gevraagd naar een overgangsrecht voor kunstenaars die voor het moment van intrekking van de WWik gebruikmaken van de regeling. Ik ben daar in de stukken heel uitvoerig op ingegaan. In alle stukken is dat zo'n beetje te vinden, zowel in die van de Tweede Kamer als die van de Eerste Kamer, zoals de memorie van antwoord. Dergelijk overgangsrecht is onnodig. Een lange periode van overgangsrecht is bovendien oneerlijk ten opzichte van een toekomstige generatie kunstenaars die van de regeling gebruik zou willen maken. Bij wijziging van de bestaande regeling verlangt het rechtszekerheidsbeginsel dat voor bestaande gevallen wordt gezien of overgangsrecht nodig of noodzakelijk is. Het gaat daarbij om een weging van alle betrokken belangen. Dat kan per regeling weer anders liggen. Het rechtszekerheidsbeginsel houdt niet altijd behoud van uitkering in. Daarnaast moet er ook rekening mee worden gehouden dat er geen strijd komt met het gelijkheidsbeginsel. Van belang is dat de groep die door deze maatregel wordt getroffen al in een zeer vroeg stadium op de hoogte kon zijn van de wijziging. Daarmee doel ik niet alleen op de website waar mevrouw Sent op heeft gekeken en ik inmiddels ook; wij hebben daar zojuist buiten de vergaderzaal over gesproken. Ik heb de uitvoerende centrumgemeenten al op 20 januari 2011 per brief verzocht, kunstenaars of aankomend kunstenaars actief en vroegtijdig te informeren over de voorgenomen in trekking van de WWik. Kunstenaars hebben met deze informatie de gelegenheid gehad, op tijd te anticiperen op de gevolgen van deze maatregel. Daardoor was de groep betrokkenen in staat om naar eigen keuze aanvullend werk te zoeken, zo nodig in een andere sector, mocht hun inkomen op basis van de huidige werkzaamheden niet voldoende zijn.

De heer Elzinga (SP): Ik hoor de staatssecretaris net zeggen dat voor het overgangsrecht de verschillende belangen moeten worden gewogen en dat die weging niet altijd de consequentie zal hebben dat uitkering moet plaatsvinden. Hij noemde het gelijkheidsbeginsel; kennelijk zijn de belangen daartegen afgewogen. De aparte behandeling van de groep kunstenaars is de

princiële motivatie voor het kabinet om de WWik af te schaffen. Voor alle voorgaande kabinetten was het gelijkheidsbeginsel helemaal niet in het geding. Als je dan een beleidswijziging wilt voorstellen -- het is duidelijk een andere visie, het is een wijziging van het beleid -- en als hierdoor niet breed het algemeen belang wordt geschaad -- ik heb geen enkel ander argument gehoord dan dit principiële punt waarom de staatssecretaris van de WWik af wil -- dan ligt het toch zeer voor de hand om voor de bestaande gevallen een fatsoenlijk overgangsrecht te organiseren?

Staatssecretaris De Krom: Het oordeel van het kabinet luidt in dit geval "nee", zoals ik net heb aangegeven. Het kabinet vindt een overgangsregeling niet nodig, omdat er al een vangnet beschikbaar is, namelijk de Wet werk en bijstand. Daar voeg ik aan toe dat de WWik een vrijwillige regeling is. Dat heeft bij de afweging ook een rol gespeeld. Ik vind het echt niet noodzakelijk. Wat vorige kabinetten bij hun afweging hebben betrokken, kan ik niet overzien. Dit kabinet heeft in ieder geval deze afweging gemaakt. De vergelijking met andere groepen kan dus ook anders uitvallen. Tot welke afweging je in welke gevallen komt, hangt steeds af van de concrete casus. In dit geval hebben wij deze afweging gemaakt.

Mevrouw Sent (PvdA): Waarom maakt de staatssecretaris die afweging dan wel bij het bepalen of overgangsrecht wel of niet moet worden gehanteerd, maar niet bij het bepalen of een regeling succesvol is of in stand gehouden zou moeten worden?

Staatssecretaris De Krom: Ik weet niet of ik de vraag goed begrijp.

Mevrouw Sent (PvdA): Aan de ene kant mag er geen uitzondering worden gemaakt voor kunstenaars in de WWik; aan de andere kant mag er wel een uitzondering worden gemaakt in die zin dat er geen overgangsrecht geldt.

Staatssecretaris De Krom: Die vergelijking kun je niet maken. Wij hebben een aparte regeling als uitzondering op het vangnet binnen de sociale zekerheid. Ik heb aangegeven waarom het kabinet deze keuze heeft gemaakt: het vindt het vangnet niet noodzakelijk en niet nodig. Hoe je binnen zo'n regeling en als uitvloeisel van de gemaakte keuze met het overgangsrecht omgaat, kan per regeling verschillen. De keuze is uitpakket zoals wij hem via dit wetsvoorstel aan de Kamer voorleggen.

De leden Elzinga, Terpstra, Thissen en Scholten hebben gesproken over de Bbz-regeling. In de Tweede Kamer is de motie-Peters/Azmani (32701, stuk nr. 18) ingediend, met het verzoek aan de regering om na te gaan of zij een aantal specifieke elementen uit de WWik zou kunnen gebruiken om de uitstroom uit de Bbz-regeling, die ook al redelijk succesvol is, verder op te krikken. Welke elementen zijn dit? Dan moet de Kamer denken aan de progressieve-inkomenseis, de bijverdienregeling et cetera. Ik heb toen

aangegeven dat dit niet zo eenvoudig is omdat de aard van de WWik anders is dan die van het Bbz. De heer Spekman van de PvdA heeft daar terecht op gewezen. Ik heb geantwoord dat ik dat ook zie.

Het is niet zo eenvoudig. Het zou wel mooi zijn als wij nu nagaan of wij het Bbz, waar wij nu toch al mee bezig zijn, nog beter kunnen maken, in die zin dat het besluit nog sterker dan nu de overstap faciliteert naar bijvoorbeeld een eigen bedrijf of een zelfstandig bestaan als ondernemer. Ik wil dit serieus doen. Ik heb echter ook gezegd dat de budgetneutraliteit daarbij belangrijk is. Ook moet het passen in het systeem van de Bbz. Het is dus niet zo eenvoudig. De Tweede Kamer heeft gevraagd of ik een en ander voor de begroting zou kunnen doen. Ik heb geantwoord dat dit echt niet zou lukken. Wij moeten nagaan of het kan en of het past; nogmaals: daar zijn wij serieus mee bezig. Zover zijn wij eenvoudigweg nog niet. De Tweede Kamer heeft dit via een motie gevraagd, maar het is nooit haar bedoeling geweest om in afwachting hiervan de invoering van het wetsvoorstel ter afschaffing van de WWik uit te stellen. Dat was niet de bedoeling van de Tweede Kamer en ook niet van de regering. Het afschaffen van de WWik kan gewoon plaatshebben. De wijziging van de Bbz is een apart traject. De WWik wordt, wat de regering betreft, afgeschaft. Nogmaals: wij zijn er heel serieus mee bezig om te kijken of wij succesvolle elementen uit de WWik kunnen gebruiken, maar dan wel voor alle beroepsgroepen en niet voor een.

De heer Elzinga (SP): Dat geloof ik graag. Ik heb er ook vertrouwen in dat dit gaat lukken. Het is een mooi voorstel en het zou doodzonde zijn om de positieve ervaringen niet voor veel grotere groepen te benutten. Daarop is door meerdere fracties gewezen. Ik heb in ieder geval uitgebreid gewezen op de kansen die de WWik biedt. Dit moet dus zeker gebeuren. Ik snap ook dat de invoering van de intrekkingwet, het afschaffen van de WWik, en het besluit om de motie uit te voeren, niet per se hand in hand hoeven te gaan.

Wij hebben een heleboel bezwaren: het ontbreken van overgangsrecht, het weggooiën van het succes van nu, de onzekerheid in de beroepsgroep waar het om gaat, de mogelijke kapitaalvernietiging bij de centrumgemeenten en bij Cultuur-Ondernemen en vooral de onzorgvuldigheid waarmee dit nu moet worden ingevoerd, heel snel, vanwege het spoedeisende karakter, terwijl er een breed gevoel is dat wij er niet klaar voor zijn. Net als een heleboel andere woordvoerders heb ik erop gewezen dat al die problemen zouden kunnen worden opgelost door te zeggen: wij wachten nog even met het intrekken van de WWik. Ik heb ook nog gevraagd naar een motivatie voor het spoedeisende karakter, want ik zie het niet. Ik heb ook niemand gehoord die dit echt ziet. Als wij er nu even mee wachten, kunnen wij een heleboel problemen in een klap oplossen; dan zijn al onze principiële bezwaren weg.

Staatssecretaris De Krom: Met alle respect voor de heer Elzinga, maar hij haalt er nu wel van alles bij: de onzekerheid, de onzorgvuldigheid. Eerst ga ik in

op de onzekerheid. Begin dit jaar, in januari, is de centrumgemeenten al verzocht om de betreffende mensen te informeren over wat er eventueel aan zit te komen, namelijk de afschaffing van de WWik per 1 januari 2012.

Vervolgens ga ik in op de onzorgvuldigheid. In maart is het wetsvoorstel al bij de Tweede Kamer ingediend. Het hele proces heeft lang geduurd; daar heeft de heer Elzinga gelijk in. Het heeft langer geduurd dan wij hadden voorzien en gewild, maar goed, het heeft ertoe geleid dat wij hier nu staan. Dat heeft echter weinig te maken met de koppeling aan het Bbz die de heer Elzinga maakt.

De heer Elzinga (SP): Ik snap heel goed dat de regering het beleidsvoornemen al vroegtijdig heeft gecommuniceerd. Ik snap ook dat de regering er niet debet aan is dat het allemaal zo lang heeft geduurd. Feit is echter dat nu, elf dagen voordat de WWik zou moeten worden ingetrokken, nog niet duidelijk is of dat zal gebeuren of niet. Tot op vandaag is daarover onzekerheid. Hoe moeten mensen daarop anticiperen?

Staatssecretaris De Krom: Dat heb ik net aangegeven. Wij hebben de centrumgemeenten uitgebreid geïnformeerd en wij hebben hun verzocht om degenen om wie het gaat, te informeren. Dit kan dan toch geen verrassing zijn? De heer Elzinga heeft wel gelijk met zijn opmerking dat het pas zeker is op het moment dat de hamer valt. Natuurlijk!

Dat brengt mij op het punt van mevrouw Sent over de website. Ik heb daar even samen met haar naar gekeken. Zij heeft gelijk voor zover het de eerste pagina betreft, maar als je doorklikt, staat er wel degelijk een zogenaamde disclaimer. Ik neem het punt dat zij naar voren heeft gebracht, echter wel ter harte. Wij zullen daar beter op letten in de toekomst.

Mevrouw Sent (PvdA): Die disclaimer is wel dat het voorstel op 18 maart 2011 naar de Tweede Kamer is gestuurd, dus die informatie is ook niet correct. Op beide sites worden mensen niet goed geïnformeerd. Daarmee wil ik het punt van de heer Elzinga onderstrepen: je kunt niet van WWik'ers verwachten dat zij helderziend zijn en dat zij weten dat wij vandaag in de Eerste Kamer de intrekking van de WWik zullen goedkeuren.

Staatssecretaris De Krom: Nee. Daarom vind ik het terecht dat deze informatie niet slechts op een website staat. Aan de centrumgemeenten is verzocht om de mensen die het aangaat, persoonlijk te informeren.

De voorzitter: Mag ik de leden eraan herinneren dat wij nog een tweede termijn hebben te gaan?
**

De heer Elzinga (SP): Als wij dit nu kunnen oplossen, is dat wel zo gemakkelijk.

De voorzitter: Ja, maar u gaat toch weer uw spreektijd van vijf minuten in de tweede termijn gebruiken.

**

De heer Elzinga (SP): Dat is waar, maar die zal ik dan aan andere punten besteden.

De voorzitter: Dat dacht ik al. Ik wil nu echter graag naar een afronding toe. U mag nu nog even interrumperen en dan gaat de staatssecretaris zijn verhaal afmaken.

**

De heer Elzinga (SP): Dit is mijn laatste vraag op dit punt. De staatssecretaris zegt dat mensen niet alleen op de website moeten afgaan, maar ook op hetgeen zij van de centrumgemeenten hebben gehoord, maar ook dat was niet meer dan het voornemen. Dat verandert niets aan de situatie dat wij vandaag nog een beslissing moeten nemen. De onzekerheid bestaat zowel voor de uitvoerenden als voor de betrokkenen. Het voorbeeld is genoemd van iemand die in afwachting van het besluit dat gaat komen, enige tijd geleden naar de gemeente is gegaan voor een Wwb-uitkering, maar die is terugverwezen met het argument dat de WWIK nog bestaat en dat hij dus geen enkele grond heeft voor zijn aanvraag.

Staatssecretaris De Krom: Ik heb aangegeven dat het in elk geval geen verrassing kan zijn. Er is natuurlijk pas zekerheid als de Eerste Kamer met het wetsvoorstel instemt; daar heeft de heer Elzinga volstrekt gelijk in, want dat geldt voor elk wetsvoorstel.

De voorzitter: Ik hoor nu een gebedsmolentje, want dat verhaal staat inmiddels vijf keer in de Handelingen. Ik vind dat wij niet moeten blijven rondraaien. Mevrouw Scholten krijgt nog even de gelegenheid om een vraag te stellen en daarna gaan wij door met het betoog van de staatssecretaris.

**

Mevrouw Scholten (D66): Ik wil nog iets zeggen in aanvulling hierop. Hoe kan het dan dat de gemeenten hier niet op zijn voorbereid? Ik heb vanmorgen het voorbeeld genoemd van de man uit Leiden die van het kastje naar de muur is gestuurd en nog steeds niet weet waar hij aan toe is. Gemeenten zijn dus niet voorbereid.

Staatssecretaris De Krom: Een aanvraag voor bijstand kan worden gedaan in geval iemand in bijstandsbehoeftige omstandigheden verkeert of dreigt te geraken. Dit laatste is aan de orde omdat het voornemen bestaat om de WWIK per 1 januari in te trekken. Het college kan vervolgens besluiten of per genoemde datum recht op bijstand bestaat. Het aanvragen van bijstand is in dit geval dus mogelijk. Als het juist is wat mevrouw Scholten zei, is deze man dus ten onrechte gezegd dat er geen aanvraag kan worden gedaan.

Mevrouw Scholten (D66): Er is onvoldoende geïnformeerd, begrijp ik.

Staatssecretaris De Krom: Nee, de gemeente is niet onvoldoende geïnformeerd! Ik heb al aangegeven dat de centrumgemeenten hierover uitvoerig zijn geïnformeerd. Als het in dit specifieke geval is gegaan zoals mevrouw Scholten zegt, is dat ten onrechte gebeurd.

Mevrouw Scholten heeft gevraagd of ik bereid ben om mijn discretionaire bevoegdheid in te zetten om een latere invoeringsdatum vast te stellen. Ik vind het vanwege de redenen die ik zojuist heb genoemd, niet nodig om de invoering van de wet uit te stellen.

Verschillende leden hebben de positie van de stichting Cultuur-Ondernemen ter sprake gebracht. Deze stichting heeft een wettelijk opgedragen adviestaak in het kader van de WWIK en krijgt van de overheid een vergoeding voor de gemaakte uitvoeringskosten. Bij intrekking van de WWIK vervalt dus de wettelijke taak van de stichting Cultuur-Ondernemen, waardoor er ook geen sprake meer kan zijn van een vergoeding van uitvoeringskosten. De doorlooptijd van de parlementaire behandeling is echter langer dan wij aanvankelijk hadden voorzien. Zoals ik schriftelijk al heb aangegeven, is dit voor mij aanleiding geweest om in overleg met de stichting te treden om te bezien of er personele kosten zijn die direct verband houden met het tijdstip van de parlementaire besluitvorming over de beoogde intrekking van de WWIK per 1 januari 2012. Het gesprek met de stichting heeft gisteren plaats gehad. Het had het karakter van een verkennend en inventariserend gesprek. Er zijn nog geen conclusies getrokken. Medewerkers van het ministerie hebben kennisgenomen van de inspanning om de formatie, het aantal fte's, aan te passen aan de vermindering van werkzaamheden als gevolg van de intrekking van de WWIK en de daaraan verbonden werkzaamheden, en de stand van zaken van de ontslagaanvragen. De stichting is gevraagd wat de overlopende kosten in haar zienswijze zijn. Een vervolggesprek hierover zal op 10 januari aanstaande plaatsvinden. Wij wachten de cijfers en de precieze stand van zaken nog even af, maar zullen hier serieus naar kijken als er onvermijdelijke kosten voortvloeiën uit het feit dat de parlementaire behandeling later heeft plaatsgevonden dan wij aanvankelijk hadden voorzien.

De heer Elzinga (SP): Dit is een nieuw punt, voorzitter. Geen gebedsmolen!

De voorzitter: Ik ga u nu beantwoorden op de vraag die u stelt en als het antwoord al gegeven is, hamer ik u af.

**

De heer Elzinga (SP): Dank u. Het antwoord op deze vraag is niet gegeven; het is een geheel nieuwe vraag naar aanleiding van de woorden van de staatssecretaris over de uitvoeringskosten. Hij zegt dat er een verkennend gesprek heeft

plaatsgevonden om te beoordelen of Cultuur-Ondernemen voldoende heeft gedaan om mensen te doen afvloeien et cetera en of er onvermijdelijke kosten voortvloeien uit de verlate behandeling. Als wij hier nog geen besluit hebben genomen, als de stichting Cultuur-Ondernemen bovendien tot 1 januari gehouden is haar wettelijke taken naar behoren uit te voeren en als wij tot op dit moment nog niet weten of de stichting dat na 1 januari ook nog kan doen, dan is de stichting toch nog niet in de gelegenheid geweest om mensen op grote schaal de laan uit te sturen? Dat lijkt mij in elk geval onmogelijk. Ziet de staatssecretaris dat ook zo?

Staatssecretaris De Krom: Dat is de reden dat ik heb aangegeven, in tegenstelling tot wat ik eerder in de stukken schreef, dat wij inzien dat de parlementaire behandeling langer heeft geduurd dan aanvankelijk werd verwacht en dat dit voor ons een reden is om te bekijken of er onvermijdelijke kosten verbonden zijn aan de langere parlementaire behandeling. Dat heb ik zojuist aangegeven. Wij zullen hier serieus mee omgaan. Wordt vervolgd.

De leden van de CDA-fractie hebben bij monde van de heer Terpstra gevraagd hoe de overgang verloopt van het beleid met betrekking tot de begeleiding naar goed ondernemerschap door het ministerie van OCW. De heer Terpstra heeft er ook voor gepleit dat de stichting Cultuur-Ondernemen de begeleiding naar goed ondernemerschap voor haar rekening zal nemen. In de intrekkingwet van de WWIK is bepaald dat de middelen van het flankerend beleid beschikbaar blijven om ondernemerschap in de culturele sector te stimuleren. Het ministerie van OCW is verantwoordelijk voor de inzet van deze middelen. Hierover gaat de staatssecretaris van OCW, de heer Zijstra. Op 8 december jongstleden is door OCW bij brief een budget ter beschikking gesteld aan de stichting Cultuur-Ondernemen om het ondernemerschap in 2012 bij kunstenaars, creatieve ondernemers en kleine culturele instellingen te ondersteunen, gebruikmakend van de ervaringen die zij met de uitvoering van het flankerend beleid van de WWIK heeft opgedaan. Op korte termijn wordt daarnaast het instrumentarium verder uitgewerkt voor de periode 2012-2015. Dit instrumentarium is toegelicht in de beleidsbrief Meer dan kwaliteit, die mijn collega van Onderwijs op 10 juni naar de Tweede Kamer heeft gestuurd. Nogmaals, de inzet van de middelen valt dus onder mijn collega van OCW, maar dit kan ik hier nu over zeggen.

De heer Thissen heeft gevraagd of er een plan B is als de rechter de Staat in het ongelijk stelt in het kort geding dat FNV KIEM heeft aangespannen. Dit geding dient op donderdag 22 december en ik zie het uiteraard met vertrouwen tegemoet, maar omdat de zaak nu onder de rechter is, kan ik niet verder ingaan op de inhoud daarvan.

Ik heb al met mevrouw Sent gesproken over de website en over hetgeen wij daarvan kunnen leren.

Ik meen hiermee alle vragen te hebben beantwoord.

*N

Mevrouw Sent (PvdA): Voorzitter. Ik bedank de staatssecretaris voor de moeite die hij heeft genomen om onze vragen te beantwoorden. Ik zag een aantal lichtpuntjes in zijn antwoorden. Ik ben erg blij dat hij serieus bekijkt of de succesvolle elementen uit de WWIK kunnen worden ingepast in het Bbz kunnen worden ingepast. Ik ben bijzonder benieuwd wat er uit dat onderzoek zal komen en welk beleid daaruit zal voortkomen, dus niet alleen naar het onderzoek, maar ook naar de elementen daaruit die zullen worden geïmplementeerd.

Een ander lichtpuntje in de beantwoording van de staatssecretaris is zijn constatering dat gemeenten beter dan het ministerie weten hoe het zit met de uitvoering van de WWik. Het verrast mij dan toch wel dat de VNG heel anders over de WWik denkt dan het ministerie. Daarmee kom ik op de punten waaruit mijn teleurstelling blijkt over de beantwoording door de staatssecretaris. Voor een gedeelte roept het onze eerdere schriftelijke gedachtewisseling in herinnering, waarin vragen steeds omzeild werden en opnieuw gesteld moesten worden. Dit is onze laatste kans om het nog te proberen, dus: here I go.

Ik heb de staatssecretaris gevraagd om een overzicht te geven van de punten waarop zijn berekeningen verschillen van die van de VNG en de experts. Op die vraag heb ik geen volledig antwoord gekregen. Verder heb ik in mijn eerste ronde aangegeven dat de VNG heel anders denkt over de kosten, de feitelijke doorwerking in de bijstand en het feit dat bijstandslasten hoger zullen uitpakken. Ik ben erg benieuwd naar de mening van de staatssecretaris over deze reactie van de VNG, nadat hij heeft toegegeven dat gemeenten over betere informatie beschikken dan het ministerie.

Verder blijft de staatssecretaris zijn principiële punt herhalen. Het is verrassend dat de staatssecretaris zelf kiest welke principes waar te hanteren zijn. Er wordt gezegd dat het appels met peren vergelijken is, maar de staatssecretaris mag kennelijk kiezen wat appels en wat peren zijn. Ik blijf het vreemd vinden dat er aan de ene kant geen uitzondering mag worden gemaakt voor kunstenaars in de WWik, maar dat aan de andere kant wel een uitzondering wordt gemaakt ten aanzien van het overgangsrecht. Ook blijven we het verrassend vinden dat de culturele anbi's in de Geefwet wel een uitzonderingspositie krijgen en extra gestimuleerd worden, terwijl dat niet wenselijk wordt geacht voor de WWik.

Tot slot dien ik een motie in. Het gaat om de motie waar de heer Thissen in eerste termijn al naar verwezen had maar die nog niet ingediend was.

*M

De voorzitter: Door de leden Sent, Thissen, Elzinga, Scholten en Noten wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regering heeft voorgesteld de Wet werk en inkomen kunstenaars (WWik) per 1 januari 2012 af te schaffen;

constaterende dat de WWik onlangs nog positief is geëvalueerd, in het bijzonder wat betreft de mate waarin de wet een snelle overgang van bijstandsafhankelijkheid naar economische zelfstandigheid stimuleert;

constaterende dat de regering gericht beleid wenst te voeren om innovatie en ondernemerschap te bevorderen en de ambitie heeft de eigen verdien capaciteit van de culturele sector te versterken;

constaterende dat de regering de verkenning in verband met de motie Peters/Azmani (Kamerstukken II 2010/11, 32701, nr. 18), waarin de regering wordt verzocht te bezien of de succesvolle elementen van de WWik kunnen opgaan in het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz), nog niet heeft afgerond;

constaterende dat de regering geen overgangsrecht hanteert bij het intrekken van de WWik;

verzoekt de regering, de intrekking van de WWik uit te stellen totdat er een werkbaar alternatief in het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen is geregeld,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter F (32701).

**

Mevrouw Sent (PvdA): Voorzitter. Ik zal deze motie kort toelichten. De staatssecretaris heeft al aangegeven dat hij aan het bekijken is hoe de succesvolle elementen van de WWik in het Bbz zijn geïntegreerd. Wij combineren dat met een aantal andere afwegingen. Met deze motie zou het overgangsrecht zijn geregeld en zou de bestuurlijke en praktische chaos die velen van ons voorzien, zijn voorkomen. Met deze motie wordt ons de tijd gegeven om de implementatie vorm te geven en afspraken te maken met uitvoerende instanties en kunstenaars in de WWik die tussen wel en schip vallen. Op deze manier zou ook het flankerend beleidsinstrumentarium intact kunnen blijven. Al die overwegingen hebben ons ertoe gebracht om deze motie in te dienen.

*N

Mevrouw Scholten (D66): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor de uitvoerige beantwoording van de door mij gestelde vragen. Als reactie daarop zeg ik dat mijn fractie de mogelijke afschaffing van de WWik op zich betreurt, omdat de goede dingen die de WWik heeft voortgebracht dan niet meer zullen werken. Onze hoop en verwachting is heel sterk dat deze goede dingen die uit de WWik zijn voortgekomen, behouden blijven in de Bbz-

regeling. Feit blijft dat met dit gebrek aan overgangsrecht de rechten van de huidige WWik'ers abrupt worden afgebroken per 1 januari 2012. Ook moet de Stichting Cultuur-Ondernemen, die als partner van de overheid abrupt wordt geconfronteerd met de financiële gevolgen, zien om te gaan met de nieuwe situatie.

Mijn fractie is enorm verheugd dat de staatssecretaris daarover gisteren een gesprek heeft gehad. Ik hoop dat dit resultaat zal opleveren. Ik vrees echter met grote vreeze dat het uitsluitend vergoeden van de lopende opzegtermijnen niet voldoende zal zijn, omdat er meer kosten zijn, zoals de kosten van het sociaal plan en de kosten van de afbreuk van het flankerend beleid. Uitsluitend met een nog niet gedane toezegging voor lopende opzegtermijnen kom je er dan niet.

Dit alles brengt ons ertoe om een motie in te dienen. Ik voeg daaraan toe dat deze motie subsidiair is aan de motie van mevrouw Sent. Voor het geval die motie niet wordt aangenomen, zal mijn fractie een motie indienen die ertoe strekt dat de stemming over dit wetsvoorstel wordt aangehouden totdat voorzien wordt in adequaat overgangsrecht. Omdat dit echter niet is voorzien in het wetsvoorstel, zou dat via een novelle in de Tweede Kamer moeten worden aangepast.

De voorzitter: Voor de goede orde, het volgende. Als de motie van mevrouw Sent niet wordt aanvaard door de Kamer, wilt u dan deze motie in stemming gebracht hebben?

**

Mevrouw Scholten (D66): Ja.

De voorzitter: Dus u wilt dat dit gebeurt voordat er over het wetsvoorstel wordt gestemd?

**

Mevrouw Scholten (D66): Dat zou best een aardige tournure zijn.

De voorzitter: De invoeringsdatum wilt u uitgesteld hebben?

**

Mevrouw Scholten (D66): Ja.

De voorzitter: Dus als we eerst over het wetsvoorstel stemmen, is de motie niet meer van belang, toch?

**

Mevrouw Scholten (D66): Ja.

De voorzitter: We gaan dus eerst de moties in stemming brengen voordat het wetsvoorstel in stemming wordt gebracht. Ik constateer dat de Kamer daarmee instemt.

**

*M

De voorzitter: Door de leden Scholten, Elzinga, Sent, Thissen en Vliegenthart wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in het wetsvoorstel dat strekt tot intrekking van de WWik geen overgangsrecht is opgenomen voor kunstenaars die op grond van hun WWik-beschikking na 1 januari 2012 nog onverbruikte uitkeringsrechten hebben;

overwegende dat deze kunstenaars tot op heden in onzekerheid verkeren ten aanzien van de vraag of de WWik al dan niet wordt ingetrokken en of bij deze intrekking al dan niet wordt voorzien in een overgangsperiode voor deze kunstenaars met eerder toegekende maar nog onverbruikte WWik-rechten;

overwegende dat, indien de Kamer vandaag besluit het onderhavige wetsvoorstel aan te nemen, kunstenaars welgeteld elf dagen de tijd hebben om geïnformeerd te worden en vervolgens hun leven, bedrijfsvoering en beroepspraktijk aan te passen aan de nieuwe situatie dat zij per 1 januari 2012 geen WWik-uitkering meer zullen ontvangen;

overwegende dat het zonder adequaat overgangsrecht en zonder redelijke overgangstermijn intrekken van een wet op grond waarvan uitkeringsrechten worden verstrekt, in strijd is met de rechtszekerheid;

stelt zich op het standpunt, het onderhavige wetsvoorstel niet aan te nemen voordat door de Tweede Kamer bij separaat wetsvoorstel in adequaat overgangsrecht bij de intrekking van de WWik wordt voorzien,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter G (32701).

**

*N

De heer Thissen (GroenLinks): Voorzitter. Niet alles wat succesvol is, hoeft in eeuwigheid te blijven bestaan. Zo zijn er regelingen voor duurzame energie en subsidie op zonnepanelen die een dermate overdonderend succes kenden, dat zij zijn afgeschaft, waarmee overigens investeerders wel in problemen gebracht werden. Ook succesvolle regeringen zijn opgehouden te bestaan, bijvoorbeeld de paarse regeringen. Ook, om iets anders te noemen, de TI-Raleigh-McGregor wielerploeg, de meest succesvolle wielerploeg die wij ooit gehad hebben, is op een gegeven moment opgehouden te bestaan, net zoals vele series op de televisie. Dat het kabinet nu een zeer succesvolle regeling wil afschaffen, is dus op zich niet vreemd in deze mensenwereld. Het is wel vreemd dat de staatssecretaris de WWik-gerechtigden geen

periode van overgangsrecht gunt. Dat doe je niet in het fatsoenlijke verkeer tussen overheid en rechthebbenden op een uitkering of ondersteuningsregeling -- wij zien de WWik niet zozeer als een vangnet, maar meer als een stimuleringsregeling -- en dat doe je zeker niet als er een onderzoek is toegezegd om te bezien of de succesvolle elementen uit de WWik versleuteld kunnen worden in het Besluit bijstandverlening zelfstandigen. Het zou fatsoenlijk zijn om de resultaten van dat onderzoek af te wachten. Dat zou normaal gesproken in het verkeer tussen overheid en burgers, en zeker ook tussen regering en Kamers, een fatsoenlijke wijze van opereren zijn. Dan houd je niet halsstarrig vast aan 1 januari 2012, vooral ook omdat hier -- in tegenstelling tot het wetsvoorstel dat wij vanmiddag behandelden, waarbij ik er wat bozig over was dat de staatssecretaris daar zo halsstarrig aan vasthield -- geen ongelofelijk groot geldbedrag als bezuiniging is ingeboekt. Het zou helemaal niet verkeerd zijn om vier maanden te wachten tot het genoemde onderzoek is afgerond. Daarna kan de staatssecretaris altijd gebruikmaken van zijn discretionaire bevoegdheid om de wet per 1 april 2012, of per 1 mei 2012, de dag van de kunstzinnige arbeid, in te voeren, waarbij men een overgangsrecht heeft tot 1 augustus.

Eveneens vinden wij het heel merkwaardig dat de staatssecretaris niet met de centrumgemeenten is nagegaan hoeveel Wwik-gerechtigden er nog zijn van de 19.000 die sinds 1999 recht hebben kunnen doen gelden op de Wwik. Dat is een te overzien landschap; dat zijn er geen 418. De stichting Cultuur-Ondernemen schat het aantal op 10.000, maar de staatssecretaris kan er geen slag naar slaan. Wij vinden dat heel vreemd.

Verheugd mag ik mededelen dat wij de door mevrouw Sent ingediende motie van harte zullen ondersteunen. Ook de door mevrouw Scholten ingediende motie zullen wij ondersteunen. Als die moties niet worden aangenomen, zullen wij het wetsvoorstel inzake de afschaffing van de WWik niet ondersteunen, om de redenen die ik zojuist heb toegelicht.

*N

De heer Terpstra (CDA): Voorzitter. In ons standpunt tot nu toe hebben wij de argumenten voor de intrekking van de WWik gesteund. De argumenten van de staatssecretaris hebben ons alleen maar in onze mening gesterkt.

Wij zijn van mening dat er geen overgangsregeling nodig is voor de kunstenaars die onder de WWik vallen, omdat er voor de betrokkenen financieel gezien een vervolg op de WWik is, namelijk de normale bijstand. Als wij het goed zien, beslist de rechter op 22 december aanstaande. Ik heb begrepen dat velen in dit huis zeer benieuwd zijn hoe de uitspraak zal uitvallen. Zoals ik reeds in eerste termijn opmerkte, zullen wij, als wij dat willen zien, utieraard eerst de wet moeten aanvaarden.

Wij steunen de pogingen van de staatssecretaris om de goede elementen van de Wwik in het Besluit bijstandverlening zelfstandigen te implementeren. Wij gaan ervan uit dat hij in die geest de motie-Peters/Azmani zal uitvoeren.

De heer Thissen (GroenLinks): De heer Terpstra zegt dat wij, als wij willen zien wat de uitspraak van de rechter aanstaande donderdag in het door FNV Kiem aangespannen kort geding betekent, eerst de wet moeten aanvaarden. Dat is volgens mij geen oproep aan D66, de PvdA, de SP en GroenLinks, want de heer Terpstra weet toch de uitslag al?

De heer Terpstra (CDA): Welke uitslag?

De heer Thissen (GroenLinks): De uitslag van de stemming over het voorstel inzake de afschaffing van de Wwik.

De heer Terpstra (CDA): Nee. Ik weet ongeveer hoe wij zelf zullen stemmen, maar ik weet niet hoe de optelsom zal uitvallen.

De heer Thissen (GroenLinks): De heer Terpstra weet niet hoe de coalitiepartner en de gedoogpartner zullen stemmen over het wetsvoorstel?

De heer Terpstra (CDA): Ik heb daar met niemand over gesproken. Ik ben een vrij ...

De heer Thissen (GroenLinks): Kom aan, kom aan, u maakt mij echt helemaal gek op dit uur van de dag!

De heer Terpstra (CDA): De heer Thissen mag het mevrouw Kneppers vragen. Ik heb met haar geen woord gerept over de wijze waarop wij dit voorstel zien. Ik ben een rasdemocraat, zou men kunnen zeggen. Ik ga niet van tevoren, voordat ik het standpunt van de heer Thissen heb gehoord, afspraken maken.

Ik heb begrepen dat de staatssecretaris de verantwoordelijkheid aanvaardt voor de financiële problemen die de stichting Cultuur-Ondernemen zou kunnen krijgen in verband met het vertragen van het politieke besluitvormingsproces. Heb ik dit goed gehoord?

De stelling dat het bedrag voor het flankerend beleid beschikbaar blijft, zoals in de schriftelijke stukken reeds is aangegeven, was mij niet helemaal duidelijk. Is de optelsom van het bedrag genoemd in de brief van OCW van 8 december, plus het beleid voor de jaren 2012 tot 2015 waarover de staatssecretaris sprak, zodanig dat de omvang van het flankerend beleid gelijk blijft?

*N

De heer Elzinga (SP): Ik dank de staatssecretaris voor zijn beantwoording. Na de uitvoerige discussie met de staatssecretaris op sommige van de besproken punten -- met dank aan de voorzitter om

daarvoor de ruimte te bieden -- zal ik het nu wat korter houden.

Het zal duidelijk zijn dat een aanzienlijk deel van deze Kamer graag ziet dat de aanneming van dit voorstel wordt uitgesteld, omdat een hoop van de geconstateerde problemen in deze Kamer, maar vooral ook daarbuiten in het veld, bij gemeenten, bij Cultuur-Ondernemen en bij de betrokken kunstenaars, daarmee voorkomen kunnen worden. Veel van die problemen zijn eenvoudig van de baan als wij nu de vaststelling van het wetsvoorstel zouden uitstellen en een fatsoenlijke regeling in de Bbz zouden realiseren. Mijn fractie onderschrijft dan ook van harte de door mevrouw Sent ingediende motie.

Mijn vraag over de motivering van het spoedeisend karakter van dit voorstel is nog niet beantwoord. Ik vraag de staatssecretaris om alsnog op die vraag te antwoorden.

Omdat tot op heden voor de gemeenten, Cultuur-Ondernemen en de kunstenaars onzekerheid blijft bestaan tot het moment waarop eindelijk door de Kamer gestemd is, blijft de SP-fractie op het standpunt staan dat de intrekking van de Wwik onzorgvuldig en slecht gemotiveerd is. Ook de rechtszekerheid van de betrokkenen is in het geding. Daarom steunen wij eveneens de door collega Scholten ingediende motie. Cultuur-Ondernemen blijft nog steeds in onzekerheid en daarom verheugt het ons zeer dat er eindelijk een gesprek met deze stichting plaatsvindt over de gevolgen en de kosten van de intrekking van de Wwik. Aangezien er reële kosten zullen zijn, die meer behelzen dan alleen de personeelskosten waarover tot nu toe gesproken is, en er nog geen toezeggingen gedaan zijn, dien ik over deze problematiek een motie in. Als de staatssecretaris toezegt dat dit probleem getackeld wordt, hebben wij die motie misschien niet eens nodig, maar als aanmoediging overhandig ik de motie toch graag aan de voorzitter.

*M

De Kamer,

gehoord de beraadslagingen,

constaterende, dat als gevolg van het wetsvoorstel dat strekt tot intrekking van de Wwik, de uitvoerende taken in het kader van de Wwik van de Stichting Cultuur-Ondernemen, zijnde de adviserende instelling als bedoeld in artikel 35 van de Wwik, komen te vervallen:

overwegende, dat deze wettelijke taak onder verantwoordelijkheid van het ministerie van SZW wordt uitgevoerd;

constaterende dat deze taken bestaan uit de uitvoering van het beroepsmatigheidsonderzoek en het flankerend beleid bij de Wwik;

constaterende, dat als gevolg van het kabinetsbesluit de Wwik af te schaffen 40 fte bij Cultuur-Ondernemen zal afvloeien;

overwegende, dat deze reorganisatie gepaard zal gaan met hoge frictiekosten, die bestaan uit:

- de kosten van boventaligheid in verband met opzegtermijnen,
- de kosten van een sociaal plan in verband met afvloeiing van medewerkers;
- de directe kosten met betrekking tot de afschaffing van de Wwik,
- de kosten van langlopende verplichtingen;
- de afwikkelingskosten in 2012 in verband met het afbouwen en verantwoorden van de uitgevoerde taken;

van mening dat de adviserende instelling niet verantwoordelijk kan worden gesteld voor de frictiekosten die het directe gevolg zijn van de intrekking van de Wwik;

constaterende dat noch in de begroting van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het jaar 2011, noch voor het jaar 2012, noch op enige andere wijze is voorzien in de vergoeding van deze frictiekosten;

overwegende dat besluitvorming met betrekking tot de intrekkingswet Wwik tot vlak voor de beoogde invoeringsdatum nog niet is afgerond en dat pas deze week door het ministerie van SZW een gesprek met Cultuur-Ondernemen over de kosten daarvan is aangegaan, maar nog geen enkele toezegging is gedaan;

verzoekt de regering, de frictiekosten van de adviserende instelling die het gevolg zijn van de intrekking van de Wwik, te vergoeden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Elzinga, Sent, Scholten, Thissen en Vliegenthart en derhalve voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. H (31701).

**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*N

Staatssecretaris De Krom: Voorzitter. Ik dank de leden van deze Kamer voor hun bijdragen in tweede termijn. Ik kom maar gelijk ter zake en richt mijn oog op de motie-Sent, die mede is ondertekend door de leden Thissen, Elzinga, Scholten en Noten. In de motie wordt de regering gevraagd, de afschaffing van de Wwik uit te stellen tot er een werkbaar alternatief in het Besluit bijstandverlening zelfstandigen is geregeld. Ik wil deze motie ontraden. In mijn eerste termijn heb ik al uitvoerig aangegeven wat de overwegingen van het kabinet zijn met betrekking tot eventuele wijziging van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen. Ik heb aangegeven dat er wat mij betreft sprake is van twee gescheiden procedures:

enerzijds de intrekking van de Wwik en anderzijds de eventuele aanpassing of verbetering van het Bbz onder de voorwaarden die ik in eerste termijn heb aangegeven. Ik heb daaraan toegevoegd dat de motie door de Tweede Kamer ook niet is ingediend en aangenomen met als doel, afschaffing van de Wwik uit te stellen. Om al deze redenen ontraad ik deze motie.

De volgende motie is ingediend door mevrouw Scholten en is mede ondertekend door de leden Elzinga, Sent, Thissen en Vliegenthart. De motie vraagt om een adequaat overgangsrecht bij de intrekking van de Wwik. Ik ben daar uitvoerig op ingegaan, zowel in de stukken als in de mondelinge beantwoording. Ik wil de leden nog meegeven dat het ontbreken van overgangsrecht ook voor de Raad van State geen aanleiding was om daar enige opmerking over te maken. Ik ontraad derhalve deze motie.

De motie van de heer Elzinga -- ingediend als derde motie -- is mede ondertekend door mevrouw Sent, mevrouw Scholten, de heer Thissen en mevrouw Vliegenthart. In deze motie wordt de regering verzocht, de frictiekosten van de adviserende instellingen die het gevolg zijn van de intrekking van de Wwik te vergoeden. Ik heb gezegd dat wij verkennende gesprekken voeren met de Stichting Cultuur-Ondernemen. Wij erkennen dat de parlementaire behandeling langer heeft geduurd en op een later tijdstip heeft plaatsgevonden dan wij aanvankelijk hadden gedacht. Als er aanleiding toe is -- zo heb ik het geformuleerd -- zullen wij kijken naar de onvermijdelijke personele kosten. Wij zijn dus in gesprek, maar deze motie loopt op de zaken vooruit. Om deze reden wil ik deze motie dan ook ontraden.

Daarmee heb ik ook antwoord gegeven op de opmerkingen van de heer Terpstra in tweede termijn. De heer Terpstra vroeg of het flankerend beleid gelijk blijft. Zoals ik in eerste termijn heb aangegeven, ben ik ervan op de hoogte dat er inmiddels een budget naar de Stichting Cultuur-Ondernemen is overgemaakt. Verder ligt de vormgeving van het beleid bij mijn collega van OCW.

Daarmee heb ik alle vragen beantwoord en ben ik op de moties ingegaan.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Ik kom tot afhandeling van het wetsvoorstel. Wenst een van de leden stemming over de moties en het wetsvoorstel? Dat is het geval. Dan stel ik voor dat wij aan het einde van deze vergadering stemmen over de ingediende moties en het wetsvoorstel.

**

Daartoe wordt besloten.

De voorzitter: Aan het adres van staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid meld ik, evenals ik dat heb gedaan aan zijn collega van Financiën, dat de aanwezigheid van een vertegenwoordiger van de regering bij de

eindstemmingen van vandaag voldoende is. Ik neem aan dat collega Teeven gaarne bereid is om nog even te blijven zitten.

**

Staatssecretaris De Krom: Ik blijf wachten!

De voorzitter: Prima!

**

*B

!Wet op de kansspelen!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de kansspelen in verband met de instelling van de kansspelautoriteit (32264).

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Staatssecretaris Teeven: Voorzitter. Het is me een genoegen om vandaag met uw Kamer te spreken over de instelling van de kansspelautoriteit. Ik bedank de zes leden die hebben gesproken voor hun inbreng. Het is verheugend dat alle woordvoerders vanmiddag hebben onderschreven dat voorrang moet worden gegeven aan de instelling van de kansspelautoriteit. De heer Thom de Graaf heeft gevraagd of de verschillende onderdelen niet meer bij elkaar kunnen worden gepakt. Daar zal ik wat over zeggen.

Ook in deze Kamer proef ik dat er dringende behoefte bestaat aan een doortastende toezichthouder op het gebied van de kansspelen, ongeacht welk stelsel er ook zal komen. Met de uitvoering van de in het wetsvoorstel omschreven taken zal de kansspelautoriteit een belangrijke bijdrage leveren aan het bereiken van de doelstellingen van het kansspelbeleid die deze regering als uitgangspunt kiest. Deze zijn: de preventie van de kansspelslaving, het beschermen van de consument en het tegengaan van illegaliteit en criminaliteit. Die doelstellingen worden door dit kabinet, ook bij de modernisering van het kansspelbeleid, nog steeds onderschreven.

Ik ben blij dat de woordvoerders vanmiddag reeds in hun eerste termijn de strekking van het wetsvoorstel hebben onderschreven. Wat dat betreft hebben ze mij, om met de heer De Graaf te spreken, niet in spanning gelaten. Dat neemt niet weg dat er nog diverse vragen zijn gesteld waarop ik graag antwoord wil geven. Allereerst kom ik bij de algemene vragen. De heer Thom de Graaf vraagt wat de planning is van de komende kansspelwetgeving. Gaat het stap voor stap of wordt de hele online en landbased markt in één keer geregeld? Het hoeft geen twijfel dat de aanpassing van de kansspelwetgeving een behoorlijke klus zal zijn. Met de voorbereiding daarvan is reeds de nodige tijd gemoeid geweest. Er is een aantal zeer spoedeisende onderwerpen dat niet kan wachten. Deze wil ik zo spoedig mogelijk aanpakken, in enkele tussentijdse aanpassingen. Ik denk hierbij aan de

internetkansspelen. Deze zijn al vele jaren een alledaagse realiteit. Ongeveer 800.000 spelers in Nederland zijn betrokken bij het spelen van illegale kansspelen. Naar het oordeel van de regering moet dit zo snel mogelijk behoorlijk worden geregeld.

Ook de instelling van een centraal register kansspelslaving heeft grote prioriteit. Verder kan ook de transparante gunningverlening van kansspelsvergunningen gezien de Europese jurisprudentie niet meer lang op zich laten wachten, hoewel de huidige Eurocommissaris niet zo actief is als de vorige met inbreukprocedures tegen de lidstaten.

De ordening van de online markt moet naar ons oordeel worden gezien tegen de achtergrond van de ordening van de landbased markt en de verandering die daarin nodig kunnen zijn. Ter gelegenheid van de regulering van de onlinemarkt wil ik nog de nodige helderheid verschaffen, zodat ook de landbased markt weet waar hij aan toe is.

Na de spoedeisende onderwerpen die ik heb genoemd, wil ik de gehele Wet op de kansspelen van A tot Z herzien. Hierover wordt intensief overleg gevoerd met mijn ambtsgeenoot de staatssecretaris van Financiën, aangezien er de nodige dwarsverbanden zijn tussen het herzien van de kansspelen en de kansspelbelasting.

De heer Thom de Graaf heeft gevraagd of het online gokken kan worden gereguleerd met nationale wetgeving of dat er minimaal een Europese harmonisatie noodzakelijk is. Op het eerste kan ik ronduit "ja" zeggen. Op dit moment zijn er voldoende aanknopingspunten om online gokken op lidstaatniveau te reguleren. Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft dit tot op de dag van vandaag bevestigd in een aantal arresten. Het Hof hanteert eigenlijk al jaren de algemene lijn dat beperkingen in de nationale wetgeving op het gebied van vrije vestiging en een vrij verkeer van diensten alleen gerechtvaardigd kunnen worden om dringende redenen van algemeen belang, zoals de doelstellingen van het Nederlandse kansspelbeleid: voorkoming van kansspelslaving, consumentenbescherming en het tegengaan van fraude en criminaliteit. Mevrouw Beuing sprak daar al over. In de discussie die we hebben gehad over de algemene uitgangspunten van het kansspelbeleid heeft ook de Tweede Kamer de nadruk gelegd op deze punten. De Europese Unie heeft bepaald dat deze beperkingen noodzakelijk en proportioneel moeten zijn en niet discriminerend mogen zijn. Alle voorwaarden die het Hof stelt, gelden ook voor het nationale vergunningstelsel voor online kansspelen.

Er is op dit moment geen Europese kansspelregelgeving. Bijna alle lidstaten hebben er dan ook voor gekozen om online kansspelen op nationaal niveau te reguleren. Zo zijn landen als Frankrijk, Italië, België, het Verenigd Koninkrijk en Denemarken ons op dat punt al voorgegaan. Ik realiseer me dat er grensoverschrijdende aspecten spelen bij de regulering van online kansspelen. Juist die grensoverschrijdende aspecten hebben de Europese Commissie aanleiding gegeven tot het opstellen van het zogenaamde Groenboek voor online kansspelen. Of dit op termijn leidt tot

voorstellen voor een Europese aanpak of harmonisatie is nog niet bekend. Deze zijn ook niet snel te verwachten. In ieder geval wil de regering daar niet op wachten. In lijn met de lidstaten om ons heen willen we verdergaan met de uitwerking van een vergunningstelsel. Ik zal uiteraard bij de uitwerking van het nationale beleid de ontwikkelingen in Europees verband nauwgezet blijven volgen. Het is terecht dat de heer De Graaf daarnaar vroeg. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan het gevolg dat de Europese Commissie zal geven aan het eerder dit jaar gepresenteerde Groenboek. Zo kan ik dit meenemen als dit nieuwe ontwikkelingen tot gevolg heeft.

De heer De Graaf en mevrouw Beuving hebben verder gevraagd of de instelling van een raad van toezicht niet de aangewezen manier is om de schijn van belangverstengeling te voorkomen. Wij hebben daarover in de schriftelijke stukken al veel gewisseld. Je kunt zeggen dat de instelling van een raad van toezicht een noodzakelijke extra waarborg in de vorm van intern toezicht kan zijn, voor het goed zelfstandig functioneren van een bestuursorgaan. Dit hangt wel samen met de omvang van de organisatie en met de aard, de complexiteit en de omvang van de taken. Om de schijn van belangenverstengeling te vermijden is er ten aanzien van de uitvoering van het beleid gekozen voor de inrichting van de kansspelautoriteit als een zelfstandig bestuursorgaan. De Kaderwet zelfstandige bestuursorganen verschaft mij voldoende instrumenten om de politieke verantwoordelijkheid waar te kunnen maken zonder dat deze betrokken wordt bij de individuele beslissingen van het bestuursorgaan. Naar mijn mening kan een raad van toezicht geen vervanging zijn voor de toezichtrelatie tussen het bestuursorgaan en de verantwoordelijke bewindspersoon. Een raad van toezicht is geen middel om de onafhankelijkheid ten opzichte van de verantwoordelijke bewindspersoon nog verder te vergroten. Dit zou naar mijn oordeel uit het oogpunt van effectieve invulling van de ministeriële verantwoordelijkheid ook onwenselijk zijn. De Kaderwet biedt voldoende wettelijke waarborgen voor een onafhankelijke uitvoering van beleid door een zelfstandig bestuursorgaan. Een relatief niet zo grote marktautoriteit moeten we niet onmetelijk zwaar optuigen met veel organen daaromheen. Dat brengt namelijk ook de nodige kosten met zich mee. Ik denk dat de heer Thom de Graaf en mevrouw Beuving hiervoor wel gevoelig zullen zijn.

De heer Thom de Graaf (D66): Het betoog van de staatssecretaris komt mij bekend voor. Dat heb ik ook in de memorie van antwoord mogen lezen. Opnieuw roept het de vraag op waar naar het oordeel van deze staatssecretaris en het kabinet de grens ligt om wel of niet een raad van toezicht bij een zbo in te stellen. De staatssecretaris zegt dat het te maken heeft met de beperktheid van de taak of de omvang. Die omvang kennen we overigens nog niet. Het kan allemaal nog groter worden. Wanneer moet er worden gekozen voor een raad van toezicht, in een meer principiële benadering?

Een raad van toezicht garandeert ook de kwaliteit van de instelling.

Staatssecretaris Teeven: Mede naar aanleiding van de vraag van de beide leden heb ik de gegevens er nog eens bij gepakt. Er zijn ongeveer 120 zbo's ingeschreven in het zbo-register. Slechts enkele zbo's hebben daadwerkelijk een raad van toezicht. Heel veel zbo's hebben geen raad van toezicht. Als je, nog los van het principiële punt, kijkt naar de verschillen in de praktijk, hangt dit inderdaad af van de aard en de omvang. Je probeert dan toch zo'n autoriteit niet onnodig zwaar op te tuigen, ook gezien de kosten en de administratieve rompslomp. Dat is ook een beetje de insteek bij de kansspelautoriteit. Ik geef de heer Thom de Graaf graag toe dat je daar natuurlijk een raad van toezicht boven had kunnen zetten. Dat leek de regering echter niet wenselijk gezien de aard, de omvang en het feit dat je deze autoriteit niet kunt vergelijken met de NMa, gezien de markt die zij gaat bestrijken. Nogmaals, gezien het totaal van 120 zbo's, is het meer uitzondering dan regel dat er bij zo'n zbo een raad van toezicht is.

Mevrouw Broekers-Knol heeft gevraagd hoe gegarandeerd wordt dat uitvoering en toezicht onafhankelijk van elkaar door de kansspelautoriteit kunnen worden uitgevoerd. De scheiding tussen uitvoering en toezicht wordt al vormgegeven doordat deze taken bij verschillende afdelingen worden belegd. De scheiding is zowel van organisatorische als van personele aard. Ik zal niet herhalen wat al schriftelijk is uitgewisseld, maar natuurlijk zijn er de afdeling vergunningen, de afdeling toezicht en de afdeling juridische zaken. Naar ons oordeel is de personele bezetting van de kansspelautoriteit toereikend voor een dergelijke taakverdeling. Ik zeg mevrouw Broekers-Knol toe dat wij in de mandaatregeling en door fysieke functie- en bevoegdheidscheidingen zullen garanderen dat vergunningverlening en toezicht onafhankelijk van elkaar worden uitgevoerd.

Ik meen dat het ook mevrouw Broekers-Knol was die vroeg hoe ik dat kan garanderen, gezien de relatief beperkte omvang van het aantal fte's bij de kansspelautoriteit. Ik kan daarover zeggen dat ik ook bindende aanwijzingen zal opnemen in de beleidsregels waarmee we nu bezig zijn en die we ook zullen voorhangen. De functiescheiding kan daardoor daadwerkelijk gestalte krijgen.

Ik wijs mevrouw Broekers-Knol en de andere leden die erover hebben gesproken er ook op dat behalve de 35 fte's er ook nog zo'n 13 mensen overkomen van Verispect, het voormalige ijkwezen. Deze mensen zullen een aanstelling krijgen als buitengewoon opsporingsambtenaar. Zij behoren eigenlijk ook bij de personeelssterkte voor de handhaving. Wij zullen deze mensen nader opleiden. Zij zullen zich straks dus niet alleen bezighouden met de controle op de speelautomaten, maar zij worden daadwerkelijk ook voor andere handhavingstaken ingezet.

Mevrouw Broekers-Knol (VVD): Gaat het dus om 35 fte's plus 13 fte's, dus om 48 fte's. Begrijp ik de staatssecretaris zo goed?

Staatssecretaris Teeven: Er staan nu ongeveer 35 fte's op de formatie. We hebben echter ook Verispect, dus zeg maar de particuliere toezichthouder en het geprivatiseerde ijkwezen. Verispect zal ook onder de kansspelautoriteit gaan vallen. Per definitie heb je in feite 35 fte's plus 13 fte's, dus zo'n 48 mensen.

Mevrouw Broekers-Knol (VVD): Het gaat dus om zo'n kleine 50 fte's?

Staatssecretaris Teeven: Ja.

Mevrouw Beuving heeft mij gevraagd om een beeld te geven van de plannen van de regering ten aanzien van het beleid voor de personeelscapaciteit van de kansspelautoriteit. Hoe schat ik dat in? Wat gaan de plannen over de partiële herziening en de totale herziening van de Wet op de kansspelen betekenen? De voornemens die zijn gepresenteerd op 19 maart en die daarna met de Kamer zijn besproken, worden nu uitgewerkt. Bij de uitwerking is de kanspelautoriteit in oprichting natuurlijk nauw betrokken. De uitwerking van die plannen zal in de komende maanden gestalte krijgen, dus ergens in januari, februari of maart. Als die uitwerking een concrete fase heeft bereikt, zal er een uitvoeringstoets worden uitgevoerd om vast te stellen wat de effecten zijn van de voorstellen op de personeelscapaciteit van de kansspelautoriteit. Zo gaan wij daarmee dus straks om.

Mevrouw Beuving (PvdA): Dat is duidelijk. Ik kan mij voorstellen dat dit gaandeweg bekeken dient te worden. Ik pakte dit punt ook al op naar aanleiding van de huidige situatie, namelijk 35 fte's voor de kansspelautoriteit. In ieder geval 10 fte's daarvan zijn voor toezicht en handhaving. Daarmee wordt toegezien en gehandhaafd op een markt die, laat ik zeggen, bij uitstek om een toezichthouder vraagt. Als er één markt is waarvoor dit geldt, is het wel deze markt. Ik haak in dit verband ook nog even aan bij de wijze woorden van mevrouw Broekers. Zij zegt: wij hebben vooral behoefte aan een intelligente toezichthouder, dus een toezichthouder die voldoende technologisch is onderlegd. Dit is zeker waar. Daarop wil ik, vanuit mijn eigen ervaring in het verleden als toezichthouder, de volgende aanvulling geven. Voldoende menskracht is echter nog geen garantie op een intelligente toezichthouder. Andersom geldt echter hetzelfde; een toezichthouder met te weinig menskracht gaat het ook niet redden, zeker niet in deze sector. Er zijn dus verscheidene factoren nodig. De toezichthouder moet voldoende juridische bevoegdheden hebben. Daarin wordt nu voorzien met dit wetsvoorstel. Verder is voldoende menskracht nodig. Deze mensen moeten inderdaad zowel juridische als technologische knowhow in huis halen. Daarbij is een aantal van tien personen heel kwetsbaar voor al het werk dat ligt te wachten, ook bij de onlinehandhaving.

Staatssecretaris Teeven: Ik luister goed naar de wijze woorden van mevrouw Broekers en van mevrouw Beuving. Dat laatste lijkt me zeker verstandig, ook gezien haar achtergrond bij een toezichthouder, waardoor ze weet welke problemen daar spelen. Ik denk dat we met de mensen die bij Verispect werken, iets meer kunnen doen dan alleen de speelautomaten controleren. Door de aanwijzing van deze mensen tot buitengewoon opsporingsambtenaar zullen we meer handhavingcapaciteit krijgen. Tegelijk ben ik met haar eens dat het niet alleen daarom gaat. Daarom hebben wij -- niet onomkeerbaar, omdat deze Kamer zich er nog over moet uitspreken -- bij onze selectie van bestuurders geprobeerd om ook iemand erbij te krijgen die voldoende ervaring heeft met automatiseringsaangelegenheden. Dat zal een belangrijk aspect worden, met vragen als: hoe moet er worden gemonitord dat bij internetgokken geen kansspelverslaving ontstaat? De aanbieders en vergunningverleners zullen dat monitoren moeten doen, maar de Ksa moet natuurlijk voldoende knowhow hebben om dit concreet te kunnen bekijken.

Mevrouw Beuving (PvdA): Misschien kan ik op één punt mijn zorg over de capaciteit nog wat verdiepen. De toevoeging van de mensen van Verispect levert in persoonsaantallen -- de 13 bij de 35 -- en vanwege hun technologische knowhow een grotere capaciteit die kan worden ingezet voor het pure toezicht. Maar dit doet mij meteen denken aan handhavingaspecten die ik in het verleden vaak heb meegemaakt. Deze toezichthouder gaat straks bestuurlijke boetes opleggen, hij gaat last onder dwangsom opleggen. Daaruit zullen juridische procedures voortkomen. Als hij goed bezig is en al die mooie knowhow en deskundigheid op technologisch gebied gaat inzetten, gaat hij veel zaken krijgen en zullen vele beroeps- en bezwaarprocedures tegen hem worden aangespannen. Ik kan verzekeren dat die enorm veel menskracht gaan vragen. Dat betekent dat je hoogwaardige juridische mensen in huis moet hebben om die procedures tot een goed einde te brengen. Ik kan me voorstellen dat de mensen die van Verispect komen, deze deskundigheid niet hebben. Ik wil dit in ieder geval meegeven. Is de staatssecretaris zich ervan bewust dat dit een heel specifieke tak van sport is, dus de juridische procedures die zullen moeten worden gevoerd, waarvoor je mensen in huis moet halen?

Staatssecretaris Teeven: Ja, daarvan ben ik mij bewust. Natuurlijk is er ook een juridische afdeling in oprichting; dat staat ook in de stukken beschreven. In het verleden hadden we de projectgroep Joker bij de Belastingdienst, actief bezig met toezicht en handhaving rondom het kansspelbeleid. Al kan ik daar nu niet op vooruitlopen, mogelijk zullen er mensen van de projectgroep Joker instromen bij de Kansspelautoriteit, zodat we knowhow kunnen combineren. Wij zijn ons er echter terdege van bewust dat de Ksa ook zelf procedures zal moeten gaan voeren. Het is de vraag hoeveel juristen

genoeg zullen zijn. Wij zullen die wijsheid over de aantallen werkende weg moeten ontwikkelen, maar het is nu al volstrekt zeker dat het er niet nul zullen zijn.

Mevrouw Beuving (PvdA): Mag ik hieruit afleiden dat de staatssecretaris dit werkende weg gaat aanpakken? En dat we, als blijkt dat de aantallen die nu worden genoemd -- de 35 waarvan 10 voor toezicht en handhaving -- niet voldoende zullen zijn, ervoor zullen zorgen dat die toezichthouder de capaciteit krijgt om de krachtige en effectieve toezichthouder te worden die wij allen verwachten en die dringend nodig is?

Staatssecretaris Teeven: Jazeker, dat is wel de bedoeling. Ik heb dit in de Tweede Kamer al gezegd en wil dat ook in deze Kamer best toezeggen.

De heren De Graaf en Nagel stelden vragen over het volgende. Ik heb al gesproken over de extra capaciteit van Verispect. Samenwerking op digitaal gebied zal ook moeten plaatsvinden, met een bijzondere opsporingsdienst. Op dit moment worden gesprekken gevoerd met bijzondere opsporingsdiensten voor samenwerking op het terrein van de digitale handhaving. Daardoor zal de Ksa direct in staat zijn om een zeer ervaren digihandhaver in te zetten, met gebruikmaking van alle hoogwaardige apparatuur die deze bijzondere opsporingsdienst in bezit heeft. De Ksa kiest nadrukkelijk voor een integrale handhaving en sluit daartoe overeenkomsten en convenanten met andere toezichthouders, zoals de Consumentenautoriteit en de Belastingdienst. Zij zal ook gaan samenwerken met de regionale expertisecentra en de politie. Wij denken dat daardoor de slagkracht enorm wordt vergroot, vooral omdat het illegaal aanbieden van kansspelen vaak gepaard gaat met andere overtredingen en misdrijven, zoals belastingontduiking. De aanpak kan dan gecombineerd plaatsvinden.

Met het oog op samenwerking zullen wij in contact treden met buitenlandse kansspelautoriteiten. Dat is al gebeurd door medewerkers van mijn departement, om ervaringen uit te wisselen en waar mogelijk een gezamenlijke aanpak af te spreken en te leren van elkaars best practices. De heer Nagel zei dat toezicht ook daadwerkelijk toezicht moet zijn en dat de handhaving enige body moet hebben. Ook de heer De Graaf sprak daarover.

De heer De Graaf en mevrouw Broekers hebben ook nog de vraag gesteld of de kansspelautoriteit voldoende doordrongen is van en voorbereid op het feit dat technologie, infrastructuur en hoogwaardige automatisering noodzakelijk zullen zijn. Welnu, dat is zeker het geval. Op dit moment laat ik een onderzoek uitvoeren door twee gerenommeerde externe bureaus op het terrein van de online kansspelen en digitale opsporing. Daaruit volgt een scherp beeld van de voorwaarden die zullen moeten worden gesteld aan aanbieders en van de wijze waarop het toezicht daarop moet worden vormgegeven. Ook volgt daaruit hoe wij dat gaan monitoren en hoe de

handhaving op illegale kansspelen op internet het meest effectief en efficiënt kan worden aangepakt. Daarbij is er nadrukkelijk aandacht voor de wijze waarop ICT en automatisering door de kansspelautoriteit kunnen worden ingezet. In ieder geval zal één van de leden van de raad van bestuur iemand zijn die bijzondere vaardigheden heeft op het terrein van automatisering.

Bij nieuwe wetgeving moet bij de organisatie die deze gaat uitvoeren een ex ante uitvoeringstoets plaatsvinden. Daaruit moet blijken welke organisatorische consequenties de wet met zich brengt. De kansspelautoriteit zal dat ook doen. Als blijkt dat uitbreiding of invoering van nieuwe methodieken nodig is, zeg ik in antwoord op een vraag van mevrouw Beuving, zal dat uiteraard ook gebeuren. Er zal worden aangegeven welke consequenties dat zal hebben voor de financiering van de kansspelautoriteit.

Tot zover de algemene opmerkingen die ik wilde maken. Dan ga ik nu over tot de beantwoording van een aantal specifieke vragen over de handhaving. Mevrouw Broekers vroeg of de toepassing van strafrecht koste wat het kost buiten de deur wordt gehouden, ter ontlasting van de strafrechtketen. Zij vroeg hoe zij de toelichting van de regering moest zien, waarin sprake is van een ultimum remedium. Ik kan mevrouw Broekers op dit punt geruststellen. Ontlasting van de strafrechtketen was een belangrijk argument om te voorzien in een adequaat bestuursrechtelijk handhavingscriterium. De inzet van het strafrecht als handhavinginstrument is voor mij reden om dit te zien als ultimum remedium. Ik denk wel dat het strafrechtelijk handhavingscriterium onontbeerlijk is. Het strafrecht dient te worden ingezet wanneer dat noodzakelijk en het meest effectief is. Daarbij kunnen wij aan een aantal situaties denken, zoals herhaaldelijke overtreding als bestuursrechtelijke handhaving niet tot het gewenste resultaat heeft geleid. Verder noem ik de situatie dat overtreding van de kansspelwetgeving samengaat met het plegen van andere delicten. Dan zou je kunnen denken aan gecombineerde strafrechtelijke handhaving. Verder is strafrechtelijk optreden natuurlijk ook geïndiceerd als de specifieke mogelijkheden en bevoegdheden van het strafrechtelijk onderzoek noodzakelijk zijn of wanneer het opleggen van specifiek strafrechtelijke sancties noodzakelijk is, bijvoorbeeld in situaties waarin de kansspelautoriteit een voorbeeld wil stellen omdat de desbetreffende zaak een enorme uitstralende werking zou kunnen hebben op de rest van de sector. Ook in dergelijke situaties kan het aangewezen zijn om van het strafrecht gebruik te maken.

Mevrouw Van Bijsterveld vroeg of het criterium open of gesloten context niet onvoldoende onderscheidend is bij de keuze voor een sanctiestelsel. Ik merk daarover op dat het onderscheid tussen open en gesloten context een onderdeel is van de richtsnoeren die in de kabinetsnota over de uitgangspunten voor de keuze van het sanctiestelsel staan beschreven. Bij de keuze voor een sanctiestelsel staat wat ons betreft de effectiviteit centraal. Dit betekent volgens de

nota dat in bepaalde situaties ook andere factoren een rol zouden kunnen spelen. Om die reden is bij dit wetsvoorstel ook voor de handhaving in de open context -- dus de bestrijding van illegaal aanbod -- ingezet op primair de bestuursrechtelijke wijze van handhaving. Dat doet echter niet af aan het onderscheid.

Mevrouw Broekers heeft gevraagd of in het kader van transparant sanctiebeleid de sanctiebesluiten van de kansspelautoriteit gepubliceerd kunnen worden. Ik vind dat een heel goed idee en zeg graag toe dat toekomstige sanctiebesluiten -- in geanonimiseerde vorm -- bekendgemaakt zullen worden, bijvoorbeeld op de website van de kansspelautoriteit.

Mevrouw Broekers heeft ook gevraagd om de toezegging dat bij wetsvoorstellen waarbij de keuze voor bestuurlijke of strafrechtelijke handhaving aan de orde is, de keuze wordt gemotiveerd en dat wij daarbij het debat in het achterhoofd houden dat in 2009 in deze Kamer is gevoerd over de kabinetsnota sanctiestelsels. Ik denk dat mevrouw Broekers terecht heeft opgemerkt dat de keuze voor bestuurlijke of strafrechtelijke handhaving in elk wetsvoorstel moet worden gemotiveerd. Ze sprak mij daarop aan en ik denk via mij ook de minister van Veiligheid en Justitie. Ik weet eigenlijk wel zeker dat ik ook in de geest van de minister spreek, zeg ik tegen haar -- al moet je daar altijd een beetje mee uitkijken bij de heer Opstelten -- als ik zeg dat wij daar bij V&J voor onze eigen wetgeving en voor die van andere ministeries nauwgezet op zullen toezien. Dat zal ook gebeuren in het kader van de wetgevingstoezicht toetsing door V&J. Ik heb daar al eerder over gesproken bij de bespreking van een ander wetsvoorstel rondom de privacy. In de aanwijzingen voor de regelgeving is sinds april van dit jaar uitdrukkelijk een link gelegd met de kabinetsnota uit 2008 over de uitgangspunten van sanctiestelsels. Ook maken deze uitgangspunten deel uit van het zogenaamde integrale afwegingskader. Ik zeg de Kamer graag toe dat bij de wetgevingstoetsing acht zal worden geslagen op wat in uw Kamer naar voren is gebracht bij de behandeling van die sanctiestelsels.

De heer Nagel heeft in zijn eerste termijn gevraagd of de zwarte lijst nu dwingend zou moeten worden voor banken. Zo niet, dan zou die lijst eigenlijk het effect gaan missen. Dat was zijn vrees, althans zo heb ik hem begrepen. Ik kan daarover zeggen dat artikel 1 onder b van de Wet op de kansspelen in zijn algemeenheid stelt dat het bevorderen van deelname aan illegale kansspelen verboden is. Het is ook mijn opvatting en die van het kabinet dat het verlenen van betalingsdiensten aan illegale kansspelaanbieders eveneens onder artikel 1 onder b valt. Zo heeft de zwarte lijst van illegale aanbieders een dwingend karakter. Ik heb niet de vrees dat banken niet zullen meewerken. We hebben daar natuurlijk enige ervaring mee. Het is aan de bank om te bepalen welke maatregelen zij proportioneel achten om dat betalingsverkeer dan te doen eindigen. Dat kan een bank doen door de relatie met de aanbieder te beëindigen, maar ze kan daar ook andere wegen voor volgen. In het

wetsvoorstel voor internetkansspelen ben ik voornemens om specifieke bepalingen op te nemen ten aanzien van intermediairs die het door hun dienstverlening mogelijk maken, illegale kansspelen in Nederland aan te bieden. Ik sluit ook niet uit dat dit eveneens zal gelden voor internetserviceproviders. We zullen ook dat in die richting uitbreiden.

Dan is er door de leden een groot aantal opmerkingen gemaakt over de kansspelheffing. Mevrouw Beuving, mevrouw De Boer, mevrouw Van Bijsterveld en de heer De Graaf hebben daarover gesproken. Ze waren er eigenlijk allemaal bevreesd voor dat de goededoelenloterij, laat ik het zo maar samenvatten, zou worden benadeeld. De vraag kwam op of de goededoelenloterijen niet onevenredig veel aan kansspelheffing betalen, vergeleken met de meer risicovolle kansspelen. Die vraag zou je je kunnen stellen. Ze hebben ook de vraag gesteld of de heffingsgrondslag niet zodanig aangepast zou moeten worden dat de afdracht aan het goede doel niet meetelt bij de berekening van de hoogte van de heffing. Ik meen uit de bijdrage van de leden op te maken dat wellicht onduidelijkheid bestaat over de afdracht aan goede doelen en of die niet in het geding komt als gevolg van de heffing. Dat is namelijk niet het geval. De kansspelheffing gaat niet ten koste van de afdracht aan goede doelen. De goededoelenloterijen zijn verplicht, ten minste 50% van de inleg af te dragen aan goede doelen en die afdrachtsverplichting blijft ongewijzigd.

De kansspelheffing is, net als bij alle andere aanbieders, onderdeel van de kosten en kan dus naar ons oordeel worden voldaan uit de overige onkosten van de loterijen. Er ligt wel een andere vraag voor: moeten we de goededoelenloterijen -- dat lag in het verlengde van de vraag van de leden -- niet wat meer ontzien bij de heffing? Met de aard van de goededoelenloterijen is rekening gehouden, door in de heffing een differentiatie in de tarief aan te brengen. Aanbieders van risicovollere spelen worden nu al in het voorstel dat in de wet zit relatief zwaarder belast dan de aanbieders van minder risicovolle spelen zoals loterijen. De leden hebben ongetwijfeld gezien dat het ongeveer om een factor twee gaat.

Ook voor aanbieders van kansspelen met minder maatschappelijk nadelige gevolgen zijn de taken van de Ksa wel van groot belang. Ik wijs daarop. Ook deze aanbieders hebben baat bij de handhaving van de wet en bij de bestrijding van het illegale aanbod. De loterijen zijn dus ook gebaat bij een goed toezicht op de hele sector.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Ik wil even een paar misverstanden uit de wereld helpen. Naar mijn oordeel is het onderscheid tussen risicovolle en minder risicovolle kansspelen een ander dan dat tussen die voor goede doelen en die niet voor goede doelen. Die zullen elkaar voor een deel overlappen, maar het zijn andere criteria. Ik hoor daar graag een reactie van de staatssecretaris op.

Ik heb in mijn bijdrage niet gesteld dat ik bang ben dat die heffing van die 50% afdracht aan de goede doelen af moet. Ik denk dat de

onevenredige benadeling zit in het feit dat de goededoelenloterijen die heffing moeten betalen uit die overige 50%, het deel dat bestemd is voor de overhead en het prijzengeld. Andere loterijen en kansspelen moeten hun winst, overhead en prijzengeld halen uit 100% van de opbrengst van de verkochte deelnemingsbewijzen. Ik ben dus niet bang dat het ten koste gaat van de bijdrage aan de goede doelen. Het moet echter komen uit een budget, dat uit de verkochte deelnamebewijzen komt, dat de helft bedraagt van het budget van de commerciële kansspelen.

Staatssecretaris Teeven: Bij de beantwoording van de vraag van mevrouw De Boer moet je wel even kijken wat de totale omzet is van de loterijen. Het is van belang om een beetje een beeld te krijgen van de invloed van die heffing op de loterijen en de goededoelenloterijen. De totale omzet van loterijen was in 2010 ongeveer 2 mld. De omzet van Holland Casino en de speelautomatenbranche was ongeveer 1 mld. Dat is overigens de branche die nu al zwaarder wordt getroffen door die heffing. Daar zit die factor twee al in. De loterijen hebben dus twee derde van de totale kansspelomzet in Nederland en betalen maar de helft van de kansspelheffing. Daar komt nog bij dat van het deel van de kansspelheffing dat door de loterijen wordt opgebracht, maar voor ongeveer 35% ten laste komt van de goededoelenloterijen. Het overgrote deel komt ten laste van de Staatsloterij.

Ik heb wel begrip voor de zorg van mevrouw De Boer. Gezien deze cijfers, heb ik echter toch niet de indruk dat de goededoelenloterijen onevenredig veel betalen. Ook gezien het eigen vermogen van de loterijen en de kosten die op andere terreinen worden gemaakt, denk ik dat de bijdrage en de verdeling waarvoor wij in deze wet hebben gekozen, rekening houdend met die factor twee, eigenlijk wel redelijk is.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Ik begrijp dat de staatssecretaris er niet voor kiest. Ik heb hem echter ook gevraagd of het qua wetssystematiek mogelijk is om het wel op de manier te doen die ik heb voorgesteld. In de wet wordt al een onderscheid gemaakt tussen goededoelenloterijen en niet-goededoelenloterijen. Is de staatssecretaris het met mij eens dat het criterium dat ik heb voorgesteld, dus het berekenen van de heffing na de afdracht bij goededoelenloterijen, ook objectief vaststelbaar en handhaafbaar is?

Staatssecretaris Teeven: Dat zou je dat zo kunnen doen. Mevrouw De Boer vroeg of daar wijziging van de wet voor nodig is. Het antwoord daarop is volmondig ja. Als je dat wilt realiseren, moet je de wet wijzigen. Ik heb goed geluisterd naar de argumenten. Ik heb daar de totale omzetcijfers, de verdeling en de keuzes die wij nu hebben gemaakt tegenover gezet. Ik zie dus op dit moment geen reden om dat anders te doen.

Er is ten aanzien van de kansspelheffing nog een aantal kleine onzekerheden. Zo zal de versterking van de handhaving en invoering van een centraal register voor toegangsverboden

gevolgen hebben voor de kansspelautoriteit. Wat de budgettaire gevolgen daarvan zullen zijn, kunnen wij nog niet helemaal overzien. Met het reguleren van kansspelen via internet, zal ook de kansspelheffing, zowel de grondslag als de tarieven ervan, opnieuw moeten worden bezien.

Gelet op deze onzekerheden, zou ik op dit moment niet opnieuw willen sleutelen aan de kansspelheffing. Ik zou, zo nodig, bij het wetsvoorstel inzake kansspelen via internet opnieuw naar de situatie kunnen kijken. Dan zijn wij wat verder in de ontwikkeling. Dan kunnen wij bezien of deze alsnog moet worden aangepast. Op dit moment zie ik daartoe geen noodzaak.

Mevrouw Van Bijsterveld vroeg of de kansspelheffing leidt tot een verstoring van het level playing field tussen goededoelenloterijen en de overige kansspelaanbieders. Ik stel vast -- dat blijkt ook uit onderzoek -- dat loterijen niet of nauwelijks concurreren met aanbieders van andere kansspelen.

In die zin denk ik ook niet dat de heffing tot een verstoring zal leiden. Overigens is de heffing voor aanbieders van meer risicovolle spelen hoger dan voor aanbieders van minder risicovolle spelen, zoals loterijen. Binnen de loterijmarkt verwacht ik ook geen verstoring van het level playing field, omdat naar mijn mening het tarief van de heffing voor deze groep aanbieders gelijk is.

De heer De Graaf heeft in dit verband gevraagd of het niet gerechtvaardigd zou zijn om bij de heffing een onderscheid aan te brengen tussen zuiver commerciële aanbieders en aanbieders die aan goede doelen afdragen. Wij hebben niet voor dat onderscheid gekozen. De reden daarvoor is ook dat wat er met de opbrengst van de georganiseerde kansspelen gebeurt eigenlijk niets zegt over het toezicht dat moet worden uitgeoefend op de kansspelsector en de kansspelaanbieders. Afdracht aan goede doelen betekent niet dat het betreffende kansspel weinig toezicht behoeft. Daarbij komt ook dat aanbieders die afdragen aan goede doelen profiteren van het toezicht en het toezicht door de kansspelautoriteit. Overigens is het onderscheid tussen commerciële aanbieders en aanbieders die een deel van de opbrengst aan goede doelen afdragen ook niet altijd goed te maken. Er zijn immers ook vergunninghouders die commercieel zijn maar ook afdragen aan goede doelen. Ik wijs op Sportech en de Postcodeloterij. Ook aanbieders die aan goede doelen afdragen hebben dus commerciële belangen.

De heer #De Graaf heeft de principiële vraag gesteld waarom legale aanbieders, dus vergunninghouders, zouden moeten meebetalen voor de aanpak van illegale aanbieders. Bij de instelling van de kansspelautoriteit is er nadrukkelijk voor gekozen om vergunninghouders ook een bijdrage te laten leveren aan de kosten die nodig zijn voor de bestrijding van het illegale aanbod. De landelijke vergunninghouders hebben van de overheid immers een -- laten wij eerlijk zijn -- exclusief recht gekregen om binnen Nederland producten aan te bieden en de kansspelvergunning te exploiteren. Die vergunninghouders hebben dus ook een groot financieel belang -- laten wij dat ook

vaststellen -- bij de bestrijding van illegaal aanbod. Immers, dat gaat dan ten koste van het legale aanbod.

Het wetsvoorstel voorziet in handhaving door de kansspelautoriteit van de gehele Wet op de kansspelen, dus ook waar het het illegale aanbod betreft. Dat betekent dat de kansspelautoriteit ook bij de aanpak van illegaal aanbod het voortouw zal nemen. Dat zal ook ten goede komen aan de bescherming van de positie van legale aanbieders van kansspelen. Je zou je zelfs kunnen afvragen wie nu het zwaarst wordt belast door de kansspelheffing, bijvoorbeeld de speelautomatenbranche. Daar zit relatief weinig illegaal aanbod op dit moment. Dus je zou kunnen zeggen dat wij bij het vaststellen van de factoren voor die heffing wel degelijk dat soort zaken hebben laten meewegen. Naar mijn mening is het dus ook redelijk dat de landelijke vergunninghouders een financiële bijdrage leveren aan de bestrijding van het illegale aanbod.

Je zou in een vergelijkbare situatie kunnen kijken naar de telecomcommunicatiemarkt. Ook daar worden de handhavingskosten, als het over bestuursrechtelijke bestrijding van illegaal aanbod gaat, gedragen door de vergunninghouders. Ik wil overigens nog wel opmerken dat als er dan, zoals mevrouw Broekers soms ook bepleit, toch wordt gekozen voor strafrechtelijke handhaving daarbij natuurlijk wel een uitzondering geldt, want die kosten worden niet gedragen door de vergunninghouders maar worden uiteraard betaald uit de algemene middelen.

Mevrouw Broekers heeft nog de opmerking gemaakt dat de speelautomatensector al veel betaalt aan kansspelheffing en dat het toch eigenlijk niet zo kan zijn dat voor de financiering van een effectieve handhaving carte blanche wordt gegeven om die heffing nog verder te verhogen, waarover vanmiddag in de inbreng van andere leden ook tegengestelde geluiden te horen waren. De kansspelautoriteit wil het toezicht en de handhaving slim regelen, dus bijvoorbeeld met moderne informatietechnologie, gegevensuitwisseling en samenwerking met andere diensten. Daar sprak ik al over. Daarbij moeten de kosten van toezicht en handhaving zo laag mogelijk worden gehouden. Als stelselverantwoordelijke zal ik dus toezicht houden op de kansspelautoriteit en ook op de wijze waarop die taak wordt uitgeoefend. Ik zal ook algemene aanwijzingen op dat punt geven. Ik hecht er ook zeer aan dat de kansspelautoriteit geen onnodige kosten maakt, ook niet in het begin. Het moet gewoon een zuinige instelling zijn die effectief werkt en geen onnodig geld uitgeeft. Ik kan de tarieven van de kansspelheffing bij ministeriële regeling aanpassen. Het spreekt voor zich dat ik dat pas zal doen als dat echt noodzakelijk is. De kansspelautoriteit krijgt dus van mij geen carte blanche om die tarieven te verhogen. Dat zullen wij inde beleidsregels ook nadrukkelijk met elkaar afspreken.

Dan kom ik tot slot aan de bespreking van een kopje over reclame en preventie. Er is met name in de Tweede Kamer nogal nadrukkelijk aandacht gevraagd voor het tegengaan van

ongewenste reclame en preventie van kansspelverslaving.

Mevrouw Van Bijsterveld heeft in dit verband gevraagd of ik kan bevestigen dat de kansspelautoriteit een actief toezichts- en handhavingsbeleid op het gebied van verslavingspreventie en reclame zal voeren. Ik kan dit toezeggen, want de kansspelautoriteit heeft straks op grond van het voorgestelde artikel 33b, zoals dat nu na amendering luidt, als taak het voorkomen van kansspelverslaving te bevorderen. De kansspelautoriteit gaat dus een coördinerende en sturende rol vervullen ten aanzien van het preventiebeleid. Naar aanleiding van de amendementen die in de Tweede Kamer zijn aangenomen, heb ik hierover inmiddels afspraken gemaakt met de minister van VWS. Ook zij ziet het belang hiervan in. Wij zullen dus samenwerken teneinde hieraan uitvoering te geven. De kansspelautoriteit zal ook het initiatief nemen tot gestructureerd overleg tussen kansspelaanbieders, de verslavingszorg, GGZ Nederland en de ministeries van Veiligheid en Justitie en van VWS. Naast de algemeen verbindende voorschriften in het voorgestelde artikel 4a van de wet en de daarop berustende Algemene Maatregel van Bestuur en de ministeriële regeling, kan er voor de kansspelautoriteit aanleiding bestaan om nadere specifieke voorschriften met betrekking tot preventie van kansspelverslaving aan een individuele vergunning te verbinden. De kansspelautoriteit zal toezicht houden op de naleving van deze voorschriften en kan bestuurlijke sancties opleggen aan vergunninghouders die hun zorgplicht niet nakomen.

Mevrouw Van Bijsterveld vroeg voorts of in de AMvB over reclame en preventie nadere invulling wordt gegeven aan het begrip "onmatige deelneming". Zij vroeg zich af hoe dat zich verhoudt tot de huidige activiteiten op het terrein van werving en reclame van de vergunninghouders. Ik kan hierover zeggen dat met het begrip "onmatige deelneming" wordt bedoeld op een mate van deelneming die leidt tot kansspelverslaving of daartoe een zeer groot risico vormt. Het risico op verslaving is afhankelijk van het type kansspel. In de AMvB zullen in dit verband normen worden opgenomen over werving, reclame en preventie om onmatige deelneming te voorkomen. Ook de huidige vergunninghouders, zoals Holland Casino, de Staatsloterij en de Postcode Loterij, zullen zich bij hun activiteiten naar deze regels moeten voegen en zo nodig het staande beleid moeten aanpassen.

Verder vroeg mevrouw Van Bijsterveld of het in te stellen register aanbieder- en spelsoortneutraal is. Ofwel: blijft het register probleemspelers signaleren als zij van aanbieder of spelsoort wisselen? Zo heb ik de vraag van mevrouw Van Bijsterveld althans begrepen. Ik ben voornemens om een centraal register in te richten van bezoekbeperkingen en entreeverboden die in voorkomende gevallen zijn opgelegd in speelcasino's, automatenhallen of door aanbieders van online kansspelen. Dat laatste zit er natuurlijk aan te komen. Het geldt dus niet voor kansspelen met een laag risico, zoals loterijen. Van het kopen

van een staatslot -- dat mag algemeen bekend verondersteld worden -- raak je niet verslaafd; je betaalt elke maand keurig een staatslot van je rekening. Om probleemspelers te signaleren als zij van aanbieder of spelsoort wisselen, zoals het CDA voorstelt, dienen alle gedragingen van alle spelers te allen tijde geregistreerd te worden, dus ook als iemand één keer per jaar bij Holland Casino komt. Dat zou van het register als het ware een gemeentelijke basisadministratie van alle deelnemers aan kansspelen maken, met alle privacy- en technische vraagstukken van dien. Ik roep ook de motie-Franken in herinnering naar aanleiding van het debat over privacy. In deze motie wordt opgeroepen om op dit gebied terughoudend te zijn. In dit wetsvoorstel heb ik daarvoor gekozen. Zo'n registratie lijkt naar het oordeel van de regering een disproportioneel middel om kansspelverslaving te voorkomen. Wij hebben goed geluisterd naar wat indiener Franken hierover heeft gezegd tijdens dat andere debat.

De heer Nagel heeft gevraagd of het centrale register ook gaat gelden voor horecabedrijven met speelautomaten. Ik ben voornemens een centraal register in te richten van bezoekbeperkingen en entreeverboden die in voorkomende gevallen zijn opgelegd in speelcasino's, speelautomatenhallen of door aanbieders van online kansspelen. In het huidige stelsel van bezoekbeperkingen en entreeverboden ligt de verantwoordelijkheid voor het opleggen van de maatregel dus bij de aanbieder. Straks wordt dat mogelijk anders.

De heer Nagel vroeg voorts of ik verwacht dat het proces van monitoring en analyse van spelgedrag bij spelers bij online aangeboden kansspelen eigenlijk wel doeltreffend kan plaatsvinden. De heer Nagel maakte zich toch wel zorgen over de daadwerkelijke handhaving: zou die wel voldoende effectief zijn?

Ja, daar heb ik wel vertrouwen in, want in andere lidstaten, bijvoorbeeld Italië en Malta, waar reeds sprake is van gereguleerd, legaal aanbod van online kansspelen, blijkt dat monitoring en analyse zeer wel mogelijk is. Wij leren ook van die best practices. De medewerkers zijn daar naartoe gegaan om te kijken of we er dingen van kunnen leren. Dat blijkt wel degelijk zo te zijn. Juist vanwege de technologische infrastructuur bestaan er echt geschikte methodes om het spelgedrag te monitoren. Bij de uitwerking van het vergunningstelsel worden de reeds opgedane kennis en expertise in die andere lidstaten maar ook bij kenniscentra van technologische infrastructuur ingezet.

Tot slot de vraag van mevrouw Van Bijsterveld. Zij wil weten hoe en waar er wordt gerapporteerd over de toepassing van de lex silencio positivo op de kansspelautomatenvergunningen. Ik ben verheugd dat mevrouw Van Bijsterveld en haar fractie zich gerustgesteld voelen over wat ik in de memorie van antwoord heb geschreven over de lex silencio positivo. Naar het oordeel van het kabinet is een verantwoorde keuze gemaakt met de toepassing van de lex silencio positivo op

aanwezigheidsvergunningen voor maximaal twee kansspelautomaten in een horeca-inrichting. Bij de behandeling van de Dienstenwet in deze Kamer, op 8 november 2009, heeft de toenmalige minister van Justitie aan de Eerste Kamer toegezegd dat de werking van de lex silencio positivo in 2013 zal worden geëvalueerd. Uiteraard ontvangt de Eerste Kamer de uitkomsten van deze evaluatie. Bij de evaluatie zal ook de toepassing van de lex silencio positivo op kansspelautomatenvergunningen worden betrokken.

Voorzitter, ik denk dat ik alle vragen van de leden heb beantwoord.

De voorzitter: Ik dank de staatssecretaris zeer. Het enige wat ik nog heb gemist is een live demonstratie met een eenarmige bandiet of een speeltafel, zo gedetailleerd was de beantwoording. Ik vraag daarom de leden om in tweede termijn zo veel mogelijk vragen als "ik stel vast dat" en "heb ik goed begrepen dat" te vermijden en slechts nog gerichte vragen te stellen, zodat wij snel tot een afwikkeling van dit wetsvoorstel kunnen komen.

Het woord is aan mevrouw Beuving.

**

*N

Mevrouw Beuving (PvdA): Dank u, voorzitter. Uw verzoek is niet moeilijk te vervullen, want ik dank de staatssecretaris heel erg graag voor zijn heldere en adequate antwoorden. Ik kan uw verzoek dus heel goed vervullen. Ik heb eigenlijk geen vragen meer. Ik wil alleen heel kort nog een paar puntjes aanstippen die wat mij betreft tot tevredenheid aan de orde zijn geweest.

(hilariteit)

Mevrouw Beuving (PvdA): Ja maar, dit moet echt even, want het is een toezegging en daar wil ik een punt achter zetten.

De voorzitter: Als het een toezegging is, staat die in de Handelingen.

**

Mevrouw Beuving (PvdA): En toch wil ik die nog even hier aanstippen. Dan kunnen we zien of we het met elkaar eens zijn of dat ik een verkeerde interpretatie geef.

De voorzitter: Vooruit dan maar.

**

Mevrouw Beuving (PvdA): De PvdA-fractie is ingenomen met de spoedige instelling van de kansspelautoriteit. Wij hebben er vertrouwen in dat de kansspelautoriteit een krachtige en effectieve toezichthouder kan worden. De juridische bevoegdheden die de kansspelautoriteit daarvoor nodig heeft, worden geregeld in het voorliggende wetsvoorstel. Dat is dus prachtig.

Echter, bevoegdheden alleen zijn niet genoeg. Ik noemde het al. De kansspelautoriteit moet ook voldoende menskracht hebben om die bevoegdheden te kunnen uitoefenen. De PvdA-

fractie vertrouwt erop dat de kansspelautoriteit voldoende menskracht zal krijgen. De staatssecretaris heeft zojuist immers toegezegd dat indien het al werkende nodig blijkt te zijn dat de kansspelautoriteit meer fte's krijgt dan de thans voorziene 35 en 13, die benodigde extra fte's er ook zullen komen. Natuurlijk zullen de fte's bij de kansspelautoriteit moeten worden ingevuld door mensen die voldoende juridische en technologische kennis hebben, zodat de kansspelautoriteit zich kan ontwikkelen tot een effectieve en slimme toezichthouder; een toezichthouder waar we op dit moment allemaal op wachten.

Voorzitter. De PvdA-fractie zal met genoegen voor dit wetsvoorstel stemmen.

*N

Mevrouw Broekers-Knol (VVD): Voorzitter. Ik heb begrepen dat u een "rien ne va plus" hebt gegeven aan deze Kamer. Ik mag niets meer zeggen, anders gaat u met uw armen in de lucht zitten.

Toch wil ik nog even opmerken dat ik vier toezeggingen heb gehoord van de staatssecretaris. Ik zal ze niet herhalen, maar ik ben wel blij met deze toezeggingen.

Wat ik wel mag zeggen, hoop ik tenminste, is dat ik buitengewoon tevreden ben met de manier waarop de staatssecretaris dit onderwerp heeft behandeld en ons antwoord heeft gegeven, niet alleen in de memorie van antwoord maar ook vandaag. Hij is buitengewoon goed ingevoerd in de materie en heeft de Kamer goed ingelicht over de procedure.

Ik wil nog wel iets weten over de extra kosten van de extra fte's. Mevrouw Beuving heeft gezegd dat het goed is dat er extra mensen komen als dit nodig is, maar het betekent dat de bestemmingsheffing omhoog moet, omdat de extra fte's moeten worden betaald door degenen die de kansspelen aanbieden. Ik vraag de staatssecretaris of ik dit goed heb begrepen. De staatssecretaris heeft ook gezegd dat hij een aanwijzing zal geven met betrekking tot het maken van kosten. Voor de poppen die erbij moeten komen, zal de bestemmingsheffing door de staatssecretaris verhoogd moeten worden. Dat wilde ik nog even weten.

Voorzitter, ik hoop dat ik u hiermee niet al te zeer ontriefd heb.

*N

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Voorzitter. Ik zal mij ook niet heel strikt aan uw instructies houden, maar ik beloof dat ik heel kort zal zijn. Ik dank de staatssecretaris voor zijn duidelijke en prettige manier van beantwoorden.

De staatssecretaris heeft aangegeven dat mijn voorstel om de heffing te berekenen ook objectief mogelijk en handhaafbaar is. Ik heb gehoord dat daar wetgeving voor nodig is, maar ik heb ook gehoord dat de staatssecretaris begon met een toezegging en die zou ik graag iets scherper willen krijgen. Ik had aangekondigd dat ik wellicht een motie zou indienen. Als deze toezegging scherper kan worden, zal ik daarvan afzien.

Ik heb de staatssecretaris horen zeggen dat hij mogelijk bij de wet over internetkansspelen opnieuw zou kunnen bekijken of er aanleiding is om de heffing op een andere manier te doen, rekening houdend met de afdracht aan goede doelen. Ik vraag de staatssecretaris heel expliciet of hij inzicht kan geven in de monitoring van die heffing voor de bedrijfsvoering, de hoogte van het prijzengeld en de eventuele winsten van de verschillende soorten kansspelen, en daarover iets zou kunnen zeggen bij de behandeling van de wet op de internetkansspelen. Kan hij daarbij dan aangeven of het voor hem aanleiding is om de manier van heffing te heroverwegen? Dat was mijn vraag. Ik hoop dat de staatssecretaris daar een duidelijk antwoord op kan geven.

De voorzitter: Mevrouw De Boer, als de staatssecretaris straks gaat antwoorden hebt u geen gelegenheid meer om een motie in te dienen.
**

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Zal ik dat dan nu doen? Ik heb er nog geen handtekeningen onder staan, maar dat kan ik even doen en dan ...

De voorzitter: Ik zie de handen van de overige leden nu omhoog gaan. De indiening van de motie wordt voldoende ondersteund. We gaan de motie toch voorstellen, dan kunt u haar straks altijd nog intrekken.
**

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Dat is goed.

*M

De voorzitter: Door de leden De Boer en Quik-Schuijt wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging over de wijziging van de wet op de kansspelen in verband met de kansspelautoriteit;

overwegende:

- het voorgestelde artikel 33e van de wet op de kansspelen bepaalt dat de heffing die kansspelaanbieders betalen ten behoeve van de kansspelautoriteit wordt vastgesteld op basis van de nominale waarde van de verkochte deelnamebewijzen;
- vergunninghouders die een vergunning hebben op grond van artikel 3 van de wet op de kansspelen, de zogenaamde goede doelen loterijen, zijn ingevolge artikel 2 van het kansspelbesluit verplicht 50% van de opbrengst van de verkoop van deelnamebewijzen af te dragen aan goede doelen;
- de in het wetsvoorstel gekozen systematiek betekent dat de heffing ten behoeve van de kansspelautoriteit ook wordt berekend over het deel van de opbrengst dat genoemde loterijen afdragen aan de goede doelen, terwijl zij de heffing (of de helft daarvan) niet in mindering mogen brengen op die afdracht;

- dit brengt mee dat de gekozen heffingsystematiek voor goede doelen loterijen een relatief zwaardere belasting oplevert;
- wetstechnisch gesproken is er geen enkel bezwaar om de heffing te berekenen op basis van de nominale waarde van de verkochte deelnemingsbewijzen na afdracht aan de goede doelen;

verzoekt de regering, te bewerkstelligen dat de wijze van berekening van de heffing ten behoeve van de kansspelautoriteit zo spoedig mogelijk wordt gewijzigd, in die zin dat deze heffing zoals bedoeld in artikel 3e van de wet op de kansspelen wordt berekend op basis van de nominale waarde van de verkochte deelnemingsbewijzen, minus de verplichte afdracht ex artikel 2 van het kansspelbesluit,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter E (32264).

Deze motie is ondertekend door twee leden, maar voldoende ondersteund. Daarmee maakt deze motie op dit moment onderdeel uit van de beraadslaging. Het is aan mevrouw De Boer om de motie naar aanleiding van het antwoord in de laatste termijn van de staatssecretaris al dan niet in stemming te laten komen.

**

*N

De heer Thom de Graaf (D66): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor zijn zeer uitvoerige beantwoording. Daardoor hebben wij nu in tweede termijn wat minder tijd, maar hebben wij ook minder tijd nodig.

Ik aarzel niet alleen bij de stap-voor-stapbenadering in de wetgeving, maar ik vraag de staatssecretaris ook om ons per brief -- dat hoeft niet nu -- over de planning te informeren. Wanneer komt het wetsvoorstel voor onlinegokken? En hoe moeten wij dat zien in het perspectief van de algemene herziening van de Wet op de kansspelen en de brief met een soort doorkijkje naar de landbased aanbieders, die de staatssecretaris heeft aangekondigd? Ik vind het allemaal wat minder helder dan ik zou willen. Ik wil graag één grote herziening, maar ik wil in ieder geval graag inzicht in de planning.

Wil de staatssecretaris ons ook zo snel mogelijk inlichten over de reactie van de Europese Commissie op het groenboek en de positie die de Nederlandse regering daarbij inneemt?

Wij zullen niet nog langer over de raad van toezicht discussiëren. De staatssecretaris meent dat een dergelijk orgaan wat zwaar is. Ik wijs er echter op dat het huidige college van toezicht volgens mij uit acht leden bestaat. Dat lijkt mij ook wat zwaar en in zoverre zou er dus niet van heel veel meer mensen sprake zijn.

Ten slotte kom ik op digitale handhaving. Het doet mij deugd dat de staatssecretaris daarvan zeer doordrongen is. Hij gaat samenwerken met

een bijzondere opsporingsdienst. Hij noemt Italië als lichtend voorbeeld voor handhaving. Dat heeft mij zeer verrast. Het zou in ieder geval de eerste keer zijn dat wij voor handhaving een voorbeeld aan Italië nemen.

*N

Mevrouw Van Bijsterveld (CDA): Voorzitter. Ook wij danken de staatssecretaris voor de heel zorgvuldige en kundige beantwoording van onze vragen. Daar zijn wij blij mee.

Ik heb nog wel een paar kleine opmerkingen. Wij zijn blij met de beantwoording over het register, maar misschien heeft de staatssecretaris het tweede gedeelte van onze vraag daarover verkeerd begrepen. Het is natuurlijk niet onze bedoeling om een disproportioneel en log register in het leven te roepen. Het gaat ons inderdaad om een effectief register om personen voor wie het nodig is, tegen zichzelf te beschermen.

Wij zijn ook blij met de beantwoording van de staatssecretaris over de goededoelenloterijen en de heffingsbestemming. Wij begrijpen dat het level playing field volgens de staatssecretaris niet wordt aangetast. Dat is geruststellend, maar wil de staatssecretaris dit punt bij de verdere herziening van de wetgeving toch nog eens bekijken? Wil hij daarbij ook de vraag meenemen of een eventuele wijziging van het stelsel consequenties heeft voor de hoogte van de tariefstelling? Uiteindelijk moet het geheel namelijk uit de opbrengsten van kansspelen worden betaald. Wat zou dit betekenen? Wil de staatssecretaris dat nog eens bekijken?

Wij wachten met belangstelling de aangekondigde Algemene Maatregel van Bestuur af.

Wat de toekomstige wetgeving betreft, hebben wij net als de fractie van D66 de vraag waarom het eigenlijk nodig is dat eerst de onlinekansspelen worden geregeld voordat de rest aan de orde komt. Wij kunnen ons namelijk voorstellen dat het juist voor een goede beoordeling van de regeling voor onlinekansspelen ook nodig is om zicht te krijgen op het geheel waarvan de voorgestelde regeling deel uitmaakt. Daar willen wij graag nog een reactie van de staatssecretaris op hebben.

Wij hebben al eerder gezegd dat wij dit een belangrijk wetsvoorstel vinden en dat wij dit heel graag steunen.

De voorzitter: Ik constateer dat de staatssecretaris in de gelegenheid is om direct te antwoorden. Hij heeft daarvoor nog tien minuten.

**

*N

Staatssecretaris Teeven: Ik zal die tien minuten niet volledig gebruiken.

Voorzitter. U vroeg zich af of ik de croupier van de week was, althans in woorden van gelijke strekking. Dat ben ik niet, maar ik heb er wel voor gekozen om dit onderwerp in deze Kamer iets minder flamboyant in te leiden. In de Tweede Kamer had men namelijk het idee dat ik in eerste

termijn mijn zonnebril nog ophad en dat ik een beetje aan het pokeren was. Dat werd mij daar verweten, maar dat wilde ik hier vanavond voorkomen. Ik beken wel dat ik het enige pokerende lid van het kabinet ben, maar dat even terzijde. Voor sommige dingen moet je gewoon uitkomen.

Mevrouw Beuving vroeg zich af of de menskracht voldoende is. Eigenlijk stelde mevrouw Broekers precies dezelfde vragen. Wat gaat dit kosten en moet dit niet te snel? Pas daar een beetje mee op, zei zij ook nog. Als die menskracht nodig is om effectief te handhaven, zullen wij die inzetten. Ja, ik doe een toezegging. Dat heeft mevrouw Beuving goed gehoord.

Tegen mevrouw Broekers zeg ik volgende. Als wij in Nederland in staat zijn om daadwerkelijk 60% of 65% van de 800.000 mensen die op dit moment illegaal gokken via internet, terug te geleiden naar legaal aanbod, zal de totale omzet stijgen. Ik heb het dan nog niet over de andere activiteiten met betrekking tot loterijen, bijvoorbeeld de uitbreiding van het aantal goededoelenkloterijen.

Dit is eigenlijk ook het antwoord op een vraag van de heer De Graaf, want hij zei dat hij de planning liever wat meer bij elkaar had gehad. Mevrouw Van Bijsterveld vroeg zich in dit verband ook af of dit niet in één keer had gekund. Ik wijs erop dat de meeste vergunningen, zoals die aan Holland Casino en aan de loterijen, lopen tot 31 december 2014. In het afgelopen jaar liep een aantal vergunning af. Ik heb er toen voor gekozen om die vergunningen niet met vijf jaar te verlengen, maar tot 31 december 2014. 1 januari 2015 is dus het moment van de ingang van de algemene herziening. Ik zeg dit tegen de heer De Graaf, want hij vroeg wat de regering in dezen voor ogen heeft. Op dat moment kun je met betrekking tot de loterijen en Holland Casino, althans als de plannen door de beide Kamers worden goedgekeurd, overgaan tot modernisering en de demonopolisering van Holland Casino -- om maar een voorbeeld te noemen -- of tot de uitbreiding van loterijen, zowel goededoelenloterijen als andere loterijen.

De heer Thom de Graaf (D66): De staatssecretaris noemt een termijn van ongeveer drie jaar. Daarna zou het nieuwe regime moeten ingaan. Kan de staatssecretaris toezeggen dat hij ons per brief laat weten welke planning hij heeft voor het indienen van de verschillende wetsvoorstellen? Dan kunnen wij daar namelijk rekening mee houden. Kan hij bovendien bij het eerste wetsvoorstel alvast een doorkijkje geven op het geheel?

Staatssecretaris Teeven: Ik heb er geen bezwaar tegen om duidelijkheid te scheppen. De heer De Graaf vroeg ook wat de planning voor het onlinegokken is. Ik wijs hiervoor op de afspraken die vermeld zijn in de financiële paragraaf van het regeerakkoord. In 2012 zijn 10 mln. als extra inkomsten ingeboekt. Ik zal dus proberen om die doelstelling te halen voor het jaar 2012. De Kamer kan daarom wel verwachten dat de tussentijdse

herziening zijn beslag zal krijgen in de eerste helft van 2012, nadat wij dit hebben gedaan. De totale herziening zal daarna volgen. Ik zal inderdaad zowel de Eerste Kamer als de Tweede Kamer berichten over de totale planning.

Ik dank mevrouw Beuving en mevrouw Broekers voor hun vriendelijke woorden.

Mevrouw De Boer kwam terug op de heffing. Ik ben daar eigenlijk al op ingegaan. De plannen van het kabinet zouden met zich kunnen brengen dat de totale omzet omhooggaat. Bij de omzet van de goededoelenloterijen zal dit al vrij snel het geval zijn, maar ook de omzet uit het onlinegokken zal omhooggaan. Mevrouw Broekers constateerde terecht dat er dan ook meer inkomsten zijn met betrekking tot de heffing. Ik wil even bezien wat de effecten daarvan zijn, maar ik ben zeer bereid om dit concreet te monitoren. Dit was namelijk de concrete vraag van mevrouw Broekers. Ik ben bovendien bereid om te komen tot een tussentijdse aanpassing, als dit noodzakelijk zou zijn. Ik heb ook aangegeven waarom ik dat nu niet doe. Wellicht is deze opmerking een aanleiding om de motie aan te houden of in te trekken.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Ik stel het even heel scherp. Heeft de monitoring ook betrekking op de effecten van de heffing voor de verschillende soorten loterijen?

Staatssecretaris Teeven: Jazeker, wij zullen bekijken wat de effecten zijn op de verschillende soorten loterijen. Wij gaan echter ook in bredere context bekijken wat de effecten op de speelautomatenbranche zijn. Die is op dit moment al met een factor twee aangeslagen. Er is een relatief kleine illegale markt en daar bestaat al veel weerstand tegen de hoogte van deze heffing. Het kan dus meerdere kanten opgaan, niet alleen de kant van de loterijen, maar ook de kant van de speelautomatenbranche. Ik bekijk het dus wel over de volle breedte van de sector.

De heer De Graaf heeft nog gesproken over de reactie op het groenboek. Wij zullen het doen en aan de Kamer toesturen.

De heer De Graaf vergeleek een beetje appels met peren. Hij begon over het College van Toezicht op de Kansspelen dat op dit moment uit acht leden bestaat. De heer De Graaf weet evenals ik dat het college van toezicht een totaal andere taak heeft dan de Ksa in oprichting en dat het handhavingstechnisch meer een adviseringsorganisatie dan daadwerkelijk een toezichtorganisatie is. Je kunt de leden van het College van Toezicht op de Kansspelen echt niet vergelijken met het bestuur van de Kansspelautoriteit, dat wij ook via beleidsregels gaan controleren. De vergelijking gaat dus een beetje mank.

De volgende vergelijking door de heer De Graaf gaat wat minder mank. Ik vond het wel aardig dat wij nog wat van Italië kunnen leren -- ik zal binnen de tien minuten blijven -- op het gebied van de handhaving. Er zijn meer terreinen. Het is niet de eerste keer dat wij iets van Italië konden leren. Ik herinner de heer De Graaf aan de

commissie-Van Traa in 1995, de kroongetuigeregelingen en het sluiten van deals met criminelen, die je vervolgens niet vervolgt. Daarin kunnen wij ook nog iets van Italië leren. Zo kan ik nog even doorgaan met voorbeelden. Er komen nog wat voorbeelden bij me op. Dat delen wij dan nog in de recente geschiedenis.

Mevrouw Van Bijsterveld sprak over een effectief register. Wij gaan ook zeker voor een effectief register. Ik heb het niet zo opgevat dat zij een log systeem wil, maar ik heb aangehaald de opmerking van haar fractiegenoot Franken in het privacydebat, die daar ook voor waakte. Ik heb echt te maken met de motie-Franken en wat daarin is gezegd over privacy. Ik moet iedere keer zoeken naar het evenwicht, maar ook de regering zal zoeken naar een effectief register.

Voorzitter, ik denk dat ik hiermee alle vragen van de leden, ook in tweede termijn, heb beantwoord.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Voorzitter. Ik wil graag mijn motie intrekken.

De voorzitter: Aangezien de motie-De Boer c.s. (32264, letter E) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

**

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De voorzitter: Ik dank de staatssecretaris voor zijn heldere uiteenzetting.

Binnen enkele minuten komt er een stemmingslijst voor de zaken die wij nog moeten afwikkelen. De leden hebben dus heel even de gelegenheid om de benen te strekken.

**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B

!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Veiligheid en Justitie (VI) voor het jaar 2011 (wijziging samenhangende met de incidentele suppletoire begrotingen) (32609-VI);

- het wetsvoorstel Inwerkingtreding van het besluit van 30 juni 2010, houdende wijziging van de overgangstermijn voor het verbod van het houden van legkippen in verrijkte kooien (Stb. 2010, 284) (31923).

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De voorzitter: De aanwezige leden van de fracties van GroenLinks, de PvdD en D66 wordt conform artikel 121 van het Reglement van Orde aantekening verleend dat zij geacht willen worden

zich niet met het wetsvoorstel op stuk nr. 31923 te hebben kunnen verenigen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de stemming over een motie, ingediend bij het debat over het Belastingplan 2012,

te weten:

- de motie-Sent c.s. over het met een jaar uitstellen van de afschaffing van de kindertoeslag in box 3 (33003, 33004, 33005, 33006, 33007, letter H).

(Zie vergadering van 13 december 2011.)

De voorzitter: De motie-Sent c.s. (33003, 33004, 33005, 33006, 33007, letter H) is in die zin gewijzigd dat zij thans luidt:

*M

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regering heeft voorgesteld de kindertoeslag in box 3 per 1 januari 2012 af te schaffen;

constaterende dat de peildatum voor box 3- vermogen 1 januari van elk jaar is, en derhalve voor de belastingplicht in 2012 over enkele weken valt;

overwegende dat ouders met minderjarige kinderen die huurtoeslag ontvangen en die door de afschaffing van de kindertoeslag opeens box 3- vermogen boven de vrijstelling krijgen, ook al is het maar één euro, hun complete recht op huurtoeslag verspelen;

overwegende dat ouders die hierdoor worden getroffen er honderden euro's per maand op achteruit kunnen gaan;

overwegende dat het onbehoorlijk bestuur is, mensen onvoldoende voorbereidingstijd te geven;

verzoekt de regering, de afschaffing van de kindertoeslag in box 3 een jaar uit te stellen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter J (33003, 33004, 33005, 33006, 33007, was letter H).

Ik stel vast dat wij hier nu over kunnen stemmen.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring.

**

*N

De heer Backer (D66): Voorzitter. De fractie van D66 heeft sympathie voor de motie, maar die slaat een te groot gat in de financiën. Wij moeten altijd nog rekening met de mogelijkheid dat er sociale wetten worden afgewezen, dus wij stemmen tegen.

In stemming komt de gewijzigde motie-Sent c.s. (33003, 33004, 33005, 33006, 33007, letter J, was letter H).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de SP, GroenLinks, de ChristenUnie, 50PLUS, de PvdD en de OSF voor deze gewijzigde motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de PVV, het CDA, de VVD, D66 en de SGP ertegen, zodat zij is verworpen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Wijziging van de Wet werk en bijstand en samenvoeging van die wet met de Wet investeren in jongeren gericht op bevordering van deelname aan de arbeidsmarkt en vergroting van de eigen verantwoordelijkheid van uitkeringsgerechtigden (32815), en over:

- de motie-Thissen c.s. over het geven van het recht op toelage/uitkering aan elk lid van het gezin met als maximumnorm de echt)parenbijstandsnorm (32815, letter H).

(Zie vergadering van heden.)

De voorzitter: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

**

*N

De heer Nagel (50PLUS): Voorzitter. Als je bij zo'n belangrijk onderwerp als dit tot een goed afgewogen eindoordeel wilt komen, moet je de opvattingen en argumenten van alle fracties kennen, vinden wij. Dat is niet het geval. Wij hebben moeten constateren dat een in dit verband belangrijke fractie die waarschijnlijk de doorslag gaat geven, de SGP, niet alleen de debatten niet heeft bijgewoond, maar ook geen bijdrage heeft geleverd en niet gereageerd heeft op de argumenten die speelden. Dat is vanmiddag al door iemand anders beschamend genoeg en het is ook door anderen gekritiseerd. Het feit staat niet op zichzelf, want wij hebben geconstateerd dat de afgelopen tijd de SGP ook ontbrak bij de algemene financiële beschouwingen, ook daar niet deelnam aan de discussies en ontbrak bij de stemming over een belangrijke motie over de dubbele heffingskorting op de AOW, waardoor de vertegenwoordiger van het kabinet de week erop moest terugkomen. Kortom, wij vinden dit getuigen van minachting voor het parlement en, wat erger is gelet op dit belangrijke onderwerp, voor de kiezers. Wij zouden het op prijs stellen en sterker

noodzakelijk vinden dat de SGP-afgevaardigde, die mogelijk de doorslag gaat geven, via een uitgebreide stemverklaring zijn opvatting zal geven, ook over de argumenten die gegeven zijn.

De voorzitter: Mijnheer Nagel, dit is niet meer een stemverklaring, maar een vraag aan een ander lid van deze Kamer.

**

De heer Nagel (50PLUS): Nee, want ik bedoel te zeggen dat een volledige afweging van ons stemgedrag en naar ik aanneem ook van anderen pas echt goed mogelijk is, als je de opvattingen kent van alle fracties.

De heer Machiel de Graaf (PVV): Ik heb het gevoel dat hier het debat wordt heropend. De PVV-fractie ziet het ook niet als een stemverklaring. Daarom zou ik een punt van orde willen maken en de voorzitter willen vragen om deze stemverklaring tot een einde te brengen, want het is geen stemverklaring. Het debat zal worden heropend en daar zijn wij tegen.

De heer Nagel (50PLUS): Onze fractie is van mening dat we alleen tot een goed eindoordeel kunnen komen als we de opvatting van iedereen kennen. Dat willen wij graag alsnog via een uitgebreide stemverklaring.

*N

De heer Elzinga (SP): Voorzitter. We hebben het spannend gehouden tot het laatste moment. Dit wetsvoorstel is pervers, onpraktisch en contraproductief. Het neemt geld en rechten weg zonder dat er iets voor wordt teruggegeven. Het straft kinderen voor het gedrag en het bestaan van hun ouders. Het leidt tot geen enkel praktisch voordeel, behalve dat de regering bespaart. Dat laatste en het ideologische getrompetter dat mensen moeten worden gestraft om ze uit de bijstand te krijgen, is de enige grond om dit wetsvoorstel voor te leggen. Het CDA en de PVV plengen krokodillentranen. De PVV vond het geen tweede termijn waard. En de SGP zal waarschijnlijk stemmen met de ogen dicht. Wij zeggen nee tegen het tot dusver meest onbeschaafde wetsvoorstel van dit kabinet.

*N

De heer Thissen (GroenLinks): Voorzitter. De fractie van GroenLinks zal tegenstemmen, niet vanwege het feit dat wij het uitgangspunt van de staatssecretaris niet onderschrijven dat elk mens als hij kan aan het werk moet, en als hij niet kan, het recht heeft op een fatsoenlijke uitkering, maar vanwege het feit dat er met dit wetsvoorstel geen waardering is voor jonge mensen die uit een bijstandsgesin of uit de Wajong in een bijstandsgesin aan de slag gaan. Zij krijgen geen honorering van die motivatie, die wil om te werken, maar zij worden gestraft. Daarmee is dit wetsvoorstel asociaal en zal het niet werken. In het

kader van de Wet werken naar vermogen zullen wij naar alle waarschijnlijkheid wijzigingen moeten aanbrengen. De uitvoering is voor onmogelijke taken gesteld. Vele huishoudens zijn in een nog onmogelijker positie gebracht. Dat betreuren wij zeer van dit kabinet.

*N

De heer Holdijk (SGP): Voorzitter. Daartoe op ongebruikelijke wijze door enkele leden uitgenodigd en zonder mij daartoe objectief verplicht te weten, wil ik graag verklaren dat ik mijn verantwoordelijkheid ten aanzien van het voorliggende wetsvoorstel vorm zal geven in de uitbrenging van mijn stem. Daar zal men het in dit geval mee moeten doen. Aan het debat over dit wetsvoorstel heb ik, zoals wat mij betreft voor veel wetsvoorstellen geldt, niet deelgenomen, waaruit echter niet kan worden afgeleid dat ik naast de andere activiteiten vandaag in deze Kamer, gedeelten van het debat niet zou hebben gevolgd. Overigens merk ik op dat aan mijn stem c.q. die van mijn fractie geen andere of grotere betekenis mag worden toegekend dan aan die van ieder ander lid van deze Kamer. Met excuses, voorzitter, voor deze wat ongebruikelijke stemverklaring.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, het CDA, de SGP en de VVD voor dit wetsvoorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS ertegen, zodat het is aangenomen.
**

In stemming komt de motie-Thissen c.s. (32815, letter H).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS voor deze motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, het CDA, de SGP en de ChristenUnie ertegen, zodat ze is verworpen.
**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Intrekking van de Wet werk en inkomen kunstenaars (32701), en over:

- de motie-Sent c.s. over het uitstellen van de intrekking van de Wet werk en inkomen kunstenaars (32701, letter F);
- de motie-Scholten c.s. over het overgangsrecht bij de intrekking van de Wet werk en inkomen kunstenaars (32701, letter G);
- de motie-Elzinga c.s. over de vergoeding van de frictiekosten van de Stichting Cultuur-Ondernemen (32701, letter H).

(Zie vergadering van heden.)

In stemming komt de motie-Sent c.s. (32701, letter F).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS voor deze motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, het CDA en de SGP ertegen, zodat ze is verworpen.
**

In stemming komt de motie-Scholten c.s. (32701, letter G).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS voor deze motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, het CDA, de SGP en de ChristenUnie ertegen, zodat ze is verworpen.
**

In stemming komt de motie-Elzinga c.s. (32701, letter H).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS voor deze motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, het CDA en de SGP ertegen, zodat ze is verworpen.
**

In stemming komt het wetsvoorstel.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, het CDA en de SGP voor het wetsvoorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS ertegen, zodat het is aangenomen.

Daarmee zijn we aan het eind gekomen van de stemmingen en aan het eind van onze werkzaamheden in het jaar 2011. Ik wil de leden nogmaals een goed reces, goede kerstdagen en een goede jaarwisseling wensen. Datzelfde wil ik graag toewensen aan de medewerkers van de Kamer die zich dit jaar weer bijzonder hebben ingespannen om ons op alle wijzen goed te bedienen. En uiteraard wil ik ook de medewerkers van de Dienst Verslag en Redactie goede dagen wensen. Graag tot volgend jaar in goede gezondheid!
**

Sluiting 22.48 uur.